

Годишен извештај за работењето на Агенција за храна и ветеринарство за 2015 година

Во годишниот извештај на Агенцијата за храна и ветеринарство е опфатено работењето на секој сектор поединечно, односно:

- Сектор за ветеринарно јавно здравство,
- Сектор за здравствена заштита и благостојба на животните,
- Сектор за ЕУ и меѓународна соработка,
- Сектор за гранична ветеринарна инспекција,
- Сектор за стручна поддршка и
- Сектор за безбедност на храна од неживотинско потекло

СЕКТОР ЗА ЕУ И МЕЃУНАРОДНА СОРАБОТКА

Во насока на осварување на поставените цели на еден од стратешките приоритети на Агенцијата за храна и ветеринарство (АХВ), процесот на евро-интеграции, а во функција на хармонизација на националното законодавството со законодавството на ЕУ како и програмирање и имплементација на проекти финансирани од Европската унија, во текот на 2015 година, Секторот за ЕУ и меѓународна соработка ги постигна долунаведените резултати:

I. ПРОЦЕС НА ЕВРОИНТЕГРАЦИИ И ПРЕГОВОРИ

1. Следење степенот на реализација на активностите предвидени со НПАА ревизија 2015 - Поглавје 12-Безбедност на храна, ветеринарна и фитосанитарна политика

Изработени се и доставени, по претходно барање на СЕП, 3 квартални информации (период јануари - декември 2015) за во рамки на Поглавјето 12, Со цел информирање на Владата на Република Македонија за степенот на реализација на активностите предвидени со Националната програма за усвојување на правото на ЕУ (НПАА) ревизија 2015 (македонска верзија).

Изработени се и доставени, по претходно барање на СЕП, 12 месечни извештаи (период јануари – декември 2015) за постигнатиот напредок во рамки на Поглавјето 12 за информирање на Европската комисија (англиска верзија).

Во насока на непречена и успешна реализација на активностите како и изнаоѓање на најсоодветни решенија за отворени прашања поврзани со еворинтеграциите во рамки на Поглавјето 12, претставници од Агенцијата за храна и ветеринарство - Секторот за ЕУ и меѓународна соработка земаа активно учество на седниците на Работниот Комитет за евроинтеграции (РКЕИ) и Поткомитетот на РКЕИ.

2. Одржување на 11-тиот состанок за Поткомитетот за земјоделство и рибарство

Пред состанокот: утврдена е агендата, определени се лица за подготовка и презентирање на материјалите пред Европската комисија, подготвени се материјалите за состанокот, /македонска верзија за одобрување од страна на Владата на РМ и англиска верзија за подготовка/информирање на Европската комисија пред состанокот/ во претходно утврдениот рок.

Претставници од Агенцијата за храна и ветеринарство - АХВ земаа активно учество на состанокот на Поткомитетот за земјоделство и рибарство помеѓу Република Македонија и Европската унија во рамки на Комитетот за стабилизација и асоцијација, што се одржа на 24 април 2015 година во Скопје.

АХВ не беше задолжена со обврски произлезени од седница на Владата на Република Македонија, а во врска со претходни заклучоци од одржаниот состанок.

3. Информирање на Европската комисија за напредокот на РМ за Поглавјето 12

Агенцијата за храна и ветеринарство заедно со останатите институции учеснички подготвија Придонес кон Извештајот на Европската комисија, документ/и што претставува основа за презентирање на состојбата за постигнатиот напредок на Република Македонија во евроинтеграцискиот процес од Поглавјето 12 во областа на безбедноста на храната, ветеринарната и фитосанитарната политика за периодот од изминатите 12 месеци (септември 2014-април 2015, односно дополнување на Придонесот мај-август 2015).

Активностите се успешно реализирани.

4. Анализа на извештајот на ЕК за постигнатиот напредок на РМ во евро-интеграпискиот процес (2015)

Од страна на Европската комисија, и со последниот Извештај за 2015 година доделена е позитивна оценка за напредокот и вложените напори во подготвеноста на земјата за почеток на преговорите за членство во Европската Унија за периодот октомври 2014 - септември 2015 година во областите кои се во надлежност на Агенцијата за храна и ветеринарство, имено безбедност на храна и ветеринарна политика.

По објавување на Извештај на Европската комисија за напредокот на Република Македонија во процесот на приближување кон Европската унија, извршена е анализа на Извештајот на ЕК во рамки на Поглавјето 12. Во изминатиот период од формирањето на Агенцијата за храна и ветеринарство нотирано е дека е постигнат напредок во скоро сите области. Овогодинашната препорака за подобрување дадена од страна на Европската комисија за наредниот период е, *дополнително зајакнување на административните капацитети, посебно во делот на инспекциските служби и лабораториите.*

5. Ревизија на НПAA за 2016 година

Согласно утврдената временска рамка и насоките дадени од страна на ВРМ-СЕП реализирани се следните активности во насока на целосна подготовка на ревизија на НПAA за 2016 година:

- 03 ноември 2015: Агенцијата за храна и ветеринарство¹, ги извести членовите на РГ за Поглавје 12 за започнување со подготовките на НПAA ревизија 2016;
- 20 ноември 2015: Согласно заклучокот усвоен на 120-тата Седница на Владата на Република Македонија одржана на 17.11.2015 година, одржан е **состанок на Работната група за Поглавјето 12**- Безбедност на храна, ветеринарна и фитосанитарна политика во однос на подготовката на Националната Програма за усвојување на правото на Европската Унија ревизија 2016;
- 03-11 ноември 2016: Подготовка на прва нацрт верзија на НПAA ревизија 2016-Поглавје 12, со што беа опфатени: изработка на ГАП анализа (анализа на утврдените недостатоци) во врска со последниот Извештај на ЕК за напредокот на РМ (2015 година), подготовка на преглед на

¹ Агенцијата за храна и ветеринарство е во улога на главен носител на надлежности односно Раководител на работната група формирана за подготовка на НПAA и преговарачките позиции на Република Македонија, Поглавје 12 – Безбедност на храна, ветеринарна и фитосанитарна политика

тековни достигнувања и утврдување на клучни стратешки приоритети на ниво на Поглавје 12);

- 01-04.12.2015: Одржана е работилница за финализирање на НПАА од страна на работните групи, на која земаа учество претставници на АХВ, како координатори на поглавјето;
- 11-17 декември 2015: Меѓуресурска консултација на НПАА ревизија 2016: Од страна на СЕП побарано е последно мислење од страна на надлежните институции/учесници во подготовката на НПАА по однос на содржината, или можни измени и дополнувања на истата. Агенцијата за храна и ветеринарство имаше одредени забелешки како и предлог измени и дополнувања во рамки на Поглавјето 12 и истите ги достави во предвидениот рок, 17 ноември 2015; и

II. СЛЕДЕЊЕ НА ЕУ ЗАКОНОДАВСТВОТО И НЕГОВА ТРАНСПОЗИЦИЈА ВО НАЦИОНАЛНИ ПРОПИСИ

Агенцијата за храна и ветеринарство како носител на политиката за безбедност на храната и ветеринарството во Република Македонија, извршува активности поврзани со преземањето на европското законодавство во националното законодавство.

Следење на промените во европското законодавство во однос на безбедноста на храната и ветеринарната политика се спроведуваа континуирано, со следење на објавувањето на нови ЕУ мерки, нивна измена, дополнувања и исправки на постоечките ЕУ мерки од областа на безбедноста на храната и ветеринарната политика. Редовно се известуваа и проследуваа објавените ЕУ мерки до релевантните сектори и одделенија во Агенцијата за храна и ветеринарство. Се изготви квартален и вкупен извештај за објавените ЕУ мерки во 2015 година, со цел да се обезбеди сеопфатен увид во новонастанатите промени во европското законодавство, како и да се земат во предвид новите/изменетите ЕУ мерки, дополнувањата и исправките на релевантните ЕУ мерки, во националните прописи во кои се преземени релевантните ЕУ мерки. Кварталниот и вкупниот извештај за објавените ЕУ мерки се користи при подготовката на ревизијата на НПАА за 2016 година - Поглавје 12.

а) Објавените прописи во 2015 година, во кои се врши транспозиција на ЕУ законодавството, како и објавени други прописи, дадени се во **Прилог** на овој извештај:

б) Прописите кои до периодот на известување се во фаза на усвојување се следните:

- Закон за изменување и дополнување на Законот за безбедност на храната за животни;
- Закон за изменување и дополнување на Законот за безбедност на храната
- Правилник за изменување на правилникот за посебните барања за безбедност на храната за посебна нутритивна употреба - млечна храна за доенчиња;
- Правилник за начинот на вршење на официјални контроли на салмонела и други одредени алиментарни интоксикации;
- Правилник за изменување на Правилникот за посебните барања за безбедност на додатоците на исхрана;
- Правилник за начинот и постапката на регистрација на правни лица кои вршат увоз и/или повторен извоз;
- Правилник за начинот и постапката за издавање на мислење, потребната документација и висината на трошоците во постапката за издавање мислење по барање на странка, за производство и увоз на додатоци на исхрана, храна за посебна нутритивна употреба и збогатена храна - храна на која и се додадени витамини и минерали;
- Правилник за изменување и дополнување на Правилникот за формата и содржината на образецот на барањето за издавање на одобрение за ставање во промет на ветеринарно-медицински препарат, како и општите и посебните услови кои треба да ги исполни ветеринарно-медицинскиот препарат за ставање во промет;
- Правилник за посебните услови во однос на објектите, техничката опременост, како и постапките и условите за вршење на соодветна дејност кои треба да ги исполнуваат преработувачките објекти за Категорија 3 Материјали и посебните услови за преработени животински протеини и други преработени производи кои може да се користат како материјал за исхрана на животните;
- Правилник за условите кои треба да ги исполнуваат објектите за производство на храна за домашни миленици и техничките објекти за нус производи од животинско потекло и посебните технички услови и постапки за преработка при ставање во промет и увоз на храна за домашни миленици и технички производи од нус производи од животинско потекло;
- Правилник за начинот на регистрација и одобрување на оператори, објекти и погони за нус производи од животинско потекло;
- Правилник за начинот и постапката на вршење на официјалните контроли на производите од животинско потекло наменети за исхрана на луѓето.

Информирање на јавноста и на засегнатите страни за донесување на нови прописи

Во процесот на изработка и усвојување на прописите континуирано се спроведе известување на јавноста и на другите засегнати страни, со писмено известување и со прикачување на нацрт и предлог законите, кои се во надлежност на Агенцијата за храна и ветеринарство, на Единствениот национален електронски регистар на прописи на Република Македонија (ЕНЕР) каде што се достапни на увид и коментари од јавноста и другите засегнати страни.

Новите прописи донесени од страна на Агенцијата за храна и ветеринарство (објавени во службен весник на РМ, како и внатрешни прописи) редовно се објавија на официјалната веб страна на АХВ

(http://www.fva.gov.mk/index.php?option=com_jdownloads&view=viewcategories&Itemid=182&lang=mk).

Соработка со останатите сектори во рамките на АХВ

При изработката на Законите и подзаконските акти се оствари непосредна соработка со другите сектори и одделенија во Агенцијата за храна и ветеринарство, преку давање мислења и забелешки, како и сугестии и вршење на корекции на прописи, помагање во подобрување на текстот и содржината прописите, а со цел да се постигне потполна усогласеност со законодавството на ЕУ, а корелација со националното законодавство. Обезбедена е поддршка во изработката на кореспондентни табели и Изјави за усогласеност на национални прописи со законодавството на ЕУ, како и поддршка во подготовка и изработка на национални прописи кои не се предмет на усогласување со ЕУ мерки. Во процесот на донесување на прописи од областа на безбедноста на храната и ветеринарната политика се оствари секојдневна соработка со Секретаријатот за законодавство.

Изготвување и ажурирање на база на ЕУ мерки и национални законски и подзаконски прописи

Ажурирање и соодветно менување податоците во базата на ЕУ мерки и национални законски и подзаконски прописи се спроведуваа редовно

III. ИПА (IPA-INSTRUMENT FOR PRE ACCESSION)

Основните функции на ИПА работната група се програмирање на проекти, целосна договорност во техничката имплементација и спроведување на мониторинг на активностите од проектните задачи.

Во текот на 2015 година спроведени се активности кои произлегуваат од следните Проектни Фишеа (ПФ):

1. ИПА/ТАИБ Национална програма - 2009

Договорот за услуги “Градење на капацитетите на надлежните органи за безбедност на храна, ветеринарна и фитосанитарна политика” Бр. 10-39537/1 се имплементираше во Агенцијата за храна и ветеринарство (АХВ) и релевантните сектори и институции во Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство (МЗШВ). Договорот, како дел од Националната програма за Република Македонија во рамките на ИПА инструментот, Компонента 1, за 2009 година, беше спроведен од страна на консултантската куќа NIRAS IC Sp.zo.o. (во конзорциум со AGROTEC S.p.A., AETS и Државен инспекторат за здравствена заштита на растенија и Инспекторат за семе- Р. Полска). Истиот беше со времетраење од 2 години, односно се спроведуваше во периодот од 21.12.2013 до 20.12.2015.

Целта на овој договор е да се подобри институционалната рамка за безбедност на храна во земјата преку зајакнување на постоечкиот систем на надлежните тела и институции како би се обезбедил интегриран мултидисциплинарен пристап којшто ќе ги опфаќа сите фази од ланецот на храна.

Во таа насока беа реализирани проектните активности со што се овозможи подобрување на системите за анализа на ризикот, проценка на ефективност на работењето на инспекциските служби, системот за управување со човечки ресурси, утврдување на ефективност на обуките, следливост на документација, електронско архивирање, понатамошно развивање на модулите во информативниот систем на АХВ, подобрување на системот за управување со кризи, подобрување на собирањето на податоци, системот за известување, обработка и анализа на податоци од официјалните контроли итн.

Проектот беше успешно спроведен со остварување на сите договорни обврски согласно Проектната задача, а подолу се наведени некои од позначајните постигнати резултати, имено:

- Функционална анализа, Анализа на работните обврски и Бизнес-план за АХВ;

- Меморандум за разбирање меѓу телата надлежни за безбедност на храна и храна за животни;
- Прирачник за внатрешна комуникација;
- Прирачник за категоризација на објектите со храна од животинско потекло, зачестеноста на инспекциите и оперативни процедури;
- Прирачник за јакнење на постоечкиот систем за надзор со релевантни процедури и индикатори, со цел да се потврди ефективноста на официјалната контрола;
- 4 Водичи за добра практика, 9 контролни листи за инспекторите и 14 стандардни оперативни процедури;
- Проценка на потребата од обуки и Програма за обуки за 2014-2015 година
- Прирачник за оперативни процедури за процена на ризик;
- Прирачник за методологија за процена на ризик;
- Прирачник за управување со ризик;
- Прирачник со оперативни процедури за комуникација за ризик, вклучувајќи и евалуација на перцепцијата за ризик, стратегија за комуникација и делотворна комуникација за ризик, и алатки за комуникација;
- Методологија за собирањето податоци, системот за известување, обработката и анализата на податоци од официјалните контроли;
- Ревидиран план за управување со кризи;
- Оперативни процедури за примена на планот за управување со кризи во однос на безбедноста на храната и храната за животни (процедури, барања за воспоставување, план за итно дејствување итн.);
- План за итно дејствување за болести кај животни;
- Прирачници и контролни листи за инспекциски надзор;
- Насоки за бизнис-операторите со храна за барањата за следливост;
- Насоки со барањата за следливост за храна за животни;
- Оперативен прирачник за Одделението за комуникација за ризик и РАСФФ;
- Водич за управување со човечки ресурси за менаџерите во АХВ;
- Општи насоки за системот за управување со документи;
- Систем за управување со човечки ресурси;
- Методологија за мерење на ефективност на реализираните обуки;
- Мерење на ефективност на алатките за обуки со податоци од обуките;
- Надграден интегриран информативен систем чија цел е да го покрие целиот ланец на храна, и релевантните прехранбени производи од неживотинско потекло;
- Насоки и процедури за критериумите за акредитација;

- Ревидирана е документацијата потребна за воспоставување на системот за квалитет ISO 9001:2008;
- Одржани се вкупно 82 обуки, симулациони вежби и презентации за вработените во АХВ и МЗШВ.

2.ИПА/ТАИБ Национална програма -2010

Твининг договорот “Институционално јакнење на капацитетите на надлежните органи за имплементација на Европското законодавство во поглавјето безбедност на храна, ветеринарна и фитосанитарна политика”, Бр. МК10 ИВ АГ 01, тековно се имплементира во АХВ и релевантните сектори и институции во Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство (МЗШВ). Договорот, како дел од Националната програма за Република Македонија во рамките на ИПА инструментот, Компонента 1, за 2010 година, се спроведува од страна на Р. Италија како твининг партнер, односно соодветните органи и институциите со надлежности во делот на безбедност на храна, ветеринарна и фитосанитарна политика од истата земја. Периодот на спроведување на твининг договорот изнесува 18 месеци и истиот започна на 23-ти мај 2015, со пристигнувањето на Постојниот Твининг Советник од Р. Италија.

Во однос на проектните активности за 2015 година, истите непречено и без застој се спроведуваат во рамките на сите 4 компоненти од проектот.

Компонента 1, активности во тек – Ревизија на главното национално законодавство во делот на ветеринарно-јавно здравство и здравствена заштита и благосостојба на животните, Ревизија на контролните листи за одредени производни процеси, План за итни мерки за класична свинска чума, Програми за надзор за одредени болести кај животните.

Компонента 2, активности во тек – Дефинирање на Road maps за постигнување статус “слободни” од болестите Бруцелоза, Туберкулоза и Класична свинска чума, Категоризација на свињарските фарми во однос на био-сигурносните мерки, Оперативен план за подобрување на квалитетот на суровото млеко.

Компонента 3 – фитосанитарна политика.

Компонента 4, активности во тек – Оценка на потребите за обука.

Остварени резултати во рамките на проектот за 2015 година:

- Студиска посета на земјата-членка, Р. Италија, во делот на безбедност на храна,
  - Ревизија на националниот план за контрола на Салмонелоза кај живината,
- и

- Ревизија на Програмата за сузбивање и искоренување на бруцелоза кај овците и козите.

3.ИПА/ТАИБ Национална програма - 2012

А) Договорот за набавка “Набавка на вакцини против беснило”, Бр. 12-5102/1, тековно се имплементира во Агенцијата за храна и ветеринарство (АХВ). Договорот, како дел од Националната програма за Република Македонија во рамките на ИПА инструментот, Компонента 1, за 2012 година, се спроведува од страна на компанијата Bioveta a.s., Р. Чешка. Истиот е потпишан на 02.07.2015 година со времетраење од 23 месеци, односно опфаќа спроведување на 4 вакцинални кампањи против беснило, имено: есенска вакцинална кампања 2015 година, пролетна и есенска вакцинална кампања 2016 година и пролетна вакцинална кампања 2017 година.

Целта на проектот е контрола и искоренување на болеста беснило во Република Македонија (РМ) по пат на орална вакцинација на дивите лисици против оваа смртоносна зооноза. Согласно целта и обврските кои произлегуваат со потпишувањето на споменатиот договор, договорната страна – компанијата Bioveta a.s., во 2015 година успешно ја реализира есенската вакцинална кампања со дистрибуција на предвидените 500.000 вакцинални мамки по воздушен пат на целата територија на РМ, според претходно утврдените воздушни патеки на летање.

Б) Твининг Проектното Фише “Понатамошно зајакнување на контролните системи на надлежните органи задолжени за здравјето на луѓето, животните и растенијата“, МК12IBAG01, е во тек на циркулација.

В) Договорот за набавка “Набавка на опрема за официјални контроли за Агенцијата за храна и ветеринарство и опрема за Граничен премин Блаце и Табановце“, EuropeAid/137598/IN/SUP/MK, е во фаза на тендерирање. Ревидирано тендерско досие според најновата верзија на ПРАГ 2016 е доставено до Секторот за централно финансирање и склучување на договори и до Делегацијата на Европската унија на одобрување.

IV.СТРАТЕШКО ПЛАНИРАЊЕ И ИЗГОТВУВАЊЕ НА БУЏЕТ

1.Стратешко планирање

Стратешкото планирање во Агенцијата за храна и ветеринарство се спроведува континуирано во среднорочна тригодишна рамка. Во планот на Агенцијата се одразени приоритетите, целите, програмите и активностите за наредните три години.

Скратена верзија на Стратешкиот план 2015-2017 беше објавена на интернет страницата на Агенцијата до 15 јануари 2015 год. со што е обезбедена транспарентност во спроведување на политиките на Владата и трошењето на буџетските средства.

Во јануари 2015 година на барање од Генералниот секретаријат Секторот за стратегија планирање и следење доставени се предлог иницијативи за приоритетни цели на Агенцијата за храна и ветеринарство за 2015 година во функција на подготвување на Предлог одлука за утврдување на стратешките приоритети на Владата на Република Македонија за 2015 година. Исто така се достави и Информациска за остварените резултати на АХВ кои се во функција на стратешките приоритети на Владата на РМ за претходната година.

Одделението за стратешко планирање изготви и Процедура за изготвување на стратешкиот план и предлог Буџетот на Агенцијата за храна и ветеринарство.

Во периодот од јуни до август се работеше на изготвување на Нацрт-стратешкиот план за 2016-2018 год. кој претставува основен документ на Агенцијата за храна и ветеринарство. а во кој се содржани програмите и активностите преку кои се планира остварување на целите и приоритетите, а во функција на визијата и мисијата на институцијата во наредниот тригодишен период. Стратешкиот план за периодот 2016-2018 е изработен врз основа на анализа на постигнатите резултати во текот на 2014 година како и постигнатите резултати во изминатата 2015 година и резултатите што треба да се реализираат до крајот на 2015 година. Во состав на Нацрт-стратешкиот план беа вклучени и плановите на програмите за развој кои се однесуваат на развојни проекти, како и програмите преку кои се прикажани средства од Фондовите на ЕУ и национално кофинансирање

2.Изготвување на буџет

Агенцијата за храна и ветеринарство во период од јули-септември 2015 година пристапи кон изготвување на Предлог Буџетот на Агенцијата за храна и ветеринарство. Беа обезбедени информации за потребните буџетски средства и се подготвија сите буџетски циркулари по утврдените програми во буџетот на АХВ, администрација, ветеринарно здравство и безбедност на храната

Нацрт - стратешкиот план и предлог Буџетот беа доставени до Генералниот секретаријат, Сектор за стратегија планирање и следење и Министерството за финансии во предвидените рокови.

По усвојувањето на буџетот, се изработи скратена верзија на Стратешкиот план која треба да биде објавена на интернет страницата на Агенцијата, со што се обезбедува транспарентност во спроведување на политиките на АХВ и трошењето на буџетските средства.

V. МЕЃУНАРОДНА СОРАБОТКА И КОМУНИКАЦИЈА

Во делот на меѓународна соработка и комуникација за 2013 година остварени се следните активности:

1.Соработка со Европската комисија (Канцеларија за храна и ветеринарство-ФВО)

Во период од 24 февруари -05 март 2015, се спроведе FVO мисија за проценка на контролниот систем за производство на производи од риба наменета за извоз во ЕУ;

Обезбедени се информации и акциски план за спроведените Последователни активности во однос на ФВО мисијата, со цел ревизија на контролниот систем за производство на риба,

2.Соработка со земјите во регионот

Во април во Белград, беше одржана билатерална средба со претставници на Агенцијата за храна и ветеринарство и претставници на Министерството за земјоделство и животна средина, како и со Министерството за здравство на Република Србија.

Одржувањето на состанокот се спроведе со цел подобрување на соработката и прилагодување на постојната распределба на надлежности на институциите на Република Србија и тековните состојби во областа на безбедност на храната.

Имено, на состанокот се потврди потребата од изменување и дополнување на Спогодбата помеѓу Агенцијата за храна и ветеринарство на Република Македонија и Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство на Република Србија, потпишана на 03.02.2012 во Белград. Измените на спогодбата се однесуваат на доуредување на областа на безбедноста на храната од неживотинско потекло, како и измена на називот на Министерството. Разменети се и усогласени текстови на спогодбата и се очекува нејзино потпишување.

3.Соработка со НР Кина

На 27ми ноември 2015 година во Кина, се потпиша "Протокол помеѓу Агенцијата за храна и ветеринарство на Република Македонија и Генералната администрација за надзор на квалитет, инспекција и карантин на Народна Република Кина во

однос на барањата за карантин и здравствените барања за замрзнато јагнешко месо наменето за извоз од Република Македонија во Кина.

4. Спроведени меѓународни обуки

Согласно надлежностите на Агенцијата за храна и ветеринарство на Република Македонија – контрола на безбедност на храната и храната за животни, здравствената заштита и благосостојбата на животните, ветеринарно јавно здравство и контрола на лабораториите кои даваат поддршка за потребите на институцијата – истата е корисник на специјализирани обуки во горенаведените области во организација на Генералниот директорат на Европската комисија за “Здравје и безбедност на храна” *DG SANTE*, согласно нивната програма “*Better training for safer food*”, како и корисник на *TAIEX (Technical Assistance and Information Exchange Instrument)*, инструментот со кој раководи Генералниот директорат за проширување на ЕК - *DG Neighbourhood and Enlargement Negotiations*.

Во рамките на програмата “**Better Training for Safer Food**” на DG SANCO за 2015 година, Агенцијата за храна и ветеринарство имаше покана и учествуваше со свои претставници на следните обуки:

Име на обуката	Реализирани сесии	Нереализирани сесии	Вкупен број на учесници
Нус-производи од животинско потекло	3	/	6
Здравствена заштита и спречување појава на болести кај пчели и животни кои се чуваат во зоолошки градини	2	/	3
Благосостојба на животните			
• Благосостојба на животни за време на транспорт	1	/	2
• Благосостојба на животни за време на производство на свињи	1	/	1
• Благосостојба на животни за време на производство на живина (кокошки несилки)	1	/	1
• Благосостојба на животни за време на убивање поради контрола на болест	1	/	1
• Благосостојба на животни за време на убивање и колење	1	/	1
Внатрешен аудит	2	/	3
Планирање итни мерки и контрола на болести кај животни	1	/	1

Ветеринарни контроли на граничен премин	2	/	3
Контрола на контаминенти во храна и храна за животни	2	/	6
Законодавство на ЕУ за храна за животни	1	/	2
Адитиви за храна	1	/	1
Истражувања на алиментарни заболувања	1	/	2
Состав на храна и информации	5	/	8
Нови техники на вршење истражувања во рамките на официјалните контроли на ланецот на исхрана	3	/	4
Хигиена на храна и флексибилност	6	/	6
Хигиена на храна на ниво на примарно производство	6	/	6
Контрола при увоз на храна и храна за животни од неживотинско потекло	5	/	7
НАССР принципи и техники на вршење аудит	3	/	5
Микробиолошки критериуми за храна	2	/	2
Официјален надзор во однос на семе, јајце клетки и ембриони	2	/	2
Заштитена ознака за потекло/Заштитена географска ознака/ Ознака за гарантиран традиционален специјалитет	1	/	1
Систем за брзо известување за храна и храна за животни (RASFF)	1	2	1
Проценка на ризик	9	/	9
TRACES	2	/	2
Превенција, контрола и искоренување на ТСЕ	1	/	2

Резидуи од ВМП во храна од животинско потекло	3	/	3
Ризици по здравје на растенијата	2	/	2
Контрола на здравје на растенија	4	/	4
Планирање органско производство	1	/	1
Milan Expo			
• Систем на ЕУ за санитарни и фитосанитарни мерки	1	/	2
• Систем на ЕУ за безбедност на храна	1	/	2
• Пристап на ЕУ за благосостојба на животни	1	/	2
• Систем на ЕУ за здравствена заштита на животни	1	/	2
• Систем на ЕУ за заштита на растенија	1	/	2
Вкупно	81	2	108

Во табелата подолу, согласно периодот на известувањето, прикажан е напредокот на активностите на Агенцијата за храна и ветеринарство за реализација со поддршка на *TAIEX* инструментот.

Назив	Вид	Реализирана 2015	Во фаза на подготовка	Реализација во 2016
Мерки за контрола на Салмонела кај живина, производи од живина и храна за животни	Работилница	✓		
Спречување болести кај животни – Африканска чума кај свињи	Работилница	✓		
Некомерцијално движење на домашни миленици	Работилница	✓		
Национален план за контрола на резидуи	Работилница	✓		
Контрола и мониторинг на болести кои се пренесуваат преку храна (Трихинела итн.)	Работилница			✓
Барања за објекти за преработка, за биогаз и компост	Експертска мисија			✓

Барања за објекти за преработка, за биогаз и компост	Работилница			✓
Практична обука за официјални контроли на оператори со нус-производи од животинско потекло	Студиска посета			✓
Следливост и означување на храна за животни	Работилница			✓
Следливост и означување на храна за животни	Студиска посета			✓
Општи барања за означување на храна	Работилница			✓
Стандарди на пазарот на ЕУ кои се однесуваат на означување на храната од животинско потекло	Работилница			✓
Стандарди за контрола на популацијата на кучиња скитници	Студиска посета	✓		
Додатоци во храна	Работилница	✓		
Додатоци во храна	Студиска		✓	
Микробиолошки критериуми	Работилница	✓		
Микробиолошки критериуми	Студиска посета	✓		
Означување	Експертска мисија	✓		
Означување	Студиска посета	✓		
Нутритивно означување	Студиска посета		✓	
Заштита на потрошувачи	Експертска мисија	✓		
Заштита на потрошувачи	Работилница	✓		
Заштита на потрошувачи	Студиска посета	✓		
Novel	Експертска мисија	✓		

Novel	Работилница		√	
Novel	Студиска посета	√		
Нутритивни и здравствени тврдења	Студиска посета	√		
Храна за посебна нутритивна употреба	Студиска посета	√		
Адитиви	Студиска посета	√		
НАССР процедури	Студиска посета	√		
Спречување појава на болести кај животни (симулативна вежба за појава на жариште на Класична чума кај свињи)	Работилница	√		
Спречување појава на болести кај животни – векторски и паразитски заболувања	Работилница	√		
Спроведување на Национален мониторинг план за резидуи	Студиска посета		√	
Дијагностика на авијарна инфлуенца и Њукастелска болест - биоинформатика	Студиска посета	√		
Национален систем за идентификација и регистрација на животни и изготвување процедури за официјални контроли	Експертска мисија	√		
Имплементација на системот за идентификација и регистрација на животни	Студиска посета	√		
Имплементација на системот за контрола на заштита и благосостојба на животните	Студиска посета	√		
ВКУПНО		25	4	8

Во делот на меѓународна соработка и комуникација во 2015 година остварени се следните активности:

- Превод на документи за потребите на спроведување на ФВО мисијата 2015 – 7520 за евалуација на системите за контрола на производството на производи од риба наменета за извоз во ЕУ;
- Консекутивен превод за време на спроведувањето на мисијата ФВО мисијата 2015 – 7520 за евалуација на системите за контрола на производството на производи од риба наменета за извоз во ЕУ;
- Превод на нацрт извештај од ФВО мисијата 2015 – 7520 за евалуација на системите за контрола на производството на производи од риба наменета за извоз во ЕУ и одговорите на Агенцијата за храна и ветеринарство по однос на препораките на дадени од страна на ФВО
- Превод на документи за потребите на спроведување на ОИЕ мисија за евалуација на ветеринарната служба;
- Консекутивен превод за време на спроведувањето на ОИЕ мисија за евалуација на ветеринарната служба;
- Писмена кореспонденција со национални и меѓународни институции во доменот на работата на Агенцијата за храна и ветеринарство (Светска организација за здравствена заштита на животните – ОИЕ, Генерален Директорат за здравје и потрошувачи – DG SANCO, Codex Alimentarius, UNICEF, TAIEХ, надлежни органи на други држави итн.);
- Превод на документи за потребите на спроведување на ФВО мисијата 2016 - 8865;

Прилог:

Усвоени национални акти во 2015 година во кои се транспонира ЕУ законодавство

1. Листа на фармаколошки супстанции одобрени за употреба во ветеринарната медицина („Службен весник на Република Македонија” бр. 156/2015);
2. Решение за проверка и преглед на пратки пластичен кујнски прибор од полиамид и меламин кои потекнуваат или се испорачани од Кина и Хонг Конг при увоз во Република Македонија („Службен весник на Република Македонија” бр. 195/2014);

3. Правилник за изменување на правилникот за посебните барања за безбедност на храната за посебна нутритивна употреба - млечна храна за доенчиња („Службен весник на Република Македонија” бр. 200/2014, 30.12.2014);
4. Правилник за изменување на правилникот за посебните барања за безбедност на додатоците на исхрана („Службен весник на Република Македонија” бр. 17/2015);
5. Правилник за начинот на вршење на официјални контроли на салмонела и други одредени алиментарни интоксикации („Службен весник на Република Македонија” бр. 34/2015);
6. Правилник за изменување и дополнување на Правилникот за формата и содржината на образецот на барањето за издавање на одобрение за ставање во промет на ветеринарно-медицински препарат, како и општите и посебните услови кои треба да ги исполни ветеринарно-медицинскиот препарат за ставање во промет („Службен весник на Република Македонија” бр. 34/2015);
7. Закон за измени и дополнувања на Законот за безбедност на храната („Службен весник на Република Македонија” бр. 72/2015);
8. Правилник за информации поврзани со храната („Службен весник на Република Македонија” бр. 150/2015);
9. Правилник за изменување и дополнување на Правилникот за идентификација и регистрација на домашните миленици („Службен весник на Република Македонија” бр. 153/2015);
10. Правилник за начинот и постапката за транзит, начинот и постапката на проверките и прегледот на пратките во транзит и начинот на постапката за увоз на домашни миленици („Службен весник на Република Македонија” бр. 153/2015);
11. Правилник за начинот и постапката на вршење на официјалните контроли на производите од животинско потекло наменети за исхрана на луѓето („Службен весник на Република Македонија” бр. 157/2015);
12. Решение за забрана на увоз и транзит на говеда и диви преживари, семе од говеда, говедско месо, производи и преработки од говедско месо, млеко и производи од млеко од говеда, како и нуспроизводи од говеда во Република Македонија од Република Грција („Службен весник на Република Македонија” бр. 163/2015);
13. Решение за изменување и дополнување на Решението за забрана на увоз на производи од животинско потекло наменети за исхрана на луѓето и животни по потекло од Кина во Република Македонија („Службен весник на Република Македонија” бр. 163/2015);
14. Решение за определување на одредени нус производи од животинско потекло како специфичен ризичен материјал од аспект на трансмисивните

спонгиоформни енцефалопатии („Службен весник на Република Македонија” бр. 175/2015).

Национални прописи објавени во 2015 година:

1. Правилник за начинот и постапката на регистрација на правни лица кои вршат увоз и/или повторен извоз („Службен весник на Република Македонија” бр. 8/2015);
2. Закон за изменување и дополнување на Законот за безбедност на храната за животни („Службен весник на Република Македонија” бр. 33/2015);
3. Правилник за дополнување на Правилник за условите за ставање во промет на животните од видовите овци и кози („Службен весник на Република Македонија” бр. 93/2015);
4. Закон за безбедност на храната – пречистен текст („Службен весник на Република Македонија” бр. 123/2015);
5. Закон за ветеринарно здравство – пречистен текст („Службен весник на Република Македонија” бр. 123/2015);
6. Правилник за висината на надоместоците за издавање на податоци од Електронската база на податоци за идентификација и регистрација на животните („Службен весник на Република Македонија” бр. 128/2015);
7. Закон за измени и дополнувања на Законот за безбедност на храната („Службен весник на Република Македонија” бр. 129/2015);
8. Закон за изменување и дополнувања на Законот за заштита и благосостојба на животните („Службен весник на Република Македонија” бр. 149/2015);
9. Закон за изменување и дополнувања на Законот за ветеринарно - медицински препарати („Службен весник на Република Македонија” бр. 149/2015);
10. Закон за изменување и дополнување на Законот за нуспроизводи од животинско потекло („Службен весник на Република Македонија” бр. 149/2015);
11. Закон за изменување и дополнувања на Законот за идентификација и регистрација на животните („Службен весник на Република Македонија” бр. 149/2015);
12. Закон за изменување и дополнување на Законот за безбедност на храната за животни („Службен весник на Република Македонија” бр. 149/2015);
13. Закон за изменување и дополнување на Законот за ветеринарно здравство („Службен весник на Република Македонија” бр. 154/2015);
14. Правилник за начинот и постапката за издавање на мислење, формата и содржина на барањето, потребната документација и висината на трошоците во постапката за издавање мислење по барање на странката, за производство и увоз на додатоци на исхрана („Службен весник на Република Македонија” бр. 182/2015);

15. Правилник за начинот и постапката за издавање на мислење, формата и содржината на барањето, потребната документација и висината на трошоците во постапката за издавање мислење по барање на странката, за производство и увоз на храна за посебна нутритивна употреба („Службен весник на Република Македонија” бр. 182/2015);

16. Правилник за начинот и постапката за издавање на мислење, формата и содржината на барањето, потребната документација и висината на трошоците во постапката за издавање мислење по барање на странката, за производство и увоз на збогатена храна, храна на која и се додадени витамини, минерали и други супстанции („Службен весник на Република Македонија” бр. 182/2015);

17. Правилник за формата и содржината на прекршочниот платен налог („Службен весник на Република Македонија” бр. 190/2015).

18. Закон за измени и дополнувања на Законот за безбедност на храната („Службен весник на Република Македонија” бр. 213/2015).

Други документи изработени и објавени во 2015 година:

1. План за работа на Агенцијата за храна и ветеринарство за 2015 година („Службен весник на Република Македонија” бр. 47/2015);

2. План за изменување и дополнување на Повеќегодишниот контролен план за надзор во областа на храната, ветеринарството и здравјето на растенијата („Службен весник на Република Македонија” бр. 119/2015);

3. Годишен извештај за повеќегодишен контролен план за надзор во областа на храната, ветеринарството и здравјето на растенијата за 2014 година.

СЕКТОР ЗА ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА И БЛАГОСОСТОЈБА НА ЖИВОТНИТЕ

1. Вовед

Законот за ветеринарно здравство ја уредува здравствената заштита на животните и делови на јавното ветеринарно здравство од аспект на здравствена заштита на животните. Согласно законот, Агенцијата за храна и ветеринарство има обврска да обезбеди здравствена заштита на животните преку спроведување на мерки на здравствена заштита како и спроведување на годишни и повеќегодишни програми за здравствена заштита на животните.

1.1 Хоризонтални активности

Во тек на 2015 година на барање на Агенција за храна и ветеринарство од страна на експерти претставници на ОИЕ (Светската организација за здравствена заштита на животните) се изврши проценка на квалитетот на ветеринарните служби со цел пронаоѓање и идентификување на недостатоците и давање совети за нивно отстранување и подобрување. Всушност целта на оваа експертиза е унапредување на ветеринарната служба на една земја во целина и достигнување на минималните стандарди на ОИЕ.

Во текот на 2015 година согласно барањата за системот за управување со квалитет ИСО 9001: 2008 по воведувањето на системот, сите одделенија во Секторот за здравствена заштита и благосостојба на животните се продолжи кон усогласување на документацијата (усогласување на процедурите, упатствата и обрасците со структурата која ја пропишува стандардот).

Во 2015 продолжи следење на ЕУ законодавство и транспонирање на ЕУ мерките во националното законодавство од областа на ветеринарното здравство, благосостојба на животните и идентификација и регистрација на животните.

Во рамките на секторот се спроведуваат активности за мониторинг и управување со проекти кои се финансирани со предпристапните фондови на Европската Унија. Во 2015 година секторот е директно вклучен во реализација на три проекти од кој еден е срвис договор кој заврши успешно во 2015, договор за набавка на вакцини и спроведување на кампањи за вакцинација на лисици, како и тековниот твининг договор- „Институционално зајакнување на капацитетите на надлежните органи во делот на имплементација на европското законодавство во областа на безбедност на

храна, ветеринарна и фитосанитарна политика“ кој започна во текот на 2015 направени се анализи на моменталната состојба со определени болести (бруцелоза кај овци и кози, туберкулоза кај говеда, салмонелоза кај живина, болеста син јазик, класична свинска чума) кои се застапени во државата или постои опасност од нивно појавување и анализа на состојбата со одредени болести кои не биле предмет на програми во изминатите години како и изработка на контролни листи за проценка на ризик на одгледувалишта на различни видови на животни.

Во финална фаза на усвојување е нова Програма за контрола и искоренување на болеста Бруцелоза кај овците и козите. Со овој пристап Агенцијата за храна и ветеринарство ќе спроведува мерки за заштита на здравјето на луѓето и животните, со обезбедување на основни предуслови за ставање во промет и извоз на живи овци и кози и нивни производи за период од 2016 до 2020 година. Имено целта на оваа нова програма е постигнување и одржување на статусот на одгледувалиштата за овци и кози како „официјално слободни“ од болеста бруцелоза (*B.melitensis*) кај овците и козите.

Спроведен е Јавен повик бр. 1/2015 за вршење на активности од јавен интерес од областа на здравствената заштита на животните, врз основа на член 40 став (8) од Законот за ветеринарно здравство (“Службен весник на Република Македонија” бр.113/07, 24/11, 136/11, 123/12 и 154/15).

Врз основа на член 41 став (1) од Закон за ветеринарно здравство (“Службен весник на Република Македонија” бр.113/07, 24/11, 136/11, 123/12 и 154/15), Директорот на Агенцијата за храна и ветеринарство склучи вкупно 11 нови договори за вршење на активности од јавен интерес од областа на здравствената заштита на животните, односно 8 договори со ветеринарни друштва и 3 договори со ветеринарни служби на одгледувалишта.

Секторот имаше активно учество во мисијата на Канцеларијата за храна и ветеринарство при Комисијата на европската унија за контрола на системите за контрола за риби од аспект на јавно здравство.

Вредно е да се истакна дека во 2015 година секторот започна со активен мониторинг на инфективни болести кај пастрмки со цел да се добие статус на земја слободна од болести кај рибите со што Македонија ќе може да побара да извезува кива риба и на пазарите на Европска унија.

Во текот на 2015 година се изврши исплата на заостанати обврски од претходните години (2012 и 2013 година) во делот за здравствена заштита на животните кон овластените ветеринарни друштва и Факултетот за ветеринарна медицина Скопје. Согласно евиденцијата во Агенцијата вкупно исплатени средства за извршени активности од јавен интерес од областа на здравствената заштита на животните исплатени се 119.328.753,00 денари. Исплатата се реализираше согласно предвидените средства од Програмата за користење на средства за здравствена заштита на животните во 2015 година. Додека за исплата на надомест на штета за заклани/еутаназирани заболни животни вкупно се исплатени 21.825.593,00 денари.

Согласно оперативниот план за справување со поплави и други штети Агенцијата за храна и ветеринарство успешно се справи со ново настанатите услови кои се исклучително поволни за појава и ширење на заразни болести, пред се на антраксот, шушкавецот но и ентеротоксемијата. Особено голема е опасноста од антраксот поради можноста за негово пренесување од животни на луѓето. Од тие причини се спроведе вонредна вакцинацијата против овие болести кај овците, козите и говедата во регионите кои беа зафатени со поплави. Истовремено се изврши нештетно отстранување на контаминирана храна за животни и засилена дезинфекција на одгледувалиштата и беа дадени препораки до сопствениците и одгледувачите на животните во поглед на заштитата и благосостојба на животните.

1.2 Информационен систем на агенцијата за храна и ветеринарство (ИСАХВ):

Имајќи предвид дека 2014 беше почетна година во која активностите за здравствена заштита и идентификација и регистрација започнаа да се внесуваат и да се следат во 2015 година преку информациониот систем, посебен осврт е даден на ефикасноста и функционалноста на електронската база како и на понатамошната надградба на сегашните и развивање на нови модули. Учесниците во системот стекнаа одредено ниво на рутина на работа со истиот со што потребата од поддршка од страна на Агенцијата е значително намален.

Во текот на Ноември/Декември 2015 година се изврши проширување на системот со нов функционален модул за спроведени активности во однос на класична чума кај живината (авијарна инфлуенца) во кој се ажурираат сите активности кои се поврзани со спроведување на надзорот над оваа болест.

2. Работа на одделенија

2.1 Одделение за здравствена заштита на животните

2.1.1 Заразни болести кај овци и кози

2.1.1.1 Бруцелоза кај овци и кози

Постои континуитет во имплементацијата на Програма за контрола и искоренување на болеста Бруцелоза кај овците и козите при што по неколку годишно спроведување на одредбите од програмата вклучително со измените на истата се направија одредени корекции во условите кои треба да ги исполнуваат животните како при движење помеѓу стада со ист здравствен статус така и при движење од стада со понизок кон повисок здравствен статус.

Агенцијата за храна и ветеринарство врз основа на резултатите од спроведувањето на програмата за сузбивање и искоренување на бруцелозата кај овците и козите во претходните години и анализата на моменталната состојбата направи ревизија на досегашниот пристап во имплементацијата на програмата и изработи нова програма за сузбивање и искоренување на бруцелозата кај овците и козите. Програмата за сузбивање и искоренување на бруцелоза кај овците и козите е во финална фаза на донесување. Истовремено Агенцијата е корисник на твининг проектот за зајакнување на капацитетите на институциите за имплементација на законските прописи на Европската Унија во чии рамките беше поддржано изготвувањето на нова програма за сузбивање и искоренување на бруцелоза кај овците и козите. Со овој пристап Агенцијата за храна и ветеринарство ќе спроведува мерки за заштита на здравјето на луѓето и животните, со обезбедување на основни предуслови за ставање во промет и извоз на живи овци и кози и нивни производи за период од 2016 до 2020 година. Имено целта на оваа нова програма е постигнување и одржување на статусот на одгледувалиштата за овци и кози како „официјално слободни“ од болеста бруцелоза (*B.melitensis*) кај овците и козите. Истовремено и понатаму продолжува да се спроведува вакцинација на подмладокот на возраст од три до шест месеци. Агенцијата за храна и ветеринарство и официјалните ветеринари ќе вршат засилени контроли со зајакнување на контролата на движење на животните, редовно ре-тестирање и навремено одземање и редовна компензација на заболените животни како клучен фактор за спречување на ширењето на болеста.

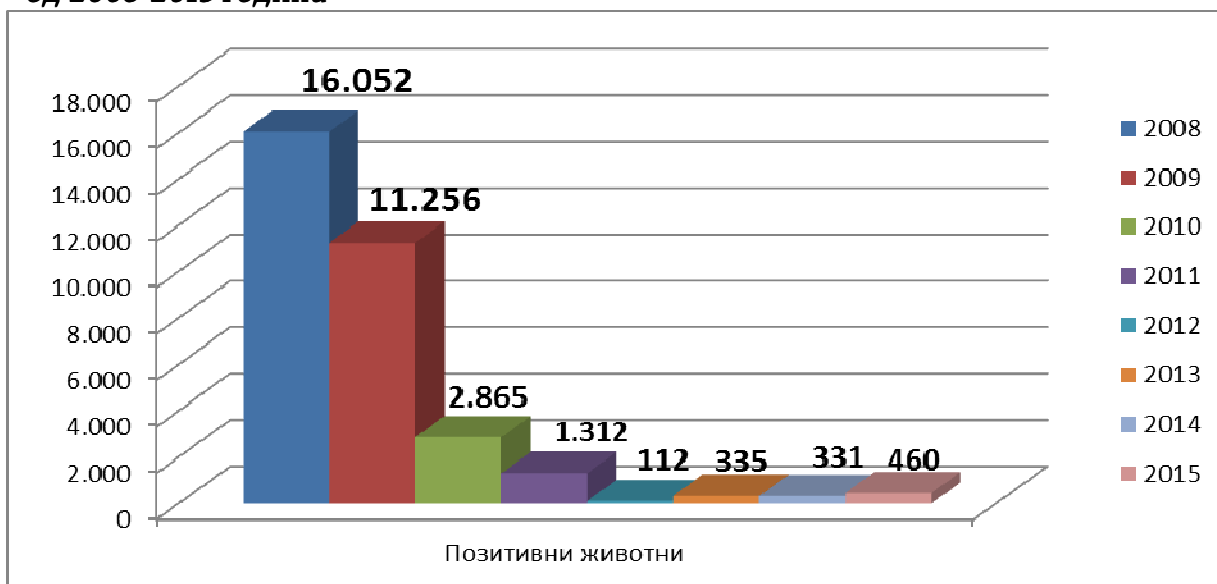
Во табелите и дијаграмите кои следат подолу се дадени резултати од спроведените тестирања на бруцелоза кај овци и кози од 2008 - 2015 година.

Табела 1: Апсолутен и релативен број на позитивни овци и кози од бруцелоза 2008 - 2015

Година	Тестирани одгледувалишта	Позитивни одгледувалишта	Тестирани овци/кози	позитивни овци/кози	% позитивни овци/кози
2008	5820	636	626.748	16.052	2,56%
2009	6522	712	653.863	11.256	1,72%
2010	5312	171	422.752	2.865	0,68%
2011	4545	80	362.662	1.312	0,36%
2012	3889	16	296.561	112	0,04%
2013	7543	42	346.947	338	0,10%
2014	7587	55	362.828	347	0,09%
2015	7375	71	371.101	460*	0,12%

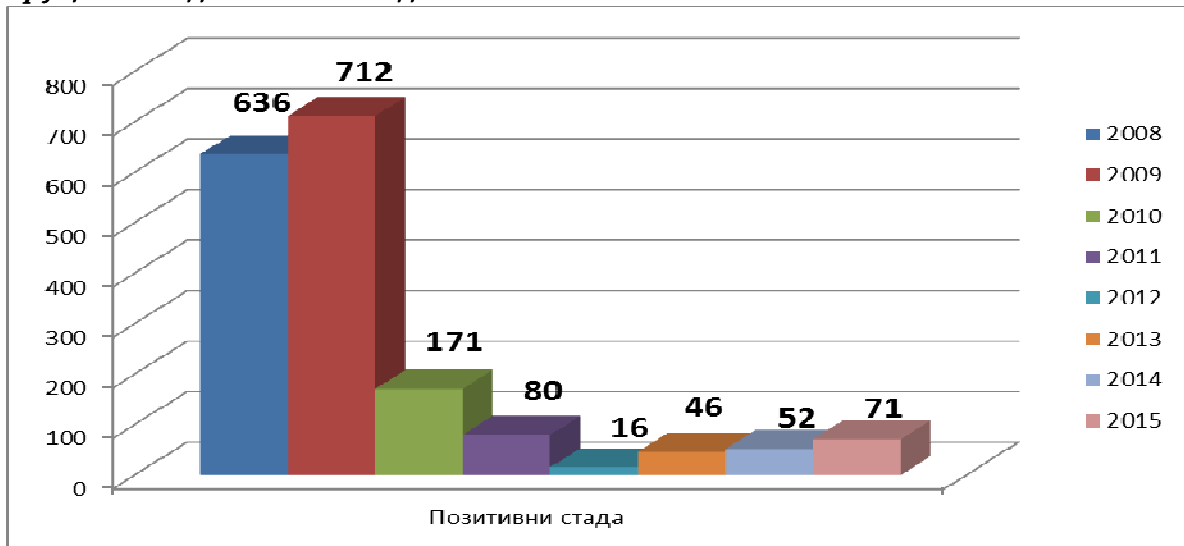
Новозаболени (позитивни) овци и кози за период од 01.03.2015-30.06.2015 година	Позитивни од општини каде е извршена масовна вакцинација во 2015 година	Позитивни овци и кози со ре-тестирање за период од 01.01.-31.12.2015 година	Вкупен број на Позитивни овци и кози во 2015 година
164	130	166	460*

Дијаграм 1: Апсолутен и релативен број на позитивни овци и кози од бруцелоза од 2008-2015 година

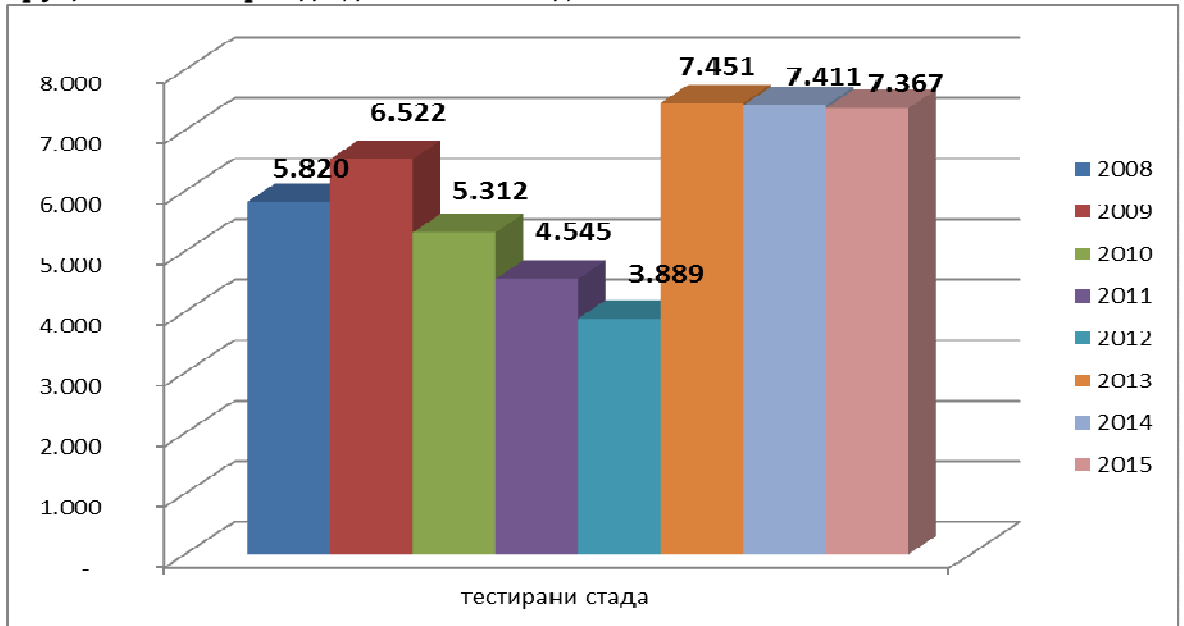

Дијаграм 2: Апсолутен и релативен број на позитивни стада на овци и кози од бруцелоза од 2008-2015 година

Дијаграм 3: Апсолутен број на тестирани одгледувалишта на овци и кози од бруцелоза за период од 2008-2015 година

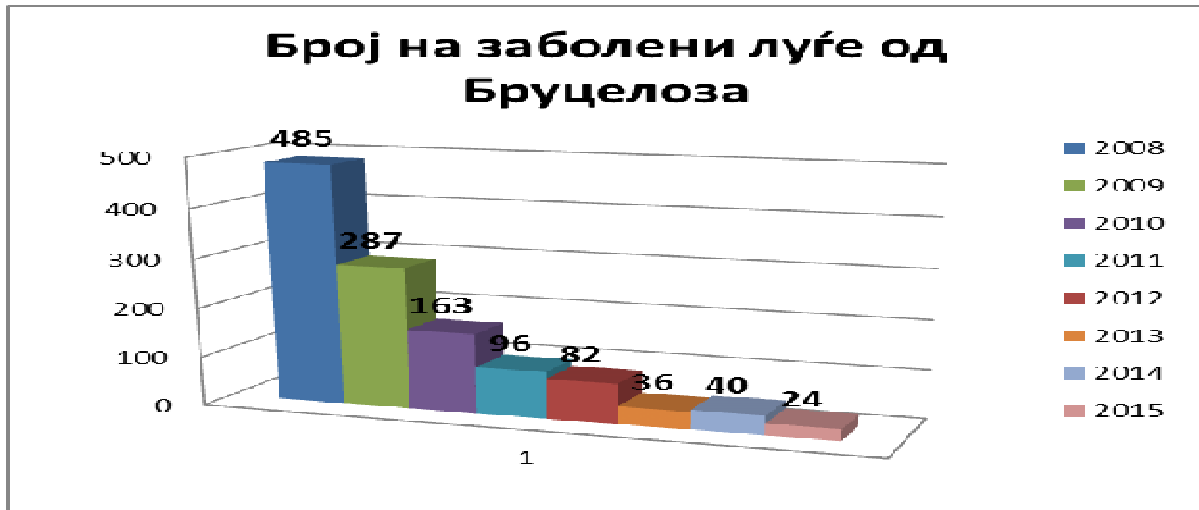
Во периодот од 10.03.2015 година заклучно со 30.11.2015 година вкупно се извршени 125.388 вакцинации против бруцелоза на овци и кози во вкупно 3.705 одгледувалишта. Истовремено во овој период се спроведуваше и земање на примероци од вакцинираните животни со цел дијагностичко испитување за проценка на имуноста на вакцинираните овци и кози против Бруцелоза во период од 25-35 дена после вакцинацијата. Како директен резултат од спроведените мерки за контрола на болеста кај животните, бројот на заболени луѓе од *B.melitensis* е исто така видливо намален. Табеларно е прикажан преглед на трендот на опаѓање на број на регистрирани заболени луѓе од болеста Бруцелоза во период 2008-2015 година.

Табела 2. Преглед на трендот на опаѓање на број на регистрирани заболени луѓе од болеста Бруцелоза во период 2008-2015 година

Година	Заболени луѓе од бруцелоза
2008	485
2009	287
2010	163
2011	96
2012	82
2013	36
2014	40
2015	24

*податоците се обезбедени од Институтот за јавно здравје Скопје

Дијаграм 4. Трендот на опаѓање на број на регистрирани заболени луѓе од болеста Бруцелоза во период 2008-2015 година

Во периодот од јуни-ноември 2015 година беа организирани и реализирани 6 регионални работилници (семинари) во соработка со Секторот за контрола и превенција на заразни болести при Институтот за јавно здравје Скопје и Институтот за епидемиологија, биостатистика и медицинска информатика на тема “Состојбата со бруцелоза во Република Македонија” за здравствените и ветеринарните работници. Целта на работилниците беше зајакнување и интензивирање на соработката помеѓу соодветните инспекциски служби од областа на ветеринарната и хуманата медицина како и размена на податоци помеѓу засегнатите институции. На семинарите, Агенцијата за храна и ветеринарство ја презентираше состојбата со бруцелоза во Република Македонија во годините наназад, но и моменталната состојба за 2015 година, активностите што се превземени, постигнатите резултати, како и предлог мерките за подобра контрола и превенција на ова заболување, со цел навремено информирање и координацијата на активностите кои се од примарно значење за ставање на оваа зооноза под контрола.

Истовремено и во 2015 година се реализираа активности поврзани со поддршка на учесниците (ветеринарните друштва и надлежните ветеринарни инспектори) вклучени во работата на Ветеринарно информациониот систем во Агенцијата на храна и ветеринарство (ИСАХВ).

2.1.1.2 Антракс кај овци и кози

Согласно Годишната наредба за здравствена заштита на животните за 2015 година за сузбивање и искоренување на антраксот кај овци и кози предвидено е да се изврши превентивна вакцинација. Активноста е извршена согласно упатството на

производителот на вакцината. Во тек на 2015 година извршени се и вонредни вакцинации во подрачја кои беа зафатени со елементарна непогода поплави. Врз основа на направените анализи и можните ризици кои можат да настанат од појавата на поплавите, заради природата на причинителот донесена е одлука за вакцинирање на сите приемчиви животни против болеста антракс.

Табела 3: Преглед на бројна состојба на вакцинирани овци/ кози во 2015 година општини со дистрикти и општини каде се изврши вонредна вакцинација против антракс

Епизоотиолошка Единица	Број на вакцинирани фарми	Вакцинирани Животни	Причина за извршена активност
БЕРОВО	231	12761	Годишна наредба или програма
БИТОЛА	23	1494	Вонредна
ВЕЛЕС	1	230	Годишна наредба или програма
ДОЛНЕНИ	26	3862	Вонредна
ЗАЈАС	28	2781	Годишна наредба или програма
ЈЕГУНОВЦЕ	9	982	Годишна наредба или програма
КАРБИНЦИ	28	3018	Вонредна
КРИВОГАШТАНИ	18	1385	Вонредна
КУМАНОВО	13	759	Годишна наредба или програма
ЛОЗОВО	13	330	Годишна наредба или програма
МАКЕДОНСКИ БРОД	8	2980	Годишна наредба или програма
МОГИЛА	23	2625	Вонредна
НОВАЦИ	31	5996	Вонредна
ПЕХЧЕВО	47	3774	Годишна наредба или програма
ПЛАСНИЦА	34	5874	Годишна наредба или програма
ПРИЛЕП	62	9215	Вонредна
ПРОБИШТИП	22	4013	Годишна наредба или програма
САРАЈ	2	628	Годишна наредба или програма
СВЕТИ НИКОЛЕ	9	840	Годишна наредба или програма
СТАРО НАГОРИЧАНЕ	99	6732	Годишна наредба или програма
ЧЕШИНОВО-ОБЛЕШЕВО	39	4306	Годишна наредба или програма
ШТИП	33	9969	Вонредна
ВКУПНО	799	84.554	

Табела 4: Резултатите од спроведени дијагностички испитувања кај угинати животни при сомнеж на Антракс во 2015 година

Епизоотиолошка Единица	Населено место	Вид на Животно	Испитани	Позитивни	Сомнителни	Негативни	Несоодветни
Прилеп	ПРИЛЕП	коза	5	0	0	5	0
Кратово	КОЊУХ	овца	1	0	0	1	0

2.1.1.3 Ентеротоксемија кај овци и кози

Согласно Годишната наредба за здравствена заштита на животните за 2015 година заради подобрување на епизоотиолошката состојба со болеста и намалување на морталитетот кај овците и козите е извршена превентивна вакцинација на сите овци и кози на територија на Република Македонија. Вакцинацијата е спроведена од страна на ветеринарните друштва кои имаат склучено договор со одгледувачите на овци и кози. Трошоците за вакцинација во целост се на товар на одгледувачите на овци и кози. Во табела е даден преглед на испитани примероци при сомнеж на болеста Ентеротоксемија во 2015 година.

Табела 5: Вкупен број на испитани примероци при сомнеж на болеста Ентеротоксемија во 2015 година

Епизоотиолошка единица	Населено место	Испитани	Позитивни	Сомнителни	Негативни
Крива Паланка	РАНКОВЦЕ	2	0	0	1
Берово	ВЛАДИМИРОВО	1	0	0	1
Маврово и Ростуше	ДУФ	1	0	0	1
Велес	ДОЛНО ЈАБОЛЧИШТЕ	1	0	0	1
Гевгелија	МРЗЕНЦИ	2	0	0	2
ВКУПНО		7	0	0	7

Табела 6: Вкупен број на вакцинирани животни за Ентеротоксемија во 2015 година

Општина	Фарми	Вакцини	Животни
Врапчиште	25	5083	5083
Гостивар	53	8440	8440
Маврово и растуша	4	1409	1409
Боговиње	25	5026	5026
Желино	5	1148	1148
Тетово	1	30	30
Битола	4	745	745
Новаци	21	3737	3737
Штип	10	1055	1021
Тетово	4	648	648
Врапчиште	44	7890	7489
Чашка	1	250	250

Свети николе	44	6183	6009
Богданци	8	1424	1424
Валандово	4	899	899
Гевгелија	6	767	767
Дојран	4	297	297
Липково	8	962	946
Битола	9	1218	1218
Могила	16	2477	2477
Новаци	3	728	728
Берово	122	8560	8560
Пехчево	43	4185	4185
Боговиње	7	852	852
Валандово	4	277	277
Гевгелија	9	185	185
Велес	54	12392	12392
Градско	22	6751	6751
Чашка	73	19581	19581
Боговиње	2	774	774
Брвеница	2	180	180
Врапчиште	45	6838	6838
Гостивар	5	520	520
Маврово и растуша	1	287	287
Тетово	1	287	287
Јегуновце	1	306	306
Теарце	43	7307	7307
Тетово	4	917	917
Илинден	3	39	39
Петровец	1	235	235
Босилово	2	172	172
Василево	1	279	279
Ново село	34	1584	1567
Струмица	26	1028	956
Василево	6	768	634
Струмица	1	25	25
Босилово	8	212	212
Василево	95	2962	2960
Ново село	11	1131	1086
Струмица	18	364	364
Боговиње	1	31	31
Брвеница	11	1350	1350
Гостивар	1	12	12
Боговиње	1	384	192
Желино	17	2321	2321
Јегуновце	2	806	806
Тетово	34	4622	4622
Куманово	27	6086	4263
Липково	6	725	497
Куманово	69	3349	2991
Битола	11	1691	1690

Могила	1	300	300
Кочани	2	367	367
Виница	11	792	792
Пробиштип	97	3862	3862
Радовиш	20	1503	1503
Виница	93	11022	11022
Зрновци	7	401	401
Карбинци	29	4865	4249
Пробиштип	1	107	107
Чешиново-облешево	1	59	37
Штип	38	6852	6229
Долнени	23	3662	3662
Прилеп	13	2320	2320
Босилово	2	130	130
Ново село	1	107	107
Василево	1	37	37
Струмица	1	1	1
Кичево	1	130	130
Осломеј	25	4841	4841
Богданци	7	749	749
Валандово	6	1285	1285
Гевгелија	24	2875	2875
Дојран	6	596	596
Ресен	11	936	936
Ресен	37	3797	3797
Кривогаштани	1	118	118
Крушево	3	235	235
Босилово	1	115	115
Ново село	17	581	569
Струмица	58	840	800
Кратово	17	1036	1036
Боговиње	2	89	89
Теарце	1	299	299
Тетово	11	57	57
Карбинци	1	267	267
Кочани	9	754	754
Чешиново-облешево	39	5503	5503
Демир хисар	17	1046	1028
Новаци	1	269	269
Осломеј	2	302	302
Битола	9	1092	1092
Могила	23	2422	2422
Новаци	9	1190	1190
Куманово	13	260	260
Старо нагоричане	19	623	623
Демир хисар	17	2013	1941
Крушево	47	6267	6267
Могила	5	1024	1024
Илинден	16	562	562

Крива паланка	417	4951	4933
Ранковце	68	4907	4907
Босилово	1	64	64
Дебар	10	1968	1968
Центар жупа	3	830	830
Василево	14	1147	1147
Ново село	8	875	875
Струмица	5	223	223
Дебар	21	5939	5744
Другово	3	937	937
Маврово и Ростуша	7	2119	2119
Охрид	4	1340	1340
Струга	4	774	774
Центар жупа	36	14200	14200
Гевгелија	1	370	370
Градско	3	661	661
Кавадарци	21	1629	1629
Прилеп	4	874	874
Росоман	8	1319	1319
Прилеп	1	73	73
Пробиштип	30	2439	2439
Босилово	22	476	476
Струмица	4	51	51
Велес	1	293	293
Кавадарци	41	7980	7922
Неготино	32	5524	5524
Росоман	15	3476	3173
Долнени	1	116	116
Кривогаштани	1	62	62
Прилеп	15	2295	2295
Битола	23	2113	2112
Могила	26	4129	4103
Новаци	41	11487	11487
Битола	6	1187	1187
Могила	2	265	265
Новаци	2	2326	2326
Долнени	51	6888	6888
Кривогаштани	25	2241	2241
Прилеп	205	39034	38910
Дебарца	33	3229	3100
Охрид	42	3865	3332
Струга	2	109	109
Центар жупа	3	890	890
Гази баба	13	1377	1377
Зелениково	2	30	30
Петровец	37	4116	3883
Пробиштип	85	6919	6868
Гевгелија	25	1338	1338
Сарај	8	1019	1019

Сопиште	19	2798	2798
Лозово	28	5841	5708
Лозово	1	14	14
Свети николе	3	254	254
Свети николе	101	13305	13305
Куманово	11	819	819
Старо нагоричане	17	1506	1506
Демир капија	21	1038	1038
Неготино	5	921	921
Струга	5	1229	1229
Старо нагоричане	1	34	34
Кратово	135	7811	7811
Куманово	117	15134	12987
Липково	57	10444	7731
Старо нагоричане	224	21943	18570
Гостивар	13	3045	2901
Градско	1	2123	2123
Маврово и растуша	5	3789	3789
Новаци	1	1564	1564
Чашка	1	361	361
Битола	24	2890	2890
Могила	2	256	256
Новаци	7	844	844
Валандово	14	2474	2474
Вранешница	8	1390	1390
Другово	22	4362	3802
Зајас	31	8528	7450
Кичево	6	1010	793
Македонски брод	27	3862	3516
Пласница	11	1268	1268
Карбинци	75	11122	11101
Неготино	1	1637	1637
Штип	104	26217	26217
Вкупно	4449	549658	532355

2.1.2 Заразни болести кај говеда

2.1.2.1 Бруцелоза и Туберкулоза кај говеда

Мерките за контрола на бруцелозата и туберкулозата кај говедата се имплементираат и во текот на 2015 година. Дијагностичкото тестирање и земањето примероци започнаа да се спроведуваат од 01.10.2015 година до 31.12.2015 година, додека сите ре-тестирања и постапките за потврдување на позитивни реагенти на туберкулоза се одвиваа во текот на 2015 година и продолжуваат и во 2016 година.

Со цел обезбедување на поголема контрола во квалитетот на извршената туберкулинизација од страна на Агенцијата за храна и ветеринарство беше доставен нов образец за пријавување на сомнителни животни до официјалните ветеринари со

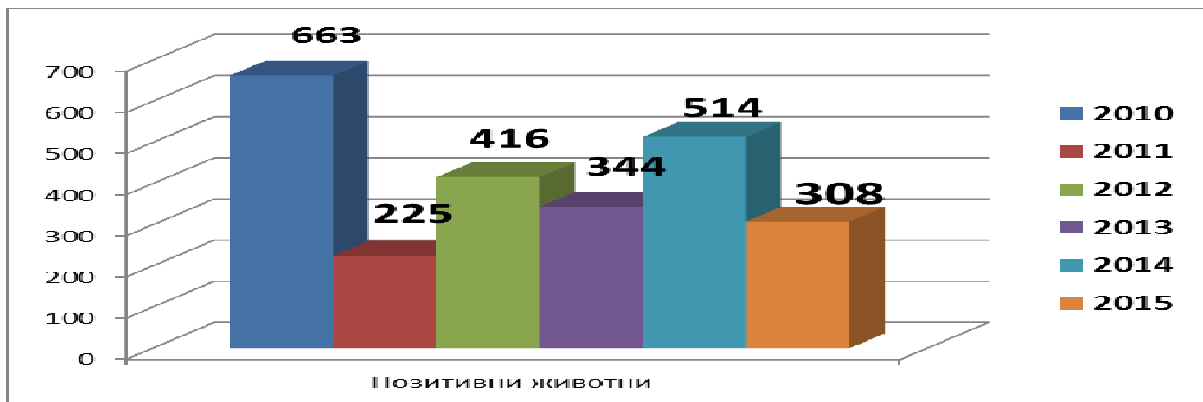

цел обезбедување на униформен пристап во доставувањето на податоците за спроведениот единечен интракутан тест на туберкулоза од страна на ветеринарите друштва

Табела 7. Резултати од контролата на Бруцелоза кај говедата со број на тестирања, позитивни животни и одгледувалишта за период од 2010-2015 год.

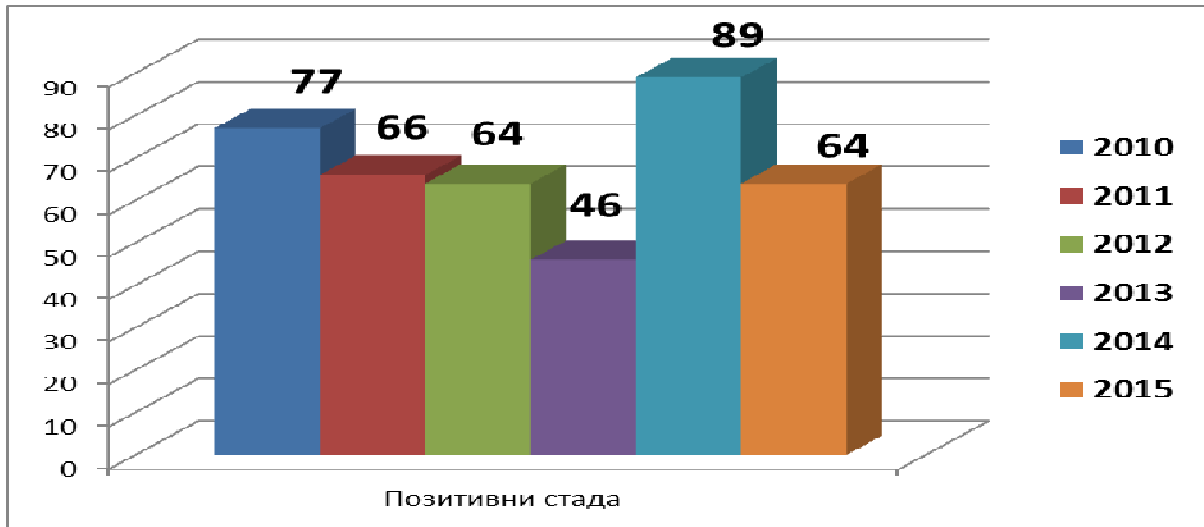
Година	Број на тестирани животни	Позитивни животни	% од позитивни животни	Позитивни стада	Број на заклани
2010	168.682	663	0,39%	78	665
2011	147.615	225	0,15%	66	229
2012	144.619	416	0,29%	64	357
2013	144.629	344	0,24%	46	247
2014	162.582	514	0,31%	129	544
2015	168.646	308	0,18%	64	270

Дијаграм 4: Приказ на позитивни говеда на Бруцелоза за период од 2008-2015 година

Дијаграм 5: Приказ на број на позитивни стада на говеда од бруцелоза за период од 2008-2015 година

Табела 8. Резултати од контролата на Туберкулозата кај говедата со број на тестирани, позитивни животни и одгледувалишта за период од 2010-2015 год.

Година	Број на тестирани животни	Број на пријавени говеда со сомнителна реакција	Број на одгледувалишта со сомнителни животни	Прогласени позитивни говеда со метода на ретуберкулинизација	% од позитивни животни
2010	178.838	1042	/	393	0,22%
2011	172.087	815	/	207	0,11%
2012	167.506	456	216	240	0,14%
2013	167.128	269	184	269	0,002%
2014	180.902	112	71	109	0,061%
2015	187.601	144	52	34	0,01%

Извршувањето на единечниот туберкулински тест го спроведуваат овластените ветеринари друштва, додека компаративниот туберкулински тест (ретуберкулинизацијата) ја спроведува комисија од страна на Факултетот за ветеринарна медицина Скопје.

2.1.2.2 Антракс кај говедата

Согласно Годишната наредба за здравствена заштита на животните за 2015 година за сузбивање и искоренување на Антраксот кај говеда предвидено е да се изврши превентивна вакцинација. Активноста е извршена согласно упатството на производителот на вакцината.

Табела 9: Преглед на бројна состојба на вакцинирани говеда во 2015 година во општини со дистрикти и општини каде е извршена вакцинација против антракс

Општина	Број на вакцинирани одгледувалишта	Вакцинирани Животни	Причина за извршена активност вакцинација против Антракс
БЕРОВО	158	1255	Годишна наредба или програма
БИТОЛА	158	2457	Вонредна
ВЕЛЕС	19	165	Годишна наредба или програма
ДОЛНЕНИ	243	1342	Вонредна
ЗАЈАС	67	440	Годишна наредба или програма
ЈЕГУНОВЦЕ	82	316	Годишна наредба или програма
КАРБИНЦИ	105	1080	Вонредна
КРИВОГАШТАНИ	250	1435	Вонредна
КУМАНОВО	33	155	Годишна наредба или програма
ЛОЗОВО	6	23	Годишна наредба или програма
МАКЕДОНСКИ БРОД	27	132	Годишна наредба или програма
МОГИЛА	224	3363	Вонредна
НОВАЦИ	75	2618	Вонредна
ПЕХЧЕВО	91	386	Годишна наредба или програма
ПЛАСНИЦА	130	515	Годишна наредба или програма
ПРИЛЕП	428	2726	Вонредна
ПРОБИШТИП	4	96	Годишна наредба или програма
САРАЈ	34	347	Годишна наредба или програма
СВЕТИ НИКОЛЕ	7	60	Годишна наредба или програма
СТАРО НАГОРИЧАНЕ	195	1151	Годишна наредба или програма
ЧЕШИНОВО-ОБЛЕШЕВО	229	1009	Вонредна
ШТИП	43	325	Вонредна
Вкупно	2.608	21.396	

Табела 10: Резултатите од спроведени дијагностички испитувања кај угинати говеда при сомнеж на Антракс во 2015 година

ЕЕ	Населено	Испитани	Позитивни	Сомнителни	Негативни	Несоодветни
----	----------	----------	-----------	------------	-----------	-------------

	Место					
Сарај	РАОВИЌ	1	1	0	1	0
Струга	ОКТИСИ	2	0	0	2	0
Прилеп	ПРИЛЕП	5	0	0	5	0
Свети Николе	ЛОЗОВО	1	0	0	1	0
ВКУПНО		9	1	0	8	0

2.1.3 Заразни болести кај копитарите

2.1.3.1 Антракс

Согласно Годишната наредба за здравствена заштита на животните за 2015 година за сузбивање и искоренување на Антраксот кај копитарите предвидено е да се изврши превентивна вакцинација. Активноста е извршена согласно упатството на производителот на вакцината.

Табела 11: Преглед на бројна состојба на вакцинирани коњи во 2015 година во општини со дистрикти на антракс и населени места каде е извршена вакцинација

Епизоотиолошка единица	Број на вакцинирани одгледувалишта	Вакцинирани животни	
САРАЈ	2	4	Жариште или сомнеж
КУМАНОВО	4	4	Годишна наредба или програма
ЈЕГУНОВЦЕ	31	35	Годишна наредба или програма
ЛОЗОВО	4	4	Годишна наредба или програма
СТАРО НАГОРИЧАНЕ	1	1	Годишна наредба или програма
ЗАЈАС	10	20	Годишна наредба или програма
МАКЕДОНСКИ БРОД	1	2	Годишна наредба или програма
ВКУПНО	53	70	

Табела 12: Преглед на бројна состојба на вакцинирани свињи во 2015 година во општини со дистрикти на антракс и населени места каде е извршена вакцинација

Општина	Причина за извршена активност	Број на вакцинирани свињи против Антракс
КУМАНОВО	Годишна наредба или програма	248
КАРБИНЦИ	Вонредна	252
ПРИЛЕП	Вонредна	6
ШТИП	Вонредна	71
ВКУПНО		577

2.1.4 Болести кај дивечот

2.1.4.1 Беснило

Во текот на 2015 година Агенцијата продолжи со спроведување на активности за зајакнување на контролата на беснило.

Во наредниот период Одделението за здравствена заштита на животните ќе продолжи со спроведување на програмата за орална вакцинација на лисиците против беснило, во 2016 година предвидено е да се реализираат две вакцинални кампањи во периодот на април-мај и октомври-ноември. Исто така ќе се спроведуваат и мерки за зајакнување на системот на надзор на беснилото кај дивите и домашните животни. Како дел од мерките за контрола и искоренување на беснилото во Република Македонија реализирани се следните активности:

2.1.4.1.1 Орална вакцинација на лисиците против беснило

Оралната вакцинација на лисиците кои претставуваат резервоар и вектор за ширење на вирусот на беснило е единствен успешен начин на искоренување на беснилото кај дивите животни, а со тоа и за спречување на пренесувањето на болеста кај домашните животни и човекот. На овој начин, болеста е успешно искоренета во сите земји на Западна и Средна Европа каде што таа била присутна (Франција, Германија, Австрија, итн.).

Европската Комисија покрај Република Македонија, во рамките на инструментот за претпристапна помош, финансиски поддржува слични проекти во шест други држави (Косово, Србија, Босна и Херцеговина, Црна Гора, Хрватска и Албанија) од балканскиот регион за имплементација на програма за орална вакцинација на лисиците против беснило.

Програмата се состои од кампањи за орална вакцинација кои се спроведуваат двапати годишно, во пролет и есен, во траење од најмалку пет години односно се додека за време од две последователни години не се потврди ниту еден случај на беснило, имајќи ја истовремено предвид епидемиолошката состојба во соседните земји.

Република Македонија започна со имплементација на програмата во мај 2011 година кога се реализираше првата кампања за орална вакцинација на лисиците против беснило. Досега се реализирани осум кампањи.

Во 2015 година поради проблеми во административни процедури во набавка на вакцината за орална вакцинација на лисиците против беснило не е реализирана пролетната кампања, а есенската кампања осма по ред се реализираше во

периодот од 05-18 ноември. Во кампањата употребени се вакциналните мамки Лизвулпен (Lysvulpen SAD Bern) од Биовета, Република Чешка.

Пред испораката мамките се тестирани за контрола на вирусниот титар од страна на Институтот за државна контрола на ветеринарни биолошки материјали и медикаменти, Брно, Р.Чешка. Во текот на кампањата беа доставени 500.000 мамки од кои 497.900 беа дистрибуирани. Во текот на целиот процес се вршеше мониторинг на ладниот ланец (транспорт-складирање-достава до авионот). За имплементација на кампањата беа употребени четири авиони од типот Cessna и Citabria, а дистрибуција се вршеше од три спортски аеродроми во Скопје, Битола и Штип. Во текот на оралната вакцинација, авионите летаа во паралелни линии на 500-600 m оддалеченост помеѓу нив со следење на линијата на летање со вграден GPS систем. Мамките се испуштаа со употреба на SURVIS, автоматски систем, со предвидено исфрлување за да се постигне густина од 21 мамка/km². Секоја фрлена мамка се регистрираше со употреба на GPS системот, а податоците беа пренесувани на дневна основа од пилотите до Агенцијата. Дистрибуција на вакцинални мамки се изврши на целата територија на Република Македонија (на површина од 23.235км²) на надморска височина до 2.000 метри со исклучок на градовите, погусто населените места и водните површини..

Кампањата беше на задоволително ниво. Просечната густина на дистрибуирани мамки беше 21.04 мамки/km² со стандардна девијација (СД) од 8.055 мамки/km² што укажува на тоа дека има задоволителна точност и хомогеност на густината на исфрлените мамки.

2.1.4.1.2 Мониторинг на оралната вакцинација на лисиците против беснило

По секоја спроведена кампања, Агенцијата спроведува пост вакцинален мониторинг заради контрола на успешноста на оралната вакцинација. За таа цел, Агенцијата склучи договори со ловните друштва-концесионери на ловиштата во Република Македонија за застрелување на одреден број лисици (4 лисици на 100км² годишно или 2 лисици на 100км² по секоја кампања) и земање мостри за лабораториско испитување.

Резултатите од мониторингот потврдуваат дека кампањите се успешно реализирани но мора да се нагласи дека бројот на испитани мостри е помал од потребниот што укажува на тоа дека е потребна засилена контрола и едукација на ловните и ветеринарните друштва кои се одговорни за застрелување на лисици и земање на мостри.

Мониторингот на есенската кампања започна на 10 декември 2015 година и ќе трае се до почетокот на пролетната кампања која е предвидено да се реализира во текот на Април 2016 година.

2.1.4.1.3 Зајакнување на надзорот на беснило

Обврската за задолжително пријавување на беснило е пропишана во Законот за ветеринарно здравство, Правилникот за начинот и постапката за пријавување на беснило кај домашни и диви животни и мерки кои треба да се превземаат за сузбивање и искоренување на беснилото, и во Годишната наредба за здравствена заштита на животните. Сите сомнителни домашни и диви животни (животни кои покажуваат знаци на беснило, пронајдени угинати и прегазени од возило) како и сите застрелани лисици, волци и други диви животни треба да се пријават за лабораториско испитување за утврдување на присуство на вирусот на беснило.

Службите за комунална хигиена се задолжени да ги пријават и испратат во Националната референтна лабораторија за беснило сите домашни и диви животни пронајдени угинати и прегазени од возила на јавните површини и патиштата.

Во текот на 2015 година испитани се вкупно 241 мостри на присуство на вирусот на беснило од кои 12 беа сомнителни случаи додека останатите мостри беа испитани во рамките на спроведениот мониторинг на вакцинацијата против беснило и редовниот застрел на волк како штетен дивеч.

Во текот на 2015 година не се регистрирани случаи на беснило кај домашните и дивите животни. Последниот случај на беснило е регистриран во март, 2012 година кај мачка во с. Јаргулица, Радовиш.

2.1.4.2 Класична чума кај дивите свињи

Како дел од мерките за здравствена заштита на животните и контрола и искоренување на Класичната чума кај дивите свињи во Македонија, во 2015 година Одделението за здравствена заштита на животните продолжи со спроведување на активности за следење на состојбата со болеста кај дивите свињи кои претставуваат резервоар и преносител на вирусот кај домашната популација.

Во наредниот период Одделението за здравствена заштита на животните ќе продолжи да спроведува активности за целосно искоренување на класичната чума кај свињите и прекинување на превентивната вакцинација која не е во согласност со одредбите во Европската Унија, каде што болеста е целосно искоренета и превентивната вакцинација е забранета, поради што извозот на живи животни и производи од животинско потекло на пазарите на земјите членки на Европската Унија е оневозможен.

2.1.4.2.1 Надзор на класична чума кај дивите свињи

Во согласност со Годишната наредба за здравствена заштита на животните за 2015 година и Правилникот за мерки за сузбивање и искоренување на класична чума кај свињите (“Службен весник на РМ” бр. 59/2012, 116/14), ловните друштва се обврзани да ги пријават сите застрелани и угинати диви свињи за испитување на присуство на вирусот на класична чума кај свињите.

Бројот на пријавени примероци за дијагностичко испитување на класична чума кај дивите свињи е прикажан во Табела 13.

Табела 13: Број на пријавени примероци за детекција на вирусот на класична чума кај диви свињи преглед по ловни сезони период 2009-2015

Ловна сезона*	09/10	10/11	11/12	12/13	13/14	14/15	15/16
Диви свињи	76	72	370	658	584	401	331**

* Ловната сезона за диви свињи е во периодот од 01 октомври до 31 јануари

**Број на пријавени мостри до крајот на 2015

Сепак, бројот на мостри од серум за испитување на присуство на антитела кај застреланите диви свињи во ловната сезона 2015/2016 е помал од вкупно донесените мостри. Испитувањето е во тек, резултатите се очекуваат до крајот на март 2016 година кога треба и да бидат доставени мострите од сите застрелани диви свињи од страна на ловните друштва.

2.1.4.2.2 Контрола и едукација на ловните друштва

Намалениот број на мостри за испитување на беснило, класична чума кај свињите, трихинелоза како и за контрола на програмата за орална вакцинација особено мостри од серум за испитување на антитела, укажува на потребата од засилена контрола и едукација на ловните друштва (ловциите), ветеринарните и ловните инспектори. Од таа причина во текот на декември 2015 година се реализираше посета и едукација на секое ловно друштво кое има концесија за стопанисување со ловиштата во Република Македонија со цел да се укаже на важноста на пријавувањето и земањето на мостри од сите угинати и застрелани диви животни (диви свињи, лисици, волци, куни, зајци, диви птици и други диви животни) за успешна контрола на одредени болести кои лесно и брзо се пренесуваат и ги загрозуваат домашните животни и луѓето (класична чума кај свињите, беснило, трихинелоза, туларемија, авијарна инфлуенца, бруцелоза). Посетата се реализираше во соработка со Државниот инспекторат за шумарство и ловство кој е директно надлежен за контрола на работата на ловните друштва. Притоа беа посетени 66 ловни друштва во 31 општина и беа едуцирани повеќе од 114 ловци.

2.1.4.2.3 Надзор на класична чума кај домашните свињи

Во 2015 година Одделението за здравствена заштита спроведе серија активности за контрола и ерадикација на класичната чума кај свињите и прекинување на превентивната вакцинација на домашните свињи која со години наназад се применува како основна мерка за контрола на болеста:

2.1.4.2.3.1 Мониторинг на ефикасноста на извршената вакцинација против класична чума кај свињите кај домашните свињи

На 23 ноември започна мониторингот на ефикасноста на извршената вакцинација против Класична чума кај свињите која согласно Годишната наредба за здравствена заштита на животните е задолжителна на целата територија на Република Македонија како мерка за контрола на болеста.

Истиот се спроведува со земање на примероци од свињите при колење по однапред подготвен план кој предвидува да се земат примероци за серолошко испитување (утврдување на присуство на антитела) од вкупно 29 свињи од секоја свињарска фарма. На тој начин ќе се детектираат фармите каде што процентот на вакцинирани свињи е понизок од 90% (еден негативен примерок во група од 29 примероци со 90 % сигурност укажува на тоа дека помалку од 90% од свињите на фармата се вакцинирани). Процентот на вакцинирани свињи треба да е повисок од 90% со оглед на тоа дека вакцинацијата е задолжителна. Во промет може да се пуштаат само имуни свињи односно свињи кои се вакцинирани најмалку седум дена пред пуштањето во промет.

Мониторингот ќе трае три месеци или се додека не се собере потребниот број на примероци од предвидените свињарски фарми. Испитувањето на мострите е во тек.

2.1.4.2.3.2 Донесување на подзаконски акти (план за итни мерки за класична чума кај свињите и африканска чума кај свињите)

Извршена е ревизија и дополнување на претходно изготвениот план за итни мерки. Следува постапка за негово донесување.

2.1.4.2.3.3 Мерки за зајакнување на надзорот на болеста

За зајакнување на надзорот на Класичната чума кај свињите реализирани се следните активности:

2.1.4.2.3.4 Одржана е обука и симулациска вежба за болеста на официјалните ветеринари и персоналот од Одделението за здравствена заштита на животните.

Агенцијата за храна и ветеринарство со финансиска поддршка од инструментот за предпристапна помош на Европската Комисија, TAIEХ, на 21-22 април во Берово, спроведе симулациска вежба за Класична чума кај свињите со искусни предавачи од земји членки на Европската Унија. На вежбата присуствуваа 37 ученици, официјални ветеринари, персоналот на Одделението за здравствена заштита на животните и Одделението за планови за итни мерки.

Вежбата се состоеше од два дела, теоретски и практичен. Во теоретскиот дел беше прикажан детален опис на болеста кај домашните и дивите свињи со стратегија за нејзина контрола, постоечката правна рамка за истата, беа презентирани програми за надзор и за анализа на ризик од појава на болеста, раширеноста во рамките на Европската Унија и светот, беа пренесени искуствата на одредени европски држави при спроведување на мерки во случај на појава на болеста, беа презентирани биосигурносните мерки кои треба да се имплементираат за да се спречи нејзината појава, начинот на дијагностика и земање на примероци за дијагностички испитувања и начинот на комуникација при потврда на присуство на болеста.

Практичниот дел се сосотоеше од посета на свињарска фарма и симулација на појава на болест по однапред подготвено сценарио.

На тој начин се зголеми нивото на подготвеност на учесниците на вежбата за правилно и навремено постапување при реална појава на Класична чума кај свињите и се провери применливоста на Планот за итни мерки.

2.1.4.2.3.5 Мерки за подобрување на биосигурноста на свињарските фарми

Агенцијата во рамките на проектот “Градење на капацитетите на надлежните органи за безбедност на храната, ветеринарна и фитосанитарна политика” изработи брошура “Информативен лист за биосигурносни мерки на одгледувалиштата со животни” наменет за сопствениците/одгледувачите на животни. Брошурата содржи информации за тоа што се биосигурносни мерки и кои мерки треба да се преземат за да се спречи внесување на патогени агенси во одгледувалиштата со животни од страна на луѓето, животните, возилата, опремата, храната и водата, простирката, фекалиите, воздухот и друго. Истата преку официјалните ветеринари и ветеринарните друштва ќе биде дистрибуирана до сопствениците/одгледувачите на животни до крајот на годината.

2.1.4.2.3.6 Промена во политиката за вакцинација на свињите во однос на надомест на трошоците за вакцинација

Агенцијата изврши промена во политиката за вакцинација на свињите во однос на надоместот на трошоците за извршената вакцинација. Имено заклучно со 2014 година трошоците за животни кои се одгледуваат во одгледувалишта со повеќе од 100 животни годишно во целост беа на товар на сопственикот/одгледувачот на животните додека трошоците за вакцинација во одгледувалишта со помалку од 100 животни годишно во висина од 50% се исплаќаа согласно одредбите на Програмата за користење на средства за здравствена заштита на животните а останатите 50% беа на товар на сопствениците.

Во 2015 година трошоците за извршена вакцинација на свињите во одгледувалишта со повеќе од 10 животни се на товар на сопственикот/одгледувачот на животните додека за животните во одгледувалишта со 10 и помалку животни во целост се на товар на Агенцијата и се исплаќаат согласно Програмата за користење на средства за здравствена заштита на животните.

На тој начин Агенцијата ја стимулира вакцинацијата на свињите во малите одгледувалишта (со помалку од 10 животни годишно) каде што биосигурносните мерки не се имплементирани на соодветно ниво кое што е потребно за заштита од инфективни агенси како вирусот на Класична чума кај свињите.

2.1.4.2.3.7 Обезбедување на буџет за сузбивање и искоренување на болеста по прекилот на вакцинацијата.

Министерството за земјоделство, шумарство и водостопанство донесе измена на Законот за земјоделство и рурален развој (“Службен весник на Република Македонија” бр. 49/10, 53/11, 126/12, 15/13, 69/13, 106/13, 177/14, 25/15, 73/15, 83/15 и 154/15) со што се создаде законска основа за обезбедување на финансиски средства во Програмите за финансиска поддршка во земјоделството и руралниот развој кои ќе се користат за покривање на трошоците при спроведувањето на мерки за сузбивање и искоренување во случај на појава на болести кои задолжително се пријавуваат од листата на Светската организација за здравствена заштита на животните каде што спаѓа Класичната чума кај свињите.

2.1.4.3 Трихинелоза

Во согласност со Годишната наредба за здравствена заштита на животните за 2015 година ловните друштва се обврзани да ги пријават сите застрелани и угинати диви свињи за испитување на присуство на трихинелоза.

Во текот на 2015 година испитани се вкупно 157 мостри од диви свињи при што со методата на вештачка дигестија не е утврдено присуство на трихинелоза.

2.1.5 Заразни и паразитски болести кај пчелите

2.1.5.1 Американска чума на пчелното легло

За контрола на болеста се применуваат одредбите од Годишната наредба за здравствена заштита на животните за 2015 година.

Во текот на 2015 година на присуство на вирусот на американска чума на пчелно легло беа испитани вкупно 72 пчелни семејства во 17 пчеларници. Болеста беше потврдена кај 57 пчелни семејства во 12 пчеларници. Мостри за дијагностичко испитување се земаат само по пријава на сомнеж на болеста од страна на одгледувачот. Пчелните семејства кај кои што е потврдена болеста подлежат на уништување и нештетно одстранување при што на одгледувачот му се исплаќа надомест на штета.

2.1.6 Национален контролен план за намалување на присуството на салмонелозата кај кокошките (Gallus Gallus) во Република Македонија

На 06.03.2015 година во “Службен Весник на РМ” Бр 34/15 е објавен нов Правилник за начин на вршење на официјални контроли на салмонела и други алиментарни интоксикации кој во целост е хармонизиран со ЕУ легислатива (Регулативи 32003R2160, 32006R1177, 32012R1190 and 32012R0200). Со стапување на сила на новиот Правилник за начин на вршење на официјални контроли на салмонела и други алиментарни интоксикации се вметнати јата живина наменети за производство на месо – бројлери како и јата на мисирки.

Согласно измените на Правилникот со поддршка на експерти од твиниг договор-„Институционално зајакнување на капацитетите на надлежните органи во делот на имплементација на европското законодавство во областа на безбедност на храна, ветеринарна и фитосанитарна политика се пристапи кон измена и дополна на Национален контролен план за намалување на присуството на салмонелозата кај кокошките (Gallus Gallus) во Република Македонија кој е во финална фаза на донесување. Во него се опфатени сите категории на живина (јата несилки за производство на јајца, родителски јата и инкубаторски станици, јата бројлери како и јата мисирки).

Во тек на 2015 година Република Македонија достави до Комисијата на Европската Унија Извештај за контрола на салмонела кај јатата несилки од видот Gallus Gallus. За доставениот план е утврдено дека содржи гаранции што

одговараат на гаранциите предвидени во Регулативата (ЕЗ) бр 2160/2003 и истата беше одобрена.

Според тоа, Република Македонија, по одобрение на нејзиниот План за контрола на салмонелозата кај јатата несилки од видот Gallus Gallus од страна на Европската комисија, беше ставена на листата на земји одобрени за извоз на конзумни јајца на пазарите на Европската унија со Регулативата на Комисијата за спроведување (ЕУ) 2016/15 од 7 јануари 2016 година”.

На 17.09 и 18.09. 2015 година се спроведе обука за контрола на салмонелоза кај домашна живина на официјалните ветеринари од одделението за државна инспекција за здравствена заштита, одделението за државна инспекција од ветеринарно јавно здравство, одделението за здравствена заштита на животните и одделението за безбедност на храна со финансиска поддршка од инструментот за предпристапна помош на Европската Комисија, TAIEХ, со искусни предавачи од земји членки на Европската Унија. На обуката присуствуваа 60 ученици,.

Вежбата се состоеше од теоретски дел на кој беше прикажан детален опис на болеста со стратегија за нејзина контрола, постоечката правна рамка за истата, беа презентирани програми за надзор и за анализа на ризик од појава на болеста, раширеноста во рамките на Европската Унија, беа пренесени искуствата на одредени европски држави при спроведување на мерки во случај на појава на болеста, беа презентирани биосигурносните мерки кои треба да се имплементираат за да се спречи нејзината појава, начинот на дијагностика и земање на примероци за дијагностички испитувања и начинот на комуникација при потврда на присуство на болеста. На тој начин се зголеми нивото на подготвеност на учесниците на обуката.

Во согласност со Национален контролен план за намалување на присуството на салмонелозата кај кокошките (Gallus Gallus) во Република Македонија целта е намалување на раширеноста на салмонелозата која е од значење за јавното здравство во одгледувалишта на живина за производство на јајца за исхрана на луѓето, родителски јата и инкубаторски станици, јата бројлери како и јата мисирки.барем на целните нивоа поставени во согласност со Правилникот за начинот на вршење на официјални контроли на салмонела (Службен Весник на РМ Бр 34/15).

Сите категории на живина : јата несилки за производство на јајца со 350 единици и повеќе, родителски јата и инкубаторски станици, јата бројлери како и јата мисирки се вклучени во националниот план за контрола. Овие јата односно

одгледувалишта се регистрирани во Агенцијата согласно прописите за ветеринарно здравство. Операторите/одгледувачите кои имаат помалку од 350 птици кои ставаат во промет јајца за исхрана на луѓе исто така се вклучени во националниот контролен план.

Од јата несилки обврска на одгледувачите/операторите со храна е да земаат примероци од еднодневни пилиња кои се одгледуваат за производство на јајца за исхрана на луѓето, 2 недели пред да преминат во фаза на носење, а потоа во 15 неделни интервали за време на фазата на носење јајца, со прв примерок земен од птиците на 24 (+/- 2) недела. Примероците се испраќаат во националната референтна лабораторија, која работи во согласност со моменталните ИСО стандарди.

Секој одгледувач/оператор е должен да има сопствен план за спроведување на Националниот контролен план и да води тековна евиденција. Трошоците за земањето на примероците кои се обврска на одгледувачите/операторите со храна се на товар на одгледувачите/операторите со храна.

Во текот на експлоатација на јатото официјалните ветеринари задолжително земаат официјални примероци за верификација и проверка на присуство на релевантни соеви на салмонела за кои е поставена целта за редукција согласно Правилникот за начинот на вршење на официјални контроли на салмонела (Службен Весник на РМ Бр 34/15). Овој примерок е на товар на Агенцијата.

Од јата бројлери обврска на одгледувачите/операторите со храна е да земаат примероци од сите јата бројлери во период од три недели пред датумот на колење. Официјалните ветеринари задолжително земаат официјални примероци за верификација и проверка на присуство на релевантни соеви на салмонела од најмалку едно јато на бројлери во 10% од одгледувалишта кои одгледуваат 5000 единки и повеќе.

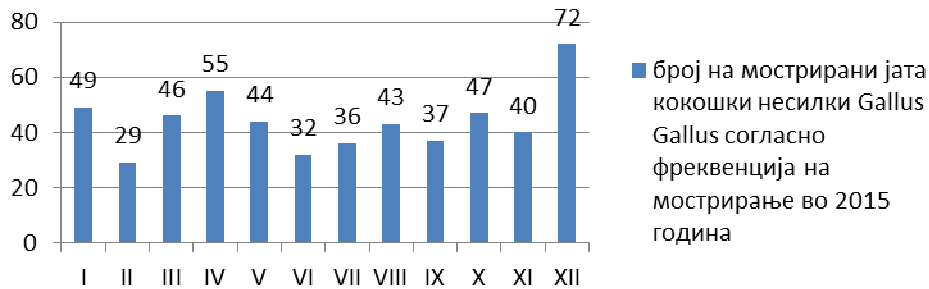
2.1.6.1 Фреквенција на испратени проби

Во 2015 година запазена е фреквенцијата на испратените проби до Национална референтна лабораторија од сите 106 активни одгледувалишта на живина со вкупен број на јата 181 кои подлежат на НКП.

Дијаграм 6: Приказ на број на вкупно мострирани јата Gallus Gallus согласно фреквенција на мострирање во 2015 година

Број на мострирани јата кокошки несилки Gallus Gallus согласно фреквенција на мострирање во 2015 година

Во тек на 2015 година вкупно испратени се 530 примероци кои се состојат од две субединици фецес и една субединица прашина прикажани табеларно распоредени месечно согласно предвидената фреквенција на мострирање .

Табела 14: Податоци за тип на производство, дистрибуција на комерцијални јата по региони, вкупен број на единки и резултати од мониторинг на контрола на салмонелоза кај јата домашна живина во 2015 година

Регион (a1)	Тип на јато	Вкупен број на јата	Вкупен број на единки	Вкупен број на јата животни вклучени во мониторингот	Вкупен број на животни вклучени во мониторингот	Бој на јата кои се контролирани	Број позитивни на јата (a)			Број на јата кои се заменети (a)		Вкупен број на животни кои се заклани или уништени (a)		Количина на јајаца уништени (број или кг.) (a)		Количина на јајца упатени на понатамошна обработка (број или кг.) (a)	
							(a1)	(a2)	(a3)	(a3)	(a4)	(a4)	(a3)	(a4)	(a3)	(a4)	(a3)
Скопје	Јата несилки	42	218060	42	218060	42	1	0	0	1	0	587	0	9390 kg	0	/	/
Куманово	Јата несилки	24	84760	24	84760	24	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/	/
Велес	Јата несилки	41	467188	41	467188	41	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/	/
Битола	Јата несилки	31	213630	31	213630	31	1	/	/	1	/	30204	/	8640 pcs	/	/	/
Тетово	Јата несилки	20	207250	20	207250	20	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/	/
Штип	Јата несилки	23	101360	23	101360	23	0	0	0	0	0	0	0	0	0	/	/
Вкупно	Јата несилки	181	1292248	181	1292248	181	2	0	0	2	0	30791	0	9390 kg, 8640 pcs	0	/	/

(¹) За серотипови салмонела кои се зоонози, да се назначи кој серотип е опфатен со програмата:

(a1) за salmonella enteritidis,

(a2) за salmonella typhimurium,

(a3) за други серотипови да се означат соодветно,

(a4) за salmonella enteritidis или salmonella typhimurium.

(¹) Регион дефиниран во одобриениот контролен план.

2.2.Одделение за планови за итни мерки

Во текот на 2015 година во рамките на работната програма наменета за земјите од Западен Балкан (Србија, Бугарија, Црна Гора, Босна и Херцеговина Хрватска и Македонија) за подобрување на капацитетите на подготвеност за брзо дејствување на случај на појава на болеста лигавка и шап се реализираа две симулациски вежби. На првата симулациска вежба која се одржа во Јануари 2015 година беше симулирано формирање и активирање на националниот центар за контрола на болест и локалниот центар за контрола на болест, активности кои треба да се превземаат на централно и локално ниво во случај на појава на сомнеж на лигавка и шап, потврда на болеста и др. Во втората симулациона вежба која се одржа во Јуни 2015 година беше симулирано управување со ЛЦКБ, комуникација помеѓу НЦКБ и ЛЦКБ, проток на информации, преглед на надлежности и административна поставеност, организирање на ресурсите: материјални, човечки и финансиски, беа реализирани практични вежби за биолошка сигурност, земање на мостри, чистење и дезинфекција и др.

Активностите предвидени со оваа програма ќе продолжат да се спроведуваат и во текот на 2016 година.

2.2.1 Заразни болести кај живина

2.2.1.1 Класична чума кај живина (Авијарна инфлуенца кај живина)

Согласно Годишната наредба за здравствена заштита на животните за 2015 година (Службен весник на РМ бр. 24/15), Програмата за сузбивање и искоренување на авијарната инфлуенца (Службен весник на РМ бр.82/07) и Упатството и планот за надзор на класична чума (авијарна инфлуенца) кај живината и дивите птици во текот на 2015 година се спроведе активен надзор на авијарна инфлуенца.

Надзорот се спроведе на целата територија на Република Македонија и со него се опфатени следните таргетираните популации:

- а) живина која се одгледува во комерцијално производство (кокошки, мисирки, бисерки, фазани, еребици и потполошки),
- б) живина која се одгледува во некомерцијално производство (живина во дворовите и селските стопанства),
- в) водни птици кои се одгледуваат во домашното производство и
- г) диви птици кои се присутни или мигрираат низ територијата на Република Македонија,

Активниот надзор на присуството на вирусот на авијарна инфлуенца се вршеше системски на репрезентативен примерок со земањето на мостри од крв и брисеви за серолошко и вирусолошко испитување. Мострите ги земаат ветеринарните друштва во присуство на официјален ветеринар кој беше задолжен за контрола на надзорот. Активниот надзор кај дивите птици се спроведуваше преку

организиран отстрел на диви водни птици во областите кои се познати како собиралишта на истите.

Целта на надзорот е да се утврди присуството односно да се потврди отсуството на вирусот на авијарна инфлуенца во Република Македонија.

Бројките за реализираните активности во однос на надзорот на авијарна инфлуенца се прикажани во табела.

Табела 15 : Реализација на надзор на авијарна инфлуенца 2015 година

Цел на надзорот	Вкупен број на јата (60 одгледувалишта)	Број на мострикои се земаат по одгледувалиште	Предвиден број	Мостри земени до 31.12.2015
Комерцијални одгледувалишта	90	7	630	743
Живина одгледувана во дворови	441	7	3087	613
Водна живина	94	11	1034	116
Диви птици	15	5	75	34
Вкупно			4826	1506

Во текот на 2016 година се планира продолжување на пасивниот и активниот надзор кај живината и дивите птици на Авијарна инфлуенца.

2.2.1.2 Болести кај аквакултура

Како дел од мерките за здравствена заштита на животните и контрола на болести кај рибите во Македонија во 2015 година реализирани се повеќе активности.

2.2.1.2.1 Спроведени контроли во аквакултурата

Во текот на 2015 година продолжи постапката на регистарција на сите постоечки одгледувалишта на аквакултура согласно Законот за идентификација и регистрација на животните („Службен весник на Република Македонија“ бр. 95/12 и 27/14). Вкупната бројка на регистрирани одгледувалишта на риба со добивање на единствен регистерски број на одгледувалиште во текот на 2015 година достигна до 120 одгледувалишта.

Во согласност со Правилникот за условите за ставање во промет на аквакултурата, нејзината намена, како и начинот на вршење на официјални контроли при ставање во промет на аквакултура („Службен весник на Република Македонија“ бр. 85/13 и 132/14) до Агенцијата за храна и ветеринарство беа доставени 11 барања за одобрување на објекти за производство на аквакултура.

2.2.1.2.2 Спроведен надзор кај аквакултурата

Во согласност со Правилникот за условите за ставање во промет на аквакултурата, нејзината намена, како и начинот на вршење на официјални контроли при ставање во промет на аквакултура („Службен весник на Република Македонија“ бр. 85/13 и 132/14), Правилникот за мерки за сузбивање и искоренување на одредени болести кај водните животни („Службен весник на Република Македонија“ бр. 185/11 и 114/14) и Годишната наредба за здравствена заштита на животните за 2015 година (Службен весник на РМ бр. 24/15) во текот на 2015 година се спроведуваше активен надзор на присуство на Вирусна хеморагична септикемија и Инфективна хематопоемска некроза кај пастрмки. Главна цел за спроведување на овој надзор е потврдување и декларирање на статус „Земја слободна од болест“ во однос на ВХС/ИХН, а со тоа можност операторите со аквакултура за својата риба да добијат пристап на пазарите во ЕУ или трети земји.

Активниот надзор се спроведуваше во текот на Мај/Јуни и Ноември /Декември 2015 година на сите одгледувалишта на аквакултура на територијата на Република Македонија кои произведуваат пастрмка. Во рамките на активниот надзор официјалните ветеринари спроведоа официјални контроли на одгледувалиштата со клинички преглед и земање на мостри. Во зависност од видот на производство и старосната категорија на риба присутна на одгледувалиштето беа земени мостри од органи или оваријална и семена течност. Лабораториска дијагностика на земените мостри се спроведе на Институтот за ветеринарна медицина во Србија кој има акредитирана лабораторија за дијагностика на ВХС/ИХН кај пастрмки. Во табелата се дадени детали за спроведениот надзор на ВХС/ИХН кај пастрмките.

Табела 16: Резултатите од надзорот на ВХС/ИХН кај пастрмки во 2015 година

Месец/година	Број на рибници од кој се земани мостри за дијагностика на ВХС/ИХН	Број на земени мостри	Број на негативни резултати
Мај, 2015 година	29	87	87
Јуни, 2015 година	19	57	57
Ноември, 2015 година	29	87	87
Декември, 2015 година	20	60	60
Вкупно	48/49	291	291

Покрај ВХС/ИХН кај пастрмките согласно Годишната наредба за здравствена

заштита на животните за 2015 година (Службен весник на РМ бр. 24/15) во текот на 2015 година се спроведоа и други дијагностички испитувања на болести кај аквакултурата. Во табела се прикажани болестите на кои се вршени испитувања, број на земени мостри и резултати од истите.

Табела 17: Други болести кај рибите испитани во текот на 2015 година

Болести кај рибите	Вид на риба	Испитани примероци
Бактериска болест (BKD)	пастрмка	4
Заразна некроза на панкреас (IPN)	пастрмка	2
Пролетна виремија (SVC)	крап	14
Кои херпес вирус (KHV)	крап	2

*Сите испитани примероци на болестите наведени во табелата се со негативен резултат.

2.3. Одделение за заштита и благосостојба на животните

Се спроведуваат конкретни активности за имплементација на членот 28 и 29 од Законот за заштита и благосостојба на животните кој се однесува на контрола на популација на бездомни кучиња;

Одобрено е прифатилиште за бездомни кучиња на територијата на општината Богданци.

Изработена е брошура за „Превоз на живи животни“ : *Да отвориме очи на патиштат* во соработка со асоцијацијата за заштита на животните Eyes on Animals и AWF Animal Welfare Foundation Im Einsatz fur Tiere. Брошурата го објаснува законодавството во однос на заштита и благосостојба на животните за време на превоз. Брошурата е поделена на официјалните ветеринари учесници на обуката за „Здравствена заштита и благосостојба на животните, биосигурносни мерки на фарма и идентификација и регистрација на животните“.

Изработен е Правилник за заштита и благосостојба на животните за време на превоз кој е даден на усогласување во Секретаријатот за законодавство.

Изработено е упатство и контролна листа за споредување на инспекциски надзор на одгледувалишта за кокошки несилки со над 350 единки.

Отпочнати се контроли во активните живинарски фарми за кокошки несилки во однос на благосостојбата на живината, определување на максимален капацитет на секоја фарма (поединечно по хала) како и максимален капацитет на одгледувалиштето.

Координација и собирање на податоци од инспекциските контроли направени заради утврдување на исполнетоста на пропишаните услови за благосостојба на фармските животни. Предвидената активност е започната во 2015 година ќе продолжи и во 2016 година. До овој момент до централата на АХВ се пристигнати 50% од контролните листи за утврдување на максималниот капацитет на одгледувалиштата за кокошки несилки. Се очекува до крајот на февруари да се комплетира целата активност.

Изработен е Правилник за заштита и благосостојба на животните кои се држат за фармски цели, правилникот е усогласен со дадените забелешки од страна на Секретаријатот за законодавство и во тек е постапката за негово објавување.

Изработени се контролни листи за свињи и говеда за проверка на исполнетоста на условите кои треба да го усогласат своето работење согласно Законот за заштита и благосостојба на животните.

2.3.1 Во 2015 година оддржани се следниве обуки, проекти и кампањи

Оддржана се три циклуси на обуки на тема „Здравствена заштита и благосостојба на животните, биосигурносни мерки на фарма и идентификација и регистрација на животните“ во траење од 5 дена за официјалните ветеринари и лицата вработени во централата на АХВ во рамките на проектот за јакнење на капацитетите на надлежните институции за безбедност на храна, ветеринарна и фитосанитарна политика Инструментот за предпристапна помош (ИПА) на Европската Унија.

Оддржани се едукативни работилници за подигнување на јавната свест за одговорно сопствеништво со децата од одредени градинки во Скопје, со посебен акцент за грижа и безбедно постапување со своите миленици и бездомни кучиња;

2.4.Одделение за државна ветеринарна инспекција за здравствена заштита и благосостојба на животните

Во одделението за државна ветеринарна инспекција за здравствена заштита и благосостојба на животните работните задачи ги координира раководител на одделението, а официјалните контроли ги вршат 32 инспектори кои се распоредени во 28 подрачни единици низ целата територија на Република Македонија.

Основна цел на одделението е постигнување на висок степен на здравствена заштита на животните и на луѓето од заразни болести, постигнување на висок степен на благосостојба и заштита на домашните животни и домашните миленици при нивното одгледување, одржување на систем на спремност за контрола, надзор, сузбивање и искоренување на особено опасни заразни болести и ажурирање на податоци во регистарот на објектите за вршење на ветеринарно здравствена дејност во Република Македонија, така што планира, организира и спроведува официјални контроли и активности на официјалните ветеринари согласно одредбите на Законот за ветеринарно здравство (Службен Весник на Република Македонија бр. 113/07, 24/11 и 136/11, 123/12 и 154/15), Законот за инспекциски надзор (Службен весник на Република Македонија бр. 50/10), Закон за идентификација и регистрација на животните (Службен Весник на Република Македонија бр. 95/12, 27/14, 149/15), Закон за заштита и благосостојба на животните (Службен Весник на Република Македонија бр. 149/14, 149/15), Закон за безбедност на храната (Службен Весник на Република Македонија бр. 157/10,

53/11, 01/12, 164/13, 187/13, 43/14, 72/15, 129/15, 213/15), Годишната наредба за здравствена заштита на животните и повеќегодишните програмите за здравствена заштита на животните.

Официјалните ветеринари контроли ги вршат континуирано на целата територија на Република Македонија, согласно годишни и месечни планови и програми и работни налози за актуелни и непланирани активности.

2.4.10 Официјални контроли

Официјалните контроли согласно Законот за ветеринарно здравство се контрола, надзор, следење и спроведување на ветеринарните активности во областа на здравствена заштита на животните.

Официјални контроли се извршени согласно Законот за заштита и благосостојба на фармските животни и домашните миленици, животните во зоолошките градини и животните кои се користат за експериментални и други научни цели.

Едукацијата е предвидена во повеќе основи по Законот за идентификација и регистрација на животните, а по Законот за ветеринарно здравство има предвидено повеќе високи казни и затоа се јавува голема разлика во поглед на бројот на извршени едукации и наплатени глоби по основ на овие два закона.

Табела 18: Управни постапки во 2015 година

2015	по Закон за ветеринарно здравство	за	по Закон за заштита и благосостојба на животните	по Закон за идентификација и регистрација	за и	Вкупно
Записници	8800		190	3990		12980
Решенија	1703		38	500		2241
Заклучоци	6252		85	3061		9398
Порамнување	7		3	26		36
Мандатни казни	0		1	86		86
Едукација	104		6	389		499
Прекршочни пријави	11		3	13		27
Претставки	77		16	16		109

Во 2015 година од вкупниот број на контроли 12980 при 10739 контроли односно 82,73% од вкупниот број на извршени контроли не се утврдени неусогласености по основ на Законот за ветеринарно здравство, Закон за идентификација и регистрација на животните, Закон за заштита и благосостојба на животните и Закон за безбедност на храната.

При 2241 контрола односно 17,27% од вкупниот број на контроли утврдени се неусогласености во однос на горе наведените законски прописи.

2.4.1.1 Согласно **Законот за ветеринарно здравство** како најчести се забелажани следниве неусогласености:

- не почитување или одбивање на примена на изречените мерки на службен надзор,
- не почитување или одбивање примена заштитни мерки,
- не почитување или одбивање спроведување дополнителни мерки,
- ставање во промет живи животни кои не ги исполнуваат условите од овој закон,
- невнесување на податоци во регистар или во база на податоци и чување на истите најмалку три години,
- не чување на здравствените сертификати или документите кои ги придружуваат животните во период од три години и истите не ги даваат на увид по барање на надлежниот орган,
- одбивање или оневозможување на спроведување на мерки за заштита на животните од одделни заразни болести пропишани со годишната наредба за здравствена заштита на животните,
- одбивање или оневозможување на спроведување на мерки пропишани со повеќегодишни програми за сузбивање и искоренување на одредени болести од посебна важност за Република Македонија,
- ветеринарните техничари работат спротивно на членот 36 став (5) од овој закон и
- ставање во промет живи животни кои се предмет на национални програми за искоренување на болести.

2.4.1.2 Согласно **Законот за идентификација и регистрација на животните** како најчесто детектирани се следниве неусогласености:

- не регистрирање на одгледувалиште на фармски животни не регистрирање на одгледувалиште на други животни,
- злоупотребување средствата за идентификација или Електронската база на податоци движење на животни без документ за движење,
- не известување на Агенцијата за секое движење во и од одгледувалиштето,
- не известување на Агенцијата за секое раѓање и угинување на животни на одгледувалиштето во предвидениот рок,
- не извршување на попис на животните на одгледувалиште и не внесување на податоците во регистарот на одгледувалиште,
- не доставување на податоци за извршениот попис до Електронската база на податоци во предвидениот рок,
- не чување на податоци согласно со предвидениот рок,

- не придржување до условите и роковите пропишани со овој закон и прописите донесени врз основа на овој закон,
- не водење и тековно не го надолува регистарот на одгледувалиштето,
- не побара замена на средството за идентификација во предвидениот рок,
- не внесување на датумот на угинување и не го врати пасошот,
- не побара дупликат на пасош за говедо,
- не побара замена на средството за идентификација во предвидениот рок,
- не го идентификува новороденото теле и не ги внесе податоците во Електронската база на податоци во предвидениот рок,

При извршените контроли по основ на **Законот за идентификација и регистрација на животните** утврдени се 12,53% неусогласености и при тоа се превземени 514 корективни мерки од кои 389 едукации, 86 мандатни казни, 26 порамнувања и поведени се 13 прекршочни постапки.

Со Законот за ветеринарно здравство се предвидени високи глоби и затоа бројот на изречени и наплатени глоби е многу помал во однос на прекршочните санкции согласно Законот за идентификација и регистрација на животните.

Вкупниот процент на неусогласености согласно **Законот за ветеринарно здравство** изнесува 19,35 % и при тоа се превземени корективни мерки од кои 104 едукации, 11 прекршочни санкции и 7 порамнувања.

2.4.1.3 По основ на **Законот за заштита и благосостојба на животни** се извршени:

Контроли на фармските животни и домашните миленици, животните во зоолошките градини и животните кои се користат за експериментални и други научни цели. Вкупниот процент на неусогласености согласно **Законот за заштита и благосостојба** на животни изнесува 20 % и при тоа се превземени корективни мерки од кои 6 едукации и 3 порамнувања и поведени се 3 прекршочни постапки.

Како главни причини за неусогласеност детектирани се следниве:

- недоволното внимание, стручност и совесност од страна на одгледувачите на животни,
- финансискиот трошок од страна на одгледувачите за постигнување на усогласеност,
- недостаток на средства и ресурси за исполнување на барањата.

2.4.2 Вкупен број на животни по видови извезени од Република Македонија во 2015 година

Табела 19: Вкупен број на животни по видови извезени од Република Македонија во 2015 година

Вид на животно	Вкупен број на животни	Место на крајна дестинација
Кокошки несилки - Јарки	34500	Албанија
Коњи	2	Германија, Грција
Говеда	5415	Албанија
Мачки	61	Австрија САД, Англија, Бугарија, Италија, Канада, Словенија, Турција, Србија, Швајцарија, Германија, Холандија, Шпанија, Грција
Кучиња	330	Албанија, Австрија, Босна и Херцеговина, Бугарија, Белгија, Германија, Доминиканска Република, Египет, Естонија, Канада, Хрватска, Чешка, Данска, Англија, Грција, Унгарија, Италија, Црна Гора, Малта, Молдавија, Косово, Литванија, Луксембург, Холандија, Србија, Словачка, Словенија, Полска, Романија, Русија, Швајцарија, САД, Турција, ОА Емирати, Фиџини, Финска, Франција;
Желки	18052	Германија, Велика Британија, Јапонија, Кина, Полска, САД, Швајцарија, Тајван, Украина, Хонг Конг и Франција
птици	Гулаби 3430 канаринци 28 Соколи 3 папагали 19	Австрија, Белгија, Бугарија, Данска, Франција, Италија, Швајцарија, Германија, Холандија, Хрватска, Србија, Романија, Турција, Словенија, Грција;
риби	20000	Албанија
кунич	1	Данска
Пчелни матици и пчелни роеви	22 920	Германија, Полска, Франција и Косово

2.4.3 Животни по видови увезени во Република Македонија во 2015 година

Табела 20: Животни по видови увезени во Република Македонија во 2015 година

свињи	Данска и Франција
говеда	Германија
рипки крап	Бугарија
аквариумски рипки	Малезија, Израел и Сингапур
кучиња	Србија
пилиња	Србија, Грција и Бугарија
Паун	Србија

Табела 21: Број на животни по видови увезени во Република Македонија во 2015 година

Вид	Број/ кг.
Свињи	897
Говеда	822
Кучиња	2
Рипки аквариумски	53834
Порибителен материјал крап	2500
Еднодневни пилиња	262810
Паун	2

2.4.4.Контроли во внатрешен промет

Табела 22: Контроли во внатрешен промет во 2015 година

Живи животни		Добиточни пазари	
Записници	27	Записници	22
Решенија	3	Решенија	0
Покренати казнени постапки	4	Покренати казнени постапки	0

2.4.5Контроли и издадени сертификатите за здравствена заштита на животните

Табела 23: Податоци во однос на Контроли и издадени сертификатите за здравствена заштита на животните

Број на контроли, издадени сертификати, остварени и уплатени средства во Буџетот на Република Македонија од страна на ветеринарните друштва	
број на котроли	5370
број на издадени сертификати	55952
вкупно остварен приход	212172201
уплатени средства во Буџетот на Р.М	7294877.5
не уплатени средства во Буџетот на Р.М	3155113.5

Остварениот приход од издадените сертификати за здравствена заштита на животните во внатрешен промет на Република Македонија, 50% е приход на Буџетот на Република Македонија, а останатите 50% се приход на овластените ветеринарни друштва за покривање на трошоците за издавањето на сертификатите.

2.4.6Податоци за ново регистрирани ветеринарни друштва и контрола на ветеринарни друштва

Во текот на 2015 година се издадени 11 решенија за вршење на ветеринарно здравствена дејност

од кои пререгистрирани (заради пренамена) се 6 ветеринарни друштва а новоотворени се 5 ветеринарни друштва.

Во 2015 година вкупно се одобрени 11ветеринарни друштва од кои пререгистрирани (заради пренамена) се 6 ветеринарни друштва а новоотворени се 5 ветеринарни друштва,

Во 2015 година формирана е Комисија за одобрување за вршење на ветеринарно-здравствена дејностна ветеринарни амбуланти, ветеринарни клиници, ветеринарни болници и ветеринарни служби на одгледувалишта.

Табела 24: Податоци за ново регистрирани ветеринарни друштва и контрола на ветеринарни друштва во 2015 година

Број на ново регистрирани ветеринарни друштва	
Клиници	1
Амбуланти	10
Ветеринарна служба на одгледувалиште	/
ВКУПНО:	11
Број на издадени овластувања за активности од областа на здравствената заштита согласно член 40а од Законот за ветеринарно здравство	/

2.5.Одделение за идентификација и регистрација на животните

Следствено на дополнувањето на Законот за идентификација и регистрација на животните („Службен весник на РМ“ бр. 27/14) , беа објавени следните правилници:

- Правилник за висина на надоместоците за издавање на податоци од електронската база на податоци за идентификација и регистрација на животните („Службен весник на РМ“ бр.128 од 29.07.2015 год.)

2.5.1Развој на електронска база на податоци (ЕБП)

Во текот на 2015 во ЕБП продолжи работата со регистри на одгледувалиште за сите видови животни вклучително и модулите за регистрација на сите промени и движења на говеда, овци и кози, пчели и свињи, како и регистрација на одгледувалишта на желки, зајаци, дивеч, копитари, полжави, живина и аквакултура, со тоа што последно наведените модули се уште во развојна фаза.

Една од важните карактеристики на електронска база е прилагодување на извештаите и зголемување на функционалноста на истите кои на брз и едноставен начин обезбедуваат преглед на состојбата, т.е сообразноста на одгледувалишта со правната рамка. Со ова ќе се овозможи имплементација на предвидени детални контроли (како дополнување на контролите добиени по случаен избор) на одгледувалишта на кои ќе бидат забележани нерегуларности.

2.5.2 Број на регистрирани одгледувалишта и животни во Република Македонија

Податоци од базата на податоци за ИР на говеда, овци и кози, свињи и пчелни семејства се прикажани во табелите подолу.

Табела 25: Бројна состојба на говеда и одгледувалишта на говеда период 2010-2015

Говеда			
Година	Вкупен број на одгледувалишта	Вкупен број на говеда	Вкупен број на заклани говеда
2015	28883	226251	7063
2014	28925	213909	6672
2013	29541	213747	6177
2012	40916	261073	5005
2011	41682	267911	6492
2010	41836	255491	7096

Табела 26: Бројна состојба на овци/кози и одгледувалишта на овци/кози период 2010-2015

Овци/кози					
Година	Вкупен број на одгледувалишта	Вкупен број на овци/кози	Вкупен број на заклани овци/кози со број на одгледувалиште	Вкупен број на заклани овци /кози со индивидуален број	Вкупен број на заклани овци/кози
2015	9443	779090	165848	49727	215575
2014	9441	765791	175247	68819	244066
2013	9427	774761	217289	62470	279759
2012	9336	785960	184671	143803	328784
2011	10497	809960	236856	23021	259877
2010	12684	828941	183292	18303	201595

Табела 27: Бројна состојба на свињи и одгледувалишта на свињи период 2013-2015

Свињи			
Година	Вкупен број на одгледувалишта	Вкупен број на заклани свињи со фармски број	Вкупен број на заклани свињи со индивидуален број
2015	6024	141650	6016
2014	5004	129865	6939
2013	3262	46733	8900

Табела 28: Бројна состојба на пчелни семејства и пчеларници период 2012-2015

ПЧЕЛИ		
Година	Број на одгледувалишта	Број на пчелни семејства
2015	4931	212897

2014	4520	184189
2013	3706	186141
2012	3217	154704

2.5.3 Податоци за анализа на движења на животните период 2013/2014/2015 година

Податоци од анализата извршена во базата на податоци за движењата на говеда, овци и кози и свињи за 2013, 2014 и 2015 се прикажани во табелите 25, 26 и 27 и дијаграмите 1 и 2 за споредба на движењата за последните две години за животни од видот говеда и свињи, кои следат подолу во текстот.

Табела 29: Движење на говеда 2013, 2014 и 2015

Говеда	Период/2013			Период/2014			Период/2015		
	број на движења	број на заминати животни	број на пристигнати животни	број на движења	број на заминати животни	број на пристигнати животни	број на движења	број на заминати животни	број на пристигнати животни
Комплетирани движења	14169	22953	22254	32215	47608	46925	35748	52996	52051
Заминувања	34010	69208		27752	48616		27036	41384	
Пристигнувања	20017		29520	11768		15010	7143		9720
Вкупно	68196	92161	51774	71735	96224	61935	69927	94380	61771

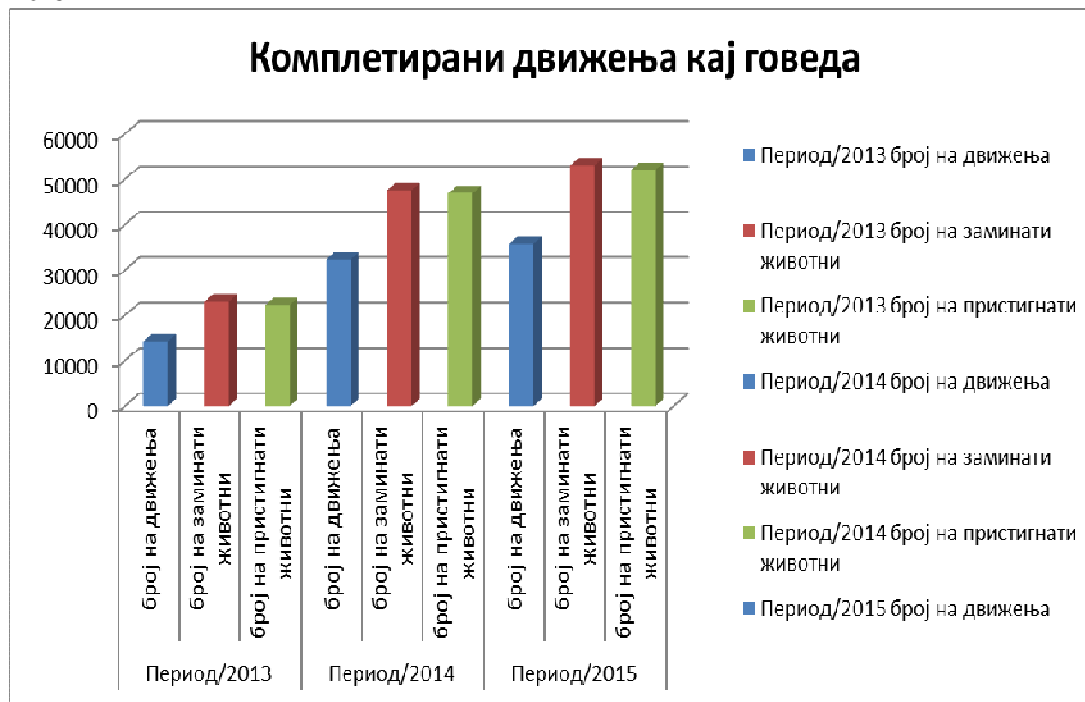
Табела 30: Движење на овци во 2014 и 2015

ОВЦИ/КОЗИ	Период/2014			Период/2015		
	број на движења	број на заминати животни	број на пристигнати животни	број на движења	број на заминати животни	број на пристигнати животни
Комплетирани движења	4890	271530	270120	4691	303858	302986
Заминувања	9387	206028		9320	222778	
Пристигнувања	37798		54684	35718		49714
Вкупно	52075	477558	324804	49729	526636	352700

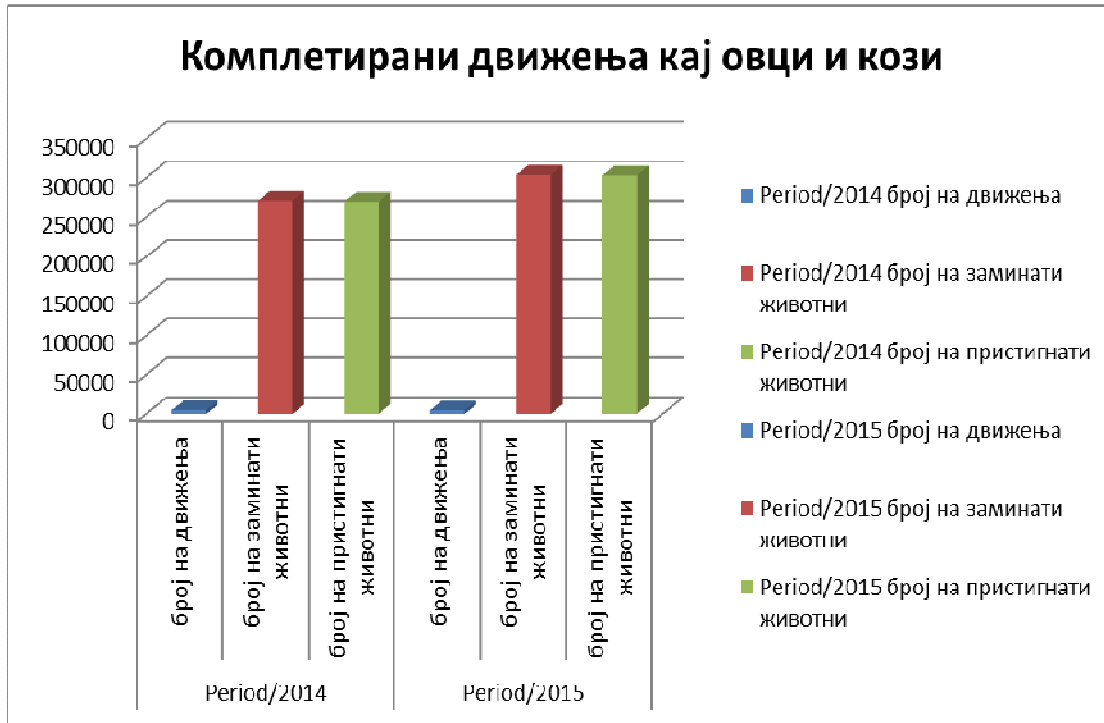
Табела 31: Движење на свињи во 2013, 2014 и 2015

СВИЊИ	Период/2013			Период/2014			Период/2015		
	број на движења	број на заминати животни	број на пристигнати животни	број на движења	број на заминати животни	број на пристигнати животни	број на движења	број на заминати животни	број на пристигнати животни
Комплетирани движења	1650	39625	40477	6157	154569	154298	6559	176125	175955
Заминувања	484	4372		1798	19074		2281	22370	
Пристигнувања	98	250		23	264		12	93	
Вкупно	2232	44247	40477	7978	173907	154298	8852	198588	175955

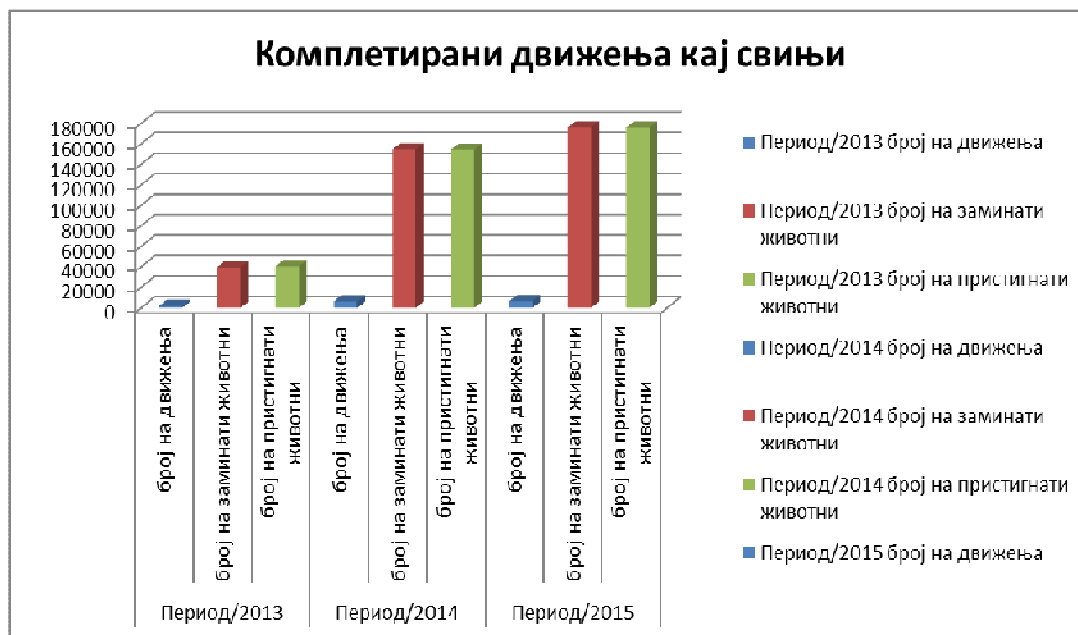
Дијаграм 7: споредба на комплетирани движењата на говеда период 2013-2015

Дијаграм 8: споредба на комплетирани движењата на овци и кози период 2014-2015

Дијаграм 9: споредба на комплетирани движењата на свињи период 2013-2015

Од дијаграмите за комплетирани движења на животни од видот говеда, овци-кози и свињи може да се види дека станува збор за пораст на комплетираните

движења кое претставува добар параметар за унапредено и ажурно работење во однос на ИР во ИСАХВ.

2.5.4 Извршени он спот контроли на одгледувалишта во 2015 година

Табела 32: Извршени он спот контроли на одгледувалишта на говеда во 2015 година

Доделени онспот контроли	Извршени онспот контроли	Опфатени животни	Несообразни одгледувалишта	решенија	казни	едукација
3338	1467	11896	229	229	57	259

Табела 33: Извршени он спот контроли на одгледувалишта на овци и кози во 2015 година

Доделени онспот контроли	Извршени онспот контроли	Опфатени животни	Несообразни одгледувалишта	решенија	казни	едукација
417	318	37653	80	80	16	72

2.5.5 Извештај за извршени контроли на средствата за идентификација (ушни маркици-УМ) во ветеринарните друштва и ветеринарните служби на одгледувалиште во Република Македонија

Согласно планот за работа за 2015 година на Одделението за идентификација и регистрација на животните, во рамките на Секторот за здравствена заштита и благосостојба на животните, беа извршени контроли во ветеринарните друштва и служби на одгледувалишта. Контролите се однесуваа на залихите на средствата за идентификација и регистрација на животните (ушни маркици) од видовите говеда, овци и кози и свињи.

Контролите започна на 11.08.2015 година и до крај на 2015 година од вкупен број на овластени друштва и служби на одгледувалишта 124, беше извршена контрола во 65 овластени друштва и служби на одгледувалишта.

Предмет на контрола беа количините од УМ кои се водат во нивна залиха во ВИС и залихата на УМ кои беа најдени на лице место. Овие две бројки беа констатирани со записник од официјалниот ветеринар надлежен за тоа ветеринарно друштво. При контролата разликата на УМ која се појавуваше при споредба на овие податоци беше констатирано дека станува збор за изгубени УМ. Ушните маркици кои беа констатирани како изгубени, беа избришани од залихата на друштвата од страна на оделението за идентификација и регистрација на животни и на тој начин се изврши чистење на неточните податоци во ИСАХВ за залиха на УМ. Овој процес понатака ќе се прави еднаш

годишно. Процесот ќе продолжи и во 2016 година, кога ќе се посетат и останатите ветеринарни друштва кои не беа посетени во 2015 година и со тоа би го заокружиле процесот на контролата на залихата на ушни маркици и ќе добиеме состојба со која системската бројка на ушни маркици ќе кореспондира со реалната бројка на ушни маркици во ветеринарните друштва.

2.5.6 Извештај за водење на архива на ИП за 2015 година

Одделението за идентификација и регистрација на животните го контролира ИСАХВ ИП кој претставува електронска база на податоци за сите животни. Сите физички или правни лица кои имаат потреба од некоја информација за животно, одгледувалиште или одгледувач на животни, потребно е да се обратат во писмена форма за добивање на соодветна информација. Овие информации се користат за исплаќање на субвенции, земање на пасишта под концесија, обештетување на одгледувачи на животни, судски спорови и слично.

На ден 29.07.2015 година во “Службен весник на Република Македонија” бр. 128, излезен е Правилник за висината на надоместоците за издавање на податоци од електронската база на податоци за идентификација и регистрација на животните, со кој се регулира начинот и висината на надоместоците за издавање на податоците.

Во текот на 2015 година во нашата архива заведени се вкупно 276 (двеста седумдесет и шест) предмети.

Вкупно се пристигати 252 писма со одредени барања. Од нив одговорено е на 231 барање. Од наша страна исто така се испратени вкупно 24 дописи до одредени институции со одредено барање или информација.

СЕКТОР ЗА СТРУЧНА ПОДДРШКА

Согласно со обврските од делокругот на работата, Секторот за стручна поддршка, реализира голем број на активности во функција на извршување на надлежноста на Агенцијата. Во секторот се вршат активности од комуникацијата и информирањето за ризиците поврзани со пласирање на небезбедни производи на пазарот, комуницирање и одговарање на претставки поднесени од потрошувачите, следење на работата на лабораториите кои за потребите на Агенцијата изведуваат лабораториски анализи како и имплементирање и одржување на системот за квалитет во работата на Агенцијата.

Секторот организациски е составен од 5 одделенија:

1. Одделение за проценка на ризик
2. Одделението за комуникација и РАСФФ
3. Одделение за заштита на потрошувачи
4. Одделението за координација и контрола на лаборатории
5. Одделението за управување со системи за квалитет

Во Секторот има осум вработени од кои четири доктори на медицина (два специјалисти епидемиолози, еден специјалист по хигиена и медицинска екологија, еден специјалист интернист), два инженери биолози, еден доктор на ветеринарна медицина и еден лабораториски техничар.

Во текот на 2015 година реализирани се следните активности:

Извршена е подготовка на 27 големи компании од прехранбениот сектор, кои извезуваат прехранбени производи за Соединетите американски држави, за контролата која беше извршена од Агенцијата за храна и лекови од САД (FDA), со цел зголемување на извозот на прехранбени производи од Македонија во САД.

Подготовките се одвиваа во текот на првите два месеци од 2015 година, во кои се одржаа повеќе работни состаноци кои беа организирани од АХВ за операторите. Контролите од инспекторите од САД во компаниите поминаа без поголеми забелешки и компаниите слободно го продолжија извозот на своите производи во САД.

Во месец јуни учествувано е со научен труд на работилница за „INNOVATIVE TECHNOLOGIES FOR ADVANCED FOOD PROCESSING AND NUTRITION TOWARDS BETTER HEALTH”

Направена е подготовка на инспекторите за храна, за стручните испитите, со презентирање на прашањата и одговорите за стручните испитите од областа на Законот за храна и Законот за вода.

Изготвен е и донесен, Правилник за информации поврзани со храната – во септември 2015, по чие донесување се организираа и реализираа 18 работилници со новинари, оператори со храна, стопанските комори, здружение на занаетчиите, инспекторите на АХВ (инспектори за храна, инспектори на гранични премини и официјалните ветеринари) за нивно запознавање со промените кои произлегуваат од овој Правилник.

Изготвен и доставен на одобрување на Влада на Република Македонија Правилникот за измени и дополнителни на правилникот за максимално дозволени концентрации на резидуи од пестициди.

Во месец ноември учествувано е на работилница на тема „Нова храна и означување“ одржана во Скопје, со презентации од претставници од АХВ на која учествуваа над 70 оператори со храна.

Согласно со Меморандум за соработка помеѓу Агенцијата за храна и ветеринарство на Република Македонија и Асоцијацијата за ГС1 стандарди ГС1 Македонија одржани се 3 заеднички работилници на кои АХВ учествуваше со презентации за новите правила за примена на информациите за храната на означувањето на прехранбените производи.

Секторот активно учествуваше во активностите за спроведување на Акциониот план за подобра имплементација на HACCP системот во угостителските објекти на територијата на Република Македонија во текот на 2015 година. Предвидени активности согласно со овој план е одржување на 12 работилници за угостителите во текот на втората половина од 2015 година. Сите 12 работилници се реализирани, а водичот за флексибилен HACCP системот во угостителските објекти беше повторно печатен во 1000 примероци, а беше изработен во соработка со ХОТАМ здружението.

Водичот беше делен на работилниците и секој учесник, доби примерок од Водичот за имплементација на HACCP системот во угостителските објекти.

Работилниците на тема „Имплементација на HACCP системот во угостителските објекти“ беа одржани во неколку града во Република Македонија и тоа:

Регионални во **Кочани** – Кочани, Винаца, Македонска Каменица, Берово , Делчево и Пехчево, во **Битола** – Прилеп, Битола и во **Струга** за Струга, Ресен и Кичево, како и **поодделни** во градовите Струмица, Охрид, Гевгелија и 6 работилници во Скопје.

На овие работилници присуствуваа околу 400 претставници на здруженијата на угостителите и хотелиери, угостители од големи ресторани до мали угостителски објекти од овие градови, вработени лица во кујните на детските градинки, кујните на основните училишта, кујните на средношколските домови и други занаетчиски објекти поврзани со угостителската дејност.

Во рамките на секое одделение поодделно беа остварени следните активности:

1. Одделението за проценка на ризик реализира повеќе активности за 2015 година.

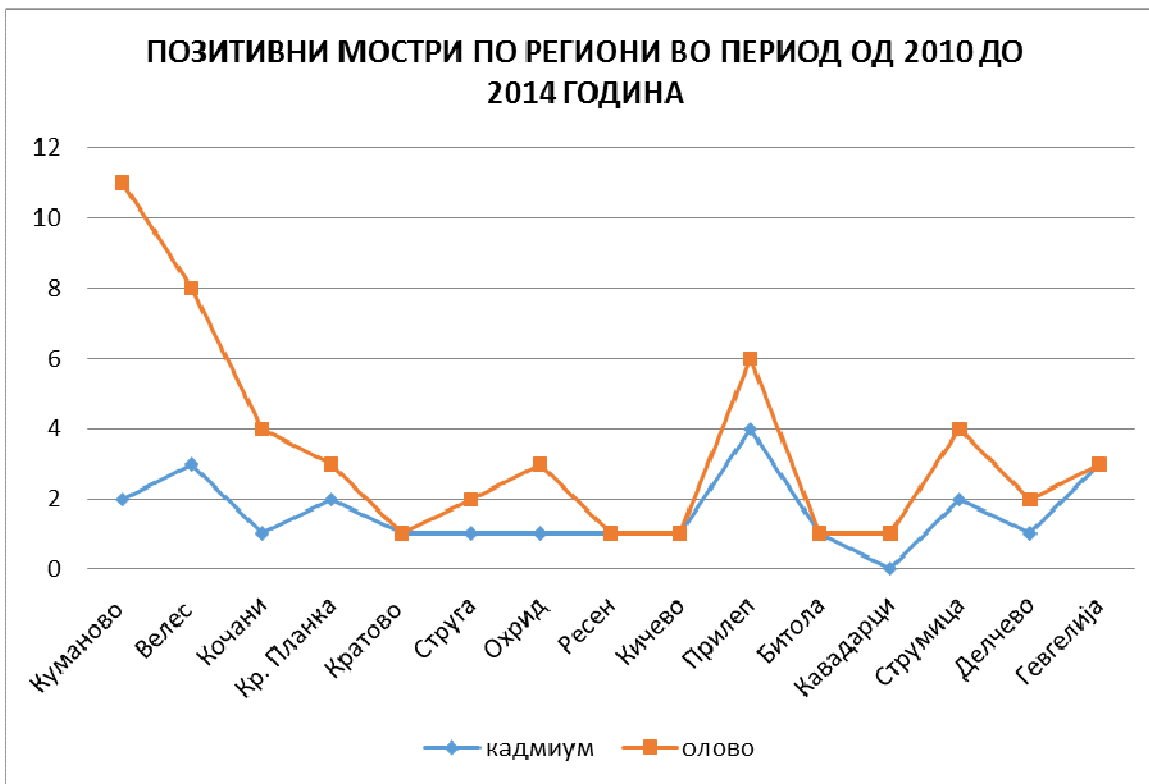
✚ Анализа на тешки метали во уловен дивеч во период 2010 до 2014 година

Направена е анализата на добиените резултати од мониторингот на уловените диви животни во Република Македонија. Лабораториската анализа е направена на определениот, во соработка со овластената лабораторија за испитување, матрикс - црн дроб, за присуство на контаминенти - тешки метали.

Анализата е направена за период од пет години, при што во предвид е земен само бројот на уловени диви животни во однос на бројот на добиените позитивни резултати за присуство на тешки метали, кадмиум , олово и жива. При анализата не се земени во предвид податоците за присуство на жива во дивите животни, бидејќи за живата нема определено МДК.

Анализата е направена поодделно за секоја година при што во табелите е прикажан видот на уловен дивеч, колку од вкупниот број се позитивни на тешки метали/ кадмиум или олово, како и регионот во кој се уловени.

Графикон 1 приказ на односот на позитивните мостри од диви животни по вид на контаминент во определени региони

Заклучок:

Од направената анализа од добиените податоци, за секоја година поодделно како и за сите години заедно, се наметнува заклучок дена од година на година процентот на контаминација со тешки метали во дивите животни е голем, при што се наметнува и **заклучокот** дека постои ризик за употребата на внатрешните органи од уловените диви животни и истите не се безбедни за човечка консумација.

Кarakterистики и извори на *Staphylococcus aureus* и стафилококни ентеротоксини

Болеста која најчесто е предизвикана кај човекот од труење со храна, се должи на интоксикација предизвикана со стафилококни ентеротоксини. *Staphylococcus aureus* често нарекуван „златен стафилокок“, произведува голем број на токсини кои се одговорни за труењата поврзани со оваа бактерија.

Контаминацијата на храната може да потекнува и од животните, најчесто тоа е контаминација на млекото од крави со mastit. *Staphylococcus aureus* може исто

така да предизвика инфекции кои се понекогаш и фатални (Paronychia /инфекција околу работ на ноктите на рацете или нозете/ и.тн.)

Епидемиологија

Случаите на стафилококна интоксикација се следат преку задолжително пријавување на труењата со храна. Треба да се има предвид дека многу од труењата посебно оние кои се јавуваат во фамилиите се непријавени и не се дијагностицирани.

Проблеми околу безбедноста на храната со MRSA

Метицилин отпорен Staphylococcus aureus (MRSA) е голем глобален проблем на јавното здравје но може да биде проблем и за безбедноста на храната . Во одделни извештаи е документирано дека стадата свињи се важен резервоар за MRSA. Високата преваленца на MRSA во примарни производствени капацитети за свињи и честите откривање на MRSA од ист тип во свинско месо и производи од свинско месо, го подигна прашањето на основните механизми за пренос на MRSA низ синџирот на производство на свинско. Со сеопфатен преглед на светската литературата, се откри присуство на МРСА во различни чекори во синџирот на производство на свинско месо. Се откри дека процесот на колење игра одлучувачка улога во пренос на МРСА од нива до трпеза. Површинскиот топлински третман како што е огнено пламнување во време на процесот на колење може значително да ја намали оптовареноста на труповите со MRSA. Сепак, повторна контаминација со МРСА може да се случи преку површината на машините за обработка како резултат на фекална контаминација во случаи на вадење на дробот, или преку зголемена употреба на човечки фактор при преработката на месото. Со оптимизирање на процесите за деконтаминација на труповите и избегнување на повторна контаминација со ефикасно чистење и одржување на лична хигиена, пренос на MRSA од свиња на свинско месо може да се минимизираат.

Препораки за потрошувачите:

Добрите хигиенски практики треба да се следат при ракување и подготовка на храна (миење на рацете, чистење на опрема , итн.)

Пред подготовка на оброци, дезинфицирајте ја и заштитете ја со водоотпорна облека секоја рана или мозолчиња исполнети со гној, или користете ракавици.

Од суштинско значење е да се почитува ладниот синџир и зготвената храна да се става во фрижидер што е можно поскоро, ако не се консумира веднаш.

✚ **Анализа на податоците за земените мостри при инспекциски надзор и мониторинг програми во тек на 2012, 2013 и 2014 година.**

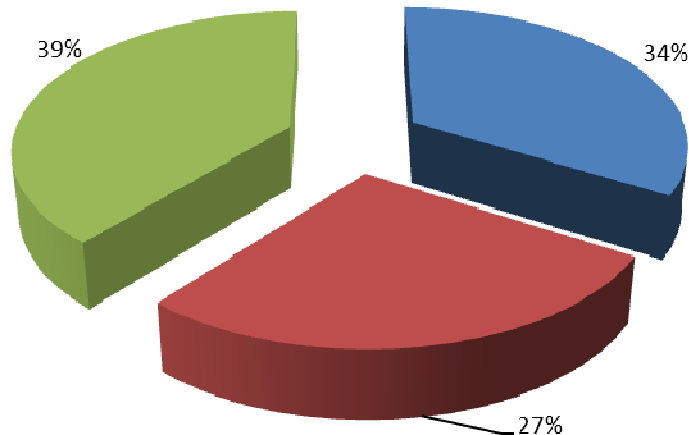
Направена е анализа на податоците од земените мостри во тек на три години со паралела помеѓу вкупниот бројот на испитани мостри, земени заради сомнеж при инспекторски надзор и земени мостри по план согласно мониторинг програмите и бројот на позитивни мостри.

Во табела и дијаграмот прикажан е односот на земените мостри од инспекциски надзор и од мониторинг програмите во тек на три години (2012, 2013, 2014) при што се гледа дека има **пораст во однос на земениот број на мостри при што бројот на позитивни мостри не се зголемува.**

	2012 година	2013 година	2014 година
вкупно испитани мостри и од инспекциски надзор и од мониторинг програма	1372	1120	1589
позитивни мостри и од инспекциски надзор и од мониторинг програма	6	22	22

Приказ на испитани мостри

■ 2012 година ■ 2013 година ■ 2014 година

2. **Одделението за комуникација и РАСФФ** реализира повеќе активности во тек на 2015 година.

Како контакт точка за РАСФФ Одделението за комуникација со ризик и РАСФФ преку апликацијата RASFF Window – од RASFF системот на ЕУ во текот на 2015 година прими вкупно 9 известувања во кои е засегната Република Македонија. Во извештајот подетално се елаборирани известувањата по повеќе основи. Во 2015 година добиени се вкупно 9 нотификации за небезбедна храна, односно производи и материјали кои што доаѓаат во контакт со храната. Во табела – 1/графикон 1 претставен е вкупниот број на добиени нотификации по години за периодот од 2011 до 2015 година. Имено, во 2011 бројот на известувањата изнесувал 5, во 2012 година е 9, 2013 година имало вкупно 11, 2014 година 8 и во 2015 добиени се вкупно 9 нотификации.

Табела 1- преглед на добиени нотификации по години

Година	Вкупен број нотификации
2011	5
2012	9
2013	11

2014	8
2015	9

Во Табела 2 претставени се сите параметри на известувањата и тоа според: категорија на производ, вид на производот, утврдена опасност, земјата на потекло, земјата што известува за небезбедната пратка, класификација и основата за известувањето. Сите овие аспекти ќе бидат интерпретирани во продолжение.

Табела 2 - Број на РАСФФ нотификации по години, нотификации и нивни анализирани параметри (категиорија, вид, опасност, потекло на производ, земја што известува, класификација и основа за известувањето).

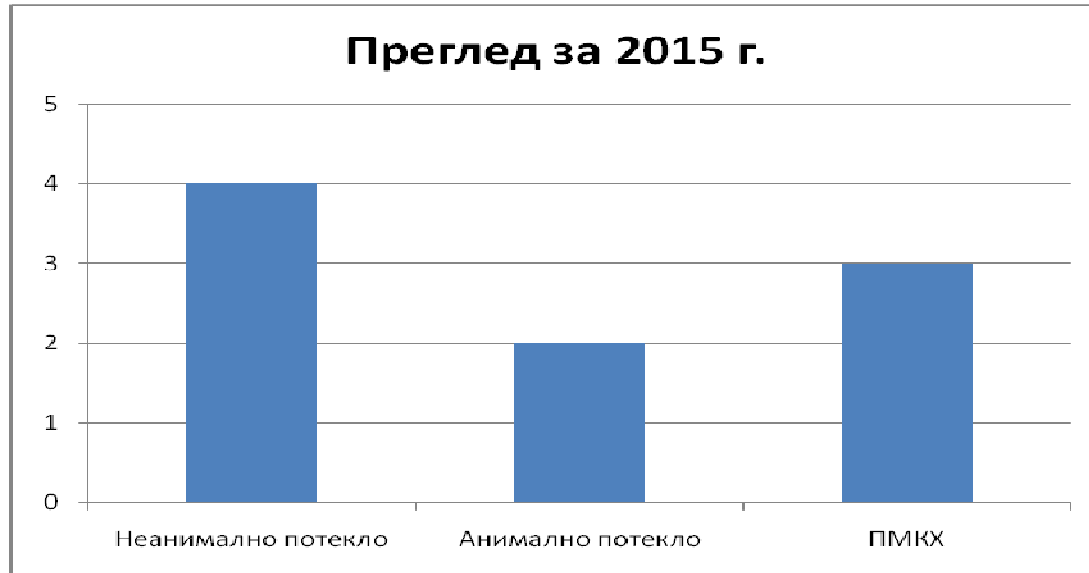
Категорија на производот	Вид на производ	Опасност	Потекло на производ	Земја што известува	Вид на известувањ	Основа за известувањето
живинско месо и производи од живинско месо	замрзнати Пилешки филети	Samonella	Романија	Франција	алерт	Сопствена Проверка на компанијата
месо и производи од месо	Јагнешко месо	Shiga-Toxin E. koli	Македонија	Италија	информација за размена	Гранична контрола
материјали кои што доаѓаат во контакт со храната	Сита со цедалки	Миграција на ПАА	Турција	Кипар	алерт	Официјална контрола
материјали кои што доаѓаат во контакт со храната	Пластични чинии	Миграција на боја и лупење	Кина	Грција	информација проследуван	Поплака на потрошувач
материјали кои што доаѓаат во контакт со храната	Кујнски прибор	Миграција на ПАА	Кина	Чешка	алерт	Официјална контрола
додатоци на храна збогатена храна	Додаток на храна	Недозволен 2,4 dinitrophenol	САД	Велика Британија	алерт	Официјална контрола
овошје и зеленчук	Вишни во конзерва	Сиромашни услови на	Македонија	Хрватска	одбиена пратка	Гранична Контрола

		пастеризација и отсуство на означување				
Јаткасти производи и производи од јаткасти плодови	Крем со лешници и бадеми	Недекларирани Алерген – кикирики	Шпанија	Шпанија	алерт	Сопствена проверка на компанијата
Готвени јадења и закуски	Замрзната мусака	Означување и начин на употреба	Грција	Ирска	Информација за размена	Поплака на потрошувач

Графикон 2 – Број на РАСФФ нотификации по видови храна/ материјали во контакт со храната во 2015 година

Графикон 2 дава преглед за бројот на добиени нотификации за 2015 година, во зависност од тоа дали станува збор за храна од анимално, неанимално потекло или пак производи и материјали кои што доаѓаат во контакт со храната.

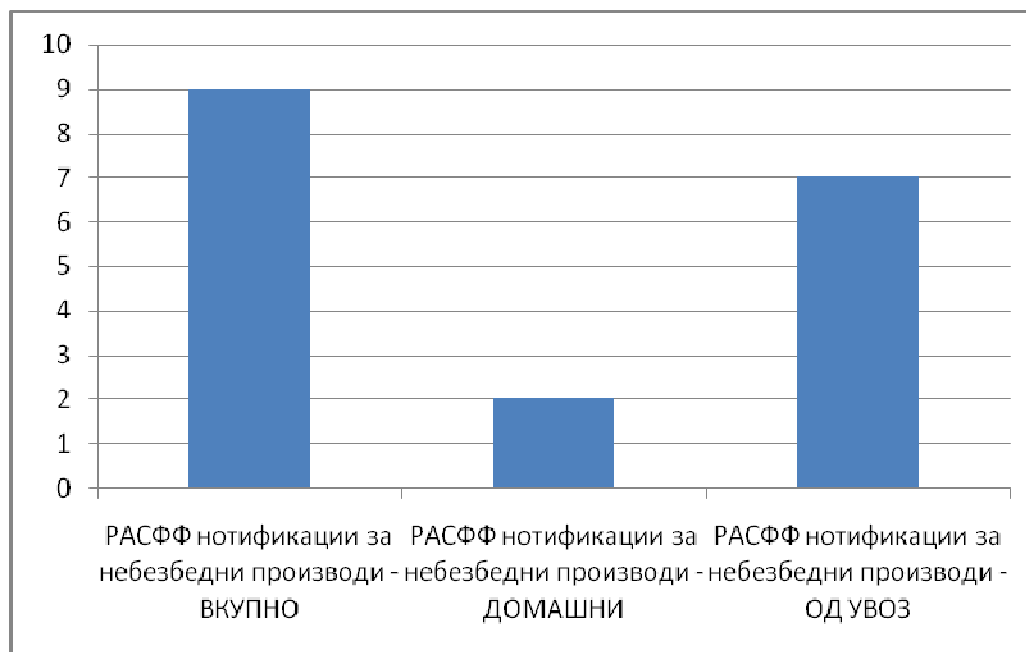
Една нотификација е повлечена од страна на ЕК - категорија готвени јадења и закуски односно замрзната мусака.

Кога станува збор за опасностите присутни во храната наодот може да е заради на патогени бактерии (Salmonella, E coli), отстапувања заради сиромашна состојба на процесот на производство, недоследности во означувањето на храната, миграција на боја, примарни ароматични амини, лупење на боја, наод на недозволена супстанција - 2,4 динитрофенол и присуство на недеklarиран алерген – кикирики

Понатаму, слика - 3 дава графички преглед на небезбедните производи во зависност од тоа дали станува збор за производи од домашно потекло или од увоз. Две нотификации се однесуваат на небезбедни домашни производи, а седум се производи од увоз.

Слика 3 - 2015 Број на РАСФФ нотификации – небезбедни производи од увоз /домашни производи

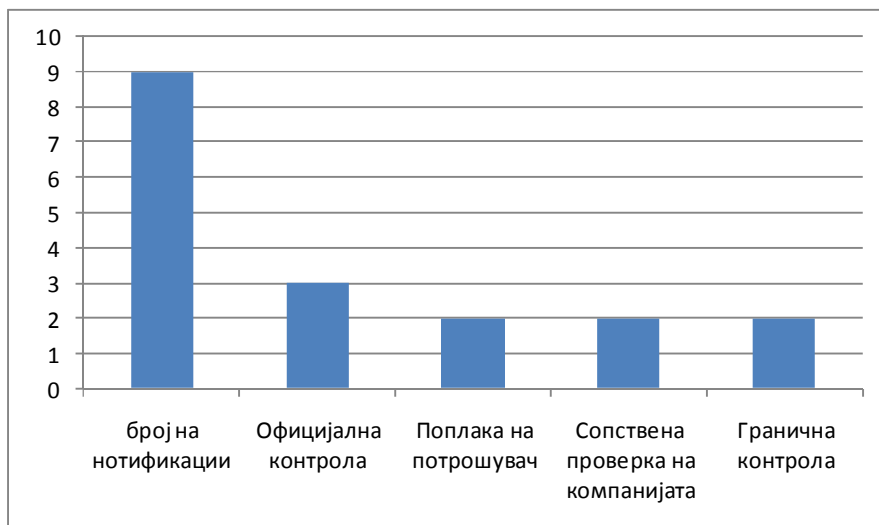
Според земјата што известува за небезбедна пратка презентирани се земјите што известиле за небезбедната храна/материјали во контакт со храната и тоа: Франција, Италија, Кипар, Грција, Чешка, Велика Британија, Хрватска, Шпанија и Ирска.

Понатаму, во табелата 2 даден е осврт на небезбедната храна по категорија на производ и според класификација на известувањата. Небезбедните производи од анимално потекло (замрзнато пилешко месо и јагнешко месо) припаѓаат на следниве категории на храна: месо и производи од месо (освен живина), како живинско месо и производи од живинско месо.

Храната од неанимално потекло припаѓа на повеќе категории и тоа: категорија на диететска храна, потоа категоријата овошје и зеленчук, категорија на јаткасти производи, готвени јадења и закуски, категорија на производи и материјалите кои што доаѓаат во контакт со храната. Зависно од класификација на известувањата во 2015 година добиени се: 4 алерт известувања, 1 известување е од гранична контрола, 1 е информација за внимание и 3 се информации за размена.

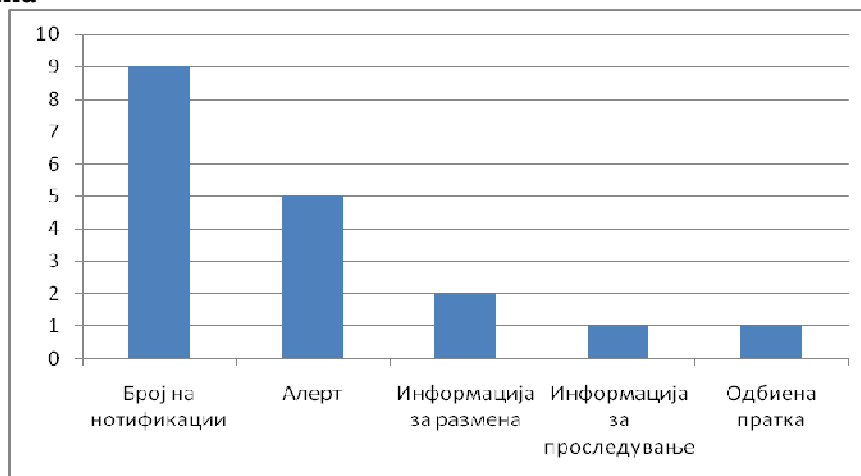
Според основата за креирање на известувањето (Слика -4) состојбата е следна: три нотификации се креирани при извршена официјална контрола, две заради поплака на потрошувач, две при сопствена проверка на компанијата и две при гранична контрола.

Слика 4 – Број на РАСФФ нотификации според основата на креирање за 2015

Сликата 5 дава преглед на нотификациите според нивната класификација Пет се класифицирани како алерт, две се информации за размена, една е информација за проследување и една е одбиена пратка.

Слика 5 – Број на РАСФФ нотификации според нивна класификација за 2015 година

По добивање на известувањата, Агенцијата за храна и ветеринарство согласно со воспоставените процедури за работа, како и согласно со своите надлежности пристапи кон превземање на соодветни мерки преку своите надлежни инспектори. Како резултат на извршените официјални контроли и превземените мерки реализирани се повеќе активности на кои ќе биде даден осврт во продолжение.

Извршено е поништување на затекнатата количина на небезбедни производи и материјали во контакт со храната:

- 32 парчиња небезбедни сита со цедалки (нотификација 2015.0503).
- 25 парчиња пластични садови (нотификација 2015.0596).
- 1148 кг пастеризирани вишни во конзерва (2015.AOV)

Постапувањето по известувањето 2015.0595 е запрено затоа што истата е повлечена од страна на ЕК. Според податоците од извршената контрола по однос на алерт нотификацијата (2015.0614), која се однесува на небезбедниот додаток на храна кај операторот увозник не е најдена небезбедната отповикана серија. Постапувањето по нотификацијата 2015.1135 која се однесува на присуство на алерген во крем со лешници и бадеми укажало дека од вкупно увезената количина во промет е најдена е количина од само 400 гр. од серијата со број 14315051.

По однос на известувањето со број 2015.306 исходот од контролата укажува дека целата пратка во количина од 4554кг. увозникот ја пуштил во промет како безбедна по дополнително направената лабораториска анализа со која е потврдено дека пратката јагнешко месо е безбедна.

Во врска со алерт нотификацијата 2015.1248 (небезбеден пластичен прибор) направен е превид од страна на ЕК, па наместо Молдавија во дистрибутивната листа како земја примач наведена е нашава земја.

3. Одделението за заштита на потрошувачи

Во Одделението за заштита на потрошувачи заради развивање и унапредување на политиката за заштита на потрошувачите во областа на безбедноста на храната, и јакнење на системот за безбедност на храна во Република Македонија, во текот на 2015 година реализирани се повеќе активности:

- ✚ Направена е евалуација на базата податоци по поднесени претставки и предлози во 2015 година /прикажана во прилог на овој извештај/
- ✚ Направен е увид во предметите за постапувањата по претставките и предлозите и изготвени се известувања до подносителите /360 предмети/
- ✚ Извршено е евидентирање на поднесените претставки и предлози во базата на податоци и направена е анализа на податоците.
- ✚ Поставени се материјали на Web страницата на Агенцијата за храна и ветеринарство /евалуации, брошури, спот, информации /5 /
- ✚ Изготвени се 2 /два/ извештаи за податоците што се однесуваат на постапувањето по претставки и предлози и доставени се до МИОА.
- ✚ Реализирани се комуникации со медиумите на повеќе теми со цел информирање и едукација на јавноста по одредени прашања од областа на безбедноста на храната и правата на граѓаните врзани за безбедноста на храната.

- ✚ Учество во одбележувањето на 15-ти Март, Светскиот ден на правата на потрошувачите. За таа пригода во соработка со бизнис секторот изготвен е и отпечатен лифлет на темата „Внимателно читајте го означувањето на храната,, Настанот се одржа во Рамстор, Скопје, каде директорот на Агенцијата за храна и ветеринарство даде изјави пред медиумите, а лифлети беа делени повеќе големи маркети низ градот.
- Во рамки на Програма за заштита на потрошувачите за периодот 2015-2016, во 2015 година реализирани се активности во соработка со невладиниот сектор:

Изготвени се и промовирани лифлети - 10 000 примероци информативно-едукативни лифлети на темите, **Од нива до трпеза од фарма до вилушка безбедна храна за македонскиот потрошувач,,** и **„Традиционални производи,,** Исто така е изготвен и промовиран видео спот **„Од нива до трпеза од фарма до вилушка безбедна храна за македонските граѓани,,** Спотот е емитуван на македонската телевизија и е поставен на веб страницата на АХВ.

Лифлетите и спотот се промовирани на 16 Октомври, Светскиот ден на храната, на настан кој се одржа во Сити Мол, Скопје. На настанот зедао учество и децата од „Златно славејче,, Тие делеа лифлети на потрошувачите и зедао учество во ликовно катче на темата „Здрава храна,, Настанот беше медиумски покриен.

- ✚ Учество на фестивалот за органска храна, кој се одржа на Факултетот за земјоделски науки и храна каде исто така се поделија лифлети на учесниците и посетителите.
- ✚ Реализирано е истражувањето на темата „Перцепција на граѓаните по прашања врзани за храната и исхраната,,
- ✚ Одржана е експертска мисија на темата „Заштита на потрошувачите,, Во рамки на оваа мисија се отворија можности да се види состојбата и искуствата на земјите членки на ЕУ, врзани за потрошувачките права и потрошувачките политики во областа на храната. Се дискутираа бројни теми и прашања: национални стратегии и национални програми, мрежа за заштита на потрошувачите /зајакнување, буџети, комуникации, активности/
- ✚ Активности за контрола на он лајн продажба на прехранбени производи и услуги
- ✚ RASFF (Rapid Alert System for Food and Feed) во Словенија и алатки за комуникација кога е засегнат крајниот потрошувач
- ✚ Состојбите со имплементацијата на регулативата 1169/2011 /со осврт на можните проблеми во имплементацијата, придобивките и реакции од потрошувачите
- ✚ Истражувања врзани за храна и исхрана

Учество на состаноци за подготовка на НПАА за поглавјата 3.28, Заштита на потрошувачи и здравје и изготвени месечни и годишни извештаи за напредокот

во ова поглавје врзано за заштита на потрошувачите од областа на безбедноста на храната, како и извештај за напредокот НПАА_2015.

Учество на состаноци и активности како член на Координативното тело за надзор над пазарот /изготвени информации и извештаи 4/

Учество на повеќе работилници и семинари во рамки на различни проекти врзани за потрошувачкото право.

Реализирани се активности во Комисијата за одобрување на нутритивни и здравствени тврдења здравствени тврдења.

ЕВАЛУАЦИЈА на Претставките и предлозите за периодот од јануари до декември 2015 година

Во Агенцијата за храна и ветеринарство, преку одделението за заштита на потрошувачи анализирани се причините и прашањата /опасностите и ризиците/, на кои се укажува во претставките и предлозите, евидентирани во базата податоци, поднесени од граѓаните во областа на безбедноста на храната и ветеринарството, за периодот од јануари до декември 2015 година. Анализата на определен начин ја покажува перцепцијата на граѓаните за опасностите и ризиците од храната. Бидејќи здравјето на животните и здравјето на луѓето се препознава како едно здравје направената анализа и евалуација ги опфаќа и претставките и предлозите од областа на здравствената заштита и благосостојба на животните. Извршената евалуација ги покажува следните податоци:

Во 2015 година вкупно се примени и евидентирани 360 претставки и предлози. 140 од поднесените претставки или 39% се сметаат за основани, односно со потврдени наводи, додека 220 или 61% се сметаат за неосновани, односно со непотврдени наводи. Најголем број од претставките 219 претставки или 61% од вкупно поднесените претставки се однесуваат на храната од не животинско потекло. 79 претставки, односно 22% се однесуваат на храната од животинско потекло. 62 претставки односно 17% од поднесените претставки се однесуваат на прашања од здравствената заштита и благосостојба на животните.

Поднесени претставки во 2015 по сектори и основаност

Претставки во 2015 година по снованост и по сектори						
	Основани		Неосновани		Вкупно	
	Број	%	Број	%	Број	%
СХНП	75	34%	144	66%	219	61%
СВЈЗ	35	44%	44	56%	79	22%
СЗБЖ	30	48%	32	52%	62	17%
ВКУПНО	140	39%	220	61%	360	100%

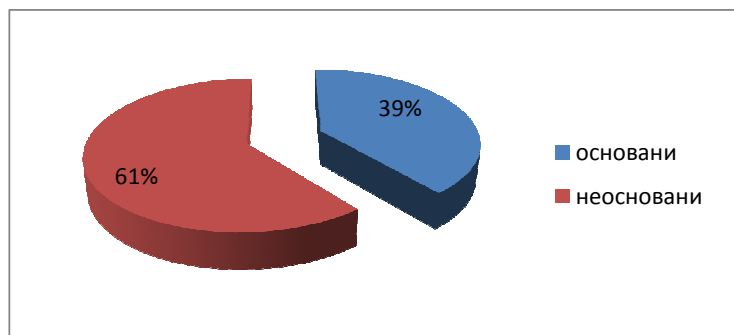
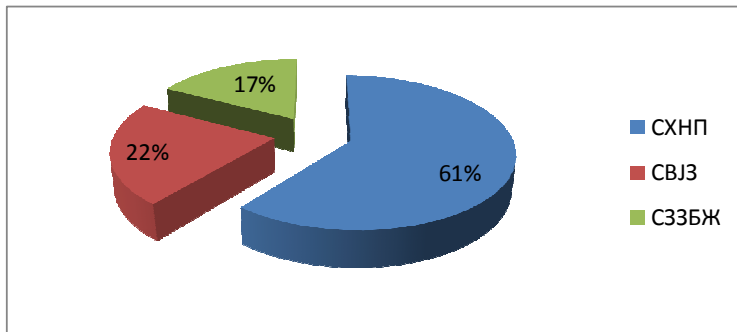

*СХНП – Сектор за храна од неживотинско потекло

*СВЈЗ- Сектор за ветеринарно јавно здравство (храна од животинско потекло)

*СЗБЖ- Сектор за здравствена заштита и благосостојба на животните

Споредбен приказ на бројот на поднесени претставки и предлози по години

Година	Број на претставки
2007	188
2008	91
2009	90
2010	221
2011	138
2012	195
2013	281
2014	362
2015	360

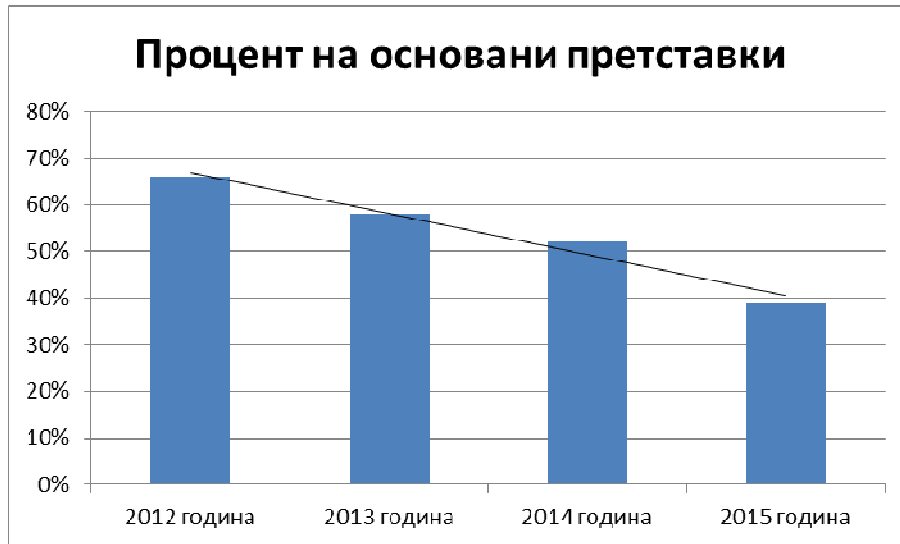
Споредбениот приказ покажува дека трендот на поднесување на претставки и предлози од граѓаните, во областа на безбедноста на храната има нагорна линија, односно бројот на поднесени претставки се зголемува.

Бидејќи четири години наназад односно од 2012 година се водат податоци за основаноста на претставките направена е анализа на процентот на основани претставки, односно претставки во кои се потврдени наодите.

Анализата покажува дека процентот на основани претставки е во опаѓање, односно бројот на неосновани претставки се зголемува.

Споредбен приказ на основаност на претставките по години

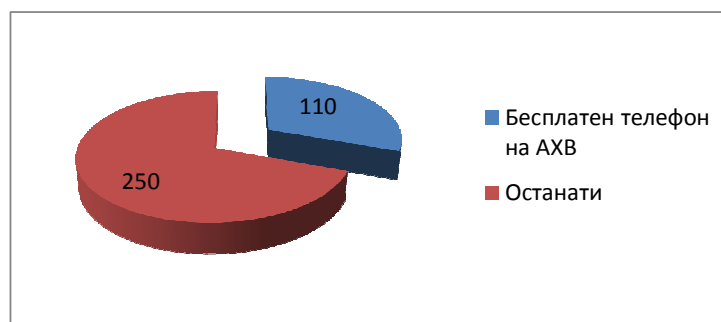
Година	Процент на основани претставки
2012	66%
2013	58%
2014	52%
2015	39%

Се заклучува дека кај граѓаните постои изградена свест за значењето на безбедноста на храната и импактите врз здравјето /се зголемува интересот за поднесување претставки и предлози/, но истовремено граѓаните не се доволно односно не се соодветно информирани за одредени прашања кои се однесуваат на безбедноста на храната, со што се зголемува бројот на неосновани претставки.

Претставките се поднесувани усно, писмено и електронски.

Веќе втора година функционира бесплатната телефонска линија, која Агенцијата за храна и ветеринарство на Република Македонија ја има воспоставено за граѓаните. Тие преку овој телефонски број може да пријават неправилности во областа на безбедноста на храната, здравствената заштита на животните и благосостојба, и да дадат предлози. Јавувањата се снимаат, а граѓанинот може да остане анонимен, но доколку остави податоци добива писмено известување од Агенцијата за преземените мерки. На бесплатната телефонска линија во 2015 година, поднесени се околу 110 претставки, односно околу една третина од претставките. Бесплатна телефонска линија

Се смета дека оваа линија е добра алатка за комуникација со потрошувачите.

Најмногу од претставките што ги поднеле граѓаните во периодот од 01.01. 2015 до 31.12.2015 година, кои се во областа на безбедноста на храната се однесуваат на:

- ✚ Невоспоставени контролни системи од страна на производителите кои се однесуваат на ДХП /добрите хигиенски практики/, ДПП /добрите производни практики/
- ✚ Поминат рок на употреба
- ✚ Присуство на контаминенти и резидуи /загадувачи/
- ✚ Органолептички изменети својства /изглед, мирис и вкус/
- ✚ Сомнеж за труење со храна

Додека помал е бројот на поднесени претставки кои се однесуваат на

- ✚ Несоодветно означување
- ✚ Квалитет на храната и измама и заблуда на потрошувачите

Приказ на претставките според наводите

Наводи во претставките	Број на претставки
Хигиенски мерки , ДХП, ДПП, НАССР /контролни системи/	62
Поминат рок на употреба	41
Загадувачи /контаминенти и резидуи	38
Органолептички изменети својства	36
Без одобрение/ регистрација	11
Квалитет и измама и заблуда	24
Сомнеж за труење со храна	36
Несоодветно означување	26
Здравствена заштита и благосостојба на животните	62
Останати	24
Вкупно	360

Приказ

на

постапувањата и исходите по претставките и предлозите

Број на примени претставки /жалби и предлози од граѓаните	360
---	-----

Записници	280
Решенија	68
Постапки за едукација	30
Постапки за порамнување	11
Прекрошочни пријави	4
Уништена храна	5950 јајца и 6 кг храна

Во врска со ваквата анализа се препорачува да се планираат и превземат посебно активности кои се однесуваат на:

- ✚ проверка на контролните системи воспоставени од страна на бизнисите со храна /аудит/ и други активности кои ќе помогнат во имплементирањето и одржувањето на контролните системи
- ✚ при контролите да се вклучат активности за контрола на контаминенти и резидуи; проверка на органолептичките својства на храната, контроли на означувањето во насока на рок на употреба, квалитет и истакнување на податоци во означувањето што ги доведуваат потрошувачите во измама и заблуда.
- ✚ бидејќи голем процент од претставките се од областа на здравствената заштита и благосостојба на животните во секторот да се разработат планови и да се планираат контроли по прашањата што ги засегаат граѓаните

Се очекува дека сите сектори во АХВ при планирањето на активностите ќе ги земат во предвид ризиците и опасностите на кои укажуваат граѓаните /перцепцијата на граѓаните за ризиците и опасностите од храната/.

Се смета дека е добро да се изнајдат начини да се информираат граѓаните дека овие контроли Агенцијата ги планира и реализира врз основа на укажувањата во поднесените претставки и предлози.

4. Одделение за координација и контрола на лаборатории

Комуникација со Институтот за акредитација на Република Македонија и со други државни органи и тела за стандардизација и акредитација, како и следење на новите технолошки и научни достигнувања од областа.

Прибирање и анализа на податоци за акредитираните методи на лабораториите за испитување на храната и ажурирање на податоците во табелата на акредитираните методи и листата на акредитирани лаборатории за испитување на храната во Република Македонија, чии услуги ги користиме при официјална контрола и мониторинг.

Следење на акредитираните референтни и назначени лаборатории за испитување на храна во Европа на официјалните веб страни на ЕФСА и DG SANCO.

Учество во проектот за воведување и одржување на систем за менаџмент на квалитетот по стандардот ISO 9001:2008.

Учество во спроведување на интерните проверки на системот за менаџмент со квалитет во сите организациони единици на Агенцијата за храна и ветеринарство.

Следење на новите акредитирани методи на лабораториите за испитување на храна во Република Македонија и ажурирање на табелата на акредитираните методи.

Додатно работење при постапување на претставки и предлози во Одделението за заштита на потрошувачите.

Комуникација и координација со лаборатории и инспекциските тела во врска со подобрувањето на квалитетот на услугите на лабораториите за испитување на храна.

5. Одделението за управување со системи за квалитет

Подготовка во одржувањето на состанок со раководството и претставници на системот за менаџмент со квалитет во врска со дадените насоки и препораки како резултат на спроведената сертификација на системот за менаџмент со квалитет во 2014 година со гласно барањата на ISO 9001:2008;

Изготвена е листа на препораки и заклучоци кои произлегоа од сертификациската проверка на системот за менаџмент со квалитет од кои произлезе акционен план за реализација на препораките;

Реализација на препораките од сертификацискиот аудит согласно акциониот план:

- ✚ Менување на обрасците во СМК на Секторот за стручна поддршка во поглед на идентификационата ознака
- ✚ Изготвени се цели за квалитет со дефинирани клучни индикатори за Секторот за стручна поддршка
- ✚ Изготвен е шематски приказ на интра и интерсекторска комуникација на Секторот за стручна поддршка
- ✚ Ревидирана е на мастер листа на документи на АХВ
- ✚ Извршена е измена на Процедурата за управување со записи и изготвување на втора верзија ПР 4.2.4-01в02
- ✚ Изготвена е Процедура за проверка на правната издржаност на документите кои се изготвуваат во АХВ ПР 7.5-6.1-02в01
- ✚ Извршена е измена на анкетниот лист за корисниците на услуги во АХВ и изготвена е втора верзија ОБ 8.2.1-01.в02
- ✚ Извршено е ревидирање на политиката за квалитет

Изготвена е Програма за интерни проверки во АХВ за 2015 година;

Извршено е собирање на сите пополнети анкетни листови за корисниците на услуги во АХВ, спроведена е опсежна анализа и изготвен е извештај за анализа на задоволството на корисниците на услуги;

Спроведени се интерни проверки во организациски единици на АХВ согласно програмата за интерни проверки за 2015 година;

Изготвени се извештаи од спроведените интерни проверки, како и детален извештај од интерните проверки во одделенијата на Секторот за здравствена заштита и благосостојба на животни како тим лидер;

Утврдени се неусогласености од спроведените интерни проверки;

Учество во спроведување на средби со носителите на процеси и дефинирање на корективни/превентивни мерки врз основа на утврдените неусогласености;

Изготвена е Евиденција на сите корективни/превентивни мерки од спроведените интерни проверки во АХВ;

Изготвена е листа на препораки на нереализирани активности согласно акциониот план од минатата година, препораки за подобрување на СМК, како и подготвени се материјали неопходни за процесот на преиспитување на врвното раководство; Спроведена е прва редовна проверка на СМК од страна на надворешно сертификациско тело согласно барањата на ISO 9001:2008

СЕКТОР ЗА БЕЗБЕДНОСТ НА ХРАНА ОД НЕЖИВОТИНСКО ПОТЕКЛО

Во рамки на Секторот за безбедност на храна од неживотинско потекло се вршат голем број на активности, нормативни работи и управно правни работи кои се во функција на извршување на надлежноста на Агенцијата, креирање на политика за храна од неживотинско потекло, одобрување на одделни производи кои спаѓаа во категориите храна кои пред да се пласираат на пазарот мора да се одобрат, контрола и одобрување на одделни видови храна заради нивната специфичност и дејство врз здравјето на луѓето. Во секторот се врши контрола и одобрување на производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната. Истовремено во секторот се врши подготвување, спроведување и следење на спроведувањето на мониторинг програмата за безбедност на храната, анализа и евалуација на истата. Во секторот се врши контрола на храната, производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната, преку следење на спроведувањето на прописите од областа на храната и непосредно учествува во управувањето со ризикот од храната. Покрај овие активности се вршеше и регистрација на објекти и оператори со храна и се постапуваше по претставки и барања на потрошувачи.

Секторот организациски е составен од 4 одделенија:

- I. Одделението за безбедност на храната од неживотинско потекло,
- II. Одделението за храна за посебна нутритивна употреба, збогатена храна, додатоци на храна и адитиви,
- III. Одделението за генетски модифицирана храна, храна произведена со иновирани технологии и јонизирачко зрачење и други видови храна и производи и материјали кои доаѓаат во контакт со храната, и
- IV. Одделението за државна инспекција за храна од неживотинско потекло.

Во Секторот има вкупно 103 вработени лица.

Сите одделенија ги следат сите новини во ЕУ легислативата и секој во својот делокруг на работа подготвува национални прописи кои преставуваат усогласување и хармонизација со новите ЕУ регулативи и директиви.

Така во текот на 2015 година од овој сектор се изработени следните прописи:

- Закон за изменување и дополнување на Законот за безбедност на храната („Службен весник на Република Македонија“ бр. 72/15 г.);

- Правилникот за информации поврзани со храната („Службен весник на Република Македонија“ бр. 150/15 г.);
- Програма за мониторинг на безбедност на храната во Република Македонија за 2016 година („Службен весник на Република Македонија“ бр. 2/ 2016 г.);
- Посебна Програма за контрола и превентива на одделни физички, хемиски и биолошки опасности во определени видови или категории храна за 2016 година („Службен весник на Република Македонија“ бр. 23/ 2016 г.)
- Правилник за изменување и дополнување на правилникот за посебните барања за безбедност на додатоките на исхрана, (Службен весник на Република Македонија бр. 17/15)
- Правилник за начинот и постапката за издавање на мислење, формата и содржината на барањето, потребната документација и висината на трошоците во постапката за издавање мислење по барање на странка за производство и увоз на додаток на исхрана, како и формата, содржината и начинот на водење на регистарот на производи што ги исполнуваат посебните барања за безбедност како додаток на исхрана („Службен весник на Република Македонија” бр. 182/2015)
- Правилник за начинот и постапката за издавање на мислење, формата и содржината на барањето, потребната документација и висината на трошоците во постапката за издавање мислење по барање на странка за производство и увоз на храна за посебна нутритивна употреба, како и формата, содржината и начинот на водење на регистарот на производи што ги исполнуваат посебните барања за безбедност како храна за посебна нутритивна употреба („Службен весник на Република Македонија” бр. 182/2015)
- Правилник за начинот и постапката за издавање на мислење, формата и содржината на барањето, потребната документација и висината на трошоците во постапката за издавање мислење по барање на странка за производство и увоз на збогатена храна, храна на која и се додадени витамини, минерали и други супстанции, како и формата, содржината и начинот на водење на регистарот на производи што ги исполнуваат посебните барања за безбедност како збогатена храна, храна на која и се додадени витамини, минерали и други супстанции („Службен весник на Република Македонија” бр. 182/2015 г.);
- Правилник за специфичните критериуми и барања за чистота на адитивите што можат да бидат содржани во храната („Службен весник на Република Македонија” бр. 20/2016 г.);

- Правилник за посебните барања за екстракционите средства кои може да се користат во производството на храна и состојки на храна, условите за нивна употреба во поглед на процесот за производство на категоријата храна и максималните дозволени нивоа на резидуи на екстракционите средства во крајните производи и максималните дозволени нивоа на резидуи на екстракционите средства во аромите кои се добиваат од природни извори на ароми („Службен весник на Република Македонија” бр. 29/2016 г.);
- Нацрт-Правилник за постапката за издавање на мислење и/или одобрение, формата и содржината на барањето, потребната документација и висина на трошоците во постапката за издавање мислење и/или одобрение по барање на странката за производство и увоз на производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната;
- Нацрт-Правилник за начинот на издавање на одобрение, потребната документација и висината на трошоците во постапката за издавање на одобрение за полнење и ставање во промет на природна минерална вода, изворска вода и друга пакувана вода;
- Нацрт-Правилник за начинот на работа на Комисијата за здравствени тврдења, постапката за одобрување на здравствените тврдења, начинот на водење на регистарот на одобрени и неодобрени здравствени тврдења, начинот и постапката за одобрување, формата и образецот на барањето, потребната документација, висината на трошоците во постапката за одобрување, како и начинот на чувањето на информациите особено информациите кои треба да се сметаат за интелектуална сопственост и нивниот начин на чување и евидентирање; и
- Нацрт-Правилник за посебните барања за безбедност на рециклираните пластични производи и материјали што доаѓаат во контакт со храната, постапката за одобрување на процесите на рециклирање на пластични производи и материјали што доаѓаат во контакт со храната и означувањето на рециклираните пластични производи и материјали што доаѓаат во контакт со храната.

Покрај редовните активности на Секторот за храна од неживотинско потекло, во рамки на секторот во текот на 2015 година се извршени и следните активности:

Извршена е подготовка на 27 големи компании од прехранбениот сектор кои извезуваат прехранбени производи за Соединетите американски држави за контролата која беше извршена од Агенцијата за храна и лекови од САД (FDA), со цел зголемување на извозот на прехранбени производи од Македонија во САД.

Подготовките се одвиваа во текот на првите два месеци од 2015 година, во кои се одржаа повеќе работни состаноци кои ги организираше АХВ за операторите. Контролите од инспекторите од САД во компаниите поминаа без поголеми забелешки и компаниите слободно го продолжија извозот на своите производи во САД.

Одржани се обуки за инспекторите за храна во рамки на IPA проектот на темите: НАССР, Микробиолошки критериуми на храната, Означување на храната и Материјали и производи што доаѓаат во контакт со храната.

Поради донесувањето на Законот за изменување и дополнување на Законот за безбедност на храната, одржани се 2 работилници со новинари, оператори со храна, стопанските комори и други заради нивно запознавање за промените кои произлегуваат од измената на Законот, во текот на април и мај месец.

Учествувано е на работилница на тема „Нова храна и означување“ одржана во Скопје, во месец ноември 2015 година со презентации од преставниците од АХВ. На оваа работилница присуствуваа над 70 оператори со храна.

По донесувањето на Правилникот за информации поврзани со храната – септември 2015, следуваа организација и реализација на 13 работилници со новинари, оператори со храна, стопанските комори, здружение на занаетчиите и други оператори со храна од сите региони.

По донесувањето на Правилникот за информации поврзани со храната, во ноември 2015 се организираа преку проектот IPA работилници за примена на новите правила за означување за сите инспектори на АХВ (инспектори за храна, инспектори на гранични премини и официјалните ветеринари) и за нивно запознавање со промените кои произлегуваат од овој Правилник.

За подобрување на соработката со операторите за храна како и согласно потребите на стопанството, се склучи Меморандум за соработка помеѓу Агенцијата за храна и ветеринарство на Република Македонија и Асоцијацијата за ГС1 стандарди ГС1 Македонија во насока на воспоставување меѓусебни релации кои произлегуваат од надлежностите на двете страни, а со цел да се изгради поефективен систем на безбедност и квалитет на храната. Согласно овој Меморандум за соработка одржани се 2 заеднички работилници каде преставници од секторот учествуваа се презентации за новите правила за употребата на информациите за храната на означувањето на на прехранбените производи.

Како следни активности на Секторот се и активностите за спроведување на Акциониот план за подобра имплементација на НАССР системот во угостителските објекти на територијата на Република Македонија во текот на 2015 година, како обврска од заклучок на Владата на РМ. Овој план содржеше 12 работилници за угостителите кои се реализираа во текот на втората половина од 2015 година и препечатен е 1 водич за „Имплементација на НАССР системот во угостителските објекти“ во 1000 примероци, кој е изработен заедно со ХОТАМ. Водичот е дисиминиран на самите работилници и електронски е достапен на порталот на Агенцијата за храна и ветеринарство.

Работилниците на тема „Имплементација на НАССР системот во угостителските објекти“ беа одржани во следните градови:

- во Кочани – регионална за Кочани, Веница, Македонска Каменица, Берово, Делчево и Пехчево,
- во Битола – регионална за Прилеп, Битола и Ресен,

- во Струмица,
- во Охрид,
- во Струга – регионална за Струга и Кичево,
- во Гевгелија, и
- во Скопје 6 работилници.

На овие работилници присуствуваа околу 400 претставници на здруженијата на угостителите и хотелиери, угостители од големи ресторани до мали угостителски објекти од овие градови, вработени лица во кујните на детските градинки, кујните на основните училишта, кујните на средношколските домови и други занаетчиски објекти поврзани со угостителската дејност.

I.Одделение за безбедност на храна од неживотинско потекло

Одделението како редовни активности ги спроведе активностите поврзани со реализација на Програмата за мониторинг на безбедноста на храната во Република Македонија за 2015 година. (Службен Весник на РМ бр.196/14 г.).

Изготвен е и извештај за сите активности и анализа и извештај и за сите добиени резултати од лабораториските анализи на мострите храна кои се земени во рамки на Програмата. Извештајот следува во целост:

Извештај за Програмата за мониторинг на безбедноста на храната во Република Македонија за 2015 година (Службен Весник на РМ бр.196/14)

Целта на оваа програма е одредување на присуството и концентрациите на контаминентите во храната, утврдување на присуство на резидуи од пестициди во и на храната, миграцијата на одделни супстанции од материјалите и производите кои доаѓат во контакт со храната, мониторирање на можно присуство на ГМО храна, мониторирање на органските производи, утврдување на безбедноста на храна за различни други параметри, микробиолошки критериуми и други опасности во храната, како и евалуација на нивното влијание врз здравјето на човекот. Програмата е составена од осум под програми во кои е предвидено земање на мостри за лабораториски анализа на 2075 мостри.

Програмата се состои од следните подпрограми:

1. Мониторинг на безбедноста на храната во однос на микробиолошките критериуми ;
2. Мониторинг за определување на присуство на резидуи од пестициди во храната, определување на максималното дозволените нивоа (МДН) на резидуи на производи за заштита на растенијата/пестициди во храната - зеленчук и овошје;
3. Мониторинг за определување на присуството на тешки метали и нитрати во одредени видови прехранбени производи;
4. Мониторинг за присуството на микотоксини во одредени видови прехранбени производи;
5. Мониторинг на материјалите и производите кои доаѓаат во контакт со храната;
6. Мониторинг на ГМО храна и
7. Мониторинг на органски произведени производи во Република Македонија.

За реализацијата на Програмата за мониторинг на безбедноста на храната во Република Македонија превземени се голем број на активности од планирање и подготовка на документот, подготовка на документацијата за јавната набавка за лабораториските анализи, до детално планирање на неделна основа на активностите на инспекторите за храна за земање мостри храна и договарање со лабораториите за прифаќање на мострите за лабораториските анализи.

Инспекторите кои се вклучени во спроведување на програмата континуирано посетуваат обуки во областа на безбедност на храната, а одржани се и неколку дополнителни обуки за начините и постапките за земање на мостри, за испитување на микробиолошките критериуми за безбедност на храната како и за присуството на контаминентите во храната.

Реализацијата на Програмата за мониторинг на безбедноста на храната во Република Македонија е започната при крајот на месец септември и почеток на месец октомври поради доцнењето на договорите од јавни набавки за лабораториски услуги за потребите на Агенцијата за храна и ветеринарство. Поради тоа дел од планираните активности кои беа поврзани со одредени сезонски производи не можеа да се спроведат поради изминувањето на сезоните особено за завршените сезони или берби за некои овошја и зеленчук. За реализација на делот од програмата која се однесува на Мониторинг на ГМО храна на јавниот повик не се јави ни една лабораторија која ги исполнуваше условите за вршење на лабораториски испитување. Посебната набавка за транспорт на земени мостри до лаборатории за 2015 година беше неуспешна поради немање интерес од фирми за транспорт за оваа активност, заради што обврската за транспортот на мострите до лабораториите беше на инспекторите за храна, што дополнително ги обременуваше активностите.

Заради горенаведените причини се направи реорганизирање, односно репрограмирање и нови планирања на неделна основа за инспекторите за храна за

земањето мостри при што некои мостри се испитуваа на повеќе параметри, се разбира онаму каде што тоа го дозволуваа договорените услуги со лабораториите, што преставуваше дополнителна активност за вработените во одделението за безбедност на храна од неживотинско потекло. Но и покрај сите тешкотии Програмата за мониторинг на безбедноста на храната во Република Македонија за 2015 година се реализираше во голем опсег во рок од три месеци беа земени и анализирани 1194 мостри храна во однос на различни параметри.

Согласно Програмата за мониторинг на безбедноста на храната во Република Македонија се испитуваат следните категории на храна:

- Зеленчук (домати, пиперки, морков, компир, краставици, модар патлиџан, кромид, праз, корнишони, брокула, грав, бамја, спанаќ, карфиол и марула)
- Овошје (грозје, винско грозје, трпезно грозје, јаболко и круша)
- Брашно, леб и пекарски производи
- Храна за доенчиња и мали деца на житна основа и млечна храна за доенчиња - почетна формула и продолжена формула
- Храна готова за консумирање наменета за доенчиња и храна готова за консумирање наменета за специјални медицински цели
- Млеко и млечни производи
- Сладолед
- Слаткарски производи
- Производи од живинско месо наменети за консумација по термичка обработка (пилешки стек)
- Мелено месо и подготовки од месо произведени од сите останати видови освен живина, наменети за јадење по термичка обработка (плескавици, кебапи, свинска вешалица)
- Мајонез (преливи со мајонез и салати со мајонез)
- Салата од зеленчук
- Сокови
- Органски производи (мед, јапонско јаболко, калинка, круша, јаболко, грав, пиперка, морков, компир)

1. Мониторинг на безбедноста на храната во однос на микробиолошките критериуми:

Според Програмата за мониторинг на безбедност на храната во Република Македонија, планирана е мониторинг под програма за спроведување во поглед на определување на микробиолошките критериуми за безбедност на храната, каде што се испитувани *Listeria monocytogenes* и *Salmonella spp.* Во под програмата за

следење предвидени се 410 мостри за 2015 година а остварени се 182 мостри. Од овој вкупен број на испитувани мостри, во **114 мостри испитувана е Salmonella spp.**, во **68 мостри испитувана е Listeria monocytogenes.**

Земањето на мостри е извршено во девет региони и тоа: Скопје, Велес, Кавадарци, Струмица, Штип, Битола, Струга, Гостивар и Куманово.

Мострите храна се земени согласно планираните категории храна и бараните микробиолошки критериуми согласно Програмата за мониторинг на безбедност на храната, и тоа од:

- храна готова за консумирање наменета за доенчиња и храна готова за консумирање наменета за специјални медицински цели, каде што испитуван параметар е *Listeria monocytogenes*,
- сладолед, каде што испитуван параметар е *Salmonella* spp.,
- слаткарски производи, каде што испитуван параметар е *Salmonella* spp. и *Listeria monocytogenes*,
- термички обработен пилешки стек, од угостителски објекти, каде што испитуван параметар е *Salmonella* spp.,
- производи од мелено месо (плескавици, кебапи, свинска вешалица), од угостителски објекти, каде што испитуван параметар е *Salmonella* spp.,
- мајонез, каде што испитуван параметар е *Salmonella* spp. и *Listeria monocytogenes*, и
- претходно исецкан зеленчук, каде што испитуван параметар е *Salmonella* spp. и *Listeria monocytogenes*.

Резултатите од лабораториските испитувања за сите 182 мостри храна покажуваат дека се безбедни во однос на микробиолошките критериуми, односно нема присуство ниту на *Salmonella* spp. ниту на *Listeria monocytogenes* во ни една земена мостра храна.

Графикон 1. Под програмата за мониторинг на микробиолошките критериуми за безбедност на храната

Графикон 2. Под програмата за мониторинг на микробиолошките критериуми во однос на испитуваните микроорганизми во храната

2. Мониторинг за определување на присуство на резидуи од пестициди во храната, определување на максималното дозволените нивоа (МДН) на резидуи на производи за заштита на растенијата/пестициди во храната - зеленчук и овошје:

Согласно планираниот Мониторинг со определување на присуство на резидуи од пестициди во храната, определување на максималното дозволените нивоа (МДН) на резидуи на производи за заштита на растенијата/пестициди во храната - зеленчук и овошје **требаше да се земат и испитаат 455 мостри, но заради веќе поминатите сезони на одредени овошја и зелечуци, од оваа подпрограма реално можеа да се реализираат само 240 мостри** и тоа од следните видови:

- Овошје (грозје, јаболко и круша) и
- Зеленчук (домати, пиперки, морков, компир, краставици, модар патлиџан, кромид, праз, корнишони, брокула, грав, бамја и карфиол).

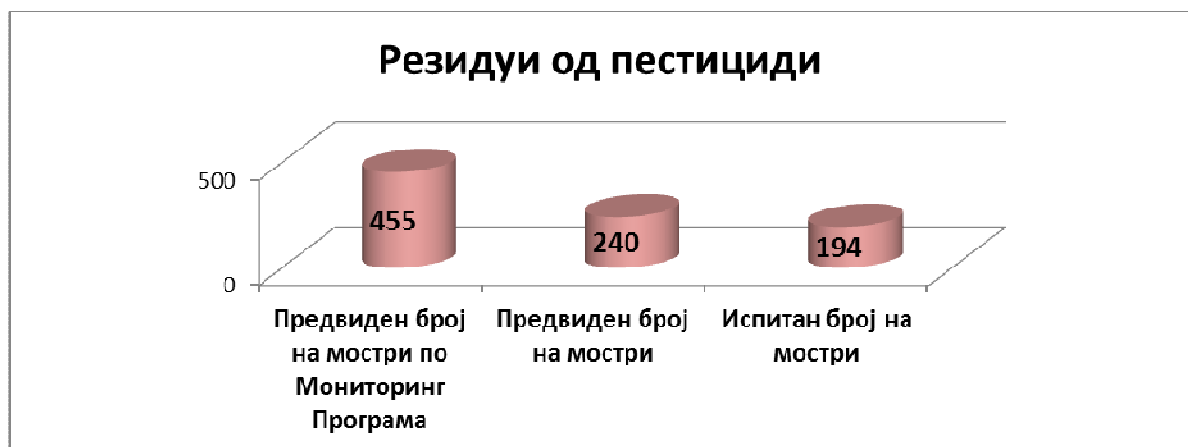
Земањето на мостри е извршено во девет региони и тоа: Скопје, Велес, Кавадарци, Струмица, Штип, Битола, Струга, Гостивар и Куманово.

Во под програмата за следење на резидуите од пестициди во храната, од предвидениот број од 240 мостри, земени се 194 мостри. **Во земените мостри за испитување на резидуи од пестициди испитувани се 32 резидуи од активни производи** за заштита на растенијата како и нивните активни материји по вид на зеленчук и овошје, кои се одобрени и се користат на територијата на РМ:

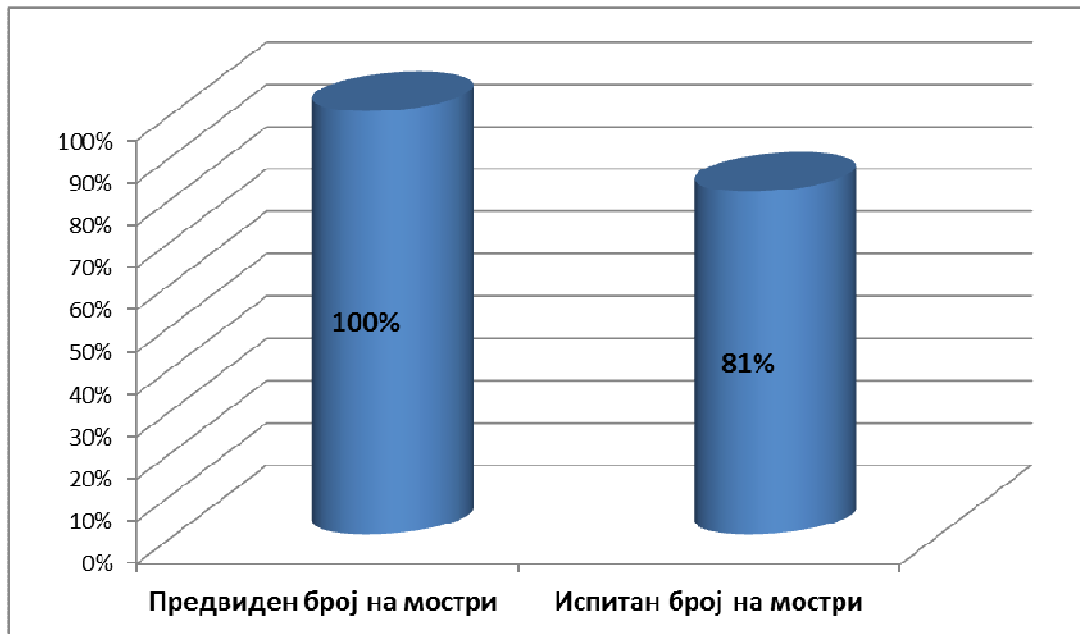
- Buprofezin, Chlorpyrifos-methyl,
- Diazinon,
- Dimethoate,
- Ethion,
- Fenitrothion,
- Malathion,
- Methidathion,
- Parathion,
- Pendimethalin,
- Permethrin (sum of isomers),
- Pirimiphos-methyl,
- Phorate,
- Phosmet,
- Thiamethoxam,
- Acetamiprid,
- Amitraz,

- Ametoctradin,
- Benalaxyl,
- Bifenthrin,
- Boscalid,
- Carbofuran,
- Captan,
- Deltamethrin,
- Dimethomorph,
- Folpet,
- Iprodione,
- Linuron,
- Metalaxyl,
- Methomyl,
- Terbufos и
- Tebufenpurad.

Графикон 3. Под програмата за мониторинг на резидуи од пестициди во храната

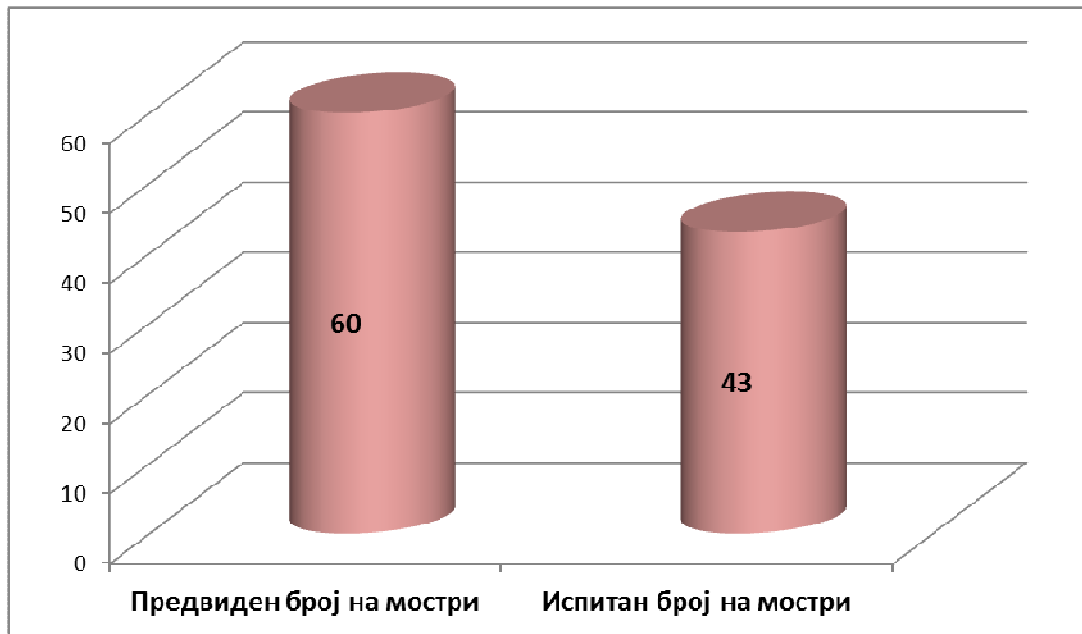
Графикон 4. Планирани мостри во однос на испитаниот број на мостри изразен во проценти, за Подпрограмата за мониторинг на резидуи од пестициди во храната

Резултатите од лабораториските испитувања за сите 194 земени мостри од овошје и зеленчук кои се од домашното производство, покажуваат дека се безбедни во однос на резидуи од пестициди.

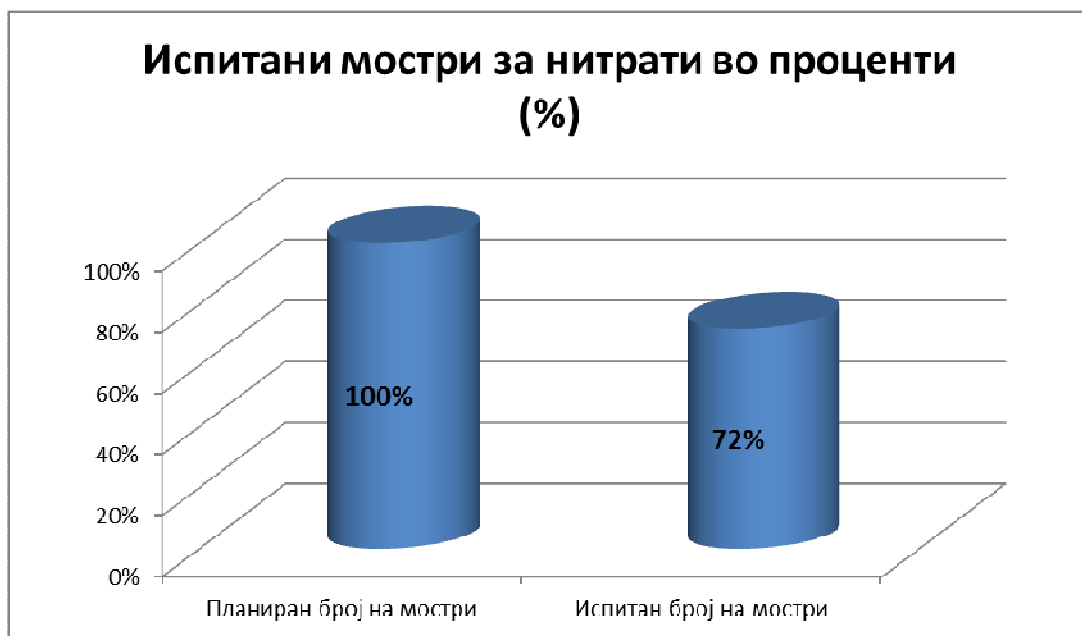
3. Мониторинг за определување на присуството на тешки метали и нитрати во одредени видови прехранбени производи

3.1 Мониторинг за определување на присуството на нитрати во одредени видови прехранбени производи

Согласно Програмата за мониторинг на безбедност на храната во Република Македонија планирано е да се земаат мостри за испитување на **нитрати вкупно 60** мостри и тоа од зелена салата и спанаќ, од Вардарскиот регион, Скопскиот регион, Полошкиот и Струмичкиот регион. Од вкупниот планиран број **направени се лабораториски анализи на 43 мостри.**

Графикон 5. Под програмата за мониторинг на нитрати во храната

Графикон 6. Планирани мостри во однос на испитаниот број на мостри изразен во проценти, за Под програмата за мониторинг на нитрати во храната

Резултатите од лабораториските испитувања за сите 43 земени мостри од зелена салата и спанаќ кои се од домашното производство, покажуваат дека се безбедни во однос на нивото на нитрати во нив.

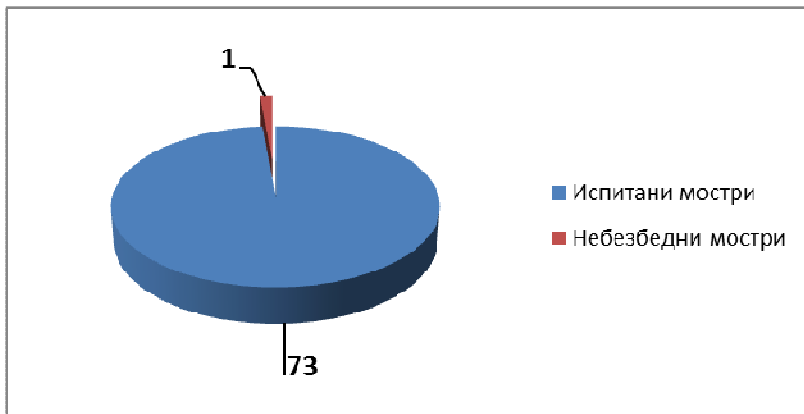
3.2 Мониторинг за определување на присуството на тешки метали во одредени видови прехранбени производи

Согласно Програмата за мониторинг на безбедност на храната во Република Македонија планирано е да се земаат мостри за испитување на тешки метали и тоа за трпезно грозје, винско грозје, компир, спанаќ и марула, од Велешкиот, Неготинскиот и Кавадаречкиот регион, за компир од Берово, Кратово и Крива Паланка и за морков од Скопскиот регион.

Вкупниот број на земени и лабораториски анализирани мостри од оваа подпрограма изнесува 369 мостри.

Во горенаведените овошја и зеленчуци испитувано е присуство на олово (Pb), кадмиум (Cd), бакар (Cu), арсен (As), цинк (Zn) и жива (Hg), хром (Cr), манган (Mn), кобалт (Co), железо (Fe) и никел (Ni). При тоа од вкупно земените 369 мостри за испитување, добиени се резултати за **8 небезбедни мостри храна, сите земени во Велешкиот регион. Од нив 1 позитивна мостра е во однос на олово (Pb) во трпезно грозје каде позитивниот наод изнесува 0,22 mg/kg**, а референтната вредност изнесува 0,1 mg/kg. Останатите 7 позитивни мостри се во однос на кадмиум (Cd). Шест од нив се во марула и добиените резултати од лабораториските наоди се движат во граници од 0,4 mg/kg до 0,85mg/kg, а за кои референтната вредност изнесува 0,2 mg/kg за кадмиум. Утврдена е и **1 небезбедна мостра од спанаќ**, каде што добиениот резултат од лабораториски наод во однос на кадмиум е 0,52 mg/kg, а референтната вредност е 0,2 mg/kg за кадмиум.

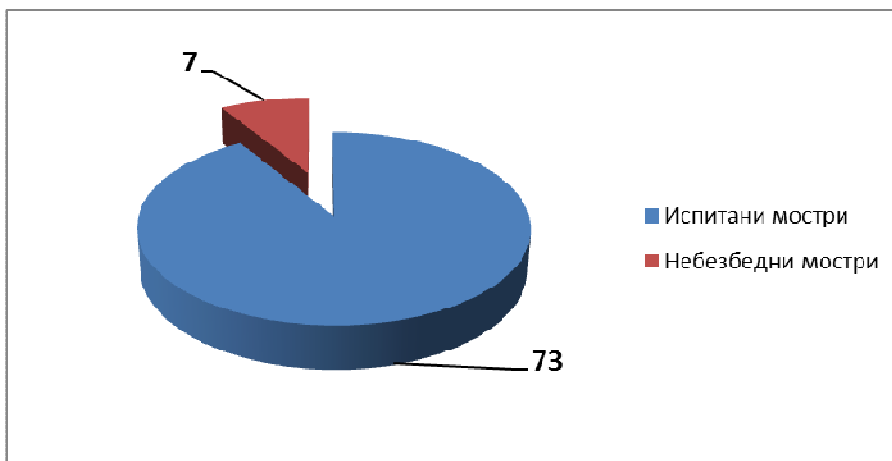
- **Олово (Pb)**

Графикон 7. Вкупно испитани мостри за олово и добиени небезбедни лабораториски наоди од истите

Оловото (Pb) е испитувано во марулата, спанакот, компирот, трпезното грозје и винското грозје кои се од домашното производство. Од добиените резултати од лабораториските испитувања, за земените мостри, покажуваат дека од вкупно 73 испитани мостри, една е небезбедна и таа е земена од Велешкиот регион и се однесува за трпезно грозје каде што добиениот резултат изнесува 0,22 mg/kg олово, а референтната прифатлива вредност изнесува 0,1 mg/kg.

- **Кадмиум (Cd)**

Графикон 8. Вкупно испитани мостри за кадмиум и добиени позитивни лабораториски наоди од истите

Кадмиумот (Cd) е испитуван во марулата, спанакот, компирот, трпезното грозје и винското грозје кои се од домашното производство. Од добиените резултати од лабораториските испитувања, за земените мостри, покажуваат дека од вкупно 73

испитани мостри, седум се позитивни од Велешкиот регион, од кои шест во марула, каде што референтната вредност изнесува 0,2 mg/kg, а добиените небезбедни лабораториски наоди се движат во граници од 0,4 mg/kg до 0,85mg/kg, и една небезбедна мостра за спанаќ, каде што референтната вредност изнесува 0,2 mg/kg, а добиениот небезбеден лабораториски наод е 0,52 mg/kg кадмиум.

- **Жива (Hg)**

Живата (Hg) е испитувана во трпезното грозје од Велешкиот регион, во вкупно 8 мостри. Од добиените лабораториски резултати нема наод на присуство на жива во храната, односно не е детектирана жива во ни една од мострите. Со тоа се докажува дека се безбедни во однос на нивото на жива во трпезното грозје.

Покрај овие тешки метали во рамки на Програмата за мониторинг оваа 2015 година за прв пат се направени лабораториски анализи на овошје и зеленчук од определени региони во однос на други тешки метали и тоа:

- **Хром**

Хромот (Cr) е испитуван во винското и трпезното грозје од Кавадаречкиот регион, во вкупно 9 мостри. Добиените резултати се движат во границите од 0, 41-0,589 mg/kg.

- **Манган**

Манганот (Mn) е испитуван во винското и трпезното грозје од Кавадаречкиот регион, во вкупно 9 мостри. Добиените резултати се движат во границите од 0,189-0,986 mg/kg манган.

- **Кобалт**

Кобалтот (Co) е испитуван во винското и трпезното грозје од Кавадаречкиот регион, во вкупно 9 мостри. Добиените резултати се движат во границите од 0,011-2,09 mg/kg кобалт.

- **Железо**

Железото (Fe) е испитувано во винското и трпезното грозје од Кавадаречкиот регион, во вкупно 9 мостри. Добиените резултати се движат во границите од 4,89-13,7 mg/kg железо.

- **Никел**

Никелот (Ni) е испитуван во винското и трпезното грозје од Кавадаречкиот регион, во вкупно 9 мостри. Добиените резултати се движат во границите од 0,126-0,939 mg/kg никел.

- **Арсен**

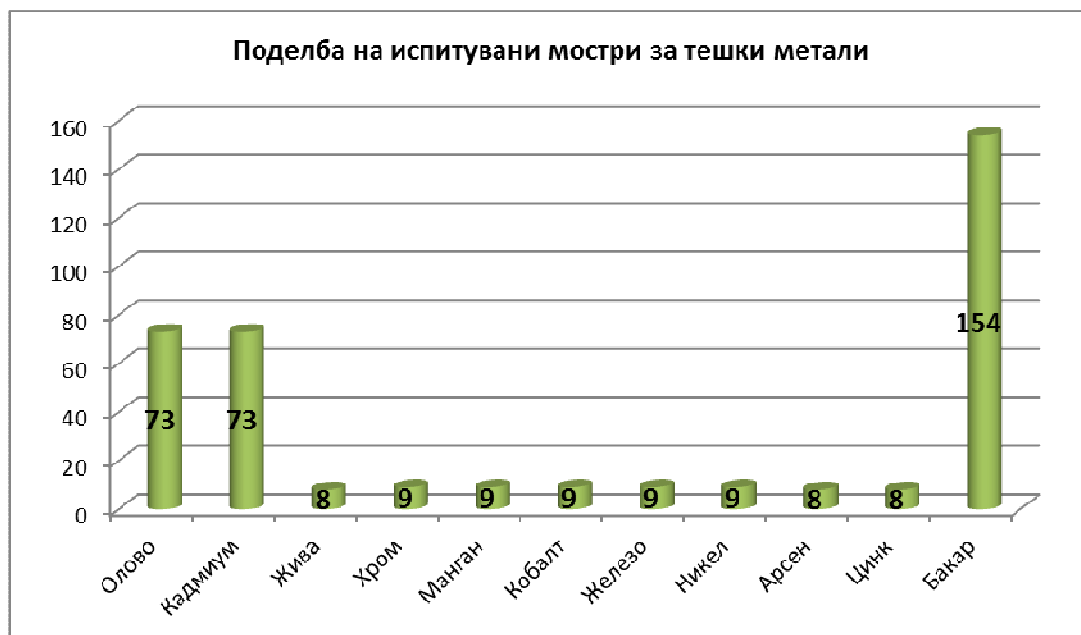
Арсенот (As) е испитуван во трпезното грозје од Велешкиот регион, во вкупно 8 мостри. Добиените резултати се движат во границите од: не е детектирано до 0,02 mg/kg арсен.

- **Цинк**

Цинкот (Zn) е испитуван во трпезното грозје од Велешкиот регион, во вкупно 8 мостри. Добиените резултати се движат во границите од: не е детектирано до 5,6 mg/kg цинк.

- **Бакар**

Бакарот (Cu) е испитуван во вкупно 154 мостри од краставици, корнишони, домати, морков, грав, карфиол, компир, праз, пиперка, кромид, грозје, круша и јаблоко од следните региони: Скопје, Велес, Кавадарци, Струга, Гостивар, Струмица, Штип, Битола и Куманово. Дел од добиените резултати се движат во границите од: 0.011-8,57 mg/kg и дел од резултати во кои не е детектирано бакар.

Графикон 9. Поделба на испитуваните мостри за тешки метали

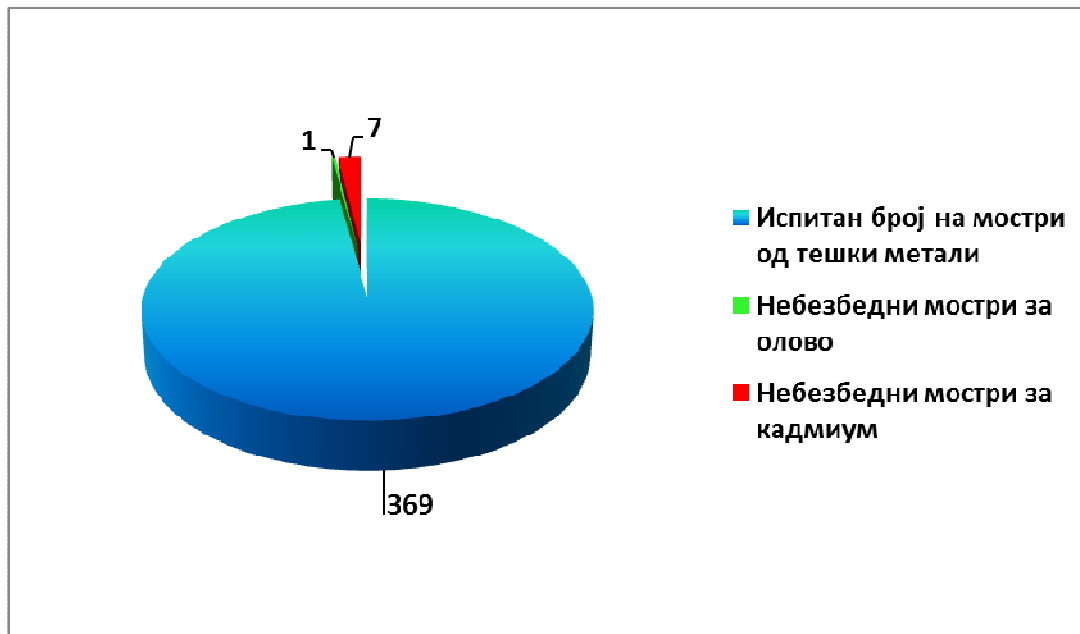
Од вкупно 369 мостри кои се испитувани во однос на присуство на тешки метали, може да се констатира дека само во 8 мостри се најдени небезбедни концентрации на тешки метали (олово и кадмиум).

Графикон 10. Реализирани мостри од олово

Графикон 11. Реализирани мостри од олово

Графикон 10. Сооднос помеѓу вкупниот број на реализирани-испитани мостри за тешки метали и позитивните мостри од олово и кадмиум

Од добиените резултати може да се заклучи дека позитивните наоди во однос на тешки метали се добиени само во Велешкиот регион. Тоа укажува на фактот дека можеби загадувањето на почвата и водата влијае да одделни тешки метали се во поголема концентрација најдени во одделни овошја и зеленчуци во овој регион.

4. Мониторинг за присуството на микотоксини во одредени видови прехранбени производи

Согласно Програмата за мониторинг на безбедност на храната од неживотинско потекло, мониторингот се спроведува во поглед на следењето на микотоксините:

- афлатоксин М1,
- афлатоксин В1,
- вкупни афлатоксини (В1, В2, G1, G2),
- охратоксинот А и
- патулин.

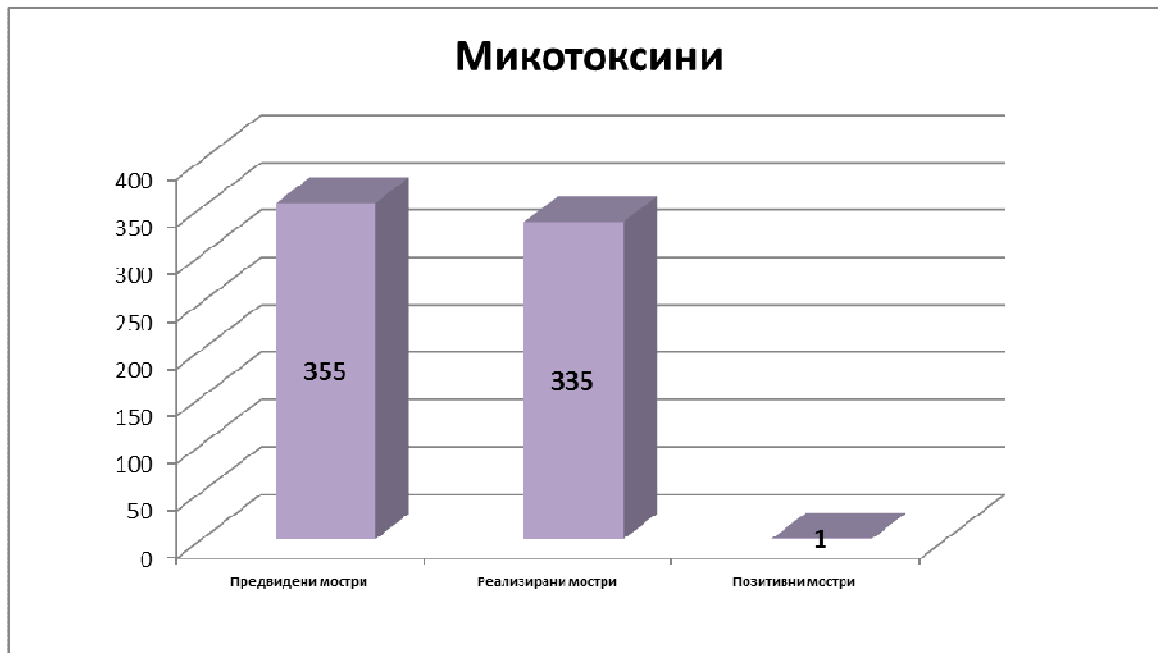
Микотоксините се следат или мониторираат во следните категории на храна:

- млеко,
- млечна храна за доенчиња – почетна формула и продолжена формула,
- пченично и пченкарно брашно,

- храна за доенчиња и преработена житна храна за доенчиња и мали деца и
- сок од јаболко.

Во под програмата за следење на микотоксините во храната, од предвидениот број од 355 мостри, земени се 335 мостри.

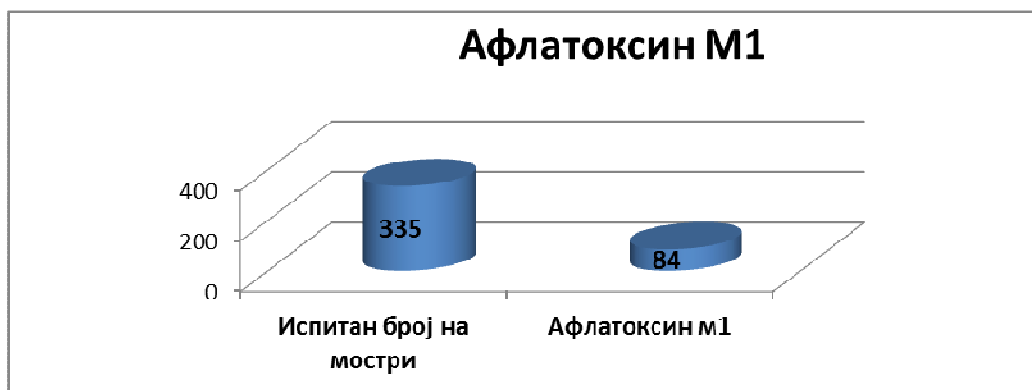

Графикон 11. Под програмата за мониторинг на микотоксини во храната

Графикон 12. Приказ на испитани мостри во однос на поединечни микотоксини

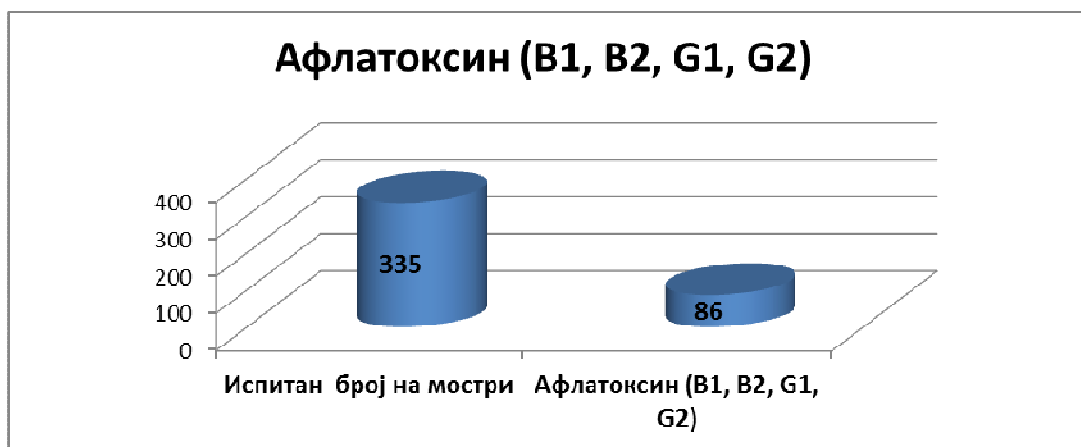
- Афлатоксин М1 е испитуван во **84** земени мостри во млеко и млечна храна за доенчиња - почетна формула и продолжена формула, при што не е добиен ниту еден небезбеден лабораториски наод при овој мониторинг. Мострите од овие категории храна се земени од сите региони предвидени според Програмата за мониторинг на безбедност на храната.

Графикон 13. Приказ на испитуваните мостри на Афлатоксин М1 во однос на вкупниот број земени мостри за микотоксини

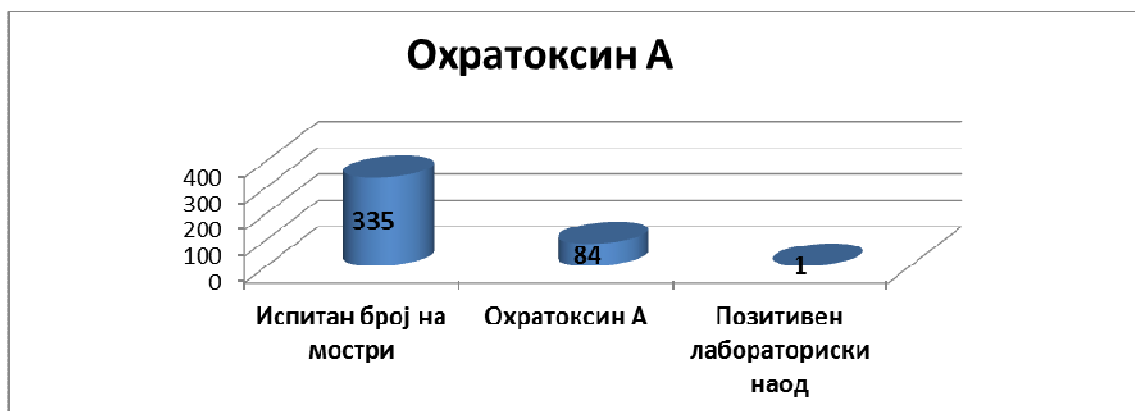
- Афлатоксините (B1, B2, G1, G2) се испитуван во **86** земени мостри во пченично и пченкарно брашно и храна за доенчиња и преработена житна храна за доенчиња и мали деца, при што не е добиен ниту еден позитивен лабораториски наод при овој мониторинг. Мострите се земени од сите региони предвидени според Програмата за мониторинг на безбедност на храната од неживотинско потекло.

•

Графикон 14. Приказ на испитуваните мостри на вкупни Афлатоксини во однос на вкупниот број земени мостри за микотоксини

- Охратоксин А е испитуван во **84** земени мостри во пченично и пченкарно брашно, при што е добиен лабораториски наод на една позитивна мостра од пченкарно брашно во вредност од 8,71 $\mu\text{g}/\text{kg}$, земено во Струга. Мострите се земени од сите региони предвидени според Програмата за мониторинг на безбедност на храната од неживотинско потекло.

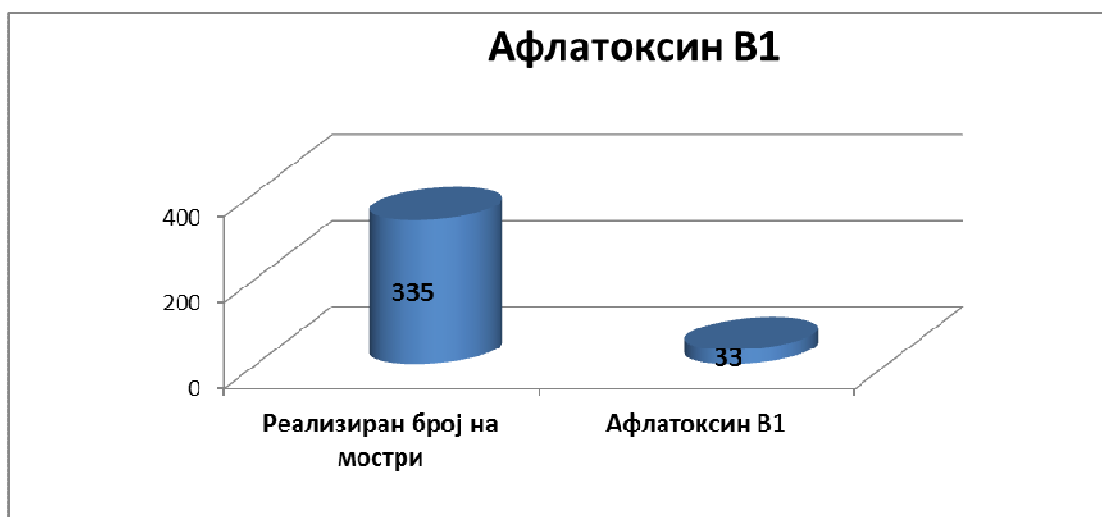

Графикон 15. Приказ на испитуваните мостри на Охратоксин А во однос на вкупниот број земени мостри за микотоксини

Графикон 16. Приказ на бројот на небезбедни мостри за на Охратоксин А во однос на вкупниот број анализирани мостри за Охратоксин А

- Афлатоксин В1 е испитуван во **33** земени мостри во пченично и пченкарно брашно и храна за доенчиња и преработена житна храна за доенчиња и мали деца, при што не е добиен ниту еден позитивен лабораториски наод при овој мониторинг. Мострите се земени од сите региони предвидени според Програмата за мониторинг на безбедност на храната од неживотинско потекло.

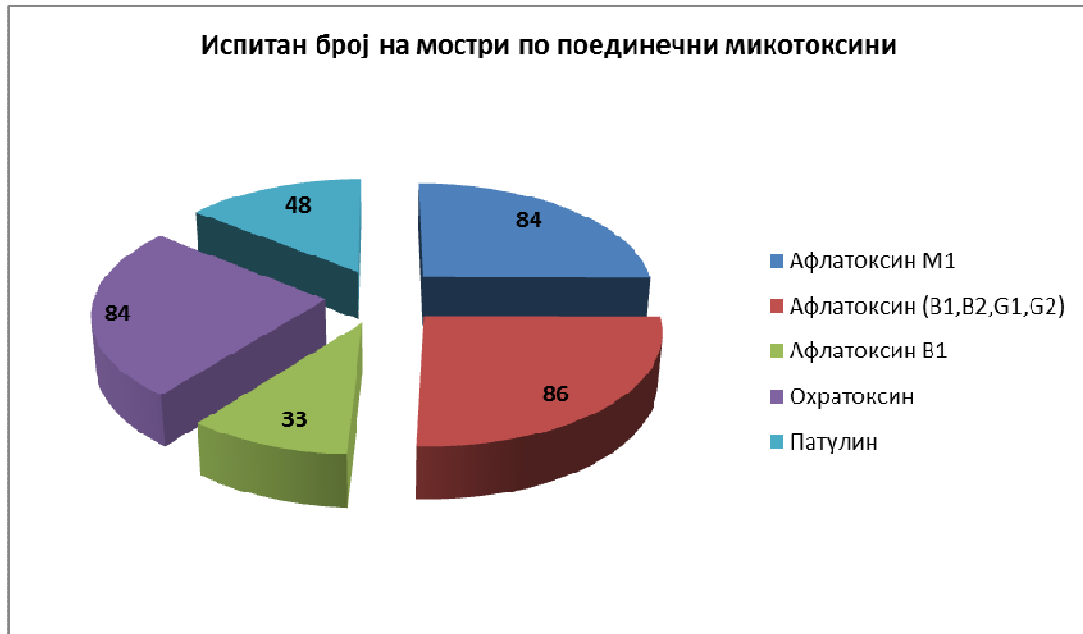
Графикон 17. Приказ на испитуваните мостри на Афлатоксин В1 во однос на вкупниот број земени мостри за микотоксини

- Патулин е испитуван во **48** земени мостри во сок од јаболко, при што не е добиен ниту еден позитивен лабораториски наод при овој мониторинг. Мострите се земени од сите региони предвидени според Програмата за мониторинг на безбедност на храната од неживотинско потекло.

Графикон 18. Приказ на испитуваните мостри на Патулин во однос на вкупниот број земени мостри за микотоксини

Графикон 19. Приказ на испитани мостри како целина исооднос на поединечните микотоксини

5. Мониторинг на материјалите и производите кои доаѓаат во контакт со храната

Графикон 20. Под програмата за мониторинг на материјали кои доаѓаат во контакт со храната

Согласно Програмата за мониторинг на безбедност на храната од неживотинско потекло, планирана е мониторинг под програма за испитување на материјали кои

што доаѓаат во контакт со храна. Во под програмата за следење на тешките метали во материјалите кои што доаѓаат во контакт со храна, **од предвидениот број од 50 мостри, остварени се 47 мостри.**

Испитувањата се вршени во однос на миграцијата на тешките метали олово (Pb) референтни вредности од 4 mg/l и кадмиум (Cd) со референтни вредности 0.3 mg/l.

Добиените резултати од лабораториските анализи се далеку под референтните вредности на испитување, што значи испитуваните производи и материјали што доаѓаат во контакт со храната се безбедни за употреба.

6. Мониторинг на ГМО храна

Подпрограмата мониторинг на ГМО храна во 2015 година не се спроведе бидејќи немаше пријавени лаборатории кои ги исполнуваа критериумите наведени во спецификацијата на јавната набавка.

7. Мониторинг на органски произведени производи во Република Македонија

Согласно планираниот Мониторинг на производи од органско производство, во земените мостри за испитување на производи од органско производство, испитувани се 118 активни производи за заштита на растенијата како и нивните активни материи по вид на зеленчук и овошје, кои се одобрени и се користат на територијата на РМ.

За мониторинг под програмата за органско производство земено се 24 мостри, од следните категории храна:

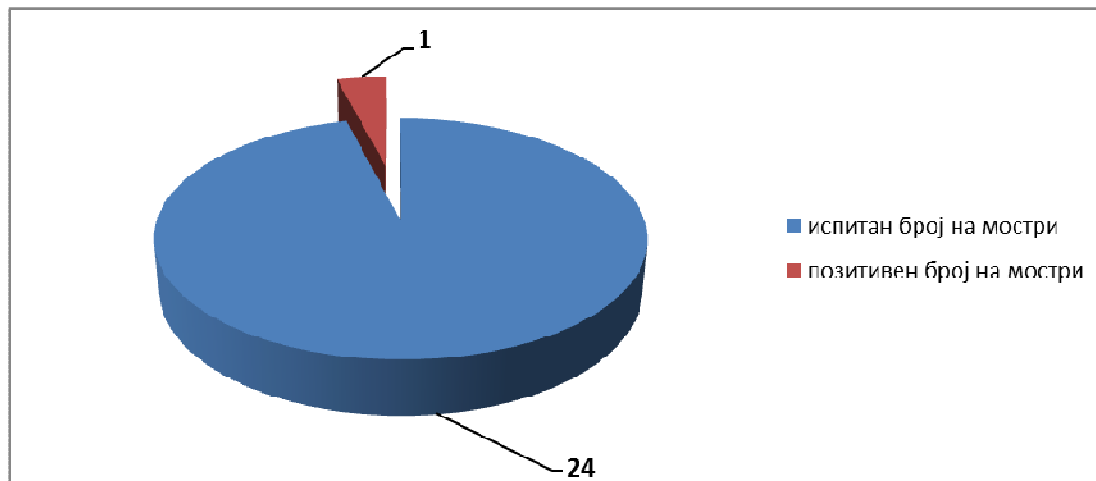
- органска круша,
- органски мед,
- органски јапонски јаболка,
- органски јаболка,
- органски калинки,
- органски грав,
- органска пиперка и
- органски компир.

Земањето на мостри е извршено во Струмичкиот и Скопскиот регион, при што е добиена една лабораториска анализа во која се утврдени резидуи од пестициди кои не треба да се најдат во органски производи.

Овбој резултат се однесува на земена мостра од круша во Струмичкиот регион (Гевгелија) и во неа се најдени следните резидуи од пестициди: Carbendazim (Azole) 0.05 mg/kg, Chlorpyrifos 0.03 mg/kg и Cypermethrin (sum) 0.01 mg/kg.

Графикон 21. Под програмата за мониторинг на органското производство

Графикон 22. Реализиран број на мостри во однос на позитивен број на мостри за мониторинг на органското производство

Табела 1. Преглед на седумте под програми со планиран број на мостри како и планиран број за постапување и конечен остварен број на земени мостри

	планиран број со програма	планиран предвиден број	остварен број

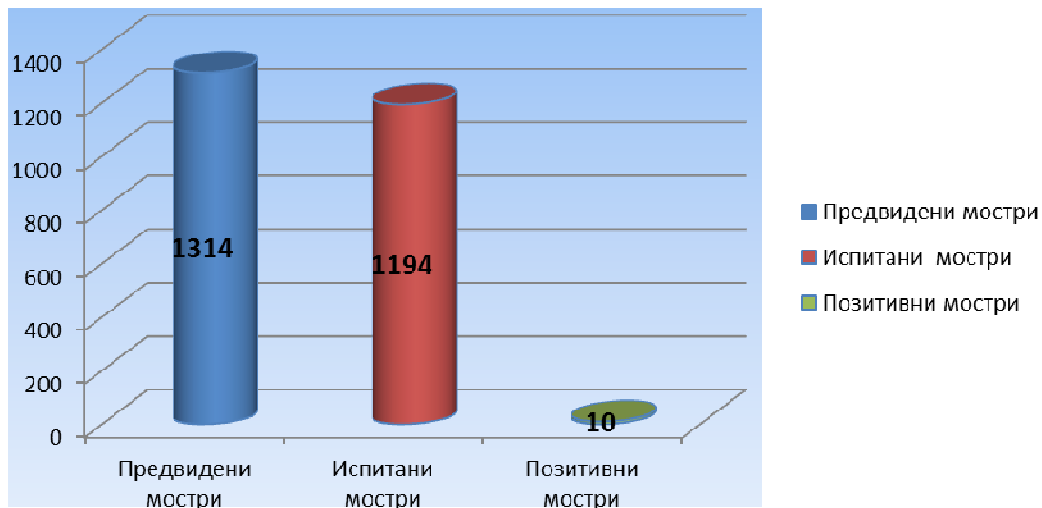
1.Микробиолошки критериуми	410	410	182
2.Резидуи од пестициди	455	240	194
3.Микотоксини	480	355	335
-афлатоксин М1			84
-Афлатоксини (В1,В2,Г1,Г2)			86
-Охратоксин			84
-Афлатоксин Б1			33
-Патулин			48
4.1 Нитрати	60	60	43
4.2 Тешки метали	210	150	369
5.Материјали кои доаѓаат во контакт со храната	210	50	47
6.Мониторинг на органски производи	100	49	24
7.Мониторинг на ГМО-храна	150	0	0
ВКУПНО	2075	1314	1194

ЗАКЛУЧОК:

Од вкупно 2075 предвидените мостри од Програмата за мониторинг на безбедност на храната за 2015 година, репрограмирани се во планот за земање мостри 1314, од кои реализирани се 1194 мостри храна.

Од вкупно 1194 реализирани односно земени и лабораториски испитани мостри, добиени се само 10 резултати со небезбедни лабораториски наоди, од кои 1 небезбеден наод за микотоксини, 8 небезбедни наоди на тешки метали и 1 небезбеден наод на производ од органско производство.

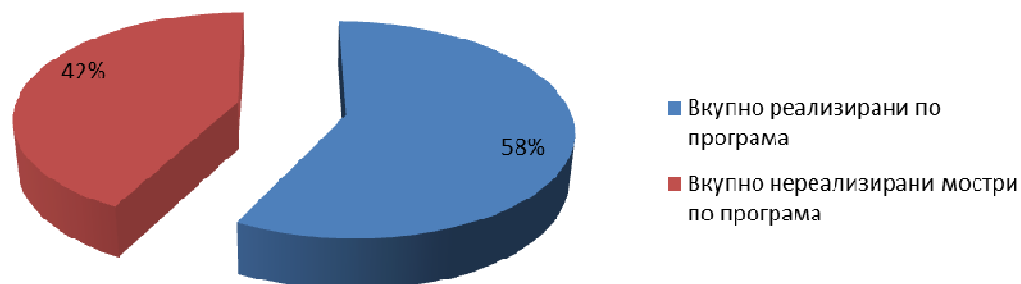
Мониторинг програма за 2015 година

Графикон 23. Сооднос на планиран и реализиран број на мостри во однос на позитивен број на мостри од Програмата за мониторинг на безбедноста на храната во РМ за 2015 година

Со Програмата за мониторинг на безбедноста на храната на Република Македонија за 2015 година беа планирани 2075 мостри храна, а се реализирани 1194 мостри храна, или изразено преку процент на реализација, Програмата е реализирана 58%, што може да се види и на графиконот подолу во текстот.

Реализација на Програмата за мониторинг за безбедноста на храната за 2015 година

Графикон 24. Реализација на Програмата за мониторинг на безбедноста на храната во РМ за 2015 година дадена во проценти

Во Одделение за безбедност на храна од неживотинско потекло се одвиваат и други активности како планирање, анализа и подготовка на програми за идната година:

- Програмата за мониторинг на безбедноста на храната во Република Македонија за 2016 година и
- Посебна програма за контрола и превентива на одделни физички, хемиски и биолошки опасности во определени видови или категории храна за 2016 година.

Одделението за безбедност на храна од неживотинско потекло превзема активности кои се однесуваат на здравствените тврдења кои се користат во комерцијални цели:

Во текот на 2015 година, направени се измени во Законот за изменување и дополнување на законот за безбедност на храната („Службен весник на Република Македонија“ бр. 72 /2015 година), додаден е член 30-а во кој детално е опишана постапката за одобрување на здравствените тврдења и утврден е временскиот рок во кој овие барања од операторите треба да бидат разгледани од страна на Комисија.

Комисијата за здравствени тврдења е составена од пет члена, од кои три лица се од редот на вработените во Агенцијата и двајца надворешни експерти од научните институции во зависност од видот на здравственото тврдење, при што задолжително еден од надворешните експерт и треба да биде претставник на здравствениот сектор.

Мора да се нагласи дека употребата на нутритивни и здравствени тврдења не е задолжителна, таа е во комерцијални цели, но ако операторот сака да потенцира некои својства на својот производ со употребата на овие тврдења тогаш операторот со храна мора да ги почитува правилата од правилникот.

Барањата се однесуваат за одобрување на здравствените тврдења при означување, презентирање и рекламирање во комерцијални цели на храната произведена или увезена и ставена во промет на пазарот во Република Македонија.

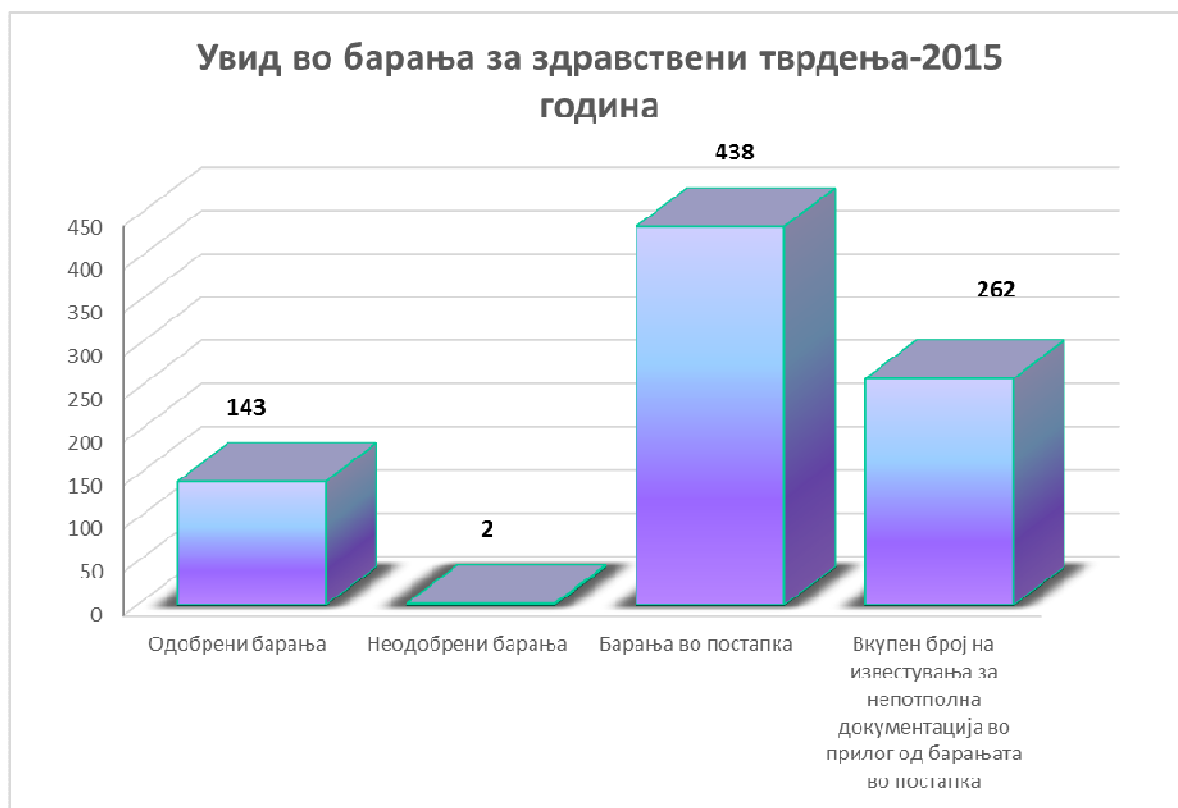
Агенцијата за храна и ветеринарство има добиено **вкупно 583 барања за одобрување на здравствени тврдења за 2015 година од кои се :**

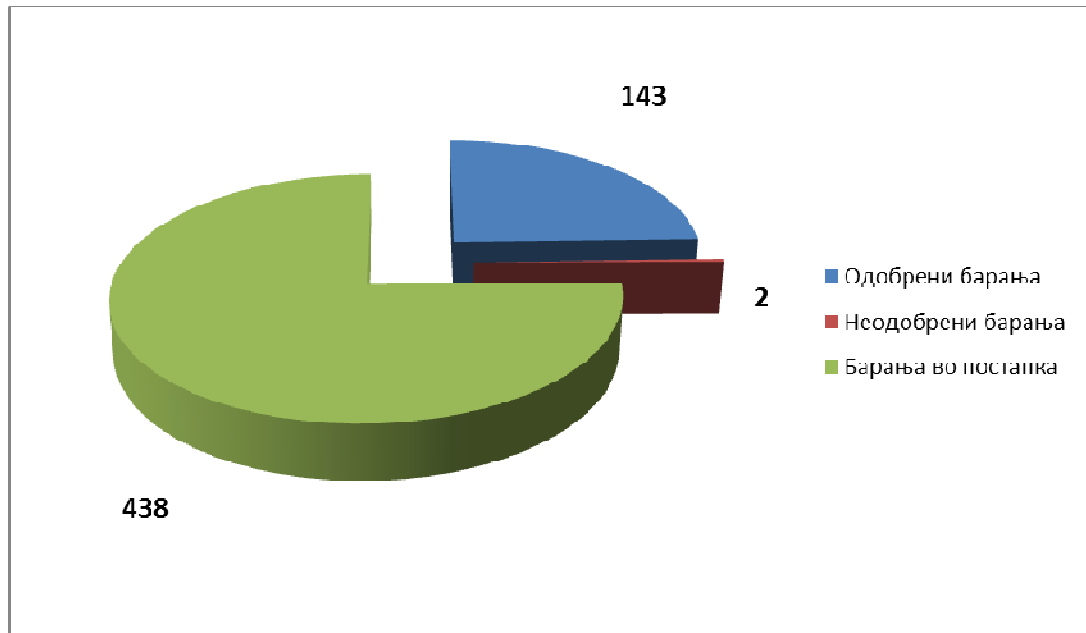
- **Одобрени 143 барања, во кои вкупно се одобрени 514 здравствени тврдења,**

- Не се одобрени 2 барања, во кои не се одобрени вкупно 6 здравствени тврдења.
- Во постапка се уште 438 барања, во кои се бара одобрување на вкупно 1314 здравствени тврдења. Од овие барања во постапка разгледани се 262 барања и изготвени се 262 известувања за непотполна документација. Не се разгледани 176 барања.

Исто така, во текот на 2015 година, беше поднесено и одобрено од страна на Комисијата за здравствени и нутритивни тврдења, едно барање за одобрување на реклама за додатоци во исхраната која во текстот содржеше одобрени здравствени тврдења кои се користат во комерцијални цели.

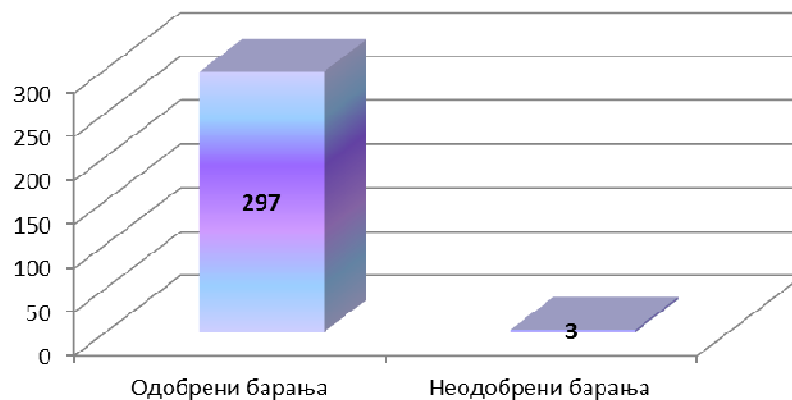
Во текот на 2015 година решени се барања за одобрување на здравствени тврдења од 2014 година:

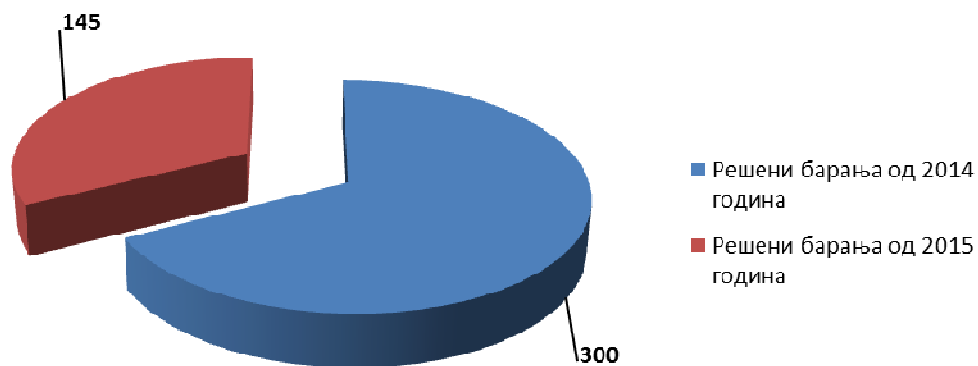

- 297 барања се одобрени со 1147 одобрени здравствени тврдења;
- 3 барања не се одобрени, односно се утврдени 20 неодобрени здравствени тврдења.

Решени барања од 2014 година, во текот на 2015 година

Вкупно решени барања во 2015 година

Здравствените тврдења може да се најдат во Регистарот на здравствени тврдења (одобрени и неодобрени или во постапка), кој е објавен на порталот на Агенцијата за храна и ветеринарство.

Овој Регистар е поставен на порталот на Агенцијата со цел потрошувачите кои имаат интерес да бидат информирани дали некои здравствени тврдења се одобрени или не се одобрени.

Агенцијата со цел да ја намали можноста потрошувачите да бидат доведени во заблуда со одделни тврдења во реклами и здравствени тврдења на означувањата на производите или во материјалите за презентација на производите редовно го дополнува и објавува Регистарот на здравствените тврдења така да и во оваа област Агенцијата работи согласно принципите на јавност и транспарентност.

II. Одделението за додатоци на исхрана, храна за посебна нутритивна употреба, збогатена храна и адитиви

Издадени мислења за посебни видови храна

Во текот на 2015 година во одделението се решени 1001 барање за издавање мислење за посебни видови храна поднесени од оператори со храна, од кои барања 840 се однесуваат на додатоци на исхрана, 109 на храна за посебна нутритивна употреба и 52 на збогатена храна. Во постапка се 250 барања за издавање мислење. Согласно поднесените барања издадени се вкупно 857 мислења од кои 705 се однесуваат на производи од групата додатоци на исхрана, 103 за храна за посебна нутритивна употреба и 49 за збогатена храна. Од вкупно издадените 857 мислења за производи од групата посебни видови храна 720 се позитивни односно ја потврдуваат усогласеноста на производот со законските прописи од оваа област, а 137 мислења се негативни заради неусогласеност на производот со важечките прописи. Заради необезбедување на целосна документација за производите за кои се бара мислење запрена е постапката за издавање мислење за 111 барања.

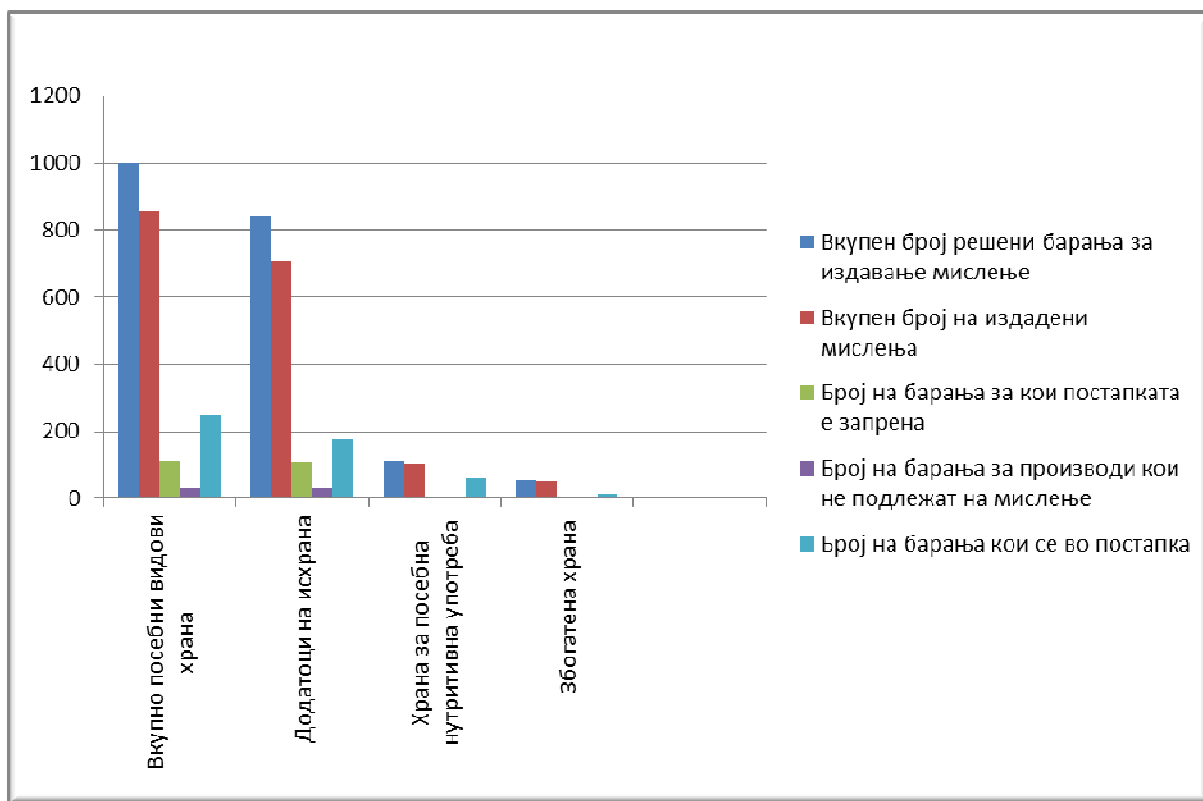
За 33 производи за кои е побарано мислење е констатирано дека не припаѓаат во некоја од групите на посебни видови храна, односно не подлежат на издавање мислење.

Табела 1 Преглед на процесуирани барања за одобрување производи од групата посебни видови храна

	Додатоци на исхрана	Храна за посебна нутритивна употреба	Збогатена храна	Вкупно
Вкупен бр. издадени мислења	705	103	49	857
Број на издадени мислења за усогласеност	574	99	47	720
Број на издадени мислења за неусогласеност	131	4	2	137
Број на барања за кои постапката е запрена	105	3	3	111
Број на барања за производи кои не подлежат на издавање мислење	30	3	0	33
Вкупен бр. на решени барања за издавање мислење	840	109	52	1001
Број на барања кои се во постапка	175	61	14	250

Преглед на постапени барања по видови производи

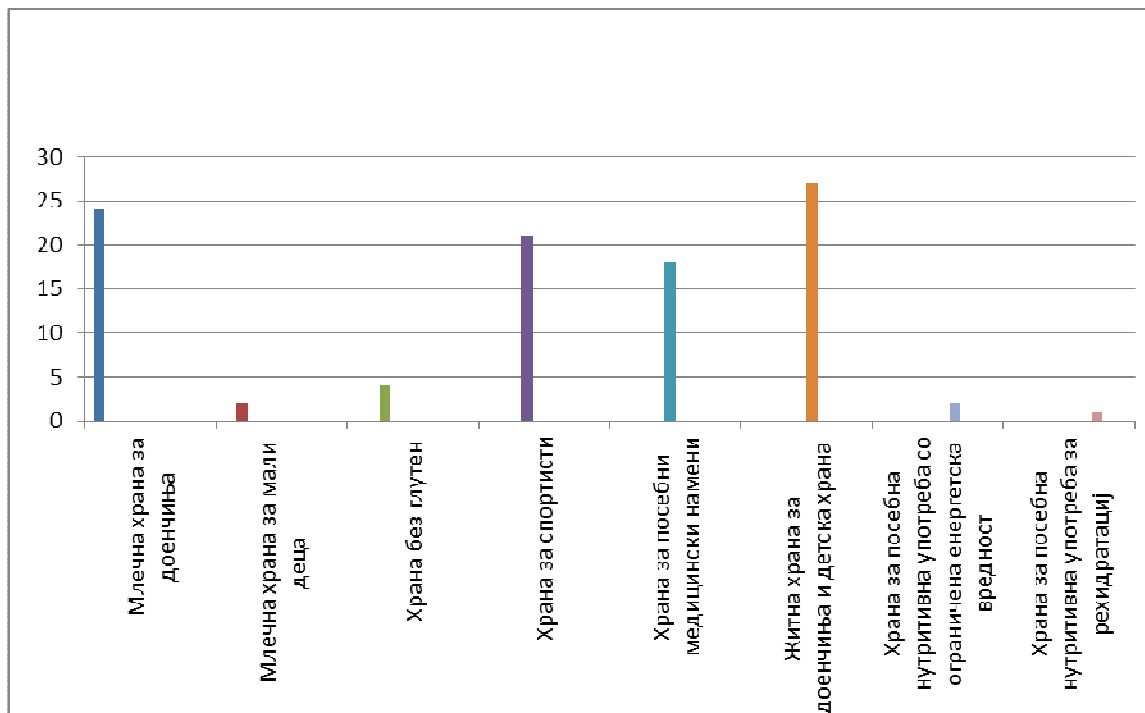
Табела 2 Преглед на издадени мислења за усогласеност по видови храна за посебна нутритивна употреба

Млечна храна за доенчиња	24
Млечна храна за мали деца	2
Храна без глутен	4
Храна за спортисти	21
Храна за посебни медицински намени	18
Житна храна за доенчиња и детска храна	27
Храна за посебна нутритивна употреба со ограничена енергетска вредност	2
Храна за посебна нутритивна	1

употреба за рехидратација

Преглед на издадени мислења за усогласеност по видови храна за посебна нутритивна употреба

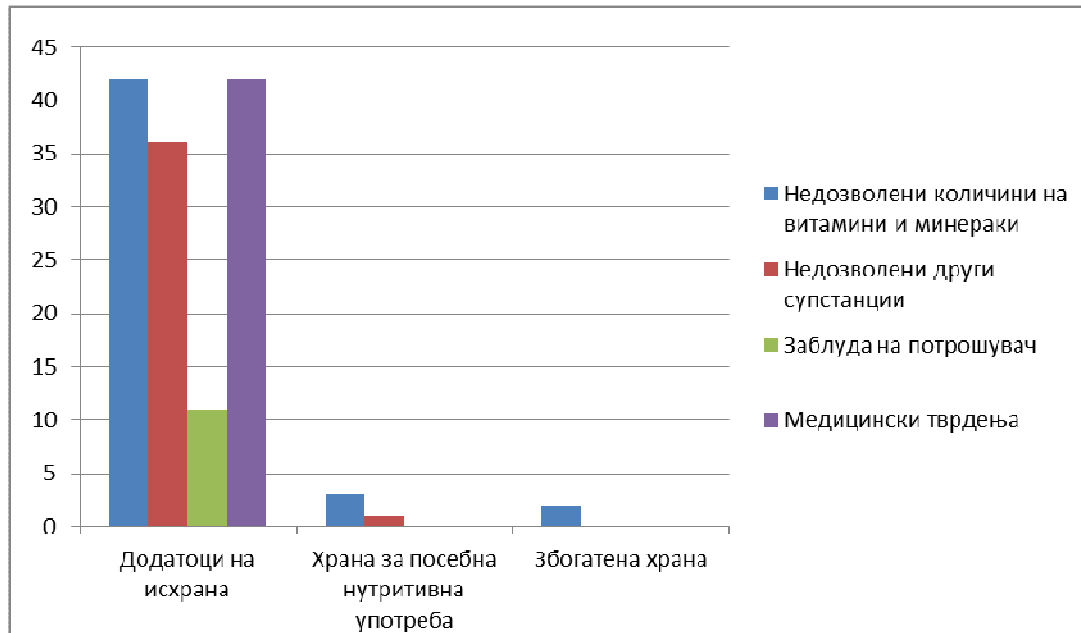
Табела 3 Преглед на причините за неусогласеност по видови храна

Неусогласеност Вид на производ	Недозволен количини на витамина и минерали	Недозволен други супстанции	Заблуда на потрошувач	Медицински тврдења
Додатоци на исхрана	42	36	11	42
Храна за посебна нутритивна употреба	3	1	0	0

Збогатена храна	2	0	0	0
-----------------	---	---	---	---

Преглед на неусогласености по видови храна

Во текот на 2015 година одржани се 5 состаноци на Комисијата за посебни видови храна со цел решавање на прашања од областа на посебни видови храна.

Имено донесени се 14 мислења за супстанции со нутритивен или физиолошки ефект кои можат да се вклучат на Листите на дозволени супстанции кои можат да се употребуваат производство на додатоци на исхрана, храна за посебна нутритивна употреба и збогатена храна од кои супстанции 10 припаѓаат во категоријата разновидни супстанции, 2 во категоријата аминокиселини и 2 во категоријата билки.

Водење електронски регистри за додатоци на исхрана, храна за посебна нутритивна употреба и збогатена храна

Во 2015 година се оформија три електронски регистри за одобрени производи од групата посебни видови храна:

- Регистар на производи што ги исполнуваат посебните барања за безбедност како додатоци на исхрана
- Регистар на производи кои ги исполнуваат посебните барања за безбедност како храна за посебна нутритивна употреба
- Регистар на производи кои ги исполнуваат посебните барања за безбедност како збогатена храна, храна на која и се додадени витамини, минерали и други супстанции

Во текот на 2015 година овие регистри редовно се ажурираа со новоодобрените производи од посебните видови храна. Заклучно со 2015 година во Регистарот на производи што ги исполнуваат посебните барања за безбедност како додатоци на исхрана се внесени 3354 производи, во Регистарот на производи кои ги исполнуваат посебните барања за безбедност како храна за посебна нутритивна употреба се внесени 633 производи и во Регистарот на производи кои ги исполнуваат посебните барања за безбедност како збогатена храна, храна на која и се додадени витамини, минерали и други супстанции се внесени 137 производи.

Поддршка на операторите со храна

Во текот на 2015 година континуирано се даваа стручни консултации на операторите со храна во однос на постапката на издавање мислење за усогласеност на производ од групата посебни видови храна и во однос на употребата на адитивите во храна. Консултациите беа спроведувани телефонски, со дописи, електронски дописи и преку одржување на состаноци со заинтереситените страни.

III. Одделение за ГМО храна, храна произведена со иновирани технологии, материјали во контакт со храната и други видови храна

III.1. Извештај за производи и материјали што доаѓаат во контакт со храна

Во одделението се прави мониторинг на безбедноста на производи и материјали што доаѓаат во контакт со храна пред да се стават во промет и во употреба во Република Македонија. Секој деловен субјект е должен да поднесе барање за добивање на одобрение или мислење за производот или материјалот што доаѓа во контакт со храната.

Вкупниот број на поднесени барања изнесува **2192** од кои позитивно решени се **2153** предмети, **39** предмети се во процедура

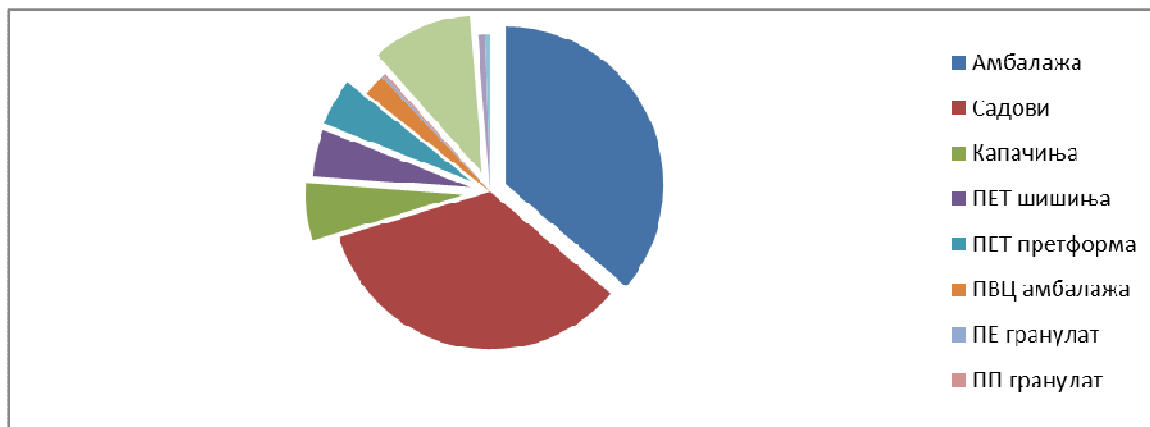

Сите решени предмети се поделени по групи и подгрупи според Правилникот за општите барања за безбедност на материјалите и производите што доаѓаат во контакт со храна, и тоа:

1 група: **Пластика** вкупно **398** предмети.

Нејзини подгрупи: амбалажа 144, садови 136, капачиња 23, ПЕТ шишиња 19, ПЕТ претформа 19, ПВЦ амбалажа 9, ПЕ гранулат 0, ПП гранулат 0, прибор 41, полистирен 3 и поликарбонат 4.

Пластика вкупно 398 предмети	
Амбалажа	144 (36%)
Садови	136 (34%)
Капачиња	23 (6%)
ПЕТ шишиња	19 (5%)
ПЕТ претформа	19 (5%)
ПВЦ амбалажа	9 (2%)
ПЕ гранулат	0 (0%)
ПП гранулат	0 (0%)
Прибор	41 (10%)
Полистирен	3 (1%)
Поликарбонат	4 (1%)

2 група: **Метали легури** вкупно **182** предмети.

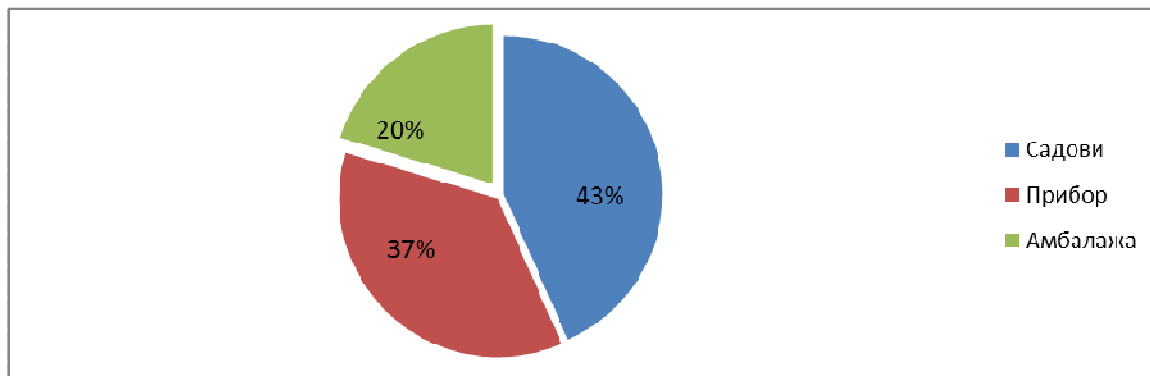
Нејзини подгрупи: садови 79, прибор 66 и амбалажа 37 предмети.

Метали и легури вкупно 182 предмети	
Садови	79

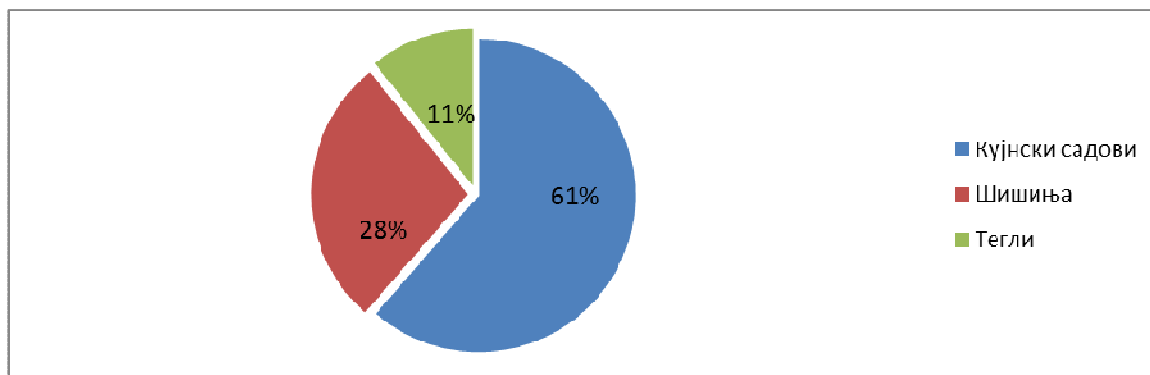
Прибор	66
Амбалажа	37

3 група: **Стакло** вкупно **158** предмети.

Нејзини подгрупи: кујнски садови 97, шишиња 44 и тегли 17.

Стакло вкупно 158 предмети	
Кујнски садови	97
Шишиња	44
Тегли	17

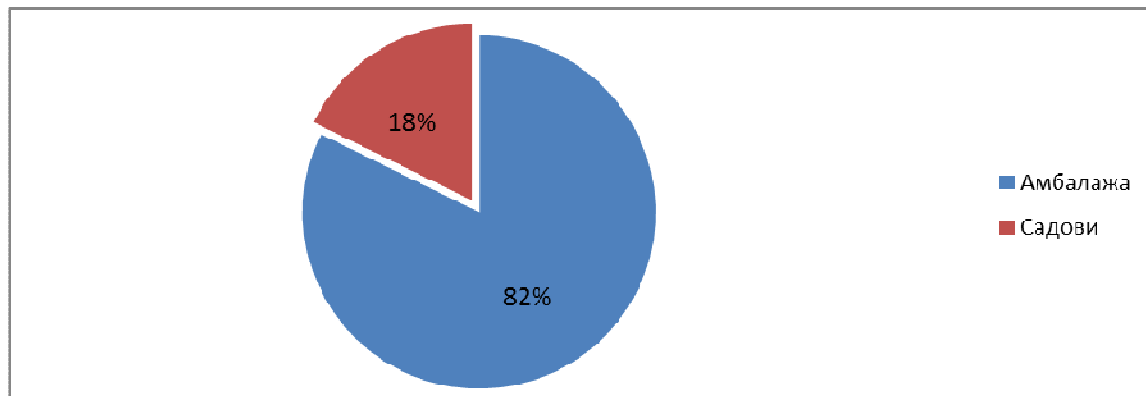

4 група: **Хартија и картон** вкупно **96** предмети.

Нејзини подгрупи: амбалажа 79 и садови 17 предмети.

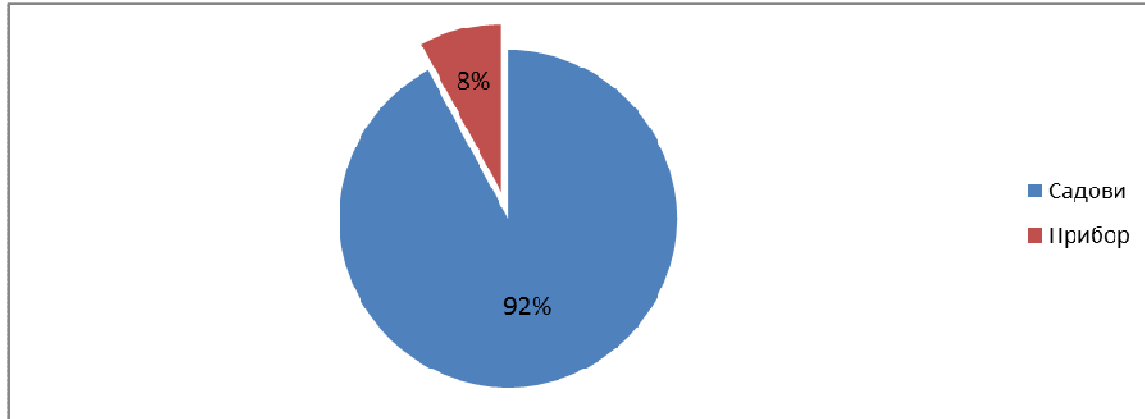
Хартија и картон вкупно 96 предмети	
Амбалажа	79
Садови	17

5 група: **Керамика** вкупно 89 предмети.

Нејзини подгрупи: садови: 82 и прибор 7.

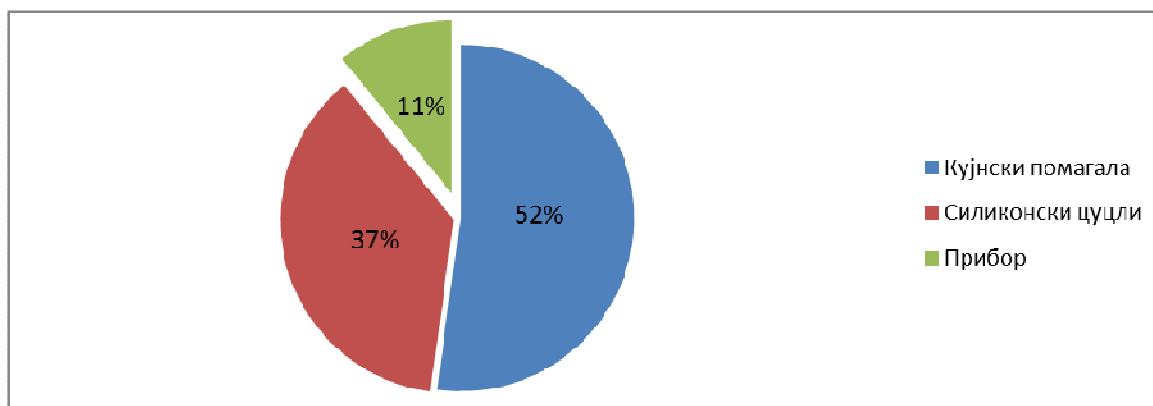
Керамика вкупно 89 предмети	
Садови	82
Прибор	7

6 група: **Силикони** вкупно **46** предмети.

Нејзини подгрупи: кујнски помагала 24, силиконски цуцли 17 и прибор 5.

Силикони вкупно 46 предмети	
Кујнски помагала	24
Силиконски цуцли	17
Прибор	5

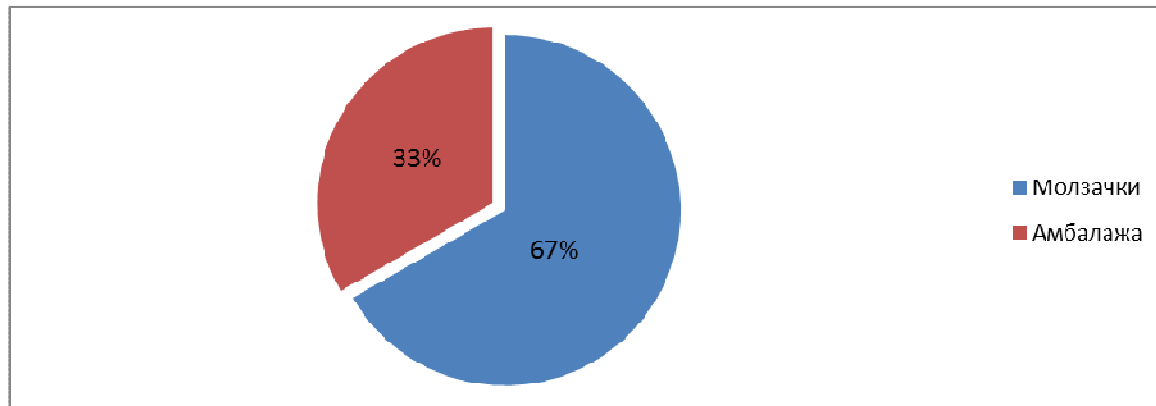

7 група: **Гума** вкупно предмети 6.

Нејзини подгрупи: молзачки 4 и амбалажа 2.

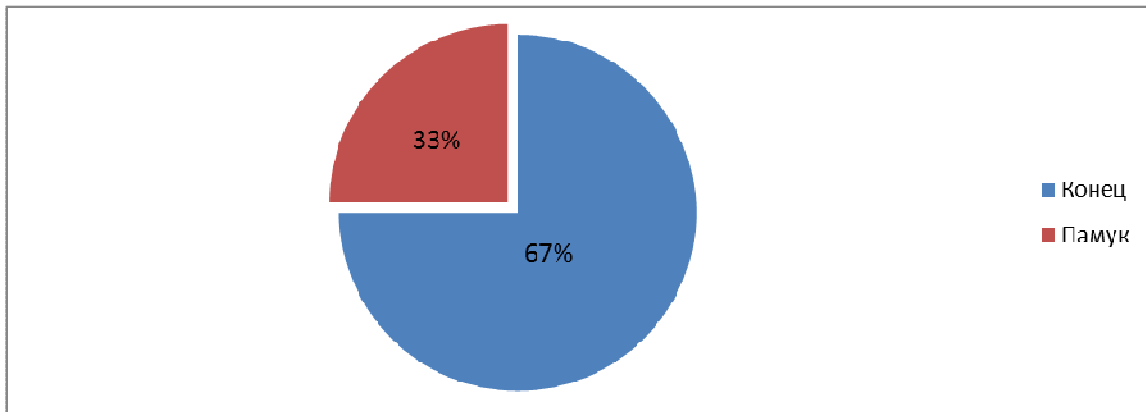
Гума вкупно 6 предмети	
Молзачки	4
Амбалажа	2

8 група **Текстил** вкупно 4 предмети.

Нејзини подгрупи:

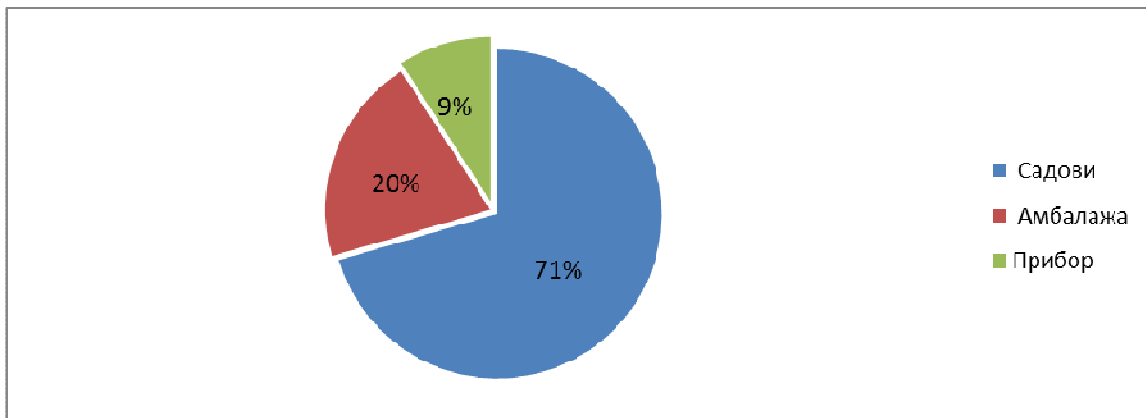
Текстил вкупно 4 предмети	
Конец	3
Памук	1

9 група **Дрво** вкупно 44 предмети.

Нејзини подгрупи: садови 31, амбалажа 9 и прибор 4.

Дрво вкупно 44 предмети	
Садови	31
Амбалажа	9
Прибор	4

10 група: **Плутени тапи** вкупно 10 предмети.

11 група: **Машини и апарати и технолошки линии** вкупно 736 предмети.

13 група **Печатарски мастила** вкупно 3 предмети.

14 група **Регенерирана целулоза** вкупно 3 предмети

15 група **Восоци** вкупно 2 предмети.

16 група **Јонизирачка смола** вкупно 1 предмети.

17 група **Активни и интелегентни материјали** 0.

Барања кои не подлежат на издавање на мислење или одобрение имаме вкупно 156 предмети.

Заклучоци за запирање на постапка 219 предмети.

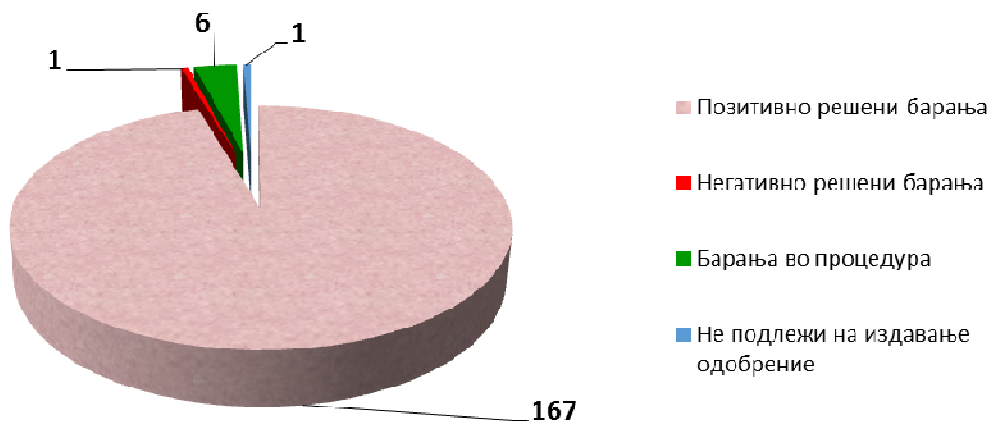
Во процедура се вкупно 39 предмети.

III.2. Храна и состојки на храна произведени со иновирани технологии (novel food)

Во одделението се прави мониторинг на безбедноста на состојки или производи од категоријата на храна произведена со иновирани технологии пред да се стават во промет во Република Македонија. Секој деловен субјект е должен да поднесе барање за добивање на одобрение за состојката или за производот.

Во текот на 2015 година поднесени се вкупно 175 барања за ставање во промет на храна и состојки на храна произведени со иновирани технологии од кои позитивно се решени 167 барања, едно барање е негативно решено, едно барање не подлежи на издавање на одобрение за ставање во промет на храна и состојки на храна произведени со иновирани технологии и 6 барања се во процедура се чека дополнителна документација.

Увид во барањата за храна и состојки на храна произведени со иновирани технологии

На web страната на Агенцијата за храна и ветеринарство се наоѓа компетниот регистар на барања за храна и состојка на храна произведени со иновирани технологии на следниот линк:

http://www.fva.gov.mk/index.php?option=com_content&view=article&id=374&Itemid=341&lang=mk

III.3. Природни минерални води, изворски води и други пакувани води

Активности на одделението во врска со за мониторингот на сите пакувани води за пиење со цел ставање во промет на пазарот во Република Македонија:

Во текот на 2015 година поднесени се вкупно 18 барања за полнење и ставање во промет на природна минерална вода од кои позитивно се решени 16, а 2 се во постапка, се чека дополнителна документација. Четири барања кои се поднесени во 2014 година, решени се во 2015 година, така што вкупниот број на издадени одобренија за полнење и ставање во промет на природна минерална, изворска и друга вода во 2015 година изнесува 20.

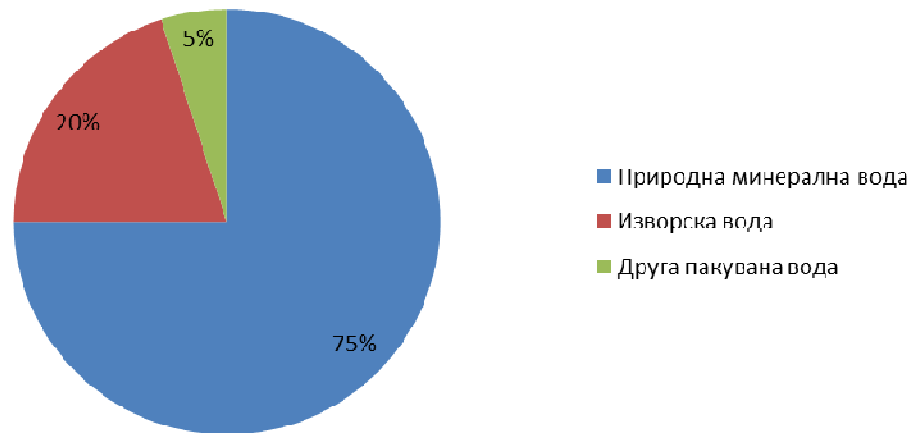
Од вкупниот број на издадени одобренија 15 се за природна минерална вода, 4 за изворска и 1 друга пакувана вода.

Од вкупниот број на издадени одобренија 8 се за домашни производители, додека 12 се за вода од увоз.

Издадени одобренија според вид на вода	
Природна минерална вода	15
Изворска вода	4
Друга пакувана вода	1

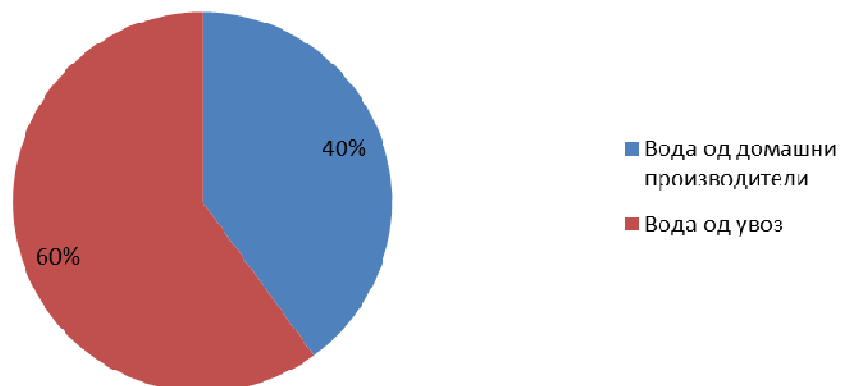
Издадени одобренија 20

Издадени одобренија според производител/увозник

Вода од домашни производители	8
Вода од увоз	12

Издадени одобренија 20

Во периодот од 2011 до 2015 година регистрирани се вкупно **73** природни минерални води, изворски води и други пакувани води, и истите се наоѓаат во Регистарот за одобрени производи од групата на минерални води на web страната на Агенцијата за храна и ветеринарство на следниот линк:

http://www.fva.gov.mk/index.php?option=com_content&view=article&id=374&Itemid=341&lang=mk

IV. Одделението за државна инспекција за храна од неживотинско потекло

Во структурата на Агенцијата за храна и ветеринарство во Секторот за храна од неживотинско потекло припаѓа и одделението за државна инспекција за храна од неживотинско потекло. Надлежност на одделението е да го редуцира ризикот од небезбедна храна во Република Македонија така што планира, организира и извршува официјални контроли на објектите и операторите со храна од неживотинско потекло и производи и материјали што доаѓаат во контакт со храната. Превземните активности од страна на инспекторите за храна при спроведување на официјалните контроли се согласно одредбите од Законот за безбедност на храната („Службен весник на Република Македонија“ бр. 157/2010, 53/2011, 1/2012, 164/2013, 187/2013, 43/2014, 72/2015, 84/2015, 123/2015, 129/2015 и 213/2015), согласно планот и програмата на одделението за 2015 година.

Основна цел на одделението за државна инспекција за храна од неживотинско потекло е да се заштитат потрошувачите од небезбедна храна со подигање на нивото на производство, промет и дистрибуција на храна, од аспект на безбедност.

Во одделението за државна инспекција за храна од неживотинско потекло работните задачи ги координираше раководител на одделението, официјалните контроли ги вршеа 51 инспектори за храна распоредени во подрачни единици низ целата територија на Р. Македонија, 12 инспектори за храна распределени на 10 гранични премини, 5 помлади соработници и 9 референти.

Официјалните контроли над објектите и операторите со храна од неживотинско потекло, инспекторите за храна ги вршеа континуирано на целата територија на Република Македонија, со одредена динамика согласно годишни, месечни, неделни или дневни планови и програми.

Со официјални контроли на граничните премини, во целост се контролираше внесувањето во Република Македонија на храна и производите и материјалите што доаѓаат во контакт со храната.

Покрај овие активности се вршеше и регистрација на објекти и оператори со храна и се постапуваше по претставки и барања на потрошувачи.

Инспекторите за храна од одделението за државна инспекција за храна од неживотинско потекло, распоредени во подрачни единици и гранични премини на територијата на Република Македонија во период од 01.01.2015 година до 31.12.2015 година ги извршија следните активности:

1. Извршени активности во објекти за производство и промет на храна

2.1. Регистрирани објекти и оператори со храна **2540**

2.2. Извршени официјални контроли **9767**

По видови објекти во:

Објекти со висок ризик:	3830
Ресторани	1378
Кујни и кетеринг	881
Гостилници	995
Слаткарници	389
Работилница за слатки, торти и сладолед	187
Објекти со среден ризик:	1048
Мелници	74
Пекара	543
Погон и работилница за тестенини	39
Работилница за замрзнато тесто	6
Работилница за леб и бели пецива	124
Производство за кафе, чај и какао	24
Производство на масло и производи од масло	25
Производство на кечап и мајонез	16
Производство, преработка и пакување на адитиви	13
Преработка на овошје и зеленчук	173
Производство на супи и зачини	10
Производство на сол	1
Објекти со низок ризик:	2052
Производство на безалкохолни пијалоци и пиво	58
Работилница за производство на мраз	12
Производство и пакување на вода	18
Производство на кондиторски производи	154
Работилница за конфекционирање на храна	14
Производство на шеќер	7
Бурекчилници	411

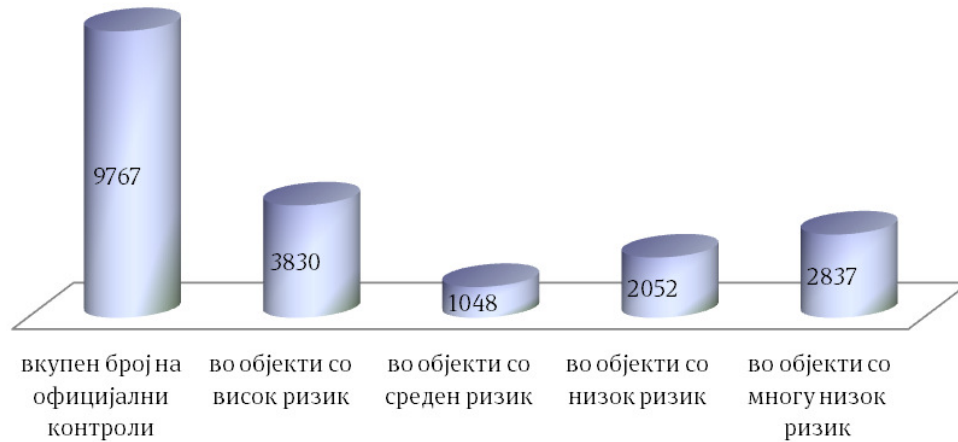
Пицери	294
Преработка на печурки	30
Млечен ресторан	167
Сендвичари	577
Производство на оризова арпа	2
Бифе	91
Ќебапчилници	217
Објекти со многу низок ризик:	2837
Хипермаркети, супермаркети, маркети, продавници, киосци	1416
Кафе бар	194
Производство на материјали кои доаѓаат во контакт со храна	20
Магазин	618
Водоснабдителни објекти	343
Промет со леб и бели пецива	36
Игротека	21
Промет со овошје и зеленчук	21
Производство на вино	63
Промет со додатоци во храна	58
Ноќен бар	13
Промет со материјали кои доаѓаат во контакт со храна	10
Дистрибуција	1
Производство на оцет	2
Промет со зрнести производи	17
Производство на алкохолни пијалоци	4

2.3. Заеднички официјални контроли во летниот период во туристичките центри Охрид, Струга, Дојран

150

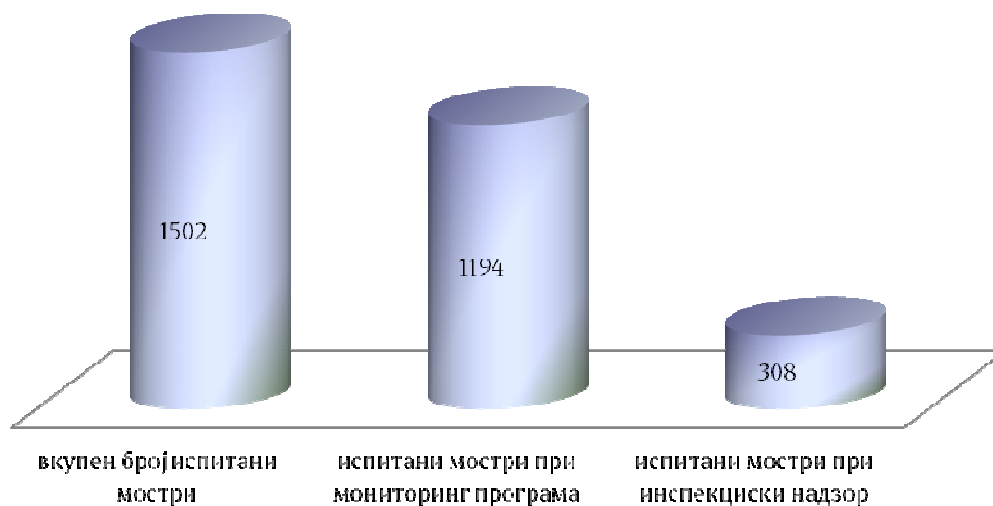

Распореденост на официјалните контроли според ризикот на објектите

1.4. Лабораториски испитани мостри од храна	1502
2.4.1. По мониторинг програма	1194
2.4.2. По сомнеж при инспекциски надзор	308

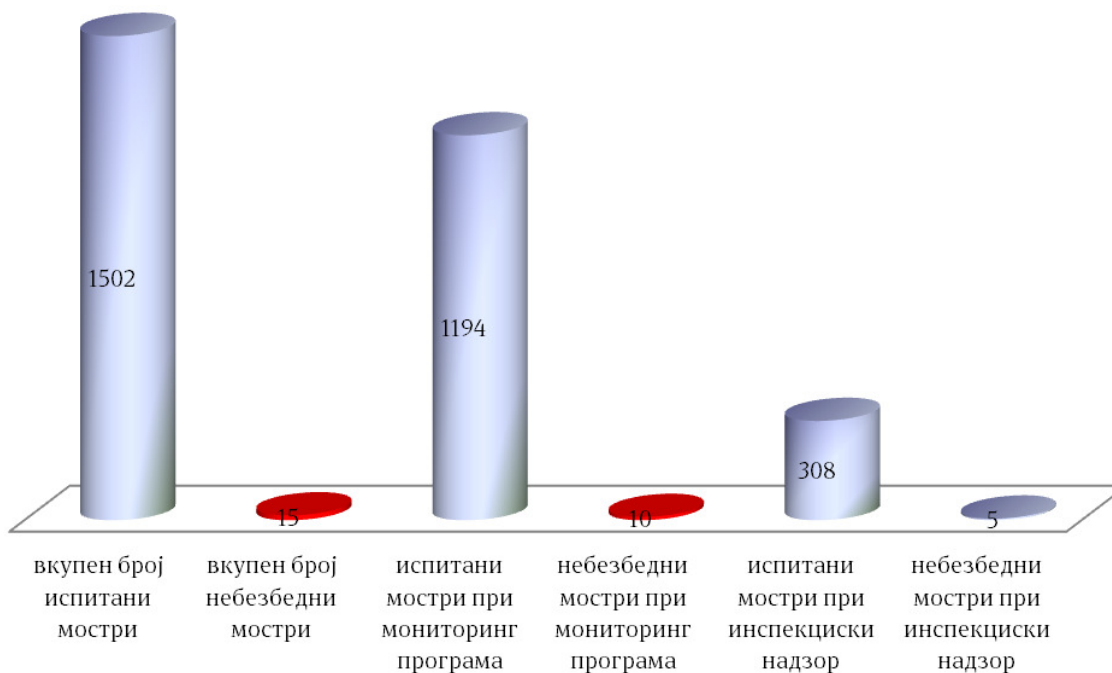
Лабораториски испитани мостри од храна

1.5. Вкупен број на позитивни резултати од испитаните мостри	15
1.5.1. По Програмата за мониторинг на безбедноста на храната	1194
1.5.2. При инспекциски надзор	5
• Микробиолошки критериуми	4
• Резидуи од пестициди	1

Однос испитани мостри/небезбедни мостри

1.6. Број на контроли со утврдени недостатоци

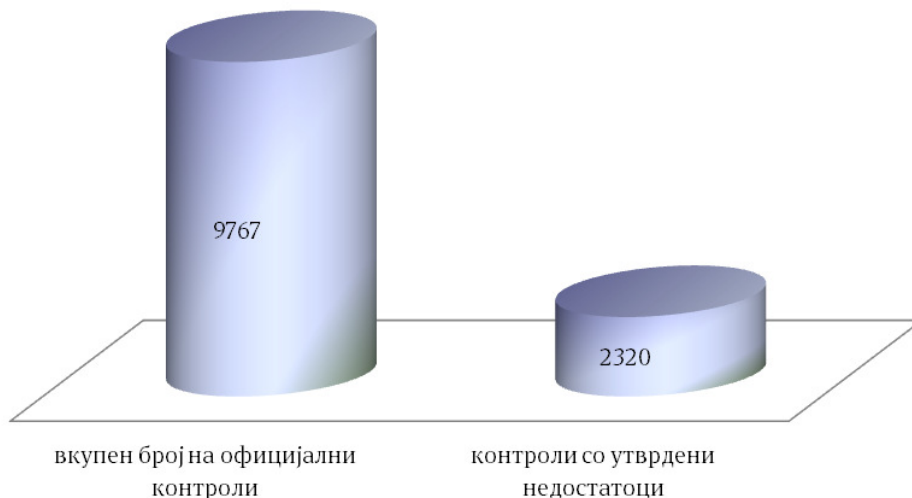
2320

1.7. Утврдени недостатоци кај контролираните оператори
со храна по опис и број

Не водење редовно записи за ДХП и НАССР	469	
Не извршен здравствен преглед	761	
Не извршено ДДД	527	
Не имплементирано ДХП, ДПП или НАССР	145	
Не соодветно имплементирање ДХП, ДПП или НАССР	3	
Не извршени курсеви по хигиена	156	
Несоодветно чување и складирање	81	
Не декларирани производи	42	
Не комплетна потребна опрема		322
Несоодветна декларација	44	
Оштетени сидни површини	244	
Незадоволителна хигиена		146
Не регистрирани	77	
Небезбедна вода	74	
Ревизија на НАССР	3	
Нема средства за одржување на лична хигиена и топла вода	36	
Несоодветна вентилација	3	
Нема решение, мислење, одобрение од АХВ	9	
Небезбедна храна	66	
Нехлорирана вода	43	
Микробиолошка загаденост	4	

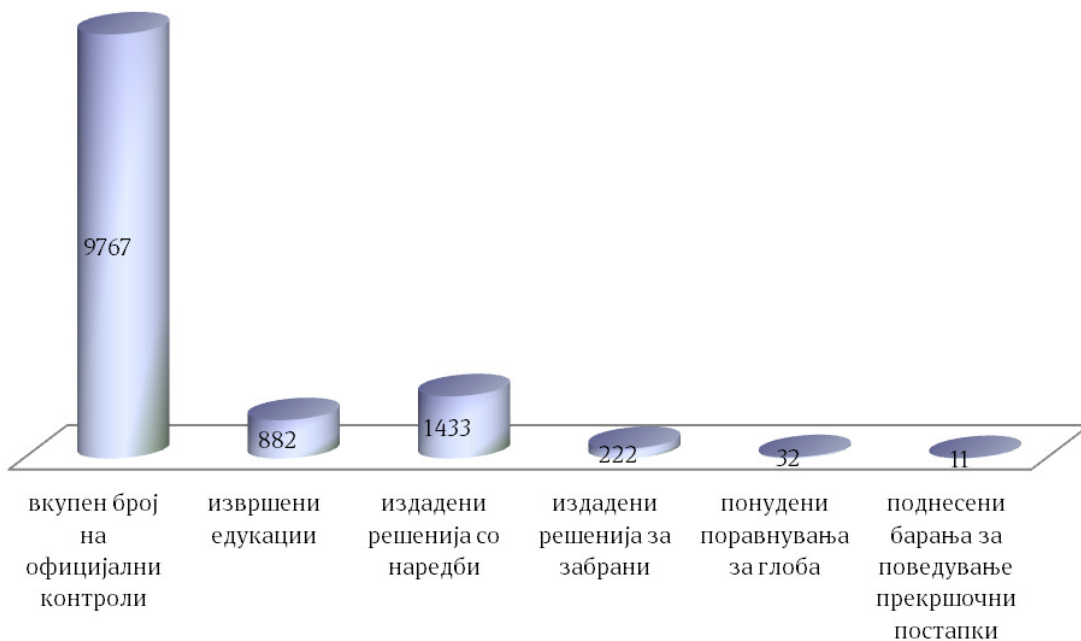
Однос на вкупен број на официјални контроли/
официјални контроли со утврдени недостатоци

1.8. Извршени едукации	882	
1.9. Издадени решенија со наредби за отстранување на недостатоци	1433	
1.10. Издадени решенија за забрани		222
1.11. Понудени порамнувања		32
1.12. Поднесени барања за поведување прекршочни постапки		11

Мерки и санкции по извршени официјални контроли

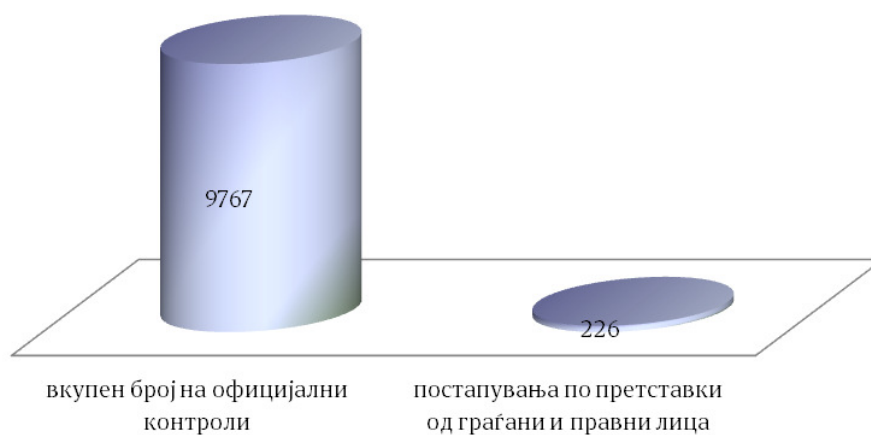

1.13. Отстранети лица од работно место со храна поради бацилоносителство	247
2.14. Поништена небезбедна храна (кг.)	115336
2.15. Постапувања по преставки од граѓани и правни лица	226

Однос вкупен број на официјални контроли/контроли по
претставки од граѓани и правни лица

3. Извршени активности при контрола на извозот

3.1. Издадени сертификати за безбедност
на прехранбен производ

501

СЕКТОР ЗА ГРАНИЧНА ИНСПЕКЦИЈА

I. ВОВЕД

Определбата на Република Македонија за пристапување во ЕУ и должностите за спроведување на Спогодбата за стабилизација и асоцијација, ја утврдуваат потребата за усогласување на националното законодавство од областа на безбедноста на храната со соодветното ЕУ Acquis, како и негова целосна имплементација во секторот храна.

Поглавјето 12 од Националната Програма за усвојување на правото на Европската Унија, Безбедност на храна, ветеринарна и фитосанитарна политика, преку соодветните надлежни органи одговорни за безбедност на храната во Република Македонија, детално ја разработува оваа област, почнувајќи од примарното производство на храна до нејзината употреба од страна на крајниот потрошувач.

Со одредени број легислативни акти (опфатени со Поглавјето 12), Европската Унија го дефинира системот на безбедност на храна како единствен систем од фарма до трпеза, со покривање на сите сектори на ланецот на исхрана, вклучително и производството на добиточна храна и исхрана на животните, примарното производство, преработката на храната, складирањето и дистрибуцијата, здравствената заштита и благосостојба на животните.

Агенција за храна и ветеринарство на Република Македонија (понатаму во текстот АХВ) ја воспостави својата функција со донесување на Законот за безбедност на храната (“Службен весник на Република Македонија“ бр 157/10) од 01 јануари 2011 година.

АХВ, е самостоен орган на државната управа со својство на правно лице, и е надлежен орган за вршење на работите во областа на безбедноста на храна и храна за животни, спроведување, контрола, надзор и следење на ветеринарните активности во областа на здравствената заштита на животните, нивна благосостојба, ветеринарното јавно здравство, како и контрола на лаборатории кои даваат поддршка за потребите на Агенцијата.

АХВ, контролните системи во интегрираниот систем на контрола на храна ги класифицира во 11 области меѓу кои и : контролен систем за храна од животинско потекло (Control system for food of animal origin); контролен систем за увоз на храна од животинско потекло (Control system for imports of food of animal origin); контролен систем за генерална безбедност на храната (Control system for general food hygiene) контролен систем за увоз на храна од растително потекло

(Control system for imports of food of plant origin); контролен систем за пестициди (Control system for pesticides); и контролен систем за благосостојба на животните (Control system for animal welfare).

Согласно Правилникот за систематизација на работните места во состав на АХВ Бр. 01-4071/3 од 09.10.2012 година, како и измените и дополните со Бр. 01-2137/1 од 07.05.2013 година, Бр. 01-539/1 од 29.01.2015 година како и Бр. 01-795/1 од 05.02.2015 година, функционираат седум сектори и тоа: Сектор за гранична инспекција, Сектор за здравствена заштита и благосостојба на животните, Сектор за ветеринарно јавно здравство, Сектор за храна од неживотинско потекло, Сектор за ЕУ и меѓународна соработка, Сектор за правни и административни работи и Сектор за стручна поддршка.

На централно ниво Секторот за гранична инспекција опфаќа три одделенија и тоа: Одделение за државна ветеринарна инспекција за граничен премин, Одделение за меѓународна трговија и сертификација, и Одделение за државна инспекција за граничен премин за храна од неживотинско потекло.

Ветеринарната инспекција на граничните премини е организирана во состав на Одделението за државна ветеринарна инспекција за граничен премин, кое на централно ниво брои 4 државни службеници- доктори по ветеринарна медицина. Граничните премини каде се дозволени увозот и провозот на пратките опфатени со Законот за ветеринарното здравство ги определува Владата на Република Македонија со Одлука („Службен весник на Република Македонија“ бр. 59/2010). Ветеринарната проверка и преглед на пратки живи животни, производи и нуспроизводи од животинско потекло се спроведуваа од страна на **19 официјални ветеринари распоредени на ветеринарни инспекциски места на 9 гранични премини.**

Обврската на Република Македонија да организира ветеринарна контрола на граничните премини произлегува од Законот за ветеринарното здравство, Кодексот на Меѓународната организација за здравствена заштита на животните (ОИЕ) со седиште во Париз чиј член е и Република Македонија, меѓународните билатерални договори за соработка во областа на ветеринарството и меѓународните конвенции за контрола на стоки на границите.

Врз основа на Законот за ветеринарно здравство, официјалниот ветеринар на граничниот премин при службен надзор и контрола има право и должност да врши ветеринарни проверки и прегледи на пратките со живи животни и производи од животинско потекло.

Секторот за гранична ветеринарна инспекција во идниот период ќе продолжи да ги спроведува активностите во делот на усогласување на легислативата согласно европските стандарди, што суштински претставува усогласување и примена на ЕУ принципите и политиките во согласност со европските норми, преку спроведување на веќе изготвените законски акти како и со донесување на идните, предвидени со Поглавјето 12 од Националната програма за усвојување на правото на Европската Унија.

Спроведување на горенаведените активности ќе придонесе за непречено остварување на целосната легислатива од областа на ветеринарното здравство во делот на граничната ветеринарна инспекција, со што би се постигнало соодветно управување во ветеринарната инспекциска служба од една страна и воспоставување контролен систем компатибилен со контролниот во ЕУ од друга страна, но и директна одговорност од страна на ветеринарните инспекциски служби, а како последица на тоа, успешно спроведени ветеринарни контроли согласно високите ЕУ стандарди.

Секторот за ГИ- со трите одделенија како дел од АХВ во текот на 2015 година продолжи со тековните **активности во процесите на:**

- **Реализација на четирите Мониторинг планови за пратки од увоз**, за прв пат развиени во 2014 година
- **усвојување на препораките** добиени од Кодекс алиментариус, Светската организација за заштита на здравјето на животните (ОИЕ), Европската агенција за безбедност на храна (ЕФСА),
- **спроведување на најдобрите практики** согласно европските стандарди, се со цел подобрување на деловната клима во Република Македонија како дел од државите на Западен Балкан и нивниот стремеж-интегрирање во Евроатлантските структури, во таа насока и
- **спроведување на насоките од ЦЕФТА-Договорот за слободна трговија** како дел од пактот за стабилност за земјите од југоисточна Европа, како и
- **Спроведување на активностите во делот на веќе воспоставениот Систем на Интегрираното гранично управување**, врз основа на Стратегијата за интегрираното гранично управување и Националниот акционен план за интегрирано гранично управување, со што се овозможува олеснување на протокот на лица и стоки преку државната граница.

АХВ како орган вклучен во Интегрираното гранично управување, преку **Секторот за гранична инспекција во 2015 година**, продолжи со превземање организирани и координирани мерки посебно **со царинските служби и граничната полиција како и сите други јавни служби присутни на граничните премини** во надзорот на законитоста на влезот и излезот на стоки и превозни средства, спречувањето и откривањето на сите видови на шверц преку граничните премини, контрола и

спречувањето на преносот на материи и заразни болести што ги загрозуваат луѓето и стоките. **Активности во рамки на Националниот координативен центар за Интегрирано гранично управување -ИГУ**

Активностите во рамки на Националниот координативен центар за Интегрирано гранично управување во главно се однесуваат на тековни **координации** меѓу институциите кои се дел од ИГУ и тоа пред се со Царинската управа, и Министерството за внатрешни работи и Министерството за надворешни работи.

Официјалните контроли при увоз на храна од неживотинско потекло и предмети и материјали кои доаѓаат во контакт со храна на граничен премин е организирана во состав на Одделението за државна инспекција на граничен премин за храна од неживотинско потекло. Увозот на храна од неживотинско потекло и предмети и материјали кои доаѓаат во контакт со храна се врши на 10 гранични премини, а инспекциските места на граничен премин за проверка и преглед на пратки со храна од неживотинско потекло кои се увезуваат во Република Македонија се определени со **Решението за определување на инспекциски места на граничен премин за увоз на храна од неживотинско потекло („Службен весник на Република Македонија“ бр.161/2011 и 68/2013).**

Во рамките на Секторот за гранична инспекција, во Одделението за меѓународна трговија и сертификација се врши и усогласување, односно изработка на ветеринарно-здравствени сертификати за увоз во Република Македонија на живи животни, аквакултура и производи од животинско потекло, како и здравствени сертификати за увоз на нус производи и храна за исхрана на животни. Покрај увозната сертификација, се изработуваат и извозните ветеринарно здравствени сертификати за земјите на Европската Унија и други трети земји, со кои Република Македонија има соработка во делот на нејзините надлежности.

Во тек на 2015 година, на повеќе светски јазици, изработени се 30 ветеринарно-здравствени сертификати за производи од животинско потекло и 17 ветеринарно-здравствени сертификати за живи животни.

Моделите на ветеринарно-здравствените сертификати наменети за увоз во Република Македонија, се пропишуваат во подзаконските акти и се во согласност со европското законодавство. Во рамките на Одделението за меѓународна трговија и сертификација се врши кореспонденција со надлежните органи, амбасадите и дипломатските претставништва на земјите извознички со цел усогласување на условите за увоз и ветеринарно-здравствените сертификати во смисла на поедноставување на постапките и олеснување на трговијата.

Во доставениот извештај се презентира работењето на Секторот за гранична инспекција-Одделение за државна ветеринарна инспекција на граничен премин, Одделение за меѓународна трговија и сертификација и Одделение за државна инспекција за граничен премин за храна од неживотинско потекло во 2015 година. Извештајот се состои од десет дела и тоа: Дел 1- Општ преглед на фреквенција на пратки во увоз и транзит на ветеринарни инспекциски места на граничните премини во Република Македонија во 2015 година, Дел 2- Преглед на увезени пратки млеко и производи од млеко во 2015 година, Дел 3- Преглед на увезени пратки месо и производи од месо во 2015 година, Дел 4- Преглед на увезени пратки акватични животни и производи од аквакултура во 2015 година, Дел 5- Преглед на увезени пратки живи животни во 2015 година, Дел 6- Остварени финансиски средства од проверки и прегледи на пратки од животинско потекло на ветеринарни инспекциски места на гранични премини во 2015 година, Дел 7- Остварени финансиски средства од проверки и прегледи на пратки од животинско потекло на ветеринарни инспекциски места на гранични премини во 2015 година, Дел 8-Преглед на пратки кои при увозната постапка на инспекциски места на граничните премини во Република Македонија во 2015 година се предмет на лабораториска анализа како и предмет на уништување или враќање во земјата на потекло, Дел 9-Преглед на контролирани и увезени пратки од неживотинско потекло во 2015 година и Дел 10- Преглед на контролирани и увезени пратки производи и материјали што доаѓаат во контакт со храна во 2015 година.

II. ПРИЛОГ - ИЗВЕШТАЈ

ДЕЛ 1

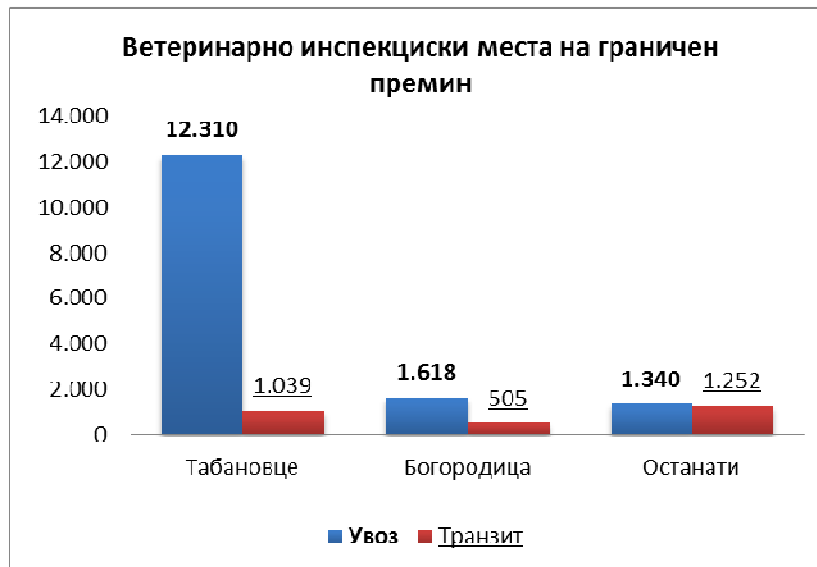
ОПШТ ПРЕГЛЕД НА ФРЕКВЕНЦИЈА НА ПРАТКИ ВО УВОЗ И ТРАНЗИТ НА ВЕТЕРИНАРНИ ИНСПЕКЦИСКИ МЕСТА НА ГРАНИЧНИТЕ ПРЕМИНИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО 2015 ГОДИНА

Во 2015 година увезени се **15.268** пратки, при што најголем број пратки се увезени на ветеринарното инспекциско место на граничен премин **Табановце** и тоа **81%**. На ветеринарното инспекциско место на граничен премин Богородица се увезени **11%** пратки, а останатите **8%** од увезените пратки се внесени на другите ветеринарни инспекциски места на граничен премин.

Во 2015 година има вкупно **2.796** пратки во транзит, од кои **1.131** пратки минале на ветеринарното инспекциско место на граничен премин Табановце, **505** пратки на Богородица, **1.139** пратки на ветеринарното инспекциско место на граничен премин Деве Баир, **31** пратка на Ново Село, **61** пратки на Кафасан, додека значително помалку пратки транзитирале низ останатите ветеринарно инспекциски места, и тоа **14** пратки на Блаце и Аеродром Скопје заедно и **7** пратки на Мецитлија. (табела 1 и слика 1).

Табела 1: Број на пратки од животинско потекло кои се увезени и транзитирале на ветеринарни инспекциски места на граничен премин во 2015 година

Ветеринарни инспекциски места на граничен премин	Увоз	Транзит	Вкупно
Табановце	12.310	1.039	13.349
Богородица	1.618	505	2.123
Деве Баир	457	1.139	1.596
Кафасан	531	61	592
Мецитлија	146	7	153
Ново Село	64	31	95
Блаце и Аеродром Скопје	142	14	156
Вкупно	15.268	2.796	18.064

Слика 1. Вкупен број на увезени и транзитни пратки на ветеринарни инспекциски места на граничен премин во 2015 година

Во периодот од 2009 до 2015 година во Република Македонија просечниот број на внесени – увезени пратки е **13.733**, а просечниот број на пратки во транзит е **2.894**.

Споредбено во периодот од 2009 до 2015, број на увезени пратки линеарно се зголемува, што не е случај и со пратките во транзит, каде се забележува благ пад на пратките во транзит.

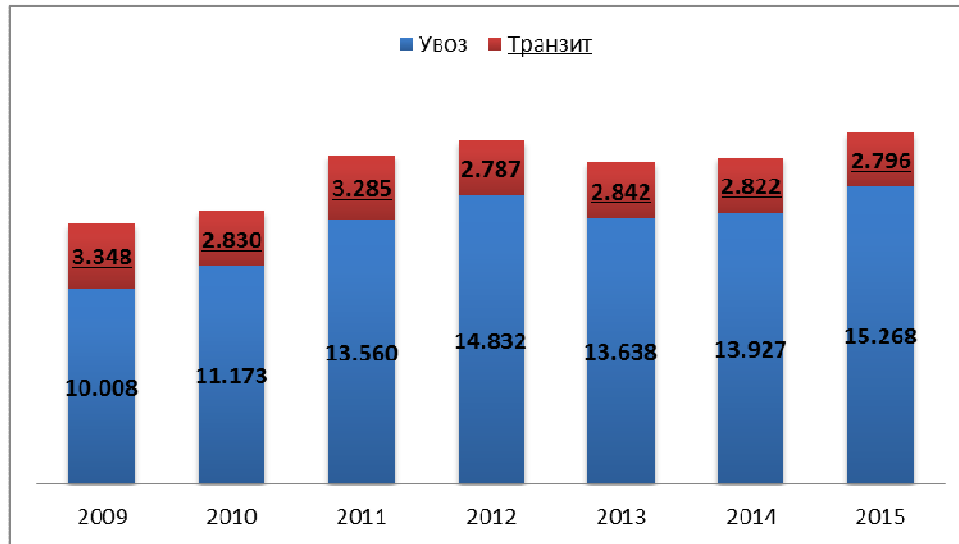
Во 2015 година, споредено со 2014 година, бројот на пратки од увоз бележи пораст, додека кај бројот на пратки од транзитот во 2015 година се јавува незначителен пад, споредено со 2014 година.

За периодот од изминатите седум години, согласно податоците, пикот во однос на бројот на увезени пратки е во 2015 година, а истиот во однос на бројот на пратките во транзит е во 2009 година.

Табела 2: Број на пратки кои поминале на граничните премини при увоз и транзит во Република Македонија од 2009 до 2015 година

	Година							Просечно 2009-2015
	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
Увоз	10.008	11.173	13.560	14.832	13.638	13.927	15.268	13.733
Транзит	3.348	2.830	3.285	2.787	2.842	2.822	2.796	2.894
Вкупно	13.356	14.003	16.845	17.619	16.480	16.749	18.064	16.627

Слика 2. Вкупен проток на пратки од животинско потекло (при увоз и транзит) на ветеринарни инспекциски места на граничен премин во периодот од 2009 до 2015 година

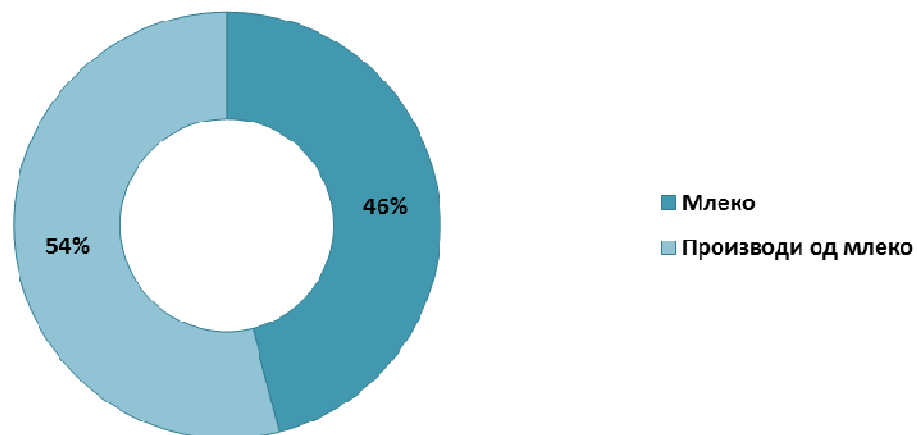
ДЕЛ 2

ПРЕГЛЕД НА УВЕЗЕНИ ПРАТКИ МЛЕКО И ПРОИЗВОДИ ОД МЛЕКО ВО 2015 ГОДИНА

Во 2015 година во Република Македонија увезени се вкупно **1.115** пратки односно **18.920.855** килограми млеко од кои најголем број на пратки (**1.111**) и количина (**18.919.537**) само на ветеринарното инспекциско место на граничен премин **Табановце**. Најголем увоз на млеко има од земјите од регионот или ЦЕФТА договорот и тоа: **11.238.234** кг или **59%** од **Босна и Херцеговина** и **5.047.255** кг или **27%** од **Србија**. Со значителен удел во увозот на млеко се истакнуваат и земјите од Европската Унија: **Словенија** со **1.458.190** или **8%**, **Хрватска** со **1.146.283** кг или **6%**, додека пак останатото количество отпаѓа на **Германија, Словачка, Бугарија, Белгија, Грција, Франција и Италија** со незначителни количини по земја. .

Република Македонија во текот на 2015 година, увезени се вкупно **4.189** пратки или **22.145.350** килограми (слика 3 и табела 3). производи од млеко.

Однос на увезено количество на млеко и производи од млеко во 2015 година

Слика 3. Приказ на соодносот на увезени количини млеко и производи од млеко 2015 година

Табела 3: Број на пратки и количина во килограми производи од млеко и млеко кои поминале на граничните премини при увоз во Република Македонија во 2015 година

Ветеринарни инспекциски места на граничен премин	Број на пратки производи од млеко	Количина (кг), производи од млеко	Број на пратки млеко	Количина (кг), млеко
Табановце	3.625	22.163.005	1.111	18.919.537
Богородица	460	517.525	1	128
Деве Баир	28	135.842	2	1.172
Меџитлија	28	57.489	/	/
Ќафасан	39	56.071	/	/
Аеродром Скопје	2	84	1	18
Ново Село	7	13.805	/	/
Блаце	/	/	/	/
Вкупно	4.189	22.145.350	1.115	18.920.855

Дел 3.1

Преглед на увезени пратки производи од млеко по Граничен премин

Табановце

Како што може да се види од табела 3, најголем број на пратки на производи од млеко (**3.625** пратки) во нашата земја во 2015 година влегле на ветеринарно инспекциско место на граничен премин **Табановце**, што претставува **87%** од вкупниот број на пратки. Како земја најголем извозник на производи од млеко во Република Македонија, се јавува Србија со **6.577.757** кг или, што претставува **30%** вкупната увезена количина. Со значителен процент се истакнуваат и следните земји: Германија (**5.546.831** кг или **25%**), Босна и Херцеговина (**2.448.494** или **11%**), Хрватска (**1.779.442**кг или **8%**), Полска (**1.170.447** кг или **5%**), Словенија (**1.151.321** или **5%**). Останатите **16%** производи од млеко се увоз од Австрија, Англија, Белгија, Данска, Словачка, Унгарија, Франција, Чешка.

Богородица

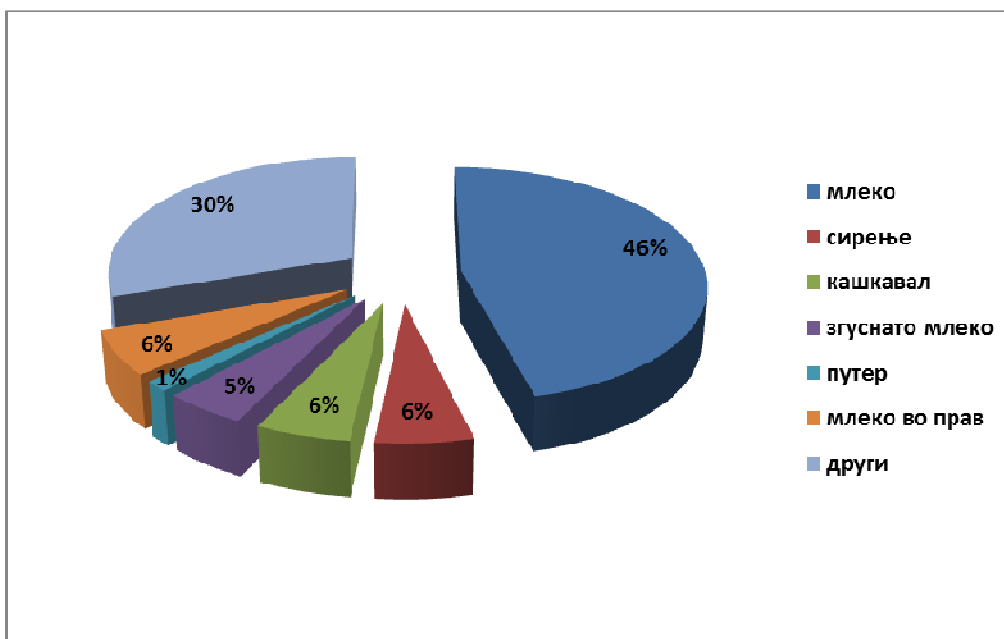
На ветеринарно инспекциско место на граничен премин Богородица во текот на 2015 година влегле **460** пратки производи од млеко или **517.525** килограми, што

претставува **11%** од вкупно увезена количина производи од млеко во 2015 година. Најголема количина на производи увезена е од Грција, и тоа **375.202 кг**, односно **72%**. Следуваат Италија и Германија со вкупно **51,506 кг**, или **10%**. Како извозници на производи од млеко во Република Македонија се јавуваат и Англија, Белгија, САД и Швајцарија.

Деве Баир

1% од вкупниот број на пратки на производи од млеко во 2015 година увезени се преку ветеринарно инспекциско место на граничен премин Деве Баир. Со најголем процент, односно **57 %** се јавува Романија. Следува Бугарија со **15%**. Хрватска, Германија, Данска, Полска и Холандија го сочинуваат остатокот од земјите извозници на производи од млеко.

Увезената количина на производи од млеко на граничните премини **Кафасан, Мецитлија, Аеродром Александар Велики и Ново Село** е незначителна во однос на горенаведените премини, односно преку овие гранични премини увезени се вкупно **127.449 кг** односно само **0.6%**.

Слика 4. Количини во килограми на увезено млеко и различни видови производи од млеко во 2015 година во Република Македонија

ДЕЛ 3

ПРЕГЛЕД НА УВЕЗЕНИ ПРАТКИ МЕСО И ПРОИЗВОДИ ОД МЕСО ВО 2015
ГОДИНА

Во 2015 година во Р. Македонија увезени се вкупно **7.388** пратки односно **74.588.518** килограми месо.

Месото од живина опфаќа **64%** од вкупното увезено месо за 2015 година, со **2.764** увезени пратки, односно **38.942.191** килограми.

Говедското месо опфаќа **17%** од вкупното увезено месо за 2015 година, со **904** увезени пратки односно **10.247.472** килограми.

Свинското месо опфаќа **20%** од вкупното увезено месо за 2015 година, со **830** увезени пратки односно **11.951.029** килограми.

Табела 4: Број на пратки и количина во килограми на месо и производи од месо кои поминале на граничните премини при увоз во Република Македонија во 2015 година

Вид на пратка	Количина во килограми	Број на пратки
живинско месо	29.784.572	2.183
механички обескостено месо од живина	9.157.619	581
говедско месо	10.247.472	904
свинско месо	11.951.029	830
живински внатрешни органи	2.700.840	246
говедски внатрешни органи	679.083	395
свински внатрешни органи	546.857	160
производи од месо	9.521.046	2.089
Вкупно	74.588.518	7.388

Дел 3.1

Преглед на увезени пратки производи од месо по Граничен премин

Табановце

Најголем број на пратки на месо во нашата земја во 2015 година влегле на ветеринарно инспекциско место на граничен премин Табановце, **3.275** пратки, со количина од **38.520.531** кг во нашата земја во 2015 година влегле на ветеринарно инспекциско место на граничен премин Табановце, што претставува **73%** од вкупниот број на пратки (табела 5). При тоа **1.370** пратки односно **13.790.854** кг се месо од живина, **876** пратки односно **9.989.733** кг се говедско месо и **726** пратки односно **9.861.431** кг се свинско месо. Најголем број на увезените пратки месо на овој граничен премин се со потекло од земјите членки на Европската Унија, и тоа пред се од: Полска со **9.251.214** кг или **24%** од вкупната увезена количина, Германија со **7.933.493** или **21%** од вкупната увезена количина, Австрија со **5.976.790** кг **16%** од увозот на месо, Словенија со **2.609.510** кг или **7%** од увозот на месо. Останатите земји во речиси еднаков процент учествуваат во извозот на месо во Република Македонија, а тие се: Холандија, Италија, Србија, Белгија, Унгарија и други.

Богородица

Во 2015 година на ветеринарно инспекциско место на граничен премин Богородица влегле **673** пратки, односно **11.807.761** кг, што претставува **15 %** од вкупниот број на пратки на месо од увоз (табела 5). Од оваа количина, **578** пратки односно **9.860.514** кг се месо од живина, **88** пратки односно **1.934.355** кг се свинско месо и **6** пратки односно **12.753** кг се говедско месо. При тоа најголемиот број на пратки увоз на месо се со потекло од преку-океанските земји, и тоа Канада и Бразил. Имено, од Бразил вкупно е увезено месо со количина од **4.240.575** кг, што претставува **36%** од вкупниот број на увезени пратки. По голем дел од останатите увезени пратки се по потекло од Канада, односно колличина од **1.320.341** кг што е **11%** од вкупниот број пратки месо од увоз. Други земји извознички на месо се Англија, САД, Италија, Шпанија и Франција.

Деве Баир

Во 2015 година на ветеринарно инспекциско место на граничен премин Деве Баир влегле **198** пратки, односно **2.858.923** кг, што претставува **4%** од вкупниот број на пратки на месо од увоз (табела 5). Од оваа количина, **167** пратки односно **2.545.475** кг се месо од живина, **12** пратка односно **104.599** кг се свинско месо и **19** пратки односно **134.939** кг се говедско месо. При тоа најголемиот број на пратки се увоз од Бугарија, и тоа **897.305** кг, Романија со **919.860** кг, значително помал е увозот на месо од Шпанија, со **165.072** кг на месо и Германија со **108.433** кг на месо. Останатите пратки на месо се увезени од други европски земји во значително помали количини.

Ќафасан

Во 2015 година на ветеринарно инспекциско место на граничен премин Ќафасан влегле **347** пратки месо, односно **7.830.021** кг, што претставува **8%** од вкупниот број на пратки на месо (табела 5). Од оваа количина на увезено месо, најголем дел отпаѓа на месо од живина и тоа **340** пратки, односно **7.743.240** кг, а само мал дел е говедско месо - **3** пратки или **36.137** кг и свинско месо - **4** пратки, односно **50.644** кг.

Увезената количина на месо на останатите гранични премини **Ново Село, Меџитлија, Блаце и Аеродром- Александар Велики** е незначителна во однос на горенаведените премини, и преку нив се увезени само **6** пратки преку преминот Ново Село односно **123.595** кг на месо, додека на другите премини не се внесени пратки со месо (табела 5).

Табела 5: Број на увезени пратки месо на ветеринарни инспекциски места на граничен премин во 2015 година

Ветеринарни инспекциски места на граничен премин	Број на пратки месо	Количина (кг)
Табановце	3.275	38.520.531
Богородица	673	11.807.761
Деве Баир	198	2.858.923
Ќафасан	347	7.830.021
Меџитлија	/	/
Аеродром Скопје	/	/
Ново Село	6	123.595
Блаце	/	/
Вкупно	4.499	61.140.831

Во 2015 година увезени се вкупно **2.089** пратки производи месо односно **9.521.046** кг.

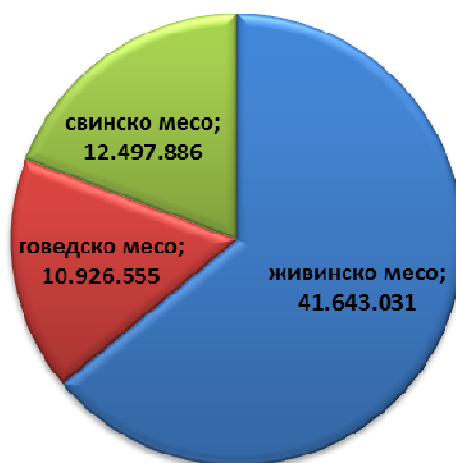
При тоа најголем процент од пратките производи од месо и тоа **95%** од вкупниот увоз се увезени на ветеринарно инспекциско место на граничен премин Табановце. Приказ на увозот на производи од месо на ветеринарни инспекциски места на гранични премини, (табелата 6).

Табела 6: Број на увезени пратки и килограми производи од месо прикажани по ветеринарни инспекциски места на граничен премин во 2015 година

Граничен премин	Број на пратки производи од месо	Количина во килограми
Табановце	1.879	9.003.321
Богородица	68	59.742
Деве Баир	14	68.131
Меџитлија	25	42.804
Ќафасан	74	278.364
Блаце	27	68.601
Аеродром Александар Велики	2	83
Ново Село	/	/
Вкупно	2.089	9.521.046

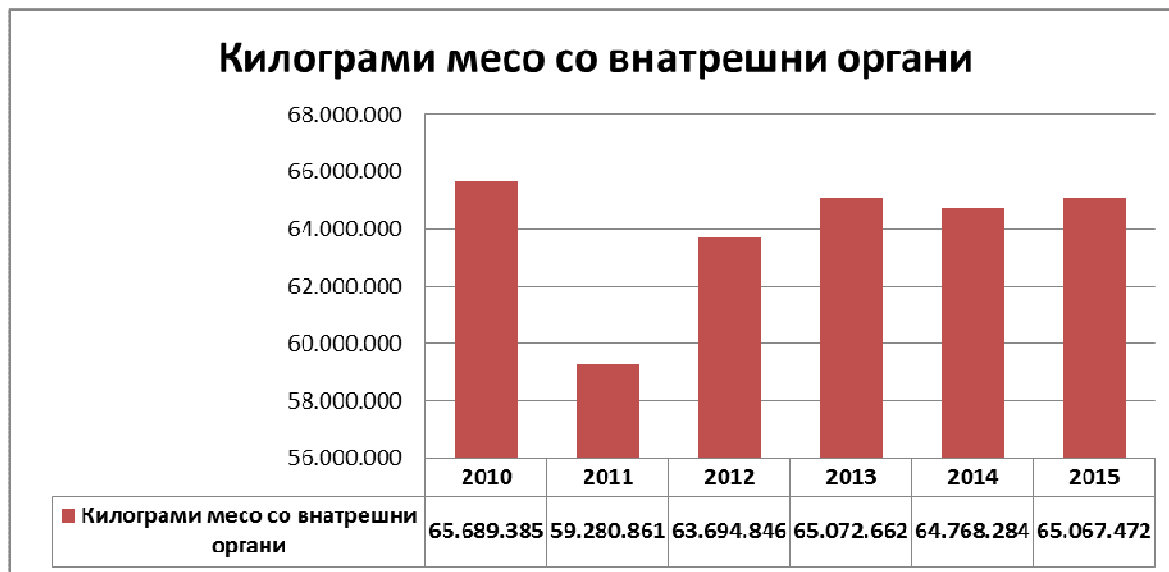
Збирен приказ на килограми увезено месо со внатрешни органи по категории во 2015 година

Слика 5. Приказ на количество во килограми на увезени пратки месо по категории во 2015 година

Слика 6. Компаративен приказ на увезени количини месо во периодот од 2010 до 2015 година

ДЕЛ 4

ПРЕГЛЕД НА УВЕЗЕНИ ПРАТКИ АКВАТИЧНИ ЖИВОТНИ И ПРОИЗВОДИ ОД АКВАКУЛТУРА ВО 2015 ГОДИНА

Во 2015 година увезени се вкупно **894** пратки производи од риба и производи од аквакултура (разладена, замрзната, солена, чадена риба како и рибино масло), или **8.153.900** кг, (табела 7).

Табела 7: Број на увезени пратки и килограми производи од риба и производи од аквакултура прикажани по ветеринарни инспекциски места на граничен премин во 2015 година

Ветеринарни инспекциски места на граничен премин	Број на пратки производи од риба	Количина (кг) производи од риба
Табановце	257	1.160.206
Богородица	516	5.714.901
Деве Баир	4	80.640
Ќафасан	105	1.143.408

Меџитлија	/	/
Аеродром Скопје	3	245
Ново Село	2	31063
Блаце	7	23437
Вкупно	894	8.153.900

Дел 4.1

Преглед на увезени пратки производи од риба и производи од аквакултура по Граничен премин

Богородица

Најголем број на пратки на производи од риба вклучително и аквакултура (516 пратки) во нашата земја во 2015 година влегле на ветеринарно инспекциско место на граничен премин Богородица, што претставува **58%** од вкупниот број на пратки производи од риба и производи од аквакултура (табела 7). Како земја најголем извозник на производи од риба вклучително и аквакултура во Република Македонија, се јавува Аргентина со **2.995.762** кг, што претставува **52%** вкупната увезена количина. Со значителен процент се истакнува и Тајланд (**1.076.966** кг или **19%**), како и САД (**399.516** или **7%**), Грција (**241.526** кг или **4 %**). Следуваат Мароко, Нов Зеланд, Филипини, Шпанија, Индија, Индонезија кои имаат мал удел во вкупната увезна количина.

Табановце

На ветеринарно инспекциско место на граничен премин Табановце во текот на 2015 година влегле **257** пратки производи од риба вклучително и аквакултура или **1.160.206** килограми, што претставува **29%** од вкупната увезена количина (табела 7).

Најголема количина на производи увезена е од Хрватска, и тоа **272.862** кг, односно **24%**. Следуваат Полска и Естонија со **184.646** кг и **60.243** кг соодветно. Како извозници на производи од риба вклучително и аквакултура се јавуваат и Италија, Виетнам, Германија, Норвешка, Латвија, Перу.

Ќафасан

12% од вкупната количина на производи од риба вклучително и аквакултура во 2015 година увезени се преку ветеринарно инспекциско место на граничен премин Ќафасан. Со најголем процент, односно **30%** или **340.137** кг. се јавува Тајланд. Следуваат: Аргентина со количина од **185.109** кг или **16%** и Шпанија со **139.751** кг или **12%**. Како извозници на производи од риба вклучително и аквакултура во 2015 година во нашата земја се јавуваат и: Албанија, Хрватска, Мароко, Тунис, Филипини, Виетнам.

ДЕЛ 5

ПРЕГЛЕД НА УВЕЗЕНИ ПРАТКИ ХРАНА ЗА ДОМАШНИ МИЛЕНИЦИ И ХРАНА ЗА РИБИ ВО 2015 ГОДИНА

Во 2015 година во Република Македонија увезени се вкупно **302** пратки храна за домашни миленици или **2.582.965** кг, кои согласно легислативата се вклучени во нус-производи од животинско потекло или ННС (Not for Human Consumption).

Табела 8: Број на увезени пратки и килограми храна за домашни миленици прикажани по ветеринарни инспекциски места на граничен премин во 2015 година

Ветеринарни инспекциски места на граничен премин	Број на пратки	Количина (кг)
Табановце	252	1.878.973
Богородица	7	114.777
Деве Баир	19	235.422
Кафасан	4	92.148
Меџитлија	19	237.975
Аеродром Скопје	/	/
Ново Село	1	23.670
Блаце	/	/
Вкупно	302	2.582.965

Дел 5.1

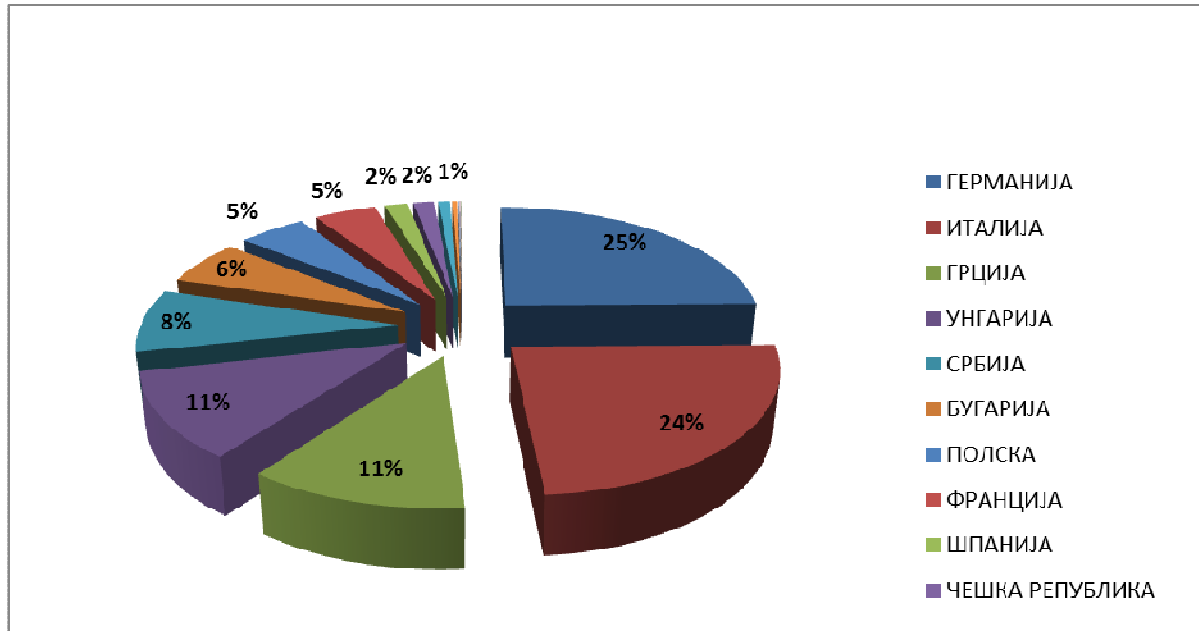
Преглед на увезени пратки храна за домашни миленици по Граничен премин

Табановце

83% (1.878.973 кг) од вкупната количина на храна за домашни миленици во 2015 година во Република Македонија увезени се преку ветеринарно инспекциско место на граничен премин Табановце (табела 8). Како најголем извозник со **34%** од вкупната количина или **639.540** кг се јавува Германија, а следува Италија со **25%** или **469.258** кг. Храна за домашни миленици се увезувала и од Унгарија (**15%**),

Србија (10%), Полска (7%) и Франција (6%), а во незначителни количини и од Англија, Холандија, Чешка и Белгија.

Количината на храна за домашни миленици увезена преку останатите гранични премини е многу помала, односно следуваат **Меџитлија** со 237.975 кг (6%), **Деве Баир** 235.422 кг (6%), **Ќафасан** 92.148 кг (1%), **Богородица** 114.777 кг (2%) и **Ново Село** 23.670 кг. (1%) (табела 8).

Слика 8. Приказ на земји извозници на храна за домашни миленици во 2015 година. Шематскиот приказ е по земја и количина увезени килограми

Во 2015 година во Република Македонија увезени се вкупно **105** пратки храна за риби или **2.044.510**кг. на четири гранични премини кои согласно легислативата се вклучени во нус-производи од животинско потекло или ННС (Not for Human Consumption).

Табела 9: Број на увезени пратки и килограми храна за храна за риби прикажани по ветеринарни инспекциски места на граничен премин во 2015 година

Ветеринарни инспекциски места на граничен премин	Број на пратки	Количина (кг)
Табановце	94	1.904.460

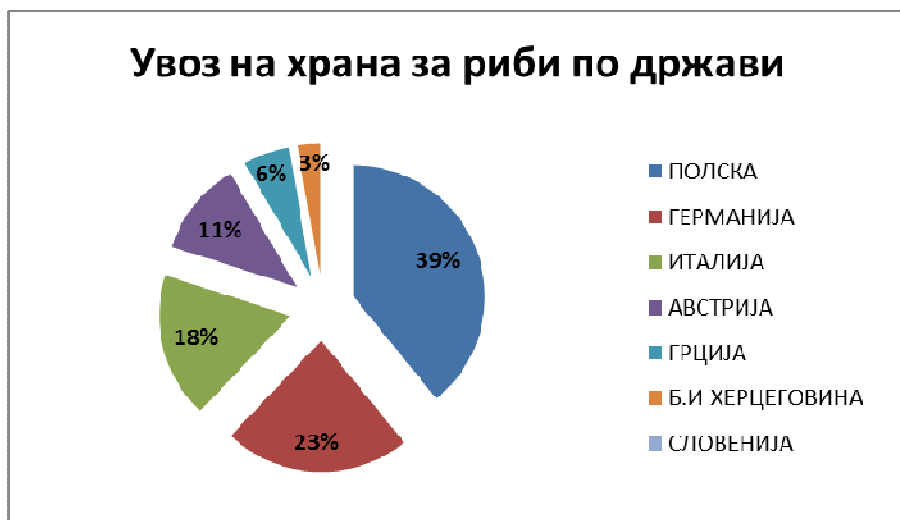
Богородица	8	116.650
Деве Баир	/	/
Ќафасан	3	23.400
Меџитлија	/	/
Аеродром Скопје	/	/
Ново Село	/	/
Блаце	/	/
Вкупно	105	2.044.510

Дел 5.2

Преглед на увезени пратки храна за исхрана на риби по Граничен премин Табановце

Приближно **93%** или **1.904.460** кг од вкупната количина на храна за исхрана на риби во **2015** година во Република Македонија увезени се преку ветеринарно инспекциско место на граничен премин Табановце (табела 9). Како најголем извозник со **42%** од вкупната количина или **799.912** кг се јавува Полска, а следуваат Германија (**468.646** кг или **25%**), Италија (**342.425** кг или **18%**) и Австрија (**237.030** кг или **12%**).

Увезената количина на храна за исхрана на риби на останатите гранични премини е незначителна во однос на Табановце, односно преку овие гранични премини увезени се вкупно **140.050** кг односно само **7%**.

Слика 9. Приказ на земји извозници на храна за риби во 2015 година. Шематскиот приказ е по земја и количина увезени килограми

ДЕЛ 6

ПРЕГЛЕД НА УВЕЗЕНИ ПРАТКИ ЖИВИ ЖИВОТНИ ВО 2015 ГОДИНА

Увозот на живи животни во Република Македонија се остварува преку патниот сообраќај, како и преку воздушен сообраќај, што директно зависи од видот на животните како и нивната крајна намена. Имено преку патниот сообраќај се увезуваат крупните видови животни (говеда, овци, свињи и коњи) чија намена е одгледување, продукција и колење после увозот во Република Македонија. Исто така преку патен сообраќај се увезуваат едnodневните пилиња наменети за бројлерско производство или носење. Потеклото на пратките живи животни е пред се од земјите членки на ЕУ и земјите членки на ЦЕФТА (Србија и Босна и Херцеговина). Пратките, украсни риби, по потекло се од Израел, Индонезија, Малезија, Сингапур и Шри Ланка, а нивниот увоз се остварува преку авионски сообраќај – Аеродром Александар Велики.

Во 2015 година, значително е голем и увозот на бумбари и корисни инсекти кои служат за опрашување на растенија и истиот се остварува пред се преку авионски сообраќај – ветеринарно инспекциско место на граничен премин Аеродром Александар Велики, додека помал дел пристигнуваат преку патен сообраќај на граничните премини Деве Баир и Богородица.

Приказ на увоз на живи животни по гранични премини

- На ветеринарно инспекциско место на ГП Табановце, во 2015 година се увезени **328** живи животни од видот говеда, **532** живи животни од видот овци **3.075** живи животни од видот свињи, **185.700** живи животни живина, 24 мали 300 животни и 2 расни кобили.
- На ветеринарно инспекциско место на ГП Аеродром – Александар Велики увезени се **73.030** единки украси рипки.
- На ветеринарно инспекциско место на ГП Богородица, во 2015 година се увезени **380.476** броја живина.
- На ветеринарно инспекциско место на ГП Ново Село, во 2015 година се увезени **504** живи животни од видот говеда, **163.005** броја живина и **13.500** кг риба за одгледување и насадување.

- На ветеринарно инспекциско место на ГП Меџитлија, во 2015 година увезени се **83.000** еднодневни пилиња и **13** диви животни за одгледување.

Табела 10: Број на увезени живи животни во Република Македонија по видови (species) и по земја на потекло на ветеринарни инспекциски места на ГП во 2015 година

Број на животни	Земја на потекло	ВИМ на ГП на влез
Домашни говеда за одгледување		
133	Германија	Табановце
Домашни говеда за тов и колење		
97	Германија	Табановце
447	Бугарија	Ново Село
57	Грција	Ново Село
98	Германија	Табановце
Расни кобили		
2	Словенија	Табановце
Спортски коњи		
6	Бугарија	Деве Баир
Овци за приплод и одгледување		
532	Шпанија	Табановце
Кози за приплод и одгледување		
2	Грција	Табановце
Свињи за приплод и одгледување		
46	Англија	Табановце
1.465	Данска	Табановце
87	Франција	Табановце
Прасиња за приплод и одгледување		
880	Данска	Табановце
Кокошки за одгледување - јарки		
27.842	Босна и Херцеговина	Табановце
10.000	Грција	Богородица
Еднодневни пилиња		
162.965	Бугарија	Ново Село
370.476	Грција	Богородица
83.000	Грција	Меџитлија
121.300	Србија	Табановце
Еднодневни пилиња - гуски		

10.000	Србија	Табановце
Кокошки за колење		
26.558	Босна и Херцеговина	Табановце
Товени птици		
600	Србија	Табановце
Гулаби, диви гулаби и украсни гулаби		
16.047	Србија	Табановце
8.420	Косово	Блаце
Пауни		
2	Србија	Табановце
Мали ЗОО животни		
24	Австрија	Табановце
2	Хрватска	Аеродром Скопје
Мали ЗОО животни		
2	Англија	Аеродром Скопје
Диви јарци		
12	Грција	Меџитлија
Муфлони		
1	Грција	Меџитлија
Аквариумски риби		
7.340	Израел	Аеродром Скопје
290	Малезија	Аеродром Скопје
4.489	Тајланд	Аеродром Скопје
5.479	Шри Ланка	Аеродром Скопје
55.432	Сингапур	Аеродром Скопје
Риба за насад, одгелдување и рибници и рибен подмладок		
34.000 кг.	Србија	Табановце
13.500 кг.	Бугарија	Ново Село
1.500 кг.	Косово	Блаце
Пчели		
611.973	Грција	Богородица
Матица		
10	Израел	Аеродром Скопје
11.160	Словачка	Аеродром Скопје
11.142	Холандија	Аеродром Скопје
7.838	Белгија	Аеродром Скопје
Бумбари		
843.200	Холандија	Деве Баир

966.059	Словачка	Деве Баир
Полжави		
40.000 кг.	Романија	Деве Баир
123.215 кг.	Србија	Табановце
16.640 кг.	Турција	Богородица
16.640 кг.	Турција	Ново Село

ДЕЛ 7

ОСТВАРЕНИ ФИНАНСИСКИ СРЕДСТВА ОД ПРОВЕРКИ И ПРЕГЛЕДИ НА ПРАТКИ ОД ЖИВОТИНСКО ПОТЕКЛО НА ВЕТЕРИНАРНИ ИНСПЕКЦИСКИ МЕСТА НА ГРАНИЧНИ ПРЕМИНИ ВО 2015 ГОДИНА

Во 2015 година, од извршените проверки и прегледи на пратки од животинско потекло, при увоз и транзит на ветеринарните инспекциски места на граничните премини во Република Македонија, остварен е финансиски приход од **106.178.250** денари.

Најголем финансиски приход од проверка и преглед на пратки од увоз и транзит, имаат остварено ветеринарните инспекциски места на граничните премини Табановце (**70%**) и Богородица (**13%**) а сите останати премини заедно ги сочинуваат останатите **17%** (табела 11).

Во однос на финансискиот приход од проверка и преглед на пратки од увоз, најголем удел имаат ветеринарните инспекциски места на граничните премини Табановце (**72%**) и Богородица (**13%**), а сите останати премини заедно **15%**. Овие бројки укажуваат дека најфреквентни премини за увоз се Табановце и Богородица (слика 10).

Најголем удел во финансискиот приход од проверка и преглед на пратки од транзит, имаат ветеринарните инспекциски места на граничните премини Табановце (**36%**), Богородица (**17%**), Деве Баир (**42%**) и Кафасан (**3%**). Овие бројки укажуваат дека за транзитните пратки најфреквентни се ГП-ни: Табановце, Богородица, Деве Баир.

Табела 11: Финансиски приходи изразени во денари од проверки и прегледи на пратки од животинско потекло при увоз и транзит на ветеринарните инспекциски места на граничен премин во 2015 година

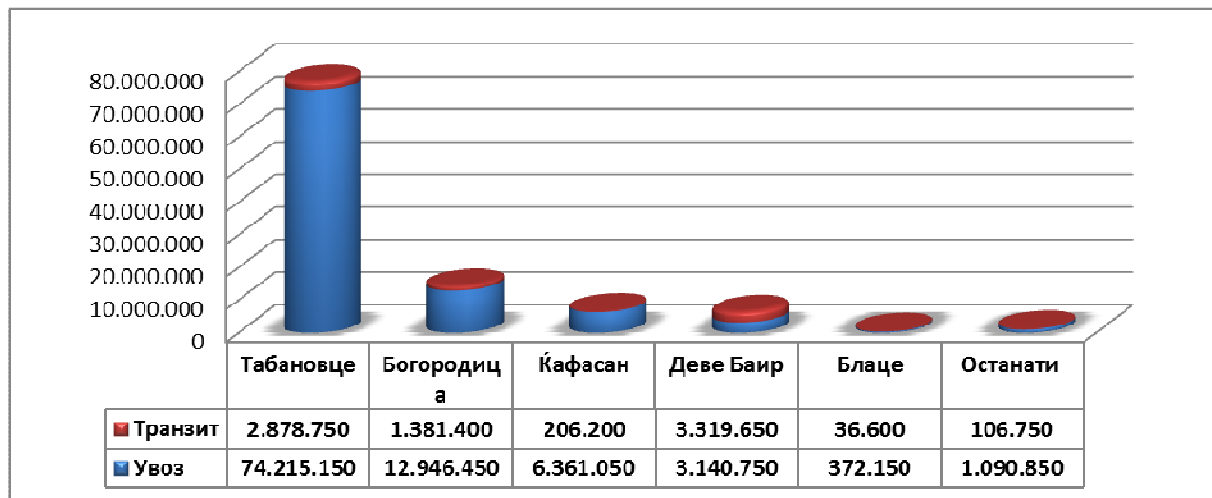
Граничен премин	Увоз	Транзит	Вкупно
Табановце	74.215.150	2.878.750	77.093.900
Богородица	12.946.450	1.381.400	14.327.850
Кафасан	6.361.050	206.200	6.567.250
Деве Баир	3.140.750	3.319.650	6.460.400
Блаце	372.150	36.600	408.750
Аеродром Скопје	248.200	/	248.200
Ново Село	470.500	97.600	568.100

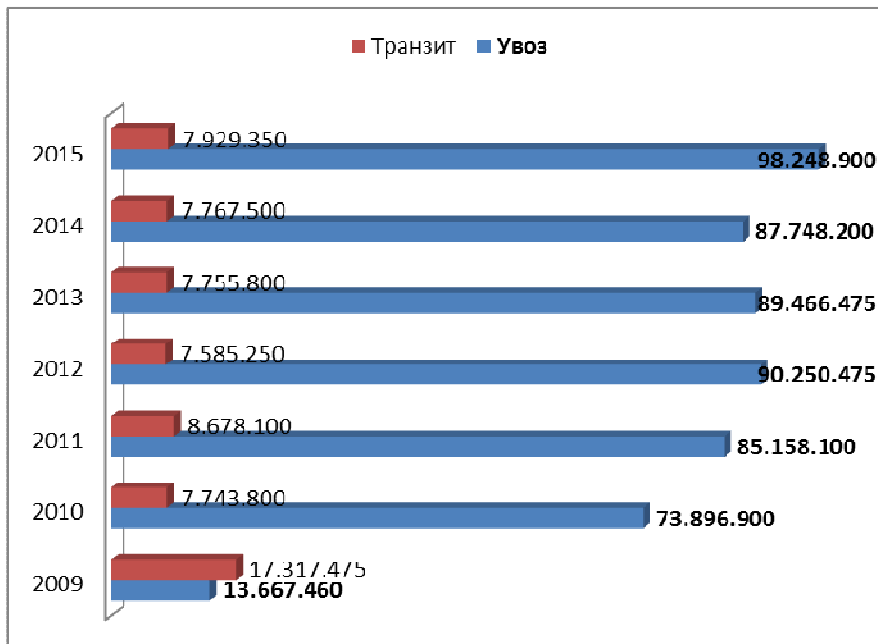
Меџитлија	494.650	9.150	503.800
Вкупно	98.248.900	7.929.350	106.178.250

Табела 12: Финансиски приходи изразени во денари од проверки и прегледи на пратки од животинско потекло при увоз и транзит на ветеринарните инспекциски места на граничен премин во периодот од 2009 до 2015 година

Година	Увоз	Транзит	Вкупно
2009	13.667.460	17.317.475	30.984.935
2010	73.896.900	7.743.800	81.640.700
2011	85.158.100	8.678.100	93.843.000
2012	90.250.475	7.585.250	97.835.725
2013	89.466.475	7.755.800	97.222.275
2014	87.748.200	7.767.500	95.515.700
2015	98.248.900	7.929.350	106.178.250

Слика 10. Финансиски приходи во денари од проверки и прегледи на пратки од увоз и транзит во 2015 година

Слика 11. Компаративен приказ на финансиски приходи во денари од проверки и прегледи на пратки во увоз и транзит во периодот од 2009 до 2015 година

ДЕЛ 8

ПРЕГЛЕД НА ПРАТКИ ПРИ УВОЗНАТА ПОСТАПКА НА ГРАНИЧНИТЕ ПРЕМИНИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА ВО 2015 ГОДИНА КОИ СЕ ПРЕДМЕТ НА РЕДОВНА ЛАБОРАТОРИСКА АНАЛИЗА, АНАЛИЗА ВО СКЛОП НА ГОДИШНИОТ ПЛАН ЗА МОНИТОРИНГ, КАКО И ПРЕДМЕТ НА УНИШТУВАЊЕ ИЛИ ВРАЌАЊЕ ВО ЗЕМЈАТА НА ПОТЕКЛО

Во 2015 година при извршување на задолжителната проверка и преглед на пратки од страна на официјалните ветеринари на граничните премини во Р. Македонија извршени се ветеринарни проверки и прегледи на вкупно **18.064** пратки со живи животни и производи од животинско потекло при увоз и транзит (**15.268 увоз и 2.796 транзит**). Со цел заштита на јавното здравје и здравјето на потрошувачите, во делот на превземање на безбедносни мерки, земени се вкупно **332 мостри** за анализа.

Согласност со утврдената годишна програма за мониторинг на пратки од увоз за 2015 година, вкупниот број на земени мостри за анализа изнесува 74, од кои 66 мостри се за лабораториско испитување на храна од животинско потекло (Табела 13), а 7 мостри се за храна за исхрана на животни (Табела 14). Од вкупно 74 земени и анализирани мостри според утврдената годишна програма за мониторинг, само во 1 мостра е констатирано присуство на *Salmonella* spp.

Табела 13: Број на земени мостри од производи намаенети за исхрана на луѓе по мониторинг планот за 2015 година

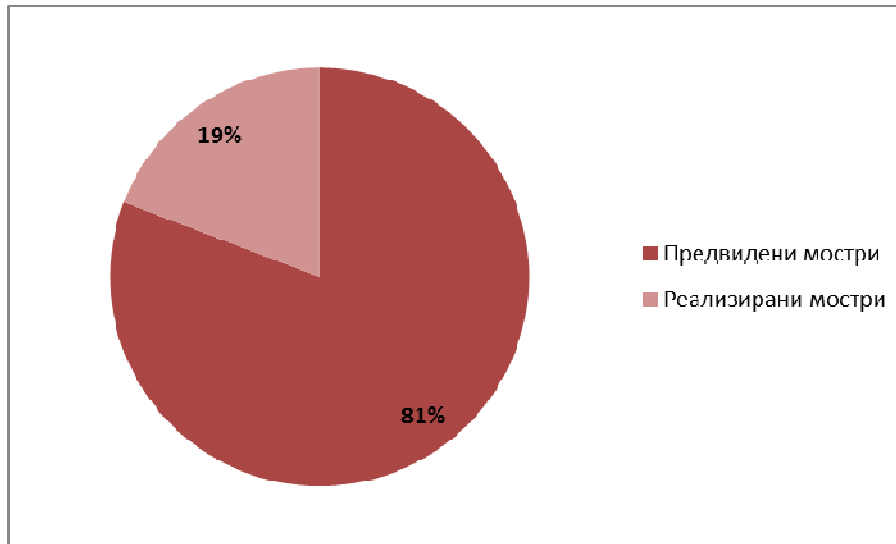
Број на земени мостри од производи намаенети за исхрана на луѓе по мониторинг планот за 2015 година			
Производ	Земја на потекло	Број на мостри	Резултат од мострите
Живинско месо	Велика Британија	1	Негативен
Живинско месо	Англија	2	Негативен
Живинско месо	Франција	4	Негативен
Живинско месо	Бразил	7	Негативен
Живинско месо	Словенија	1	Утврдено присуство на Salmonella
Живинско месо	Германија	1	Негативен
Живинско месо	САД	1	Негативен
Живинско месо	Италија	1	Негативен
МОМ од живина	Грција	3	Негативен
МОМ од живина	Франција	1	Негативен
МОМ од живина	Германија	1	Негативен
МОМ од живина	Унгарија	1	Негативен
Свинско месо	Канада	1	Негативен

Свинско месо	Шпанија	2	Негативен
Свинско месо	Германија	2	Негативен
Производи од месо	Србија	2	Негативен
Производи од месо	Хрватска	2	Негативен
Производи од месо	Босна и Херцеговина	2	Негативен
Риба	Канада	1	Негативен
Риба	Грција	1	Негативен
Риба	САД	1	Негативен
Риба	Исланд	2	Негативен
Риба	Аргентина	5	Негативен
Риба	Кина	1	Негативен
Риба во конзерва	Тајланд	10	Негативен
Ракови и школки	Грција	1	Негативен
УХТ млеко	Босна и Херцеговина	4	Негативен
УХТ млеко	Србија	2	Негативен
Павлака	Србија	2	Негативен
Мед	Молдавија	1	Негативен

Табела 14: Број на земени мостри од производи намаенети за исхрана на животни по мониторинг планот за 2015 година

Број на земени мостри од производи намаенети за исхрана на животни по мониторинг планот за 2015 година			
Производ	Земја на потекло	Број на мостри	Резултат од мострите
Премикси	Грција	1	Негативен
Премикси	Холандија	1	Негативен
Премикси	Србија	1	Негативен
Премикси	Словенија	1	Негативен
Храна за миленици	Чешка	1	Негативен
Храна за миленици	Германија	1	Негативен
Храна за миленици	Грција	1	Негативен
Храна за миленици	Италија	1	Негативен

Слика 12. Приказ на процентуален сооднос на предвидениот број на мостри и реализираниот број на мостри од пратки од увоз од животинско потекло наменети за исхрана на луѓе

Слика 13. Приказ на процентуален сооднос на предвидениот број на мостри и реализираниот број на мостри од пратки од увоз од животинско потекло наменети за исхрана на домашни животни и миленици

Исто така, во 2015 година, уништена е 1 пратка која не ги исполнувала условите за увоз поради микробиолошка неисправност на истата, утврдена со лабораториска суперанализа.

ДЕЛ 9

ПРЕГЛЕД НА КОНТРОЛИРАНИ И УВЕЗЕНИ ПРАТКИ ХРАНА ОД НЕЖИВОТИНСКО ПОТЕКЛО ВО 2015 ГОДИНА

Во 2015 година на граничните премини за влез во Република Македонија биле контролирани вкупно **21.251** пратки или **508.327.566** килограми храна од неживотинско потекло. Од вкупната бројка контролирани пратки **16.222** добиле дозвола за влез. За **5.060** била издадена согласност за влез со ускладиштување поради лабораториско тестирање, а **19** пратки биле забранети за увоз. Земени биле вкупно **7.160** мостри.

Табела 13: Број на контролирани пратки и количина во килограми на храна од неживотинско потекло на граничните премини при увоз во Република Македонија во 2015 година

Граничен премин	Број на контролирани пратки храна	Количина (кг)
Табановце	11.972	246.905.534
Богородица	4.568	119.774.892
Деве Баир	1.385	13.987.837
Кафасан	986	23.759.550
Меџитлија	289	8.214.052
Аеродром Скопје	316	24.368
Ново Село	380	10.734.529
Блаце	744	12.010.052
Делчево	510	36.484.347
Товарна	101	36.432.405
Вкупно	21.251	508.327.566

Од прикажаното во табелата може да се види дека најфреквентни се граничните премини Табановце (**11.972** пратки или **246.905.534** кг) и Богородица (**4.568** пратки или **119.774.892** кг).

Дел 9.1

Преглед на контролирани и увезени пратки производи од неживотинско потекло по Граничен премин

Табановце

Како што може да се види од табела 13, најголем број на пратки храна од неживотинско потекло во 2015 година биле контролирани на граничен премин Табановце. Од вкупната бројка контролирани пратки **7.912** добиле дозвола за влез. За **4.057** била издадена согласност за влез со ускладиштување поради лабораториско тестирање, а **3** пратки биле забранети за увоз. Земени биле вкупно **6.120** мостри.

Табела 13: Број на контролирани пратки и количина во килограми по вид на контролирана храна од неживотинско потекло на граничен премин Табановце

Вид на контролирана храна	Број на контролирани пратки храна	Количина (кг.)
Жита, пекарски производи и суровини за пекарство	2.504	122.031.481
Масти и масла од растително потекло	802	16.584.158
Адитиви за прехранбена индустрија	784	3.846.805
Какао производи, чоколади и бонбонски и крем. производи и суровини за производство	2.390	21.063.741
Овошје, зеленчук и преработки	1.473	20.841.004
Оцет	38	554.227
Вино и алкохолни пијалоци	166	1.460.732
Пиво и безалкохолни пијалоци	1.346	25.393.278
Минерални води	469	10.238.339
Сол	32	644.479
Кафе и чаеви	545	3.554.081
Детска храна и храна за доенчиња	173	1.329.700
Диететски производи и додатоци на храна	475	441.868

Шеќер	445	17.090.980
Зачин и зачински смеси	301	1.663.116
Останато	29	167.545
Вкупно	11.972	246.905.534

Богородица

Во текот на 2015 година на граничниот премин Богородица биле контролирани **4.568** пратки (**119.774.892** кг) храна од неживотинско потекло. Од вкупната бројка контролирани пратки **4.109** (**106.160.790** кг) добиле дозвола за влез. За **502** пратки (**13.454.772** кг) била издадена согласност за влез со ускладиштување поради лабораториско тестирање, а **7** пратки биле забранети за увоз. Земени биле **504** мостри.

Табела 14: Број на контролирани пратки и количина во килограми по вид на контролирана храна од неживотинско потекло на граничен премин Богородица

Вид на контролирана храна	Број на контролирани пратки храна	Количина (кг.)
Жита, пекарски производи и суровини за пекарство	292	5.555.581
Маси и масла од растително потекло	491	12.682.556
Адитиви за прехранбена индустрија	37	423.305
Какао производи, чоколади и бонбонски и крем.производи и суровини за производство	308	3.960.848
Овошје, зеленчук и преработки	2.560	60.409.379
Оцет	13	297.139
Вино и алкохолни пијалоци	66	562.813
Пиво и безалкохолни пијалоци	35	555.342
Минерални води	11	218.696

Сол	155	3.744.560
Кафе и чаеви	280	5.566.159
Диететски производи и додатоци на храна	87	625.285
Шеќер	183	24.795.016
Зачин и зачински смеси	47	373.797
Детска храна и храна за доенчиња	1	2.164
Вкупно	4.568	119.774.892

Деве Баир

На граничниот премин Деве Баир во 2015 година биле контролирани **1.385** пратки, односно **13.987.837** килограми храна од неживотинско потекло. Од вкупната бројка контролирани пратки **1.384 (13.965.967 кг)** добиле дозвола за влез. За **1** пратка (**21.870 кг**) била издадена согласност за влез со ускладиштување поради лабораториско тестирање. Земена била **1** мостра.

Табела 15: Број на контролирани пратки и количина во килограми по вид на контролирана храна од неживотинско потекло на граничен премин Деве Баир

Вид на контролирана храна	Број на контролирани пратки храна	Количина (кг.)
Жита, пекарски производи и суровини за пекарство	422	2.992.018
Масти и масла од растително потекло	59	988.123
Адитиви за прехранбена индустрија	152	854.833
Какао производи, чоколади и бонбонски и крем. производи и суровини за производство	98	773.877
Овошје, зеленчук и преработки	127	2.126.689
Оцет	3	62.700
Вино и алкохолни пијалоци	23	229.602
Пиво и безалкохолни пијалоци	170	2.555.356

Минерални води	7	112.820
Сол	1	10.000
Кафе и чаеви	39	147.410
Диететски производи и додатоци на храна	101	98.387
Шеќер	53	1.121.714
Зачин и зачински смеси	28	85.404
Останато	94	1.783.749
Детска храна и храна за доенчиња	8	45.155
Вкупно	1.386	13.987.837

Ќафасан

На граничниот премин Ќафасан во 2015 година биле контролирани **986** пратки, односно **23.759.550** килограми храна од неживотинско потекло. Од вкупната бројка контролирани пратки **817 (18.878.489 кг)** добиле дозвола за влез. За **169** пратки (**4.881.061 кг**) била издадена согласност за влез со ускладиштување поради лабораториско тестирање. Земени биле **189** мостри.

Табела 16: Број на контролирани пратки и количина во килограми по вид на контролирана храна од неживотинско потекло на граничен премин Ќафасан

Вид на контролирана храна	Број на контролирани пратки храна	Количина (кг.)
Жита, пекарски производи и суровини за пекарство	141	3.074.079
Масти и масла од растително потекло	31	383.286
Адитиви за прехранбена индустрија	21	346.988
Какао производи, чоколади и бонбонски и крем. производи и суровини за производство	62	499.668
Овошје, зеленчук и преработки	589	17.840.698

Оцет	2	4.575
Вино и алкохолни пијалоци	4	38.323
Пиво и безалкохолни пијалоци	55	986.794
Сол	5	110.400
Кафе и чаеви	72	473.563
Диететски производи и додатоци на храна	3	692
Зачин и зачински смеси	1	484
Вкупно	986	23.759.550

Меџитлија, Аеродром, Ново Село, Блаце, Делчево, Товарна

На граничните премини Меџитлија, Аеродром, Ново Село, Блаце, Делчево и Товарна во 2015 година биле контролирани **2.340** пратки со храна од неживотинско потекло. **2.000** пратки добиле дозвола за влез. За **331** пратка била издадена согласност за влез со ускладиштување поради лабораториско тестирање, а **9** пратки биле забранети за увоз. Земени биле **346** мостри.

Табела 17: Број на контролирани пратки и количина во килограми по вид на контролирана храна од неживотинско потекло на граничен премин Меџитлија, Аеродром, Ново Село, Блаце, Делчево и Товарна

Вид на контролирана храна	Број на контролирани пратки храна	Количина (кг.)
Жита, пекарски производи и суровини за пекарство	250	20.470.243
Масти и масла од растително потекло	467	38.467.104
Адитиви за прехранбена индустрија	99	101.145
Какао производи, чоколади и бонбонски и крем. производи и суровини за производство	163	1.839.983
Овощје, зеленчук и преработки	575	8.430.423
Оцет	20	82.355

Вино и алкохолни пијалоци	7	17.616
Пиво и безалкохолни пијалоци	302	6.587.706
Минерални води	17	367.391
Сол	27	6.936.567
Кафе и чаеви	57	512.140
Диететски производи и додатоци на храна	134	12.550
Шеќер	90	18.819.147
Зачин и зачински смеси	38	154.452
Останато	94	1.099.932
Вкупно	2.340	103.899.753

ДЕЛ 10

ПРЕГЛЕД НА КОНТРОЛИРАНИ И УВЕЗЕНИ ПРАТКИ ПРОИЗВОДИ И МАТЕРИЈАЛИ ШТО ДООЃААТ ВО КОНТАКТ СО ХРАНА ВО 2015 ГОДИНА

Во 2015 година на граничните премини за влез во Република Македонија биле контролирани вкупно **8.962** пратки или **68.812.298** килограми производи и материјали што доаѓаат во контакт со храната. Од вкупната бројка контролирани пратки **8.691** добиле дозвола за влез. За **269** била издадена согласност за влез со ускладиштување поради лабораториско тестирање, а **2** пратки биле забранети за увоз. Биле земени вкупно **270** мостри.

Табела 18: Број на контролирани пратки и количина во килограми на производи и материјали што доаѓаат во контакт со храна на граничните премини при увоз во Република Македонија во 2015 година

Граничен премин	Број на контролирани пратки производи и материјали што доаѓаат во контакт со храна	Количина (кг)
Табановце	4.974	41.974.133
Богородица	1.605	7.458.862
Деве Баир	890	6.030.020
Кафасан	55	255.632
Меџитлија	118	542.968
Аеродром Скопје	188	101.226
Ново Село	698	8.392.605
Блаце	67	600.728
Делчево	324	2.834.396
Товарна	43	621.728
Вкупно	8.962	68.812.298

Од прикажаното во табелата може да се види дека најфреквентни се граничните премини Табановце (**4.974** пратки или **41.974.133** кг) и Богородица (**1.605** пратки или **7.458.862** кг). Следуваат граничните премини Деве Баир и Ново Село со **890** и **698**

пратки соодветно. На останатите гранични премини за влез во Република Македонија во 2015 година биле контролирани вкупно **795** пратки.

Дел 10.1

Преглед на контролирани и увезени пратки производи и материјали што доаѓаат во контакт со храна по Граничен премин

Табановце

Како што може да се види од табела 19, најголем број на пратки и тоа **4.974** производи и материјали што доаѓаат во контакт со храна во 2015 година биле контролирани на граничен премин Табановце. Од вкупната бројка контролирани пратки **4.812** добиле дозвола за влез. За **161** пратка била издадена согласност за влез со ускладиштување поради лабораториско тестирање. Земени биле вкупно **161** мостра.

Во однос на видот и количината на контролирани пратки производи и материјали што доаѓаат во контакт со храна се издвојуваат материјалите и производите од стакло, порцелан и керамика со **22.674.048** кг или.

Табела 19: Број на контролирани пратки и количина во килограми по вид на производи и материјали што доаѓаат во контакт со храна на граничен премин Табановце

Вид на контролирана храна	Број на контролирани пратки производи и материјали што доаѓаат во контакт со храна	Количина (кг.)
Метални садови и прибор	664	2.310.959
Машини и апарати за производство на храна	896	2.828.941
Материјали и производи од дрво	289	4.850.806
Материјали и производи од стакло, порцелан и керамика	1.378	22.674.048
Материјали, производи и садови од вештачки маси	1.171	5.330.590
Материјали и производи од хартија, гума и текстил	576	3.978.789

Специфични течни детергенти и дезинфициенси за производи и материјали кои доаѓаат во контакт со храната		
Вкупно	4.974	41.974.133

Богородица

Во текот на 2015 година на граничниот премин Богородица биле контролирани **1.605** пратки, односно **7.458.862** кг производи и материјали што доаѓаат во контакт со храната. Од вкупната бројка контролирани пратки **1.545** добиле дозвола за влез. За **60** пратки била издадена согласност за влез со ускладиштување поради лабораториско тестирање. Биле земени вкупно **60** мостри.

Во однос на видот и количината на контролирани пратки производи и материјали што доаѓаат во контакт со храна се издвојуваат материјалите и производите од стакло, порцелан и керамика со **2.827.814** кг.

Табела 20: Број на контролирани пратки и количина во килограми по вид на производи и материјали што доаѓаат во контакт со храна на граничен премин Богородица

Вид на контролирана храна	Број на контролирани пратки производи и материјали што доаѓаат во контакт со храна	Количина (кг.)
Метални садови и прибор	321	1.246.329
Машини и апарати за производство на храна	202	510.345
Материјали и производи од дрво	23	35.722
Материјали и производи од стакло, порцелан и керамика	318	2.827.814
Материјали, производи и садови од вештачки маси	632	2.112.692
Материјали и производи од хартија, гума и текстил	106	705.690
Останато	3	20.270
Вкупно	1.605	7.458.862

Деве Баир

На граничниот премин Деве Баир во 2015 година биле контролирани **890** пратки, односно **6.030.020** килограми производи и материјали што доаѓаат во контакт со храната.

Во однос на видот и количината на увезени производи и материјали што доаѓаат во контакт со храна, на граничниот премин Деве Баир како и на Табановце се издвојуваат материјалите и производите од стакло, порцелан и керамика со увезени **226** пратки (**3.451.969** кг).

Табела 21: Број на контролирани пратки и количина во килограми по вид на производи и материјали што доаѓаат во контакт со храна на граничен премин Деве Баир

Вид на контролирана храна	Број на контролирани пратки производи и материјали што доаѓаат во контакт со храна	Количина (кг.)
Метални садови и прибор	150	389.618
Машини и апарати за производство на храна	71	95.754
Материјали и производи од дрво	8	733
Материјали и производи од стакло, порцелан и керамика	226	3.451.969
Материјали, производи и садови од вештачки маси	413	1.894.438
Материјали и производи од хартија, гума и текстил	21	173.428
Специфични течни детергенти и дезинфициенси за производи и материјали кои доаѓаат во контакт со храната	1	24.080
Вкупно	890	6.030.020

Ново Село

На граничниот премин Ново Село во 2015 година биле контролирани **698** пратки, односно **8.392.605** килограми производи и материјали што доаѓаат во контакт со храна. Од вкупната бројка контролирани пратки **678** (**8.077.084** кг) добиле дозвола

за влез. За **20** пратки (**315.521** кг) била издадена согласност за влез со ускладиштување поради лабораториско тестирање. Биле земени **20** мостри.

Во однос на видот на контролирана пратки производи и материјали што доаѓаат во контакт со храна се издвојуваат материјалите и производите од стакло, порцелан и керамика со контролирани **270** пратки (**5.585.803** кг).

Табела 22: Број на контролирани пратки и количина во килограми по вид на производи и материјали што доаѓаат во контакт со храна на граничен премин Ново Село

Вид на контролирана храна	Број на контролирани пратки производи и материјали што доаѓаат во контакт со храна	Количина (кг.)
Метални садови и прибор	61	310.516
Машини и апарати за производство на храна	27	103.321
Материјали и производи од дрво	2	2.601
Материјали и производи од стакло, порцелан и керамика	270	5.585.803
Материјали, производи и садови од вештачки маси	268	1.678.957
Материјали и производи од хартија, гума и текстил	70	711.407
Вкупно	698	8.392.605

Меџитлија, Аеродром, Ќафасан, Блаце, Делчево, Товарна

На граничните премини Меџитлија, Аеродром, Ќафасан, Блаце, Делчево и Товарна во 2015 година биле увезени **795** пратки производи и материјали што доаѓаат во контакт со храна. **766** пратки добиле дозвола за влез. За **28** пратки била издадена согласност за влез со ускладиштување поради лабораториско тестирање. Биле земени **29** мостри.

Што се однесува до видот и количината на контролирана пратки, со **2.600.936** кг се издвојуваат материјалите и производите од стакло, порцелан и керамика, а потоа следуваат материјалите, производите и сатовите од вештачки маси со **1.624.674** кг.

Бројот на пратки и количината на останатите видови производи и материјали што доаѓаат во контакт со храна се дадени во табеларен преглед.

Табела 23: Број на контролирани пратки и количина во килограми по вид на производи и материјали што доаѓаат во контакт со храна на граничен премин Меџитлија, Аеродром, Кафасан, Блаце, Делчево и Товарна

Вид на контролирана храна	Број на контролирани пратки производи и материјали што доаѓаат во контакт со храна	Количина (кг.)
Метални садови и прибор	106	287.049
Машини и апарати за производство на храна	170	116.425
Материјали и производи од дрво	9	3.106
Материјали и производи од стакло, порцелан и керамика	153	2.600.936
Материјали, производи и садови од вештачки маси	300	1.624.674
Материјали и производи од хартија, гума и текстил	42	237.816
Специфични течни детергенти и дезинфициенси за производи и материјали кои доаѓаат во контакт со храната	1	900
Останато	14	85.772
Вкупно	795	4.956.678

СЕКТОР ЗА ВЕТЕРИНАРНО ЈАВНО ЗДРАВСТВО

Секторот за Ветеринарно јавно здравство во рамките на Агенцијата за храна и ветеринарство е составен од шест одделенија и тоа:

Одделение за безбедност на храна од животинско потекло;

Одделение за квалитет на храна од животинско потекло;

Одделение за ветеринарно медицински препарати;

Одделение за нус-производи од животинско потекло;

Одделение за безбедност на храна на животните и исхрана на животните; и

Одделение за државна инспекција во ветеринарно јавно здравство.

Активностите на Секторот се спроведување согласно Годишниот план за работа изготвен согласно стратешките документи на Агенцијата за храна и ветеринарство, Повеќегодишниот контролен план за надзор во областа на храната, ветеринарството и здравјето на растенијата, Националната програма за усвојување на правото на ЕУ, Програмите за ветеринарно јавно здравство, Контролните планови и планови за мониторинг, како и врз основа на законските и подзаконските решенија односно обврските за нивна имплементација.

Безбедност на храна од животинско потекло

Одобрување на објекти и оператори со храна од животинско потекло

Согласно обврските од Законот за безбедност на храната (Службен весник на Република Македонија 157/10) во однос на постапката на одобрување на објекти и оператори со храна состојбата е следна :

Во 2015 година пристигнати се вкупно 39 предмети од оператори со храна од животинско потекло.

Во 2015 година изработени се вкупно 57 решенија за времено и трајно одобрување на објекти и оператори со храна, согласно фазите на одобрување од Процедура за постапување на комисијата за одобрување на оператор со храна и објекти за производство, преработка и манипулација на храна од животинско потекло.

Табела

Објекти за преработка на млеко	Објекти за преработка на месо	Ладилници	Кланици	Сортирници за јајца	Објекти за мед

6 трајно одобрени	11 трајно одобрени	8 трајно одобрени	2 трајно одобрени	4 трајно одобрени	/
7 времено одобрени	6 времено одобрени	5 времено одобрени	2 времено одобрени	1 времено одобрени	3 времено одобрени
	2 трајно одобрени дополнителна активност				
Вкупно: 13	Вкупно: 19	Вкупно: 13	Вкупно: 4	Вкупно: 5	Вкупно: 3
					Вкупно: 57

По 34 предмети од страна на оператори со храна од животинско потекло за одобрување на објекти, постапката на одобрување е во тек.

Преодобрени се 5 објекти и оператори со храна кои во постапката на реструктурирање се унапредиле и ги исполниле новите законски барања.

Тековно се води и ажурира Регистарот на одобрени објекти и оператори со храна од животинско потекло со најновите податоци за категоризации, акциони планови, барања за привремено одобрување, известувања од инспектори или оператори со храна, записници за времен прекин на работа, издадени решенија за времено, и продолжување на времено и трајно одобрување.

Тековно се води и ажурира веб регистарот на одобрени објекти со најновите решенија за одобрување или укинување на операторие со храна и негово објавување на веб страната на Агенцијата,

Тековно се води и ажурира регистарот на укинати решенија на одобрени објекти со издадени решенија за укинување и последователно водење и ажурирање на веб регистарот на укинати решенија на објекти и оператори со храна и негово објавување на веб страната на Агенцијата,

Во текот на 2015 година повлечени од регистарот на одобрени објекти и оператори со храна се 18 објекти и оператори со храна.

Регистрација на објекти и оператори со храна од животинско потекло

Регистрацијата на објекти и оператори со храна од животинско потекло се спроведува тековно на основа на поднесени барања. Во текот на 2015 година регистрани се вкупно 140 нови оператори со храна .

Табела

Реализација на регистрирани малопродажни објекти и оператори со храна од животинско потекло

Тип на објект	Издадени изводи за малопродажни објекти со храна од животинско потекло
Месарница	68
Месарница со дел на обработка на месо	51
Рибарница	9
Специјализирана продавница за јајца	4
Спец. продавница за млеко и млечни производи	8
Вкупно:	140

Регистрација на правни лица увозници на храна од животинско потекло

Според обврските од Законот за безбедност на храната (Службен весник на Република Македонија 157/2010) и Правилник за начинот и постапката на регистрација на физички и правни лица кои вршат увоз и/или повторен извоз и формата и содржината на евиденцијата за увоз и/или повторен извоз („Службен весник на Република Македонија“ бр. 8/2015), по барање на правните лица увозници на храна од животинско потекло извршен е упис во регистрот на правни лица увозници на храна од животинско потекло и издадени се 80 изводи за нивна регистрација.

Тековно се одржува и ажурира регистарот на увозници на храна од животинско потекло при што секоја верзија од истиот се објавува на интернет страната на Агенцијата.

По 6 предмети / барања за регистрација на правни лица кои вршат увоз и/или повторен извоз постапката за добивање на извод е во тек односно изготвени се Известувања за дополна на доставената документација и се чека достава на побараната докуменатција од страна на барателот/увозникот со цел продолжување на постапката на регистрација и издавање на извод.

Програма за реструктурирање на објекти и оператори со храна од животинско потекло

Програмата за реструктурирање (унапредување) на објектите оператори со храна има за цел да обезбеди сите објекти – оператори со храна од животинско потекло во Република Македонија кои се одобрени согласно прописите од ветеринарното здравство пред 1 јануари 2008 година (старата законска регулатива која не е хармонизирана со стандарите на ЕУ) за одреден временски период да ги исполнат новите законски барања, односно релевантните стандарди на ЕУ.

Со Законот за безбедност на храна (157/2010, 53/2011, 1/2012, 164/2013, 187/2013, 43/2014) се обезбедуваат измените во правната основа за категоризација и унапредување на објектите – операторите со храна од животинско потекло и се обезбедува ефикасно имплементирање со индивидуален пристап и задоволителен степен на флексибилност.

Роковите и начинот на спроведување на постапката на реструктурирање се утврдени со донесување на Уредба за начинот на спроведување на постапката на реструктурирање на објектите и операторите со храна од животинско потекло, моделот на барања и роковите за спроведување на активностите на постепено унапредување на објектите кои не се во сообразност со прописите за безбедност на храна и ветеринарно здравство (Сл.Весник на РМ 32/2013).

Временската динамика за спроведување на постапката на реструктурирање на објектите – операторите со храна согласно наведената Уредба е одредена на пет години, односно период на време во кој објектите – операторите со храна треба да ги исполнат законските барања, односно да престанат со дејност доколку барањата не бидат исполнети. Оваа временска динамика треба да биде усогласена со Планот за унапредување на објектот и усогласувањето на работењето согласно прописите за безбедност на храна и ветеринарно здравство и релевантните прописи на Европската Унија, доставен од самиот оператор со храна.

Категоризација на објектите

Заради потреба на спроведување на постапка за реструктурирањето, согласно горенаведената Уредба, објектите и операторите со храна во зависност од степенот на сообразностите на истите со барањата за безбедност утврдени со прописите за безбедност на храна и ветеринарното здравство се категоризирани и тоа:

Категорија А - Сообразни со барањата за безбедност утврдени со прописите за безбедност на храна и ветеринарното здравство.

Категорија Б - Несообразни со барањата за безбедност утврдени со прописите за безбедност на храна и ветеринарното здравство

1. Категорија Б 1 – објекти и оператори со храна со недостатоци од помал тип кои може да ги исполнат барањата за безбедност утврдени со прописите за безбедност на храна и ветеринарното здравство во пократок временски период (недостатоци кои имаат незначителен ризик за безбедноста на храната). Објектите од оваа

категиорија започнале да ги воведуваат новите законски барања за безбедност на храна и ќе го завршат процесот на реструктурирање до крај на 2015 година.

2. Категорија Б 2 – објекти и оператори со храна кои имаат потенцијал да ги исполнат барањата за безбедност утврдени со прописите за безбедност на храна и ветеринарното здравство, но е потребно да спроведат значителни подобрувања во делот на инфраструктурата на објектите и ќе го завршат процесот на реструктурирање до крај на 2014 година или ќе преминат во категорија Б 1.

Постапувајќи согласно Уредбата и дадените рокови за спроведување на активностите за унапредување заврши постапката за реструктурирање до крајот на јуни 2013 година за објектите од Б 1 категорија и крајот на декември 2013 година за објектите од Б 3 категорија, и истите се унапредени во повисока категорија (Б 2 и Б 1 категорија) или објектите и операторите со храна кои не се унапредија во повисока категорија престанаа со работа.

Во Република Македонија до 01.01.2008 година, беа одобрени вкупно 276 објекти - оператори со храна од животинско потекло согласно Закон за ветеринарно здравство (Сл. весник на РМ бр.28/1998) односно со старата националната легислатива која не е усогласена со барањата на Европска Унија.

Во постапка на реструктурирање на објекти и оператори со храна од животинско потекло од почетните 276 објекти - оператори со храна одобрени согласно старата национална легислатива која не е усогласена со барањата на Европска Унија (Закон за ветеринарно здравство Сл. весник на РМ бр.28/1998) состојбата заклучно со 31.12. 2015 година е следнава:

- на 117 објекти и оператори со храна од животинско потекло им се укинати одобренијата за работа поради престанок на вршење на одобрената дејност – производство, преработка или складирање на производи од животинско потекло од страна на операторот со храна од повеќе причини (стечајна постапка, финансиска неодржливост, промена на дејноста и др.), поради забрана на вршење на дејност од страна на АХВ со донесување на решение за укинување на решението за одобрение за објекти оператори со храна и др. (објектот не ги исполнува законските барањата за одвивање на одобрените активности во објектот).
- на 33 објекти - оператори со храна од животинско потекло им се повлечени одобренијата за работа од причина што со законот за безбедност на храна нивната дејност на работа не подлежи на процес на одобрување туку на регистрација,
- на 11 објекти и оператори со храна издадени им се решенија за привремено одобрување под услови утврдени за локализирана активност,
- 52 објекти и оператори со храна одобрени по старата законска регулатива поради извршена постапка на унапредување во градежно /техничко/

технолошките услови за работа ги исполниле новите законски барања и истите се преодобрени согласно новата законска регулатива усогласена со критериумите и барањата на Европската Унија,

- 38 објекти и оператори со храна по извршените контроли се категоризирани во А категорија - сообразни со барањата за безбедност утврдени со прописите за безбедност на храна и ветеринарното здравство и истите се во постапка на преодобрување - поднесување на барање за трајно одобрување,
- 25 објекти и оператори со храна се останати во Б категорија и истите сеуште го немаат завршено процесот на реструктурирање согласно дадениот рок со Уредбата до крај на 2015 година.

Активности во 2015 година.

Во 2015 година Агенцијата за храна и ветеринарство ги продолжи своите активности кои представуваат континуитет на активностите од 2014 година, согласно Уредба за начинот на спроведување на постапката на реструктурирање на објектите и операторите со храна од животинско потекло, моделот на барања и роковите за спроведување на активностите на постепено унапредување на објектите кои не се во сообразност со прописите за безбедност на храна и ветеринарно здравство (Сл.Весник на РМ 32/2013).

Објекти и оператори со храна од Б 2 категорија кои не се унапредија во повисока категорија (Б1 или А) до предвидениот рок – крај на 2014 година, согласно Уредбата во 2015 година им се издадени решенија за привремено одобрување под услови утврдени за локализирана активност и тоа:

- а) на 3 објекти и оператори со храна издадени им се решенија за привремено одобрување под услови утврдени за локализирана активност,
- б) на 5 објекти и оператори со храна укинати им се решенијата за одобрување и согласно законските одредби и истите се евидентирани во регистарот на регистрирани објекти и оператори со храна за локализирана активност,

Преодобрени се 8 објекти и оператори со храна кои имаат поминато во А категорија односно го имаат завршено процесот на реструктурирање и ги исполниле новите законски барања,

Издадени се 16 решенија за привремено одобрение за објектот со временска рамка на одстранување на несообразностите,

Укинати се 3 издадени привремени решенија за одобрување на операторот со храна. На 1 објект и оператори со храна од животинско потекло е укинато решението за одобрение за работа поради престанок на вршење на одобрената дејност.

Со цел завршување на процесот на реструктурирање – унапредување на објектите операторите со храна од животинско потекло, Агенцијата за храна и ветеринарство

согласно утврдениот план за контроли на објектите и операторите со храна ја констатира фактичката состојба.

Од извршените официјални контроли на операторите со храна и објектите влезени во процес на реструктурирање, констатирано е дека процесот на унапредување сеуште го немаат завршено 25 објекти и оператори со храна, иако се во напредна фаза на усогласување со барањата на Европска Унија.

Агенцијата за храна и ветеринарство, планира да предложи пролонгирање на рокот за реструктурирање за објектите и операторите со храна кои се во напредна/финална фаза на унапредување на инфраструктурата во објектите, но поради комплексноста на зафатите, во рокот до крај на 2015 година, даден во Уредбата за начинот на спроведување на постапката на реструктурирање на објектите и операторите со храна од животинско потекло, моделот на барања и роковите за спроведување на активностите на постепено унапредување на објектите кои не се во согласност со прописите за безбедност на храна и ветеринарно здравство (Сл.Весник на РМ 32/2013), не можат во целост да ја завршат постапката и за истата е потребен дополнителен период за завршување.

Прилог: Табела со вкупен број на одобрени објекти и оператори со храна од животинско потекло во Република Македонија и преглед по категории на објектите кои подлежат на реструктурирање.

Секција	Вид на објект	Објекти одобрени пред 01.01.2008 год	Објекти кои подлежат на реструктурирање	Објекти кои подлежат на реструктурирање - категоризација Состојба декември 2014					Вкупно	Објекти одобрени согласно Законот за ветеринарно јавно здравство и Законот за безбедност на храна - усогласени со барањата на ЕУ				Вкупно одобрени објекти во Р.М.
				Б 1	Б 2	Б 3	Б 4	А		Трајно одобрени	Локализирани активност	Времено одобрение	Вкупно	
0	објекти со општа активност	67	14	8				6	14	49		1	50	64
I	месо од домашни чапункари	26	8	3	1			4	8	10	1		11	19
II	месо од живина и зајаци	2	1	1					1	2		2	4	5
IV	месо од дивеч											1	1	1
V	мелено месо, подгот. од месо, MOM	1								3	8	3	14	14
VI	производи од месо	52	14	4				10	14	13	10	2	25	39
VIII	риба и производи од риба	2								2			2	2
IX	свежо млеко и производи од млеко	92	21	5				16	21	31	13	17	61	82
X	јајца и производи од	4	2	1				1	2	34	27	1	62	64

	јајца													
XI	жабји батаци и полжави	2	1	1				1						1
	објекти кои не се опфатени со Рег.2004/853)	23												
XVI	Мед	5	2	1			1	2	2		2	4	6	
XVII	мешовити производи								1			1	1	
	Вкупно:	276	63	24	1		38	63	147	59	29	235	298	

Националната мониторинг програма за пратење на присуство на резидуи во производи од животинско потекло

Во текот на 2015 година во врска со НМПР извршени се следните активности:

- Изготвена е Националната мониторинг програма и планот за контрола на резидуи од одредени супстанции, ветеринарни лекови и контаминенти во живи животни и храна од животинско потекло за 2015 година;
- Изготвени и проследени се месечни планови по организациони единици врз основа на податоците од Националната мониторинг програма и план за контрола на резидуи од одредени супстанции, ветеринарни лекови и контаминенти во живи животни и храна од животинско потекло за 2015 година;
- Континуирано се води евиденција и се обработуваат сите податоци, документи во врска со Националната мониторинг програма и план за резидуи за 2015 година;
- Следење на исполнувањето на правата и обврските кои произлегуваат од Договорот меѓу Агенцијата за храна и ветеринарство и Институтот за храна при ФВМ-Скопје во врска извршените испитувања на резидуи;
- Ревизија на динамиката на остварувањето на Националниот план за контрола на резидуи од одредени супстанции, ветеринарни лекови и контаминенти во живи животни и храна од животинско потекло за 2015 година и превземање на активности за негово целосно остварување;
- Во врска со реализацијата на мострирањето според НМПР за 2015 година предвидено е земање на 1112 примероци, при што земени се 1066 примероци и доставени се резултати од испитувањата за истите од страна на Факултетот за ветеринарна медицина - Скопје.
- Извршена е измена на Упатството за стратегија за мострирање и начин на земање примероци (мостри) предвидени со Националната мониторинг програма за контрола на резидуи од ветеринарно медицински препарати и контаминенти во живи животни и храна од животинско потекло во системот ИСО 9001 согласно од препораките на ФВО мисијата за аквакултура.
- Во поглед на обуки и едукација од областа на Националната мониторинг програма за контрола на резидуи од ветеринарно медицински препарати и контаминенти во живи животни и храна од животинско потекло одржана е ТАИЕХ работилница за имплементација на Националниот мониторинг план за резидуи на 14-15 декември во Скопје.
- Одржување на состаноци со ФВМ во врска со НМП за резидуи.

Позитивни наоди

Во текот на 2015 година од страна на ФВМ досега добиено е известување за 16 незадоволителни (позитивни) резултати и тоа: 2 примерока позитивни на зеараленон во храна за животни, 4 на олово во дивеч и 10 примерока позитивни кадмиум во дивеч.

Преглед на незадоволителни (позитивни) резултати е дадено во табелата:

Општина	Вид	Позитивен наод на
Кичево	Добиточна храна	Zearalenone
Делчево	Добиточна храна	Zearalenone
Струга	Дивеч	Кадмиум
Струга	Дивеч	Кадмиум
Велес	Дивеч	Кадмиум
Гостивар	Дивеч	Олово
Велес	Дивеч	Олово
Крива Паланка	Дивеч	Кадмиум
Струга	Дивеч	Кадмиум
Неготино	Дивеч	Олово
Прилеп	Дивеч	Кадмиум
Велес	Дивеч	Кадмиум
Крива Паланка	Дивеч	Кадмиум
Битола	Дивеч	Кадмиум
Кратово	Дивеч	Олово
Струга	Дивеч	Кадмиум

Во поглед на позитивните наоди на зеараленон спроведена е истрага од страна на официјалните ветеринари. Констатирано е дека храната за животни потекнува од сопствено производство на фармерот и дека од истата храна повеќе нема залихи. Официјалните ветеринари во текот на два последователни месеци земаат дополнителни примероци од храната која се користи во моментот во одгледувалиштата и добиени се негативни резултати.

Во поглед на позитивните наоди на тешки метали во дивеч официјалните ветеринари во текот на два последователни месеци земаат по два дополнителни примероци како појачан мониторинг. Примероците потекнуваат од дивеч доколку се земаат во сезоната на лов, а доколку почнала сезоната на ловостој примероците се земаат од мед или млеко кое се произведува во непосредната околина. Во оние случаи каде се добиени задоволителни резултати постапката е прекината, додека во случаите каде се добиени повторно незадоволителни резултати, со решение се забранува употреба на внатрешни органи од дивеч и се наложува нивно нештетно отстранување.

Национален контролен план за намалување на присуството на салмонелозата кај кокошките (*Gallus Gallus*) во Република Македонија

Активноста се реализира од Секторот за здравствена заштита на животните во соработка со Секторот за ветеринарно јавно здравство

Програма за официјални контроли на ниво на примарно производство на млеко и исполнување на критериумите за сирово млеко

За реализација на Програмата изработен е План со цел е да се обезбеди унапредување на квалитетот на сировото млеко и да се обезбеди исполнување на соодветната легислатива на Европската Унија во однос на критериумите за број на микроорганизми и соматски клетки и хигиенско здравствените барања за одгледувалиштата на молзни грла согласно Regulation 2004/853/EC and Regulation 2004/854/EC, а која легислатива е транспонирана во Правилникот за посебните барања за безбедност и хигиена и начинот и постапката на вршење на службените контроли на млекото и млечните производи (Службен весник на РМ, бр. 26/2012), без да дојде до големи пореметување на секторот на примарно производство на млеко и без да се загрози безбедноста на храната ставена во промет во Република Македонија. Со планост се уредуваат активностите за категоризација на одгледувалиштата на млечни крави засновано на проценка на ризик по безбедноста на храната од аспект на исполнување на критериумите за сирово млеко и хигиенско здравствените барања соогласно законските барања на Република Македонија и Европската Унија.

Планот го утврдува модел на планирање и имплементирање на контролите базирани врз ризик, во објектите-одгледувалиштата и операторите со храна на ниво на примарно производство (одгледувалишта со молзни грли) за дефинирање на реалните ризици и одредување на односот на критериумите за сирово млеко (број на микроорганизми и соматски клетки) во однос на безбедноста на млекото (директно и индиректно влијание).

Првично временската рамка за завршување на процесот на реструктурирање – надградување на млечните фарми е до крајот на 2019 година.

Во рамките на остварување на Планот досега извршено е:

- добивање и обработка на податоци за вкупниот број одгледувалишта
- добивање и обработка на постоечки податоци за бројот на микроорганизми и за вкупен број на соматски клетки во млекото кај примарните производители на млеко

За преземените активности изработена е информација до Влада на РМ, која на својата 129 седница го усвојува Планот.

Аудит на операторите со храна од животинско потекло во однос на посебни барања за безбедност на храна и работата на официјалните ветеринари во објектите

Извршен аудит на 5 одобрени објекти и оператори со храна за извоз во ЕУ за исполнување на општите и посебните хигиенски барања на храната од животинско потекло за извоз на производи во ЕУ: кланица Серта од Кавадарци, Кланица Струмица, Кланица Ново Село, Кланица Љума и Кланица Горни Полог

Извршен аудит на 5 објекти и оператори со храна заинтересирани за извоз на производи во земји членки на и Руска федерација за исполнување на општите и посебните хигиенски барања на храната од животинско потекло за извоз на производи во ЕАЕС и тоа: Римес – Скопје, Пекабеско – Скопје, МИК – Св. Николе, Биљанови – Струга и Карнем – Гостивар.

Извршен аудит на 1 одобрен објект и оператор со храна за исполнување на општите и посебните хигиенски барања на храната од животинско потекло - Млекара Бистра од Кичево

Извршена е контрола за исполнување на работните задачи од страна на официјалните ветеринари во 5 одобрени за извоз во ЕУ кланици за колење на домашни чапункари како и на официјалните ветеринари во 6 објекти влезени во процес на реструктуирање.

Законски усогласување изработка на законски и подзаконски акти и административна подршка на официјалните ветеринари

Со воведувањето на ИСО стандардот од страна на Одделението за безбедност на храна од животинско потекло изработени се следниве документи:

- упатство за одобрување на објекти за извоз во земји членки на ЕАЕС и руска федерација
- упатство за контрола на објекти за извоз во земји членки на ЕАЕС и руска федерација

Во рамки на ИСО стандардот од страна на Одделението за безбедност на храна од животинско потекло извршена е измена на следниве документи:

- Процедура за постапување на комисијата за одобрување на оператор со храна и објекти за производство, преработка и манипулација на храна од животинско потекло,
- Упатство за стратегија за мострирање и начин на земање на примероци предвидени со Националната мониторинг програма за контрола на резидуи од ветеринарно медицински препарати и контаминенти во живи животни и храна од животинско потекло.

Усвоени се три правилника од областа на безбедноста на храната

- Правилникот за службени контроли на храна од животинско потекло;
- Правилникот за посебните барања на храна од животинско потекло;
- Правилник за измена и дополна на Правилникот за посебните барања за безбедност и хигиена и начинот и постапката на вршење на службените контроли на млекото и млечните производи

Изготвени се два правилника кои се во процедура на усвојување:

- Правилник за измена и дополна на Правилникот за директно снабдување
- Правилник за посебни барања за контрола на *Trichinella* во месото

Обука на официјалните ветеринари

Реализирани се повеќе работилници во времетраење од по еден ден во Агенцијата за храна и ветеринарство со основна цел запознавање на официјалните ветеринари со воведувањето на ИСО стандардот, новиот пристап и примена на документацијата која произлегува од истиот, континуирано обновување на знаењето преку презентација на упатствата, процедурите и прирачниците, како и обврски кои произлегуваат од Законот за безбедност на храната во делот на работата на одделението за безбедност на храна од животинско потекло.

Издавање на согласности / гаранции

Изработка на Согласности за повторен увоз на одбиени пратки кои потекнуваат од Република Македонија од друга држава - издадени се 10 согласности за повторен увоз на одбиена пратка

Изработени се 27 гаранции за извоз на објекти и оператори со храна од Република Македонија во трети земји

Квалитет на храна од животинско потекло

Спроведени се активности на технички консултации со заинтересираните субјекти од областа на квалитетот на производите од месо и млеко со нацрт планови за доуредување на прописите за квалитет на млекото и производите од млеко како и доуредување на прописите за начинот на означување на месо и производи од месо, во насока на измените и дополнувањета на Законот за безбедност на храна и новите прописи за означување на храната (Стопанска Комора на Република Македонија и Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство).

Во текот на 2015 година од страна на Одделението за државна ветеринарна инспекција за ветеринарно јавно здравство спроведени се официјални контроли на

ниво на малопродажни објекти (месарници, рибарници и специјализирани продавници за млеко и производи од млеко)и производители на храна од животинско потекло со цел утврдување на степенот на усогласеност со законските барања.

При контролата на малопродажни објекти во однос на означување, декларирање, следливост и ладен ланец на производи од животинско потекло направени се 993 контроли за што се издадени се 95 решенија за отстранување на недостатоци, издадени се 27 покани за едукација и изречени се 6 налози за наплата на глоба.

При контролата на млекари (во рамките на кои се направени и контроли на означување и декларирање) направени се вкупно 1642 контроли од кои 80 аудити и при тоа издадени се 159 решенија за отстранување на недостатоци, 8 покани за едукација и поднесена е една прекршочна пријава.

Ветеринарно - медицински препарати

Законски усогласување изработка на законски и подзаконски акти

Во текот на 2015 година донесени се следните законски и подзаконски измени од областа на ветеринарно – медицинските препарати:

- Закон за изменување и дополнување на Законот за ветеринарно - медицински препарати (“Службен весник на Република Македонија” бр. 149/15)
- Правилник за изменување и дополнување на правилникот за формата и содржината на образецот на барањето за издавање на одобрение за ставање во промет на ветеринарно-медицински препарат, како и општите и посебните услови кои треба да ги исполни ветеринарно-медицинскиот препарат за ставање во промет (“Службен весник на Република Македонија” бр. 34/15);
- Листа на фармаколошки супстанции одобрени за употреба во ветеринарната медицина (“Службен весник на Република Македонија” бр. 156/15);
- Список на ветеринарно - медицински препарати за кои е дадено одобрение за ставање во промет (“Службен весник на Република Македонија” бр. 179/15);
- Список на веледрогерии и ветеринарни аптеки (“Службен весник на Република Македонија” бр. 195/15);

Регистрација и одобрување на оператори со ветеринарно - медицински препарати
Во текот на 2015 година е постапувано по 2 барања за одобрување на оператори со ветеринарно – медицински препарати согласно Правилникот за поблиските услови по однос на просторот, опремата и кадарот што треба да ги исполнуваат правните лица кои вршат промет на големо со ветеринарно медицински препарати и начинот на работа (“ Службен весник на Република Македонија “бр.113/10) и

истовремено е извршена контрола од аспект на генерален аудит во две ветеринарни веледрогерии.

Во текот на 2015 година е постапувано по 1 барања за одобрување на оператори со ветеринарно – медицински препарати согласно Правилник за поблиските услови по однос на просторот, опремата и кадарот што треба да ги исполнува ветеринарната аптека и начинот на работа (“Службен весник на Република Македонија“ бр.133/10) и истовремено е извршен контрола од аспект на генерален аудит во ветеринарна аптека.

Во текот на 2015 година, врз основа на извештаите од Комисијата за одобрување на ветеринарни веледрогерии и ветеринарни аптеки, Одделението за ветеринарно – медицински препарати изготви 12 трајни решенија за вршење дејност промет на големо со ветеринарно – медицински препати, 4 времени решенија за вршење дејност промет на големо со ветеринарно – медицински препати, 1 трајно решение за вршење дејност промет на мало со ветеринарно – медицински препати како и 2 времени решенија за вршење дејност промет на мало со ветеринарно – медицински препати

Издадени решенија	Вкупно
Трајни решенија за вршење дејност промет на големо со ветеринарно – медицински препати	121
времени решенија за вршење дејност промет на големо со ветеринарно – медицински препати	4
трајно решение за вршење дејност промет на мало со ветеринарно – медицински препати	1
времени решенија за вршење дејност промет на мало со ветеринарно – медицински препати	2

Одобрување на ветеринарно – медицински препарати

1. Во периодот јануари - април 2015 година Одделението за ветеринарно – медицински препарати учествуваше во работата на Комисијата за ветеринарно – медицински препарати, преку подготовка на материјали за седници (покани,

записници, одобренија за ставање во промет). Комисијата за ветеринарно – медицински препарати разгледа и предложи регистрација (одобрување за ставање во промет) на вкупно 34 ветеринарно - медицинските препарати

2. Во текот на месец април 2015 година Одделението за ветеринарно – медицински препарати спроведе јавен оглас за избор на членови на Комисијата за ветеринарно – медицински препарати и предложи листа на кандидати за членови на Комисијата за ветеринарно – медицински препарати до директорот на Агенцијата за храна и ветеринарство. По прифаќање на кандидатите и именување на истите, Одделението за ветеринарно – медицински препарати одржа прелиминарна седница со членовите на Комисијата за ветеринарно – медицински препарати ги воведе во Законот за ветеринарно – медицински препарати и подзаконските акти кои произлегуваат од истиот.

3. Во периодот септември - декември 2015 година Одделението за ветеринарно – медицински препарати изврши контрола на документација поднесена до Агенцијата за храна и ветеринарство за одобрување, Одделението за ветеринарно – медицински препарати ги разгледа и предаде на Комисијата за ветеринарно - медицински препарати и по добивање на позитивно мислење изготви одобренија за ставање во промет за вкупно 45 ветеринарно – медицински препарати

Комплетниот регистар – список на ветеринарно –медицински препарати за кои е дадено одобрение за ставање во промет е даден на web страната на Агенцијата за храна и ветеринарство на следниот линк:

http://www.fva.gov.mk/index.php?option=com_content&view=article&id=404&Itemid=418&lang=mk

Безбедност на храна за животни и исхрана на животни

Законско усогласување

Извршено е усогласување на Законот за безбедност на храната за животни (“Службен весник на Република Македонија“ бр. 145/10, 53/11 и 1/12), со предлог

закон за изменување и дополнување на Законот за безбедност на храната за животни (“Службен весник на Република Македонија“ бр. 33/15 и 149/15)

Системот на одобрување и регистрација на објекти и оператори со храна за животни и исхрана на животните е унапреден со имплементирање на ISO 9001_2008, во 2015 год. од кој излегуват процедура.

- ПР7.5-2.5-01в02 Процедура за постапување на комисијата за одобрување на оператор со храна за животни и објекти за производство, преработка и манипулација на храна за животни и исхрана на животните.

Одобрени се 7 оператори со храна за животни за производство на храна за животни

Регистрирани се 108 увозници на храна за животни

Регистрирани се 40 објекти и оператори на храна за животни

Извршено е укинување на временото одобрение на еден оператор за храна за животни.

Во рамките на активностите на официјалните контроли спроведени се 42 аудита на објекти за производство на храна за животни и увозници на храна за животни.

Нуспроизводи од животинско потекло

Изготвени подзаконски акти

Заради измените и дополнувањата на Законот за нус производи од животинско потекло се наметна потребата за носење на нови подзаконски акти. За таа цел се изготвија четири предлог текстови на подзаконски акти од кои еден е објавен во Службен весник на Република Македонија а три се во фаза на усогласување со Секретаријатот за законодавство и тоа:

Правилник за условите кои треба да ги исполнуваат објектите за производство на храна за домашни миленици и техничките објекти за нус производи од животинско потекло и посебните технички услови и постапки за преработка при ставање во промет и увоз на храна за домашни миленици, за техничките производи од нус производи од животинско потекло и за преработените

производи кои може да се користат како материјал за исхрана на животните. (се усогласува)

Правилник за посебните услови во однос на објектите, техничката опременост, како и начинот и условите за вршење на соодветна дејност кои треба да ги исполнуваат операторите и објекти за Категорија 1 материјали, Категорија 2 материјали и Категорија 3 материјали на нус производи од животинско потекло и нивните деривати. (се усогласува)

Правилник за формата и содржината и начинот на регистарот на објекти, оператори и погони со нус производи од животинско потекло, содржината и начинот на поднесување на барањето за регистрација и начинот на регистрација на операторите, објектите и погоните со нус производи од животинско потекло. (се усогласува)

Решение за определување на одредени нус производи од животинско потекло како специфичен ризичен материјал од аспект на трансмисивните спонгиоформни енцефалопатии. (објавен)

Официјални контроли на објекти и оператори со нус производи од животинско потекло и објекти и оператори кои генерираат нус производи од животинско потекло

Со цел за имплементација на Законот за нус производи од животинско потекло („Службен весник на Република Македонија” бр. 113/07, 144/14 и 149/15) и подзаконските акти кои произлегуваат од истиот и надзорот на спроведување на годишниот план за вршење на инспекциски надзор и обезбедување на контрола на исполнување на одредбите од Законот и подзаконските акти, Одделението за нус производи од животинско потекло во текот на 2015 година спроведе контрола од централно ниво на следниве објекти и оператори:

Официјални контроли на објектите и операторите со нус производи од животинско потекло:

- Кожари
- Живинарски фарми и објекти за сортирање на конзумни јајца
- Објекти за преработка на месо

Контрола на исполнувањето на работните задачи од областа на нус производите од животинско потекло од страна на официјалните ветеринари

Согласно целта за обезбедување на високо ниво на безбедност и рамноправни услови на пазарот Агенцијата за храна и ветеринарство преку Одделението за нус производи од животинско потекло спроведува аудита на официјалните

ветеринари овластени за инспекциски надзор на објекти и оператори со нус производи од животинско потекло како и нивните генератори преку изведување на контрола за исполнување на работните задачи од страна на официјалните ветеринари од Секторот за ветеринарно јавно здравство во подрачните единици Штип (1) и Скопје (3).

Изготвени и воведени во ИСО стандард на обрасци и документи кои се изготвуваат од страна на Одделението за нус производи од животинско потекло со вкупно 27 документи според ИСО стандард и тоа: Решенија, Изводи, Контролни листи, Комисиски записници и Прирачници.

Согласно Законот за нус производи од животинско потекло, нус производите можат да се собираат, скалдираат, преработуваат и нештетно отстрануваат од правни лица кои имаат одобрение за соодветната активност издадена од Агенцијата за храна и ветеринарство по претходно барање, а на правното лице кое има одобрение за работа доколку не ги превземаат соодветните активности и мерки од овој закон со решение, Агенцијата за храна и ветеринарство, може да го укине одобрението или одбие барањето за одобрение.

Одделението за нус производи од животинско потекло врз основ на барање за добивање на одобрение или преку управна постапка за укинување/ одбивање има изготвено девет решенија и четири изводи и тоа:

- Три решенија за одобрување на објект и оператор со нус производи од животинско потекло
- Две решенија за одбивање на барање за одобрение на објект и оператор со нус производи од животинско потекло
- Четири решенија за укинување на одобрение на објект и оператор со нус производи од животинско потекло
- Четири изводи на правни лица кои вршат увоз на нус производи од животинско потекло

Активности поврзани со Стратегијата за воспоставување на национален систем за нус-производи од животинско потекло кои не се наменети за исхрана на луѓето (НПЖП)

Согласно Законот за нус производи од животинско потекло Агенцијата за храна и ветеринарство подготви Стратегијата за воспоставување на национален систем за управување со нуспроизводи од животинско потекло со дополна за техничките барања и проценка на трошоците. Со цел за реализирање на одлуките на Владата

за нејзино реализирање Одделението за нус производи од животинско потекло одржаа технички состаноци со претставниците на неколку заинтересирани странски инвеститори:

Претставници на Амбасадата на Република Унгарија и претпријатието АТЕV – Унгарија – оператори со нуспроизводи од животинско потекло во Р. Унгарија во државна сопственост.

Претставници на Агропротеинка – Република Хрватска, оператор со нуспроизводи од животинско потекло во Р. Хрватска во приватна сопственост, со интегрален модел на управување со нуспроизводи; и

Претставници на КОТО – Република Словенија оператор со нуспроизводи од животинско потекло во Р. Словенија во приватна сопственост со комбиниран модел на управување со нуспроизводи (државно - приватен).

Воспоставување на Ветеринарниот информативен систем и Унапредување на Системот на Квалитет 9001-2008 на ниво на Сектор за Ветеринарно јавно здравство.

Активностите на Секторот за ветеринарно јавно здравство за воспоставување на Ветеринарно информативниот систем се подржани од посебно одредени лица, преку директно вклучување во реализацијата на лице вработено во Одделението за нуспроизводи од животинско потекло како кординатор на сите активности на Секторот во врска со наведените системи.

Извоз на храна од животинско потекло

I. Извоз на производи од риба, млеко, пилешко, говедско, овчо и свинско месо во Соединетите Американски Држави

Во текот на 2015 заокружен е процесот на иницијалните активности за одобрување на извозот на храна од животинско потекло во Соединетите Американски Држави. Владата на Р. Македонија ја задолжи Агенцијата за храна и ветеринарство да започне и продолжи со активностите за обезбедување на услови и критериуми кои треба да се исполнат од страна на Република Македонија во однос на извозот на производи од риба, млеко, пилешко, говедско, овчо и свинско месо во САД, на основа на што Секторот за ветеринарно јавно здравство ги спроведе активностите на одобрување на извоз во САД.

Согласно законската регулатива на САД производите кои се увезуваат треба да потекнуваат од одобрени земји и објекти кои ги исполнуваат условите за извоз во САД. Одобрување на земјата односно објектите е поврзано со исполнување на

одредени услови од аспект на државно уредување на надлежните органи за ветеринарно здравство и безбедност на храна, функционирањето на надлежниот орган, законската регулатива (еквивалентност), процедури на санитација, имплементација на HACCP системи, програми за контрола на резидуи и програми за микробиолошко тестирање.

1) Извоз на риба во САД

Во однос на барањето за извоз на производи од риба во САД, потребно е производитите да ги исполнуваат критериумите за безбедност согласно барањата и критериумите на САД, и да се означени согласно барањата на САД. Операторите со храна кои сакаат да ги извезуваат нивните производи треба да бидат регистрираат од страна на Администрацијата за храна и лекови на САД (Food and Drug Administration – FDA) при што се должни однапред да ја најават својата пратка до FDA.

Понатаму, увезените производи се предмет на инспекција од страна на FDA на самите пристаништа за влез во САД и истите можат да бидат задржани доколку не ги исполнуваат барањата на САД.

Како надолупнување на претходно наведените барања за извоз на производи од риба во САД, истите треба да се произведени и складирани во објекти кои имаат воспоставен систем на процедури засновани на Анализа на ризик и критични контролни точки (HACCP) и треба да имаат соодветно декларирање (означување) на производитите наменети за малопродажба или на контејнерите.

Активноста на одобрување на извоз на риба и производи од риба во САД е реализирана и АХВ е во оперативен контакт со заинтересираните оператори за реализирање на извозот.

2) Извоз на млеко и производи од млеко во САД

Во однос на барањето за извоз на млеко и производи од млеко во САД, потребно е производитите да ги исполнуваат критериумите за безбедност согласно барањата и критериумите на САД и се означени согласно барањата на САД. Операторите со храна кои сакаат да ги извезуваат нивните производи треба да бидат регистрираат од страна на Администрацијата за храна и лекови на САД (Food and Drug Administration – FDA) при што се должни однапред да ја најават својата пратка до FDA.

Понатаму, увезените производи се предмет на инспекција од страна на FDA на самите пристаништа за влез во САД и истите можат да бидат задржани доколку не ги исполнуваат барањата на САД.

Како надополнување на претходно наведените барања за извоз, истите треба да се произведени и складирани во објекти кои имаат воспоставен систем на процедури засновани на Анализа на ризик и критични контролни точки (НАССР) и треба да имаат соодветно декларирање (означување) на производите наменети за малопродажба или на контејнерите.

Активноста на одобрување на извоз на млеко и производи од млеко во САД е реализирана и поголем број оператори реализира извоз во САД.

3) Извоз на производи од месо во САД

Во однос на извозот на производи од месо со поддршка на нашата амбасада во САД остварена е техничка соработка со нивните надлежни служби и започнат е процесот на иницијална еквивалентност.

Согласно процедурата на FSIS (*Food Safety and Inspection Service*) орган во состав на USDA (United States Department of Agriculture) на САД, надлежен за инспекциски надзор на храната од животинско потекло, Агенцијата за храна и ветеринарство поднесе формално барање за започнување на процедура за иницијална еквивалентност со цел одобрување на извозот на производи од пилешко, говедско, овчо и свинско месо од Р. Македонија во САД. Барањето е надополнето со релевантни документи во кои е елабориран статусот, надлежностите и обврските на Агенцијата во полето на безбедноста на храната, како и копии од законски акти и процедури на санитација, имплементација на НАССР системи, системи на Програми за контрола на резидуи и Програми за микробиолошко тестирање.

По остварените контакти со FSIS (*Food Safety and Inspection Service*), Агенцијата за храна и ветеринарство ги реализира следните активности:

- Добиен е пакет за иницијална еквивалентност од FSIS на 1-ви јуни 2015 година,
- Остварена е технички работен состанок со претставниците на FSIS преку аудио конференција на 30-ти јуни 2015 година,
- Се спроведе евалуација и пополнување на Пакетот за иницијална еквивалентност на FSIS,

- Моментално се врши преведување на законодавството на Република Македонија кое како пропратна документација треба да биде доставено со Пакетот за иницијална еквивалентност до FSIS .

Следени чекори во процесот на одобрување на извозот на производи од пилешко, говедско, овчо и свинско месо во САД се:

- Процес на ревизија од страна на FSIS на доставениот Пакет за иницијална еквивалентност со целата пропратна документација од страна Р. Македонија;
- Евалуација на објектите од кои ќе се врши извозот на производи од пилешко, говедско, овчо и свинско месо во САД од страна на FSIS и
- Формално одобрување и ставање на листата Р. Македонија на земји и објекти одобрени за увоз во САД.

Наведените активности се во тек и се очекува до крајот на 2016 година да се обезбеди формално одобрување на Република Македонија за извоз во САД.

II. Извоз на производи од животинско потекло во Европската унија

Постапката за одобрување на трети земји за извоз на одредена категорија на производи од животинско потекло во земјите членки на Европската унија е *комплексен процес*, кој е временски условен и во голем дел зависи од расположливоста на инспекциското тело на Европската Комисија -Канцеларијата за храна и ветеринарство на (FVO).

Можноста еден производ од животинско потекло од трети земји (Република Македонија) да се најде на пазарот на земјите членки на ЕУ е предусловено од одобрението на третата земја за извоз на соодветен производ, а што зависи од повеќе фактори.

1. Земјата извозничка мора да има усогласено законодавство во областа со законодавството на Европската Унија,
2. Мерките на контроли кои се спроведуваат во земјата да гарантираат соодветна безбедност на производот, а епизотиолошката ситуација со појавата на заболувања кај животните и контролата на тие болести да е соодветна со онаа во земјите членки,
3. Во земјата да постојат објекти кои ги исполнуваат бараните стандарди и истите да се одобрени од страна на Европската Комисија, и

4. Надлежниот орган (АХВ) да има соодветни човечки, материјални и финансиски ресурси за спроведување на бараното ниво на официјални контроли согласно легислативата на Европската Унија.

Агенцијата за храна и ветеринарство како надлежен орган обезбедува соодветни гаранции дека храната од животинско потекло во Република Македонија ги исполнува истите критериуми како и храната во Европската Унија.

Дел од гаранциите, односно условите кои треба да се исполнат се во рамките на надлежностите и овластувањата на АХВ, и во одреден дел зависат од расположливите буџетски средства за одредени официјални активности на АХВ, дел од активностите се прашања кои се индиректно поврзани со АХВ (лабораториски испитувања), додека дел се поврзани со обврските на приватни субјекти (оператори со храна кои се заинтересирани за извоз во ЕУ и постоење на соодветни објекти кои ги исполнуваат соодветните барања на Европската Унија од аспект на инфраструктурани и оперативни критериуми како и барања за сировината).

- 1) Извоз на јајца и производи од живина во ЕУ

Процесот на постапката за одобрување на извоз на јајца и производи од живина во ЕУ е започнат уште во 2010 година, со официјално барање од страна на на Управата за ветеринарство до DG SANTE за одобрување на извоз на јајца и производи од живина од Република Македонија во ЕУ, по што следуваше инспекциска мисија на FVO која се одржа од 24-28 октомври 2011, со цел да се изврши процена на воспоставените системи за контрола на безбедност на храната кои ги покриваат производството на конзумни јајца и производи од месо од живина наменети за извоз во ЕУ.

Со објавување на Имплементирачката Регулатива на Комисијата од 7 јануари 2016 година се изврши одобрување на контролниот план на Р. Македонија за Salmonella кај кокошки несилки и се надополни Анекс I на Регулативата (ЕК) бр. 798/2008 во однос на ставање на Р. Македонија на листа на трети земји од кои конзумни јајца смеат да се внесат во Унијата (COMMISSION IMPLEMENTING REGULATION (EU) 2016/15 of 7 January 2016 approving the control programme of the former Yugoslav Republic of Macedonia for Salmonella in laying hens and amending Annex I to Regulation (EC) No 798/2008 as regards the entry for the Republic of Macedonia in the list of third countries from which table eggs may be introduced into the Union).

Од 25-29 Јануари 2016 година се спроведе инспекциска мисија од страна на ЕК, од Канцеларијата за храна и ветеринарство-ФВО за евалуација на контролите на здравствената состојба на живината во државата наменета за извоз на живинско месо во ЕУ.

2) Извоз на риба и производи од риба во ЕУ

Активностите за извоз на риба и производи од риба во земјите-членки на Европската унија започнаа на крајот на 2012 година со пополнување и доставување на Прашалник во кој се елаборираше организационата структура, надлежностите и контролните системи на Агенцијата за храна и ветеринарство до Европската комисија.

По ова, во период од 24 февруари до 5 Март 2015 година се спроведе инспекциска мисија од страна на Европската комисија, ФВО за проценка на контролните системи во однос на производството на производи од риба наменети за извоз во Европската унија, со која е утврдено дека моменталната организација и капацитет на Агенцијата за храна и ветеринарство, како и имплементираниот систем за контрола, генерално, можат да обезбедат доволни гаранции во однос на условите за извоз на производи од риба во ЕУ.

Дополнителните гаранции се доставени до надлежните служби на Европската Комисија, со што по нивна евалуација се очекува одобрување на извоз на конзумна риба и на производ од риба во ЕУ.

3) Активности за извоз на месо и производи од говедско и свинско месо

Во текот на 2015 година, во соработка со Секретаријатот за европски прашања при Владата на Република Македонија е остварена комуникација со надлежните служби на Европската Комисија, во однос на извозот на месо од говеда и свињи во ЕУ, при што се добиени позитивна препорака во однос на извозот на говедско месо, и активностите за негово реализирање се во теко.

Во однос на извозот на свинско месо, главен услов за извоз на свинско месо во ЕУ е обезбедување на статус на земја “слободна од Класична свинска чума“ (престанување на политика на вакцинација на свињи против болеста Класична свинска чума и официјално признавање на Република Македонија за слободна од болеста).

III. Извоз на производи од животинско потекло во Руската Федерација и земјите-членки на Евроазиската Царинска Унија или Царинската унија на Белорусија, Казахстан и Русија

На иницијатива на Владата на Република Македонија, а во врска со стратешките определби на за поттикнување на развојот на стопанството и извозот на македонските производи во странство, Агенцијата за храна и ветеринарство на почетокот на 2015 година започна со подготвителни активности за одобрување на извозот на храна со животинско потекло во Руската Федерација и другите земји-членки на Евроазиската Економска Унија.

Увозот на производи од животинско потекло во земјите членки на Царинската Унија кои се предмет на ветеринарна контрола е дозволено единствено со Ветеринарна Дозвола за Увоз издадена од Федералната служба за Ветеринарен и Фитосанитарен Надзор (Rosselkhoznadzor -Federal Service for Veterinary and Phytosanitary Surveillance).

Во тој правец е остварен прелиминарен контакт со Федерална служба за ветеринарен и фитосанитарен надзор на Руската Федерација (Росселхознадзор), по што Агенцијата за храна и ветеринарство ги комплетираше и официјално, преку Министерството за Надворешни Работи на Република Македонија до истата ги достави следните документи:

- 1) Елаборат за организациона структура, задачите и надлежностите на Агенцијата за храна и ветеринарство,
- 2) Релевантни законски и подзаконски акти кои се на сила во Р. Македонија, а со кои се регулира областа на безбедноста на храната и ветеринарната политика, и
- 3) Листа на оператори со храна од животинско потекло заинтересирани за извоз на нивните производи во Руската Федерација, со краток опис на технолошките процеси, капацитетот, планираниот извоз и други релевантни податоци.

Во периодот од 12 до 23 јули се спроведе инспекциската посета од страна на експерти од Федерална служба за ветеринарен и фитосанитарен надзор на Руската Федерација (Росселхознадзор) во соработка со претставници од

Агенцијата за храна и ветеринарство во објекти кои произведуваат храна од животинско потекло кои аплицираа за ставање на листа на објекти/оператори со храна одобрени за извоз на храна од животинско потекло во Руската Федерација и останатите земји-членки на Евроазиската Економска Унија.

По спроведениот инспекциски надзор, до Агенцијата за храна и ветеринарство беше доставен извештај од страна на експертите на Росселхознадзор, со забелешки кои се однесуваат на објектите кои беа предмет на инспекција, а кои треба да бидат отстранети во наредниот период со цел потполно исполнување на ветеринарно-санитарните барања и норми пропишани во соодветните законски акти на Руската Федерација и земји-членки на Евроазиската Економска Унија, а со цел ставање на објектите на листата на објекти/оператори одобрени за извоз на храна од животинско потекло во Руската Федерација и останатите земји-членки на Евроазиската Економска Унија.

Предмет на инспекциски надзор беа вкупно 15 објекти/оператори со храна од животинско потекло, од кои со извештајот на експертите од Росселхознадзор беа одобрени 4 објекти:

- 1) Млекара Здравје Радово – Куманово;
- 2) Млекара Здравје Радово – Струмица;
- 3) Млекара Бучен Козјак – Куманово и
- 4) Балканска Млекара – Скопје.

Во процедура на дополнително одобрување се уште четири објекти:

- 1) Битолска Млекара – Битола,
- 2) МИ Осогово Милк – Кочани;
- 3) Млекара Хит-73 – Тетово и
- 4) МИС Глобус – Скопје.

Во моментот се спроведуваат оперативни активности за реализирање на извозот на производи од млеко во Руската Федерација.

IV. Извоз на смрзнато јагнешко месо во Народна Република Кина

Во врска со насоките на Владата на Република Македонија, Агенцијата за храна и ветеринарство во соработка со Министерството за надворешни работи спроведе активности за обезбедување на извоз на замрзнато јагнешко месо во Народна Република Македонија.

По остварување на прелиминарните контакти Агенцијата за храна и ветеринарство спроведе анализа на потребните активности. Согласно законската регулатива на Народна Република Кина производитите кои се увезуваат во НРК треба да потекнуваат од одобрени земји и објекти кои ги исполнуваат условите за извоз во НРК како и да исполнуваат одредени услови во однос на самиот производ. Одобрување на земјата односно објектите е поврзано со исполнување на одредени услови од аспект на државно уредување на надлежните органи за ветеринарно здравство и безбедност на храна, функционирањето на надлежниот орган, законската регулатива (еквивалентност), како и оперативните критериуми на инспекциските служби. За да се стекне со статус на одобрена земја и да се одобрат објектите за извоз треба да се демонстрира и документира исполнување на соодветните услови кои се бараат од НРК во процес кој се спроведува од нивните надлежни органи: Институтот за сертификација и акредитација, Биро за гранична инспекција и карантин и Институт за инспекција и карантин.

Со доставување на соодветната документација

1. Прашалник Оцена и Евалуација на системот за ветеринарно јавно здравство во однос на регистрација странски објекти за извоз на производи од месо во НР Кина Questionnaire - Assessment and investigation on veterinary public health system concerning the registration for the foreign establishments intended to export meat products to China.
2. Прашалник Оцена за националниот систем за здравствена заштита и безбедност на храна во однос на јагнешко месо за извоз во НР Кина – National Health and Safety Management System Assessment Questionnaire for the Lamb Planned to Export to China.

до надлежните органи на НРК е обезбеден увид во легислативно регулаторното уредување на Република Македонија во областа на безбедноста на храната и ветеринарното здравство (државно уредување на надлежните органи за ветеринарно здравство и безбедност на храна, функционирањето на надлежниот орган, законската регулатива и оперативните критериуми на инспекциските служби).

Во периодот од 8-14 Октомври 2014 година се оствари техничка посета на експертска делегација на Народна Република Кина предводена од Заменик генерален директор на Сектор за регистрација при Институтот за сертификација и

акредитација, во чиј состав беа и Заменик директорот на Сектор за надзор на храна при Биро за гранична инспекција и карантин и Генерален директор на Институт за инспекција и карантин.

Цел на посетата беше аудит на официјалниот систем на контрола на храна од животинско потекло. Со контролата беа опфатени следниве области: здравствена заштита на животните, безбедноста на храната од животинско потекло, мониторинг планови на резидуи и микробиолошки критериуми, контрола на лабораториските капацитети, и оператори со храна на лице место како и функционирање на инспекциската служба на Агенцијата за храна и ветеринарство.

По спроведување на инспекциската контрола и верификување на бараните услови се изврши прелиминарно усогласување на горенаведениот Протокол и негово парафирање од претставниците на двете страни, по чие што официјално потпишување ќе се обезбеди и формално одобрување и ставање на Република Македонија на листата на земји и објекти одобрени за извоз на замрзнато јагнешко месо во Народна Република Кина.

Во моментот се спроведуваат оперативни активности за реализирање на извозот во Народна Република Кина на смрзнато јагнешко месо.

Официјални контроли во ветеринарно јавно здравство

На територијата на Република Македонија распределени во 26 организациони единици од страна на 52 Официјални Ветеринари извршена е контрола на храна и други производи и сировини од животинско потекло од:

- Внатрешен промет (производство и преработка на производи од животинско потекло) и храна за животни
- Увоз на храна од животинско потекло и храна за животни
- Извоз на храна од животинско потекло и храна за животни

При извршените контроли на објектите, операторите со храна издадени се 10.192 записници. Врз основа на претходно издадените записници издадени се 979 решенија по кои е постапено, издадени се 80 покани за едукација, поднесени се 18 платни налози за глоба од кои 13 се завршени со порамнување, а 5 се решени пред прекршочна комисија.

Во 2015 година не е поднесена кривична пријава.

Земени се вкупно 1.724 мостри на храна од животинско потекло и тоа за:

- Биорезидуи 583 мостри
- Микробиолошка анализа 671 мостри
- Хемиска анализа 126 мостри
- Анализа за присуство на антибиотици во храна 5 мостри
- Анализа за безбедност 339 мостри

Конфискувана и уништена небезбедна храна од животинско потекло вкупно 119.891 кг

- од самиот оператор нештетно уништена храна 103.693 кг која е хигиенски неисправна, контаминирана храна, микробиолошки неисправна, недекларирана, изминат рок и сл.
- од инспектор нештетно уништена храна 16.199 кг која е хигиенски неисправна, контаминирана храна, микробиолошки неисправна, недекларирана, изминат рок и сл.

Бројот по вид и категории на животни прегледани и заклани во одобрени кланици вкупно изнесува **472.093 единици (условни грла)**.

Во табелата се прикажани бројот на заклани единици на животни по видови и добиено употребливо месо за исхрана и преработка.

Вид на животни	Број на заклани грла	Количина на добиено месо во килограми
Говеда	1495	218.892
Млади говеда	3480	578.909
Постаро теле	133	15.224
Теле	1106	70.634
Говеда вкупно	6214	883.659
Прасиња до 25 кг.	5286	70.078
Свињи од 80 до 125 кг.	151260	9.497.220
Свињи вкупно	156546	9.567.298
Јагниња до 12 месеци	247791	2.437.224
Шилежиња, овци и овни	491	8.916
Овци вкупно	248282	2.446.140
Кози	218	1.474
Бројлери	103677	/

Кокошки	365142	/
Друга живина	0	0
Живина вкупно	59172 (468799)	130.001

1. Прегледана храна

Промет	Количина
Внатрешен промет (производство)	210.440.803,00 кг
Увоз	69.177.829,00 кг
Извоз	21.415.924,00 кг
ВКУПНО:	301.034.557,00 кг

2. Прегледана храна по производ

Производ	Количина
Месо и производи од месо	57.022.569кг
Млеко и млечни производи	117.703.319 кг
Риби и производи од риби	3.001.000 кг
Јајца	75.628.577 кг
Производи од јајца	7.066.021 кг
Мед	9.330кг
Кондиторски производи	1.149.407кг
Останато	11.099.879 кг
Храна за животни	28.354.453 кг
ВКУПНО:	301.034.556 кг

3. Издадени записници при официјални контроли

- Записници 10.192

4. Издадени решенија за отстранување на недостатоци

- Решенија 979

5. Издадени покани за едукација (извршени едукации)	
- покана за едукација	80
6. Издадени платни налози за наплата на глоба	
- платен налог за наплата на глоба	18
7. Испратени мостри за лабораториска анализа	
- Мостри	1.724
8. Хигиенски неисправна и небезбедна храна	
- Килограми на заплнета и уништена храна	119.891 кг.
9. Поднесени барања за покренување на прекршочна постапка	
- Прекршочни пријави	5
10. Издадени сертификати за извршени извози	
- Издадени се вкупно 1.274 сертификати	

Производ	Број на извршени извози	Количина во килограми	Број
Волна	35	812053	
Замрзнато пилешко и кокошкино месо	6	110467	
Јагнешки црева и изнутрици	5	107758	
Јагнешко месо	325	2129820	228187
Говедска кожа	38	773545	
Јагнешка кожа	15	315210	
Овча кожа	18	175700	
Свинска кожа	46	1062290	
Кондиторски производи	236	861015	
Мајонез	56	154640	
Мед	18	84228	
Производи од месо	96	1881193	
Преработени полжави	4	78929	
Млеко	64	1390977	
Млечни производи	102	855706	

Риба	0	0	
Сладолед	115	956286	
Супи	83	48068	
Трофеј	12		20

11. Извештај за пристигнати резултати за позитивни наоди од лаборатории пристигнати до Одделението за државна ветеринарна инспекција во Сектор за ветеринарно јавно здравство

Во текот на 2015 до Одделението за државна ветеринарна инспекција во Сектор за ветеринарно јавно здравство се пристигнати вкупно 105 известувања од лаборатории за изолати (позитивни наоди) согласно Законот за изменување и дополнување на законот за заштита на населението од заразни болести (Сл.весник на РМ бр.149/14) и тоа за мостри земени од:

- Официјален ветеринар 9
- Оператор со храна и комитенти 96

По сите 105 позитивни наоди е спроведен вонреден инспекциски надзор од страна на Официјалните ветеринари согласно нивните надлежности и се превземени сите активности од аспект на ветеринарното јавно здравје.

Вид на производ од кој е земена мострата	Известување за изолати на:	Вкупен број на исти изолати
Вода од чешма во месарница	Aeromonasspp.	1
Сирово млеко	AflatoksinM1	1
Јогурт, Сладолед	Enterobacteriaceae	2
Млеко и млечни производи; Месо и производи од месо	Escherichia coli	47
Пилешки MOM	Escherichia coli; Salmonella spp.	1
Млечен производ	Escherichia coli; Коагулаза позитивни стафилококи	1
Производ од месо	Зголемени вкупни фосфати	1
Пилешко месо	Campylobacter spp.	1
Лебни трошки	Квасци и мувли	1
Производи од месо; Брис од работни површина и машини	Listeria monocytogenes	21
Нехлорирана вода	Pseudomonas aeruginosa; Escherichia coli	1
Бројлер, кокошка по колење во кланица	Salmonella Enteritidis	5

Конзумни јајца	Salmonella Enteritidis	1
Производ од месо	Salmonella Enteritidis	1
Фецес од живина	Salmonella Enteritidis	12
Јајца во прав	Salmonella Enteritidis	1
Производ од месо	Salmonella Enteritidis; Escherichia coli	2
Храна за животни	Сулфо-редуктивни анаероби (klostridii)	5
Вкупно		105

12. Извештај за пристигнати РАСФФ нотификации во текот на 2015 до Одделението за државна ветеринарна инспекција во Сектор за ветеринарно јавно здравство

Во текот на 2015 до Одделението за државна ветеринарна инспекција во Сектор за ветеринарно јавно здравство се пристигнати две РАСФФ нотификации за небезбедна храна од животинско потекло во Р.Македонија.

Подвете РАСФФ нотификации се спроведени во нередни инспекциски надзори на операторисо храна од страна на Официјалните ветеринари согласно нивните надлежности и се превземени сите активности од аспект на ветеринарното јавно здравје.

Број на РАСФФ нотификација	небезбедна храна	земја на потекло на храната
2014.1775	увоз на замрзнатото пилешко месосо наод на резидуи од chlortetracycline и oxytetracyclin	Романија
2015.0306	извоз на јагнешко месо со наод на патоген микроорганизам shiga-токсин продуциран од Escherichia coli	Македонија

13. Издадени Мислења за усогласеност на проектната документација – планираната инвестиција со одредбите од ЕУ и Потврди за усогласеност со стандардите на ЕУ по завршувањето на инвестицијата

Во текот на 2015 година, Одделението за државна ветеринарна инспекција во Секторот за Ветеринарно Јавно Здравство има издадено вкупно 11 (единаесет) **Мислења за усогласеност на проектната документација/планирана инвестиција со одредбите од ЕУ**, од кои што сите **се** во согласност со стандардите на ЕУ, како и вкупно 3 (три) **Потврда за усогласеност со стандардите на ЕУ по завршувањето на инвестицијата**.

Бр.	Типна документ	Име на правен субјект	Датум на издавање на документ	Број на мислење	Тип на инвестиција
1	Мислење	Билјанови доо Струга	09.02.2015	12-621/2	опрема
2	Мислење	ЛецкердооелС.Требош Желино	09.02.2015	12-622/2	опрема
3	Мислење	Мип-марфил доо Прилеп	09.02.2015	12-620/2	опрема
4	Мислење	Млекара Мики увоз- извоздоо Прилеп	09.02.2015	12-623/2	опрема
5	Мислење	Ми Осогово милк дооЧешиново-Облешево	09.02.2015	12-624/2	опрема
6	Мислење	Гроздановски дооел Куманово	01.07.2015	12-4525/2	Реконструкција, опрема
7	Мислење	Гринагродооел Скопје	09.10.2015	02-6909/2	опрема
8	Мислење	Тими -инженеринг 2009 дооел, Струга	24.10.2015	02-7168/2	Градежни работи, опрема
9	Мислење	Горан Матовски, С.Раотинце, Јегуновце	23.11.2015	12-7738/2	Градежни работи, опрема
10	Мислење	Голак дооел, ул. Маршал Тито бб, Делчево	04.12.2015	12-8400/2	Градежни работи, опрема
11	Мислење	Единство о.о. извоз-увоз С. Челопек Тетово	11.12.2015	12-8425/2	Градежни работи, опрема

Бр.	Тип на документ	Име на правен субјект	Датум на издавање на документ	Број на потврда
1	Потврда	ДирокодооелВитачево	10.07.2015	12-4854/3
2	Потврда	ЗК Пелагонија ад Битола	06.11.2015	12-7555/2
3	Потврда	МИП Марфилувоз-извоз ДОО	29.12.2015	12-8748/2

14. Внатрешна организација на Агенцијата за храна и ветеринарство

Согласно член 17 од Законот за вработените во јавниот сектор (“Службен весник на Република Македонија” бр. 27/14, 199/14, 27/16), и писмена согласност од Министерството за информатичко општество и администрација (арх. бр. на АХВ 01-7655/7 од 25.12.2015 год.), Агенцијата за храна и ветеринарство на Република Македонија, донесе нов Правилник за внатрешна организација (бр. 01-7655/4 од 16.12.2015 год.) и нов Правилник за систематизација на работните места (бр. 01-7655/5 од 16.12.2015 год.).

Со новите правилници во рамки на Агенцијата систематизирани се четири државни советници и тоа: Државен советник за ветеринарство, Државен советник за стручна поддршка и административно работење, Државен советник за храна и Државен советник за координација на инспекција и останати сектори.

Според новата внатрешна организација Агенцијата за храна и ветеринарство на Република Македонија ја сочинуваат девет сектори во кои се формирани повеќе одделенија, како и шест самостојни одделенија, и тоа:

1. Сектор за здравствена заштита и благосостојба на животните, со четири одделенија: Одделение за здравствена заштита на животните, Одделение за благосостојба на животните, Одделение за идентификација и регистрација на животните и Одделение за планови за итни мерки.

2. Сектор за ветеринарно јавно здравство, со четири одделенија: Одделение за безбедност и квалитет на храна од животинско потекло, Одделение за ветеринарно медицински препарати, Одделение за нус-производи од животинско потекло и Одделение за безбедност на храна за животни и исхрана на животните.

3. Сектор за храна од неживотинско потекло, со три одделенија: Одделение за безбедност на храна од неживотинско потекло, Одделение за додатоци за храна, адитиви, храна за посебна нутритивна употреба и збогатена храна и Одделение за материјали и производи во контакт со храна.

4. Сектор за инспекциски надзор, со шест одделенија: Одделение за државна инспекција за здравствена заштита на животните, Одделение за државна инспекција за ветеринарно јавно здравство, Одделение за државна инспекција за храна од неживотинско потекло, Одделение за државна ветеринарна инспекција на граничен премин, Одделение за државна инспекција на граничен премин за храна од неживотинско потекло и Одделение за меѓународна трговија и сертификација.

5. Сектор за ЕУ и меѓународна соработка, со две одделенија: Одделение за ЕУ легислатива и европска интеграција и Одделение за меѓународна соработка и комуникација.

6. Сектор за општи и административни работи, со четири одделенија: Одделение за општи работи, архивско и канцелариско работење, Одделение за правни работи, Одделение за јавни набавки и Одделение за информатичка технологија.

7. Сектор за стручна поддршка, со четири одделенија: Одделение за управување со системи за квалитет, Одделение за координација и контрола на лаборатории, Одделение за заштита на потрошувачите и Одделение за стратешко планирање.

8. Сектор за нови прехранбени технологии, со две одделенија: Одделение за генетски модифицирана храна и Одделение за храна произведена со иновирани технологии, јонизирачко зрачење, новел храна и други видови храна.

9. Сектор за проценка и комуникација на ризик, со две одделенија: Одделение за проценка на ризик и Одделение за комуникација на ризик и Систем за брзо известување (РАСФФ).

Покрај деветте сектори, во Агенцијата се формирани одделенија кои за својата работа непосредно одговараат пред директорот на Агенцијата и тоа: Одделение за работи поврзани со директорот-Кабинет, Одделение за управување со човечки ресурси, Одделение за внатрешна контрола и аудит, Одделение за внатрешна ревизија, Одделение за финансиски прашања и Одделение за следење на измами со храна.

15. Распоред на одобрени и реализирани средства

Распоредот на одобрените и реализираните средства може да се види од следниот табеларен преглед по сметки, програми и ставки:

Сметка **140056162063116**

Програма -Ставка	Кумулативен план	Реализација	Остаток
10-420	1.000.000,00	994.405,00	5.595,00
10-421	13.430.000,00	13.406.435,00	23.565,00
10-423	1.900.000,00	958.161,00	941.839,00
10-424	3.000.000,00	2.998.842,00	1.158,00
10-425	10.705.000,00	10.280.419,00	424.581,00
10-426	1.600.000,00	1.597.944,00	2.056,00
10-465	365.000,00	364.895,00	105,00
10-486	2.800.000,00	2.800.000,00	0,00
30-464	20.000.000,00	14.917.499,00	5.082.501,00
30-465			0,00
Вкупно:	54.800.000,00	48.318.600,00	6.481.400,00

Сметка
140056162063718

Програма -Ставка	Кумулативен план	Реализација	Остаток
10-401	104.539.885,00	104.326.732,00	213.153,00
10-402	38.667.079,00	38.666.527,00	552,00
10-420	200.000,00	199.932,00	68,00
10-421	3.000.000,00	2.994.777,00	5.223,00
10-423	5.000.000,00	1.357.500,00	3.642.500,00
10-424	500.000,00	499.951,00	49,00
10-425	3.670.913,00	2.569.475,00	1.101.438,00
10-426	200.085,00	199.657,00	428,00
10-464	88.000,00	72.527,00	15.473,00
10-465	1.251.844,00	1.251.844,00	0,00
20-464	147.318.291,00	147.318.291	0,00
20-465	5.682.709,00	5.682.709,00	0,00
30-464	30.000.000,00	29.691.970,00	308.030,00
МА-425	899.000,00		899.000,00
МА-480	240.000,00		240.000,00
МА-482			
Вкупно:	341.257.806,00	334.831.892,00	6.425.914,00